

*Ad usum H. Polycarpi Mra. S. On. Sen. B. M. 752.
Nunc autem ex dono eiusdem est usualis Fr. Simconi Mra 772.*

MEGRÓVIDITTETET IGE,

AZ AZ;

A/2/7

PRÉDIKÁTIOS K Ö N Y V,

Melyben ötvennégy Prédikátiok foglaltatnak, minden
Renden, és Allapotban lévő Keresztyén embereknek
HARMAS TÜKÖRT adván elejekbe.

Mellyeket

Sok esztendők alatt élő nyelvel prédikállot, most pedig ószvesz-
vén, és rövid sommába foglalván, kibocsátott

I L L Y É S A N D R Á S,

Szebeni Prépost, és a' Tekéntetes, és Tízteletes Pofoni Kápto-
lom Anyaszentegyházának Lectora: Istennek dicsőségére, Sze-
tek tisztelegére, és sok lelkek vigasztalására,
s' épületére.

HARMADIK RESZE,

Két száz, és három Magyar Prédikátioknak; kissé az Elsőnél,
és Másodiknál.

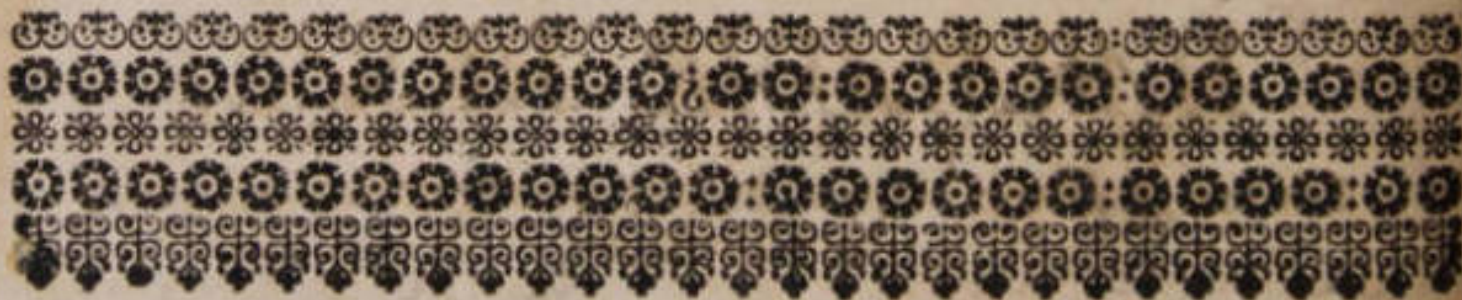
B E C S B E N Nyomtattatott, Sischowitz Mátyás által. M. DC. XCII.

Attendite vobis, & universo Gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Acto. 20. v. 28. Vigyázatok magatokra, és az egész Nyájra, mellyen titeket a' Szent Lélek Püspökökké tött, az Isten Anyaszentegyházát vezérleni, mellyet maga vérével kerestet.

Reges terræ, & omnes populi: Principes, & omnes Judices terræ. Juvenes, & Virgines: Senes cum junioribus laudent nomen Domini: quia exaltatum est nomen ejus solius. Confessio ejus super Coelum, & terram: & exalta-vit cornu populi sui. Hymnus omnibus Sanctis ejus. Psal. 148. v. 11. A' föld Királyi, és minden népek: Fejedelmek, és a' földnek minden Birái. Ifiak, és Szűzek: a' Vének az ifiakkal dicfirjék az Ur nevét: mert csak az ő neve magasztaltatott fel. Az ő dicfírete az Egen, és a' földön: és felmagasztalta az ő népe szarvát. Dicfíret minden ő Szenteinek.

Universe via Domini misericordia, & veritas, requirentibus testamentum ejus, & testimonia ejus. Psal. 24. v. 10. Az Urnak minden utai irgalmaság, és igazság az ő testamentoma, és bizonyágtételi keresőinek.

Előljáro Beszéd a' Kegyes Olvasóhoz.

Gen bölcsen mondotta a' Királyi Proféta: *Vovete, & reddite Domino Deo vestro; omnes qui in circuitu ejus assertu munera. Terribili, & ei, qui aufert spiritum Principum: terribili apud Reges terra.* Tegyetek fogadást, és adgyátok meg a' ti Uratok Istenteknek; minnyájan kik kőröskörül ajándékot hoztok. A' rettenetesnek, és annak a' ki elveszi a' Fejedelmek lelkét: a' rettenetesnek a' föld Királynál. Talajdon példájával is tanított mindeneket: *Vota mea Domino reddam, in conspectu omnium populi ejus: in atrijs Domus Domini.* Fogadásimot megadom az Urnak, az ő egész népének színe előtt: az Ur Háza pitvariban. En két esztendőben kétszer hirtelen kemény betegséggel látogattattam az Ur Istentől. Mind a' kétszer fogadást töttem, hogy ha Isten meggyógyit, a' Magyar Prédikatioimot rövideden megírom, és kinyomtattatom a' Nagy Innepekre. Es mingyárt meggyógyított mind a' kétszer, minden testi orvosságnélkül, ő Szent Fellege. Es fogadásimot bétellyesítettem. De minthogy azonközbe, némely kinyomtatando Prédikatioim elvesztek volt: visszontag fogadást töttem, hogy ha Isten adgya, hogy megtaláltatnak; némely igen szűkléges Magyar Prédikatioimot Deákul is megírom, és kinyomtattatom. Es megtaláltattak. Es bétellyesítém fogadásimot. Négy esztendő alatt azért, kétszáz, és három Magyar Prédikatioikat irtam, s' kibocsátottam. Mellyeket igen szűkség tudni minden renden, és állapotban lévő Keresztyén embereknek. Annakokáért Harmadik, és Negyedik Prédikációs Könyveimben: egyikben Magyarul, másikkban Deákul ötvennégy Prédikatioikat irtam. Elsőben: A' Püspökök Tükörét, Szent Albert Püspökről. Királyok Tükörét, Sz. István Királyról. Fiak nevelése Tükörét, Szűz Sz. Imre Herczegről. Fejedelmek, és Vi-

Isal. 75.

v. 17.

Isal. 115.

v. 18.

tézek Tükörét, Sz. László Királyrol. Eözvegyek Tükörét, Sz. Erlebet Alszonyrol. Azután a' Papoknak, Házas embereknek, és Fiaknak: Uraknak, és Szolgáknak, különkülön illendő Tükörököt irtam. Ezekután Isteni, és Felebaráti szeretetről: Ellenlégek szeretéséről: Az Anyaszentegyház Szenteléséről. Végezetre, a' Négy Utolsó Dolgokrol: Halálrol, Utolsó Itéletrol, Pokolrol, és a' Mennyei Boldogságról. Mind ezekről különkülön hármas igen hasznos, és mindeneknek tudni igen szükltéges Prédikációkat irtam, Deákul, és Magyarul, a' Szent Irásbol, és Szent Atyák, és Doctörök bölcs mondásiból: sok tudos, és nevezetes Olasz Doctörök irásiból: és ama Nagy Pázmány Péter Kárdinál: és ő hozzá hasonlo Káldi Geörgy Pap Jesuita, Magyar Anyaszentegyháznak Fő Doctöri irásiból, sok szép üdvösséges tanuságokat kifzedegelvén.

Immár Istennek csudálatos segítsége által, kilencz Magyar jo nagy könyveket irtam, nagy szorgalmatossággal. Ez Kilenczediket pedig (mely kissé a' többinél) Deákul is meg-irtam. Minden irásimban azon igyekszem, hogy igazán mondhaszam

1. Cor. 2.
v. 4.
v. 6.

Sermo meus, & predicatio mea, non in persuasibilibus humana sapientia verbis; sed in ostensione Spiritus, & virtutis. Az én beszédem, és prédikálásom, nem az emberi bölcseségnek hitető igéiben; hanem a' Léleknek, s' az erőnek megmutatásában.

Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam verò non huius seculi, neq; Principum huius seculi, qui destruuntur: sed loquimur Dei sapientiam. Bölcseséget szollunk pedig a' tökéletesek között: de nem e' világ, se nem e' világi Fejedelmek bölcseségét, kik elrontatnak: hanem szolljuk az Isten bölcseségét. Erről mondja a' Bölcs:

Eccli. 1.
v. 16.

Initium sapientie timor Domini. A' bölcseségnek kezdete, az Ur félelme. Mely bölcsesség Isten törvényének megtartása által adatik, a' mint Sz. Dávid jelenti: *Lex Domini immaculata, convertens animas: Testimonium Domini fidele, sapientiam prestans parvulis.* Az Ur Törvénye makula nélkül való, lelkeket térítvén: az Ur bizonyágtétele hív bölcseséget adván a' kisdedeknek: minémű-

Psal. 18.
v. 8.

*Matth. 19.
v. 14.*

ekről mondja édes Idvözítónk: *Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim Regnum Calorum.* Hadgyatok békét a' gyermekkének, és ne tiltsátok őket hozzám jóni: mert illye-

ilyeneké Mennyeknek Országá. *Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum Celorum.* Ha meg nem tértek, és nem léztek mint a' kisdedek, nem mentekbé Mennyeknek Országába. Kiki azért az ő hivataliyában, alázatos, engedelmes, igaz, ártatlan, jozan, és tiszta életű légyen, mint a' kisded, hogy elnyerhesse a' Mennyei örök Boldogságot. Amen. Matt. 18.
v. 3.

Irtam Pofonban, Boldog Afzfzony Látogatása napján,
1692. Efstendóban.

I L L Y E S A N D R A S,
Szebeni Prépost.

P. S.

IMádkozzék érettem a' Keresztyén Olvaso, hogy a' Magyar Prédikatioimnak Első, és Második Tomusát is a' Szentekről, Deák nyelven is mennélhamaráb megirhassam, és világofságra bocsáthassam. Abban fáradok mostan éjjel, és nappal. Melyre a' mindenható, és irgalmas Isten ez Efstendóban 1692. két csudálatos Mennyei látással is méltoztatott engem felgerjeszteni.

E' HARMADIK RESZNEK MUTATO
TABLAJA, avagy LAISTROMA.

PÚSPÓKOK TŰKÓRE.

Sz: Albert Púspókról.

Három Prédikátio. Pagina. 1. 8. 14.

A' KIRALYOK TŰKÓRE.

Sz: István Királyrol.

Három Prédikátio. 21. 28. 35.

FIAK NEVELESERŐL TŰKÓR.

Szűz Sz: Imre Herczegrol.

Három Prédikátio. 42. 48. 54.

A' FEJEDELMEK, ES VITEZEK TŰKÓRE.

Sz: László Királyrol.

Három Prédikátio. 60. 67. 73.

A' ZŰZVEGYEK TŰKÓRE.

Sz: Ersebet Afzszonyrol.

Három Prédikátio. 80. 87. 93.

A' PAPOK TŰKÓRE.

Három Prédikátio. 100. 106. 112.

AZ HAZASOK TŰKÓRE.

Három Prédikátio. 118. 125. 133.

A' FIAK TŰKÓRE.

Három Prédikátio. 141. 147. 153.

AZ URAK TŰKÓRE.

Három Prédikátio. 160. 166. 172.

A' SZOLGAK TŰKÓRE.

Három Prédikátio. 178. 184. 190.

ISTENI SZERETETRŐL.

Három Prédikátio. 197. 203. 209.

FELE-

FELEBARATUNK SZERETETERŐL,

Három Prédikáció. 215. 221. 227.

ELENSEGŰNK SZERETETERŐL.

Három Prédikáció. 233. 240. 248.

AZ ANYASZENTEGYHAZ SZENTELESERŐL,

Három Prédikáció. 257. 265. 273.

A' NEGY UTOLSO DOLGOKROL,

AZ HALALROL.

Három Prédikáció. 280. 286. 293.

AZ UTOLSO ITILETRŐL,

Három Prédikáció. 300. 307. 314.

A' POKOLROL,

Három Prédikáció. 321. 326. 333.

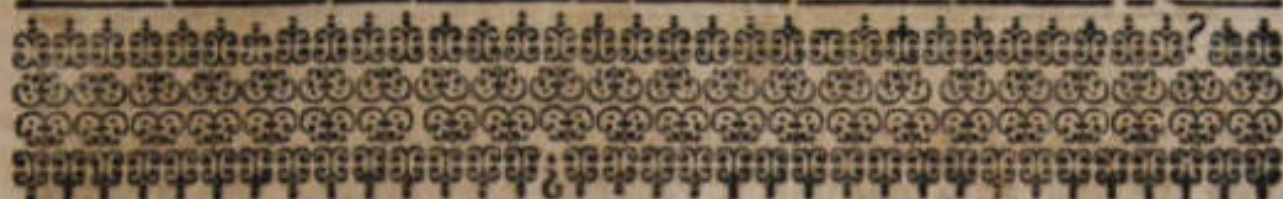
A' MENNYEI BOLDOGSAGROL,

Három Prédikáció. 340. 347. 353.

AM ANTIQUARIAN SOCIETY
OF NEW YORK
A REPORT OF THE
PROCEEDINGS OF THE
SOCIETY AT THE
ANNUAL MEETING
Held at the
New York Public Library
on the 15th of
MAY 1881
By
JAMES M. SMITH
Secretary

A' PÜSPÖKÖK TÜKÖRE.

SZENT ALBERT PÜSPÓKRÓL

I. PREDIKATIO.

Qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum. Joan. 15. v. 5.

A' ki én bennem marad, és én ő benne, az sok gyümölcsöt hoz.

Gazán mondgya Szent Gergely Pápa: *Ars est artium regimen animarum.* Minden tudományok és mestersegek mestersége a' Lelkek igazgatása és gondviselése: az az: Noha a' Lelki Pásztorok bősületesb minden egyéb Hivatalnál: mivel arra rendeltetik, hogy a' Krisztus vérevel megváltott lelkek szentül éllyenek, és örök boldogságra jussanak. De e' mellett minden mesterségnél nehezebb; nem csak azért, hogy a' kiket igazgat a' Lélek gondviselője, azok igen változandók, szabad akaratuak, magok tetszéséhez ragaszkodók, az engedelemre késedelmesek; hanem azért is, hogy maga a' Pásztor is fogyatkozás alá vettetett, és oly szemes nem lehet, hogy mindenre egyaránt vigyázzon. Vigyázni kell pedig: mert miképpen az O Testamentom Főpapja mind mellyén mind vállán írva hordozta az Izraél fiai nevét: sőt köntőfén az egész Világ terhét viselte. Ugy a' Püspök tartozik: *In corde habere.* Sivében viselni, mint drága kőveket, a' reá bízott lelkeket: azokért szívbeli áitatóssággal esedezni: azok oltalmáért paisul vetni magát az Isten haragja ellen. Tartozik vállán hordozni sáratt juhait, és nagy türeffel, Atyai intések, kegyes tanítások, üdvösséges vigasztalá-

Exod. 28. v. 9, 17. Sapi. 18. v. 24. Phil. 1. v. 7.

találók által mindenek terhét viselni. Így cselekedett Sz. Albert Püspök és Mártyr, ki Magyarországban az Egyházi emberek közül, első és nagyobb fondáloja volt a' Keresztyénységnek. Ezt Isten tükörül adta nekünk a' Püspöki hivatalban. En azért a' Püspöki rendnek méltóságáról izolván csak rövideden, szép tanúságokat hozok elő, mellyeket igen szükség tudnunk. Legyetek figyelmetesek.

Qui manet in me, & ego in eo, &c.

A' ki én bennem marad, és én ő benne, &c.

Sz. Pál Apostol három dologban foglallya a' Püspökök fáradságos méltóságának köteleffégét. Először: A' Püspöknek vigyázni kell nem csak magára, hanem a' fokaságra is, melynek eleibe rendeltetett. Azért mondgya Sz. Agoston: *Ideo altior locus est positus Episcopus, ut ipsi superintendant, & tanquam custodiant populum. Nam gratè quod dicitur Episcopus, hoc latinè Superintensor interpretatur, quia desuper videt.* Azért magassabb hely tétetett a' Püspököknek, hogy ők fellyülvigyázzanak, és mintegy őrizzék a' népet. Mert a' mi görögül Püspöknek mondatik, az deákul Fellyülvigyázonak magyaráztatik, mert fellyül lát. Látoknak. *Videntes*, nevezi a' Sz. Irás az Isten Népének tanító Pásztorit: mivel azok mindenfelé néznek, hogy hirt adhassanak, ha veszélyt sajátanak. Pius Pápa a' Püspököket, *Oculos Dei*. Isten Izemeinek hija. Naziánzi Sz. Gergely, Atanasiust, *Sanctissimum Orbis oculum*. Az egész Világ szentléges szemének nevezte. Nissai Sz. Gergely a' Püspököket, *Oculum Ecclesie*. Az Anyaszentegyház szemének mondotta. Mert miképpen a' szem egész testnek lát; és utat mutatván igazgattya lábainkot hogy el ne essünk. Ugy a' Püspökök, Mennyei tudományok, és szent erkölcsök világosságával ugy igazgattya a' nyáját, hogy a' fok botránkozások, és lelki veszedelmek között el ne vesszünk.

1. Reg. 9.
v. 9.

Acto. 20.
v. 28.

Hebr. 5.
v. 4.

Num. 17.
v. 5.

Hebr. 5.
v. 5.

Málszor, azt mondotta Sz. Pál, hogy a' Szent Lélek választya és rendeli a' Püspököket. Senkinek nem szabad, ugymond, az Egyházi méltóságot Isteni hivatal nélkül felvenni. Mert ha Aron a' Papifejedelemséget külömben fel nem vállalta, hanem minekutánna Isten a' száraz veszfző virágozásával megismértette választását. Ha Kristus Istentől várt, ki őtet Melkisedek

fedek rendén való örökös Papsággal tisztelte. Szükség, hogy senki tiszteffég, és jóvedelem kívánásából, maga indulati, és vágyodási szerént, Pásztorországba ne kapjon; hanem Istentől várjon. Mert hamis Tanítók, a' kik Istentől rendelt hivatal nélkül Lelki páztorság gondviseletébe állanak. *Va Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum.* Jaj a' balgatag Profétáknak, kik az ő lelkeket követik. Attól kell tehát Egyházi páztorságra választatni a' Püspököknek, a' ki egyedül, *Idoneos facit ministros,* alkalmatossá tehet Mennyei áldomásival ennek a' nagy Hivatalnak méltó viselésére. Es mivel Isten azt rendelte, hogy minekutánna magán elválasztotta az első Püspököket, azután emberek által legyen a' következő Pásztorok rendelése: példát mutatott Krisztus, mint kell ennek a' választásnak lenni. Mert mikor Tanítványi közül Tizenkét Apostolt akart rendelni, elsőbben a' hegyre ment, egész éjszaka imádkozott: azután azokat választotta, kik akkori állapottyok szerént alkalmatosbak voltak, noha azután egyik árultatásba esett.

Ezech. 13.
v. 3.Luc. 6.
v. 12.

Ebből az Isteni bölcseség példájából két dolgot tanulunk: Egyiket, hogy a' Püspök választása előtt, hoszszu és buzgo imádkozással kell Istent kérni, hogy jó Pásztor adgyon. Azért parancsollya a' Tridentomi Gyülekezet, hogy mihent valamely Püspök meghal az egész Megyében megparancsollya a' Káptalan az Egyházi, és Világi embereknek, hogy szünetlen könyörögjenek, hogy Isten adgyon jó Pásztor Nyájának legeltetésére. Másikot, hogy ha ollyat választunk az Egyházi tisztre, kit a' választás idején méltónak itélünk: nem mi vétkezünk, ha azután maga gonofzságával méltatlanná teszi magát. Plato mikor Dienes Királynak szép dicfiretekkel ajánlotta volna baráttyát, azzal végezé irását: *Hac tibi scribo de homine, animante naturá mutabili.* Ezeket emberről irom néked, ki természet szerént változando állat. Noha azért nem tudhatyuk a' Püspökségre választott emberek közül, ki minémű lesz. De lélek veszedelme alatt azzal tartozunk, hogy atyafiságra, nemzetségre, emberek ajánlására, és egyéb külső dolgokra ne nézzünk; hanem azt válasszunk, a' kit hasznosbnak itélünk az Egyházi méltoságra. Hallyad mit mond a' Tridentomi Sz. Gyülekezet: *Mortaliter peccant, nisi quos*

digniores, & Ecclesia magis utiles judicavit, non precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus; sed eorum exigentibus meritis, profici curaverint. Halálusképpen vétkeznek, hogyha a' kiket méltóbbaknak, és az Anyaszentegyháznak hasznosbbaknak itilnek; nem könyörgésekkel, vagy emberi indulattal, vagy a' kívánoknak sugallásával; hanem érdemek szerént, elől nem téznek.

Harmadszor: A' Püspökök bősületes méltóságát, és kötelességeik félelmes állapotját akarván ismértetni Sz. Pál, azt mondotta hogy a' Sz. Lélek azért rendelt Püspököket, hogy az Anyaszentegyházat igazgassák. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Vigyázzatok magatokra, és az egész Nyájra, mellyen titeket a' Sz. Lélek Püspökké tőtt, az Isten Anyaszentegyházat vezérteni, mellyet maga vérevel kerestett. A' Püspöki hivatal méltóságát ismértetni akarván a' Szent Atyák, sok felséges nevezetekkel ékesítették a' Püspököket. Sz. Paulinus, Világosító fényes lámpásnak nevezte Sz. Agoston Püspöket. *O Salterra, quo precordia nostra, ne possint saeculi vanescere errore, conduntur! O Lucerna supra candelabrum Ecclesiae posita, qua densas Hæreticorum caligines discutis.* Oh földnek sava, mellyel a' mi sziveink, hogy a' világ tévelygésére ne follyanak, jo izt vésznek! Oh Anyaszentegyháznak gyertyatartója tétetett égő gyertya, mely az Eretnekeknek sűrű homályosságát elkergeted! A' Sz. Lélek Csillagoknak nevezi a' Püspököket: *Septem Stella Angeli sunt septem Ecclesiarum.* A' hét Csillag a' hét Anyaszentegyháznak Angyali. Mert miképpen a' kik setét éjszakán a' Tengeri szelektől hanyatnak, ha az Északi csillagtól nem igazgattatnak, vagy megfeneklik hajójok a' fővenyesben, vagy megromol a' kősziklában. Ugy a' világi sok veszedelmek között, ha a' Püspök kormányt nem tart: ha tanításának, és magavivésének fényességével utat nem mutat a' partra; sokan vagy a' Hitnek hajótörésében, vagy gonosz életnek örvényében vésznek. Napoknak mondatnak a' Püspökök. Mert miképpen a' Nap szünetlet a' föld körül forog: az éjjeli setétséget kirekeszti: mindeneket melegít, éltet, nevel. Ugy az Isten Házának gondviselői a' Püspökök, mindenekre terjesztik tanítások fényességét: mindeneket melegítnek az Isteni, és fele-

Act. 20.
v. 28.

Apoc. 1.
v. 20.

1. Tim. 1.
v. 19.

és felebaráti szeretetre: mindeneket nevelnek a' tekéletes jószágokban. Sz. Paulinus a' Sz. Agoston Püspök száját eleven forrásnak nevezi: *Os tuum fistulam aqua viva, & venam fontis aeterni merito dixerim.* A' te szajadot élő viz csatornájának, és örök forrás érének méltán mondom. Mert ha, *Vena vita os iusti.* Eletnek ere az igaznak szája: méltán kifolyo kútfőnek mondatik a' Püspök: kinek tisztí és hivatalya az: *Haurietis aquas de fontibus Salvatoris.* Vizeket meritetek az Idvőzítő kuttyaiból. Mennyei bölcseségnek vizeit meritvén azokkal öntözze, nedvesítse, gyümölcsöztesse a' sovány és száraz lelkeket. Végyezetre: Ha közönségesen a' Papok Isten Kővetinek, Mennyei áldomások fásárinak, a' lelkek nyerésében Isten segédőinek, Világ fundamentóminak, Anyaszentegyház oszlopinak, lelki betegség orvosloinak, Isteneknek, Angyaloknak, lelki Királyoknak, Világ fényességének, Vitez hadnagyoknak, Atyáknak, Veneknek neveztetnek. Sokkal nagyobb méltosággal, és bőcsületesbb hatalommal illetik ezek a' nevezetek a' Püspököket. Mert a' Püspökök nem csak a' Világi rendeknek, hanem a' Papoknak, és több Egyházi személyeknek is Mesteri, Atyai, Pásztori, Kapitányi. Mivel a' Tridentomi Sz. Gyűlekezet mondása szerént: A' ki Püspökségre választatik, *Supra omnes gradus constituitur.* Minden rendek felibe emeltetik.

Prov. 10.

v. 11.

Isai. 12.

v. 3.

Mind ezeket, és valamit ezeken kívül mondhatnánk a' Püspöki hivatalnak bőcsületiről, rövid sommába foglalallya Sz. Pál, mikor azt mondgya, hogy Isten a' Püspökökre bizta gondviseletét, és pásztorságát az ő Nyájának. Mert valamit a' Szent Doktorok hirdetnek a' Püspöki tisztnek fellegeről, mind abból származik, hogy Isten, *Posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* A' Püspököket tőtte az Isten Anyaszentegyházát vezérleni, mellyet maga vérével kerestet. Erre nézve írta Sz. Ignatius Mátyr: *Reveremini Episcopum sicut Christum.* Quid enim est aliud Episcopus, quam is, qui omni Principatui, & potestate superior est? Tisztellyétek a' Püspöket mint a' Kristust. Mert micloda egyéb a' Püspök, mint az, a' ki minden Fejedelemségnél, és hatalomnál fellyebvalo? Azért mondgya Sz. Agoston: A' Püspök azt mondhattya a' Hiveknek. *Ego precipio: ego jubeo: Episcopus jubet:*

Act. 20.

v. 28.

jubet: Christus in me jubet. En hagyom: én parancsolom: A' Püspök parancsollya: Kristus én bennem parancsollya. Náziánzi Sz. Gergely azt mondgya: *Principes, & Praefectos imperio meo, ac throno lex Christi subiecit. Imperium enim nos quoque gerimus. Adde, etiam praestantius, ac perfectius. Nec dubito, quin hanc dicendi libertatem, in optimam partem accepturus sit, Sacri mei Gregii Ovis Sacra.* A' Fejedelmeket, és Préfectusokot az én birodalmam, és itilószékem alávetette a' Kristus törvénye. Mert mi is birodalmat viselünk. Hozzáadom, még fellyebvalot, és tekéletesbbet. Nem is kételkedem, hogy ez mondásnak szabadságát legjobb részre véjendi, az én Sz. Nyájamnak Sz. Juha. Menyivel nagyobb a' Pásztor juhainál, annyival böcsületesbb a' Püspök minden Világi Fejedelemnél: Mert ezeket a' Kristus törvénye, mint juhokot, a' Püspökök Pásztorságára bizta. Azért mondgya Sz. Ambrus: *Nil sublimius Episcopo reperitur.* Semmi fellegesb a' Püspököknél nem találatik.

Ezek mind igazak; és világoson ismértetik a' Püspökség méltóságát. De az is igaz hogy nem csak fáradságos nagy munkával; hanem sok veszedelmekkel is tellyes állapotra emeltetik, a' ki Püspökké tétetik. Mert ugy kell gondot viselni az alatta valokra, hogy Isten ő tőle vészzen számot a' lelkekről. Erre nézve mondotta a' Tridentomi Gyülekezet: *Ecclesiarum regimen, onus Angelicis humeris formidandum.* Az Anyaszentegyházak igazgatása, Angyali vállaknak rettenetes terh. Hová lehet annál félelmesb dolog, hogy egy gyarló ember, ki maga lelkére is nehezen viselhet gondot: maga terhét nehezen hordozhattya: maga bűneiről nehezen adhat számot; annyi ezer emberekre vigyázzon? azok terhét viselje? azok számadását magára vállallya? azokat veszedelmektől oltalmazza? Mind ezekben jól megfelelt a' Püspökség terhes méltóságának Sz. Albert Püspök: ki Cse Országban tekiületes nagy nemzetű atyáktól született: midőn igen veszedelmes beteglégben esett volna, az ő szüléi az Istennek, és az Isten Annyának, a' Szentléges Szűz Máriának adák őtet, fogadták tévén: és az Isten legottan meggyógyitá őtet. Annakutánna igen szépen nevelék az ő szüléi, Isteni félelemre, szeretetre, és szolgálatra szorgalmatoson oktattván, és tanítván őtet. Azután

deáki,

Hebr. 13.
v. 17.

deáki, és Isteni tudományra tekéletesen tanittaték. Végezet-
re Isteni nagy áitatoslással, és bölcs tudományokkal felékesít-
tetvén: szent erkölcsökkel, és jó példákkal fényeskedvén Pappá
szentelteték, és azután a' Prágai Püspökségre emelteték. A'
Püspöki méltoságot életének nagy tisztaságával, szegényeknek,
szükölködőknek, igyefogyottaknak nagy gondvifeléssel viselte.
Szorgalmatoison vigyázott, és gondot viselt az alattavalo népek-
re. A' földön alutt, és a' feje alá követ tött. Irgalmason kemény,
és keményen szelid volt. Sokat fáradott, és nagy üldözéseket
szenvedett az igazságért. Midőn Geysa Herczeg a' Szent István
Király atya egész Magyar Országot meg akarná téríteni az igaz
Hitre, megjelentette Isten néki az Angyal által, a' Sz. István Ki-
rály születését, és a' Sz. Albert Püspök Magyar Országba jövését,
mondván: Eljő az Isten embere lelki követéssel: kit fogadgy
bölcsülettel: tarcsd illendő tisztelettel: intést, és tanítást vedd
Isteni félelemmel: tekéletesen engedgy néki mindenekben. Ma-
gyar Országba jövén azért e' Sz. Püspök, Geysa Herczeget sok
főrendekkel, és köznépekkel a' Keresztyéni Hitre megtanítá.
Minekutánna Sz. Istvánt meg keresztelte, és idő jártában a' Ke-
resztyéni tudományra, és az Igaz Hitnek ágazatira jól megtani-
totta volna: Lengyel Országba méne, és három esztendő alatt,
sok lelkeket megtérítvén; onnét Prusliába méne, és ottan midőn
szorgalmatoison az igaz Hitet hirdetné, és kiterjesztené, láncsák-
kal általverettvén, és feje vétetvén, a' Mártyrómságnak dicő-
léges koronáját nyeré. Kövessük az ő Sz. Eletének példáját,
és tarcuk meg tanítását, hogy mi is véle együtt leheffünk az
örök Boldogságban. Amen. ●

SZENT ALBERT PÜSPÖKRŐL II. PREDIKATIO.

Manete in me, & ego in vobis. Joan. 15. v. 4.

Maradgyatok én bennem, és én ti bennetek,

Mikor

Mlkor Isten Moysesre bizá válaštott Népének veze-
 tését, sokképpen menté magát: alacson állapot-
 tyát, tudatlanságát, kevés hitelét, nyelvének re-
 begését mind előfogatá. És minekutánna nem
 lévén helye mentségének, fel kelle venni a' bajos
 Tisztet, menyiszer könyörgöt Istennek, hogy men-
 csemeg a' gondviseleştől, mert tovább el nem viselheti? Végre
 azt mondá: *Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gra-
 vis est mihi. Sin aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me, & inveni-
 am gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.* Nem viselhetem
 egyedül mind e' népet, mert nehéz nékem, Ha másképpen tet-
 czik néked, kérlek olymeg engem, és talályak kedvet szemed
 előtt, hogy ne szenvedgyek ennyi nyavalyát. Ha ilyen szent,
 és mindeneknél szelidebb ember ennyire sajnállotta a' gondvise-
 lés terhét: mi tehát szegény bűnösök medgyünk? Valaki a' Püspök-
 ség terhe, és veszedelme alatt nem nyög: vagy nem érti kö-
 telestégét; vagy béres lévén, *Pascit semetipsum.* Csak magát le-
 gelteteti, csak maga dicsőségét keresi, nem nézvén a' Püspöklég
 hivatalyára. Mit mondgyak Sz. Pálról? Azt írja: *In timore, &
 tremore multo fui.* Félelemben, és nagy rettegésben voltam.
 Szent Isten! A' harmadik Egbe ragadtatott, és Isteni bölcseség-
 gel tellyesített ember reszketve félt, hogy a' Lelkek gondvise-
 lésében fogyatkozást ne tégyen: mit mivellyenek a' kik tudatlan-
 sággal, és emberi fogyatkozásokkal megkörnyékeztettek? Ha
 kinekkinek csak a' maga lelke gondviseleste, félelmet és reszketést
 kíván: *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini.* Félelem-
 mel és rettegéssel munkálkodgyatok a' ti üdvösségtekért. *Deus
 est enim qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate.*
 Mert Isten az, a' ki ti bennetek cselekeszi az akaratot, és a' vég-
 hezvitelt jó akarattyából. Tehát medgyenek, a' kik sok ezer
 lelkek gondviseleste kotelesek? En azért a' Sz. Albert Püspök
 példájából megmutatom, minémű joságok kívántatnak abban,
 a' ki üdvösségesen akarja viselni a' Püspökséget. Legyetek fi-
 gyelmetesek.

Manete in me, &c.

Maradgyatok én bennem, &c.

Első fondamentoma, és gyökere a' Püspök joságinak, a' gyarló, és romlando emberhez illendő alázatosság, mely zabolán tartya, hogy a' méltóság nagy voltával fel ne fuvalkodgyék, és hivságra ne ragadtassék. Azt mondgya Sz. Bernárd: *Magna profusus & rara virtus, humilitas honorata.* Valóban nagy és ritka joság, a' tiszteltetett alázatosság. Az Egen szikrázó csillagok mennél magassabbak, annál kisebbeknek mutattyák magokat, noha nagyobbak a' holdnál, és a' napnál. Ugy az emberek között, mennél valakit több áldomásokkal látogatott Isten: mennél nagyobb méltóságra emelt, annál inkább kellene öregbedni benne az alázatóságnak. Azért parancsollya a' Szent Lélek: *Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam. Quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.* Mentől nagyobb vagy, megalázd magad mindenekben, és az Isten előtt kedvet találsz. Mert egyedül az Isten hatalma nagy, és az alázatosoktól tiszteltetik. Mennél nagyobb méltóságban vagy: menyivel több gazdagságot, bőcsületesbb hivatalt, nagyobb bölcseléget, tekéletesb szentséget ajándékozott Isten néked, annál inkább megalázd magadot. A' mely oszlopot a' Salomon Templomának erősségére, és ékeslegére csináltatott Isten, azt mondgya a' Sz. Irás, hogy, *Intrinsicus vacua erat.* Belől üres volt. Az Oltárról is, mellyen áldoztak, azt parancsolta, hogy, *Intus vacuum sit.* Belől hézag légyen. Mert akarki minémű erős oszlop, a' kárminémű szépen ékesített Oltár légyen az Isten Házában. De belől szemlélvén magát, és meggondolván mi vagyon benne, meg kell ismérni hogy üres, hézag, és haszontalan magától. Meg kell azért ismérni az igaz Püspöknek, hogy ha mi jo vagyon benne, Isten adományából vagyon: ki a' végre bizta reá jovait, hogy giráival kereskedgyék: és ne tékozollya, hanem nyereséggel megteritse. Es mennél több jot vészen Istentől annál nagyobb adóságra esik: annál nagyobb hiveléggel, és szolgálattal tartozik. *Omni autem, cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.* Mindennek pedig a' kinek sok adatott, sok kérettetik attól: és a' kire sokat biztak, többet kérnek attól. Ha esztelennek tartanak az áros embert, ki abban kevélykednék, és azért alitaná magát bőcsületesb-

Eccli. 3.
v. 20.Jer. 52.
v. 21.Exod. 38.
v. 7.Luc. 19.
v. 23.Luc. 12.
v. 48.

- tesznek, hogy száz ezer forintal ados, noha csak ezer forint fizetésre sem elégleges: vagy azért alitana másokat magánál rosszabbaknak, hogy kevesebb adósságban vannak. Sokkal elzelenb, a' ki abból véfzen okot a' kevélységre, a' miből földig kelene magát alázni. Mert ha az Isteni jótéteményekért annyival ados, hogy meg nem fizetheti, nem illik adósságának nagyváltában kevélykedni. Azt is észében tartja az Istenfő Püspök, a' mit Sz. Pál világosan tanít: *Superbus est nihil sciens*. A' ki kevély semmit nem tud. Másut pedig azt mondja, hogy a' kevélyek, *Stulti facti sunt*. Bolondokká lóttek. Ennekokáért minekutánna Dávid kevélyen mostráltatta népe sokaságát, észébevén magát, azt mondá: *Stultè ego nimis*. Igen bolondul cselekedtem.
- Tudatlansága a' kevélyeknek abban vagyion, hogy sem magokot, sem azt a' miben kevélykednek, nem tudják megfodák. Lehetetlen hogy kevély légyen, a' ki maga testi, és lelki fogyatkozást általérti. Lehetetlen hogy valami jóvában felsuvalkodgyék, a' ki érti a' Világ jóvainak állapotját. *Nihil intulimus in hunc mundum: haud dubium quòd nec auferre quid possumus*. Semmit e' világra nem hoztunk: kétfégnélkül el sem vihetünk semmit.
- Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, qua mergunt homines in interitum, & perditionem*. A' kik gazdagok akarnak lenni, kitértetbe esnek, s' ördög töribe, és sok haszontalan, és ártalmas kívánságokba, mellyek az embereket veszedelembe, és elveszésbe meritik. *Facilius est camelum per foramen acis transire, quam divitem intrare in Regnum Caelorum*. Könnyebb a' tevének általmenni a' tőfokán, hogysem a' gazdagnak Mennyeknek Országába menni. De talám tudományod nagyváltában dicsekedel? Ah tudatlan! Mennyivel tudosb náladnál egy kárhozott ördög? A' régi Bölcsék tudományokban nem dicsekedtek, hanem azt mondották: *Quae scimus, minima pars sunt eorum, quae nescimus*. A' miket tudunk, legkissebb része azoknak, a' mellyeket nem tudunk. Akárki mely tudos légyen, minden tudománya, csak egy kis részecskéje annak, a' mit nem tud. Igazán mondja Sz. Pál: *Qui se existimat aliquid scire, nondum cognovit, quomodo oporteat eum scire*. A' ki alitja magát valamit tudni, még nem érti mint kellyen néki tudni.

Talám

Talám szent életed, és tekéletes erkölcsöd emel kevélységre? Bezzeg tudatlan vagy. Nem vészede eszedbe? hogy a' Szent-ség nem lehet alázatosság nélkül? *Qui melior, sine ulla dubitatione humilior.* A' ki jobb, minden ketség nélkül alázatosbb, úgy mond Sz. Agoston. Valaki Szent, alázatos: valaki kevély, abban szent-ség nem lehet. Sok jó volt a' dicsekedő Farifæusban: de szent nem volt, mivel alázatos nem volt. Sőt kevélységével minden jó cselekedetét elrontotta. Erre nézve mondgya Sz. Agoston: *Nisi humilitas omnia, quacunq; benefacimus, & præsserit, & comitetur, & consequuta fuerit: jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet superbia.* Hogyha az alázatosság mind azokat, a' miket jólcselekeszünk, meg nem előzi, nem követi, azokkal együtt nem jár: már nekünk valami jó cselekedetünkért örvendezőknek, mindent kiteker kezünkben a' kevélység. *Vitia quippè cetera in peccatis, superbia verò etiam in rectè factis timenda est; ne illa que laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.* A' több fogyatkozásoktól a' vétkekben, a' kevélységtől pedig az igaz cselekedetekben is félnünk kell; hogy a' miket dicshiretesen cselekedtünk, a' dicshiret kívánása miatt el ne veszessük. A' kevélynek bolondsága abban áll: mert úgy cselekeszik, mint a' kinek tudgyuk hogy semmie nincsen; hanem imitt amott, kevés időre kölcsön kéregetett köntöst, ezüstmarhát, és egyéb ékességet; és azokban puposkodik, mint magáéban. Valami jova vagy embernek, mind Istené. Tulajdonunk csak a' bűnök, és fogyatkozások. Azért ha eszünk vagy, a' nem miénkben nem kevélykedünk.

1. Cor. 4.
v. 7.

Ertették ezeket az Isten szolgai: azért mennél nagyobb szentek voltak, mennél Istentől fellyebb magasztaltattak, annál inkább megalázták magokat. Dávid hatalmas Király lévén, magáról azt mondotta: *Ego sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis.* Én féreg vagyok, és nem ember: emberek gyalázattya, és a' nép megvetése. Sz. Pál azt írta magáról, hogy ő a' gonoszok között első: *Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* A' Kristus Jésus e' Világra jött a' bűnösöket üdvözíteni, kik közül első én vagyok. Sz. Agoston nagy alázatossággal Világ elejébe terjesz-

Psal. 21.
v. 7.

1. Tim. 1.
v. 15.

tette ifiúságának fesletlégét. Sz. Jeronymus megvallotta, Vén-
 légenek penitentiái között, minémű buja indulatokkal gerjede-
 zett. Sőt még Szent Pál-is azt írta magáról: *Video aliam legem in*
membris meis repugnantem legi mentis meae, & captivantem me in lege
peccati, qua est in membris meis. Más törvényt látok a' tagjaimban
 ellenkezőt az elmém törvényével, és engem rabbá tévőt a' bűn-
 nek törvényében, mely az én tagjaimban vagyon. Másutt pe-
 dig: *Datus est mihi stimulus carnis meae, qui me calaphizet.* Adatott
 nékem az én testem ősztöne, a' ki nyakon clápdosson engem.
 Buja indulatok gyujtogatták testét, a' mint Sz. Ambrus, Sz. Hi-
 larius, Sz. Gergely, és több Doctörök írásival bizonyittya Szent
 Agoston: *Quis nostrum hoc dicere auderet, nisi ille confiteri non erubesceret.*
 Ki merné közölünk ezt mondani, ha ő maga nem szégyen-
 lené megvallani. De a' mely Isten inkább akarta hogy Szent
 Péter eleffék, és alázatos légyen, hogysem Kristus tagadása nél-
 kül, magának nagyot tulajdonitván, kevélyen maradgyon: Sz.
 Pálra is kiférteteket bocsátott, hogy alázatofságban maradna.
 Azt írja Sz. Agoston: *Superbis continentibus expedit cadere, ut in eis*
ipso, in quo se extollunt, humiliantur. A' magamegtartoztato kevé-
 lyeknek hasznos elefni, hogy ugyan abban, a' miben felsuvalkod-
 nak, megaláztassanak.

Mivel azért ily szűkléges az alázatofság a' Méltoságbéli em-
 berekben: Sz. Albert Egyházi Fejedelemségét az alázatofság gyö-
 kerén, és mély fundamentomán építette. Mert a' Prágai Pü-
 pökfégtisztit, és méltóságát nem maga dicsőlégeért vőttefel, hogy
 az emberek őtet böcsüllyék, magasztallyák; mert ez merő hivság;
 hanem hogy az Isten tisztességének terjesztésére, a' tudatlanok
 tanítására, a' vétkek rontására, a' Pogányok térítésére, a' Keresz-
 tyének vezérlésére szolgálna hivatallyának méltosága, tisztinek
 böcsülete. Elsőbben azért, mind Egyházi állapottyát, mind e-
 gyéb lelki, és testi javait Isten ajándékinak ismervén, semmit
 magának nem tulajdonított, semmiben nem dicsekedett mint
 fajattyában; hanem Istent dicsírte, és dicsőítette mindenekben.
 Es látván nagy gyarapodását a' Keresztyén Hitnek az ő tanítása
 után, sokszor azt kiáltotta Sz. Pállal: *Neq̄, qui plantat est aliquid;*
neq̄, qui rigat: sed qui incrementum dat Deus. Sem a' ki plántál va-
 lami;

Rom. 7.
v. 23.

2. Cor. 12.
v. 7.

1. Cor. 3.
v. 7.

lami; sem a' ki öntöz: hanem a' ki nevekédést ad az Isten. Tudván azért hogy semmi a' plántáló, semmi az öntöző: csak Istentől vagyon nevekédése minden jonak; nagy buzgo szível mondotta Istennek Dáviddal: *Non nobis Domine, non nobis: sed nomini tuo da gloriam.* Nem nekünk Uram, nem nekünk: hanem a' te nevednek adgy dicsőséget. Mikor az emberek bőcsülettel illették őtet, azt mondotta magának: *Non tibi, sed Religioni.* Nem néked tészik ezt a' tiszteletet, hanem a' Keresztyén Hitnek, melyet hirdetsz. Mikor pedig legnagyobb tisztefféget tóttek néki az emberek, Istenhez emelvén szívet, ama szent Királynéval azt mondotta: *Domine, tu scis necessitatem meam, quod abominor signum superbie, & gloria mea. Et nunquam letata sum, nisi in te.* Uram, te tudod szükségemet, hogy gyűlölöm a' kevélységnek, és az én dicsőségemnek jelét. Es löha nem vigadtam, hanem csak te benned. En Uram Istenem, te tudod, hogy a' te szerelmed kényszerített engem ennek a' bőcsületes állapotnak viselésére: mert a' magam dicsőségét, és gazdag öltözetit, magamra nézve, gyűlölöm: és semmin nem örülök, hanem csak te benned, és te éretted.

Psal. 113.
v. 9.

Esth. 14.
v. 16. 18.

Másodszor: A' Hiveknek gyakran azt mondotta Sz. Pállal: *Cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrificerem.* Midőn mindenben szabados volnék, minnyájoknak szolgájává tóttam magamot, hogy többeket nyerhetnékmeg. *Non nosmetipsos predicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Jesum: quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientie claritatis Dei, in facie Christi Jesu. Habemus autem thesaurum istum in vasculis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.* Nem mi magunkot prédikálljuk, hanem a' mi Urunk Jéhus Kristust: mi magunkot pedig a' ti szolgaitokat a' Jéhusért: mert az Isten, a' ki mondotta, hogy a' sötétségből a' világosság fényeskedgyék, ő világoskodott a' mi sziveinkben, az Isten fényessége tudományának világosítására, a' Jéhus Kristus orczáján. E' kincsünk pedig cserép edényekben vagyon, hogy a' méltóság az Isten erejétől legyen, és nem mi tőlünk. Mind ezeket jól meggondolván Sz. Albert Püspök, ekképpen beszélt halgatoinak Sz. Agostonnal:

1. Cor. 9.
v. 19.
2. Cor. 4.
v. 5.

nal: *Nos, qui videmur de superiori loqui loco, cum timore sub pedibus vestris sumus: quoniam novimus, quam periculosa ratio, de ista quasi sublimi sede, reddatur.* Mi, a' kik láttatunk fellyebvalo helyről szollani, félelemmel a' ti lábaitok alatt vagyunk: mivel tudgyuk, mely veszedelmes számot, erről ugymint felséges székről, kell adnunk. Noha magassabb székben ülök, magassabb helyről szollok: de félve, és rettegvé, legkissebb halgatoim lába alá vetem magamot: mert tudom mely veszedelmes számadással jár, a' felső székben ülés. Es Sz. Gergellyel: *Sollicitè debemus considerare, ne nos, qui plus ceteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur, ab Anctore Mundi gravius inde iudicemur.* *Cum enim augetur dona, rationes etiam crescunt donorum.* Szorgalmatoson meg kell gondolnunk, hogy mi, kik egyebeknél e' világon többet venni láttatunk, a' Világ Alkotojától onét keményebben ne itilteffünk. Mert mikor öregbednek az ajándékok, nevednek az ajándékoknak számadási is. *Tantò ergò esse humilior, atq; ad serviendum promptior quisq; debet ex munere, quanto se obligatiorem esse conspiciat in reddenda ratione.* Annál alázatosbnak, és a' szolgálatra készebbnek kell azért kinekkinek lenni az ajándékból, mennél kötelesebbnek isméri magát lenni a' számadásban. Azokáért ugy köveffük Sz. Albertet, hogy jo számot adhassunk. Melyre segéllyen az Irgalmas Isten. Amen.

SZENT ALBERT PÜSPÖKRŐL III. PREDIKATIO.

Manete in me; & ego in vobis. Joan. 15. v. 4.
Maradgyatok én bennem; és én ti bennetek.

Szent Jeronimus, és Sz. Gergely oly tekkéletességet kívánnak a' Püspökben: *Ut ad ejus comparationem, rectè Grex ceteri nominentur.* Hogy ó hozzá képest igazán Nyájnak nevezteffenek egyéb emberek: az az, menyivel bócsületesb, okosb, és értelmesb juhainál a' Juhász, annyival kell a' Püspöknek

nek tekéletes erkölcsökkel megelőzni a' Kősséget. Azért ha a' barom őrzés nem barmot, hanem okos embert illet: az emberek Pásztorinak is, noha nem természetben; de tudományban, szentségben, tekéletes joságokban meg kell a' több embereket előzni. Angyaloknak kell lenni: minthogy a' Sz. Irás sokszor Angyaloknak nevezte a' Püspököket. Miképpen azért csak fejünkben, és nem más tagokban találtnak együtt az őt érzékenységek, mellyek szűklégek a' test gondviseelésére, ugy az Anyaszentegyház Gondviseelőjében minden tekéletes joságoknak együtt kell lenni. Mindazáltal a' mint azok a' szent állatok, mellyek az Isten szekerét vonták, négy ábrázatot viseltek: Emberi orozát: Sas formát: Eökör hasonlatosságát: Oroszlány képét. Ugy a' Püspökben négy joság kivántatik főképpen: Először, hogy emberi állapothoz illendő alázatosságban tarcsa magát. Másodszor, hogy mint a' Sas Egbe repüllyön mennyei értelemmel, és erkölcsfel. Harmadszor, hogy a' munkák igáját fáradatlanul viselje mint az Eökör. Negyedszer, hogy az Isten ellenségivel, és a' világra áradott gonosz vétkekkel Oroszlányhoz illendő bátorsággal harczollyon. Az első Joságról szollottunk ez előtt való Második Prédikációban: e' harmadikban azért miglen a' Második, Harmadik, és Negyedik Joságokról szollok, figyelmetesen halgassátok.

Apoc. 2.
v. 1. 8. 12.
18. cap. 2.
v. 1. 7. 14.

Manete in me; & ego in vobis.

Maradgyatok én bennem; és én ti bennetek.

Második Josága a' Püspöknek, hogy a' Sashoz hasonló legyen. A' Sz. Irás őt tulajdonságait említi a' Sashnak, mellyek a' jó Pásztor erkölcsét oktattya. I. *Elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum. In petris manet, & in preruptis silicibus commoratur, atq; inaccessis rupibus.* Felemelkedik a' Sas, és a' magas helyeken rakja az ő fészket. A' kősziklákban lakik, és a' meredek kőszálakon mulatoz, és a' hozzá járulhatatlan kősziklákban. Egyéb madaraknál fellyebb repül az Egbe: örömesben semmire nem függeszti nézését, mint a' Napra, mellyet nyitott szemmel, pillantás nélkül szemlélhet. A' jó Püspök földi kivánságok felibe emelvén lelkét, a' Mennyei jokat, az igazság Napját, az örök dicsőséget szemléli. Es ha testel még most nem lehet, lélekkel Egben lakik,
a' Világ

Job. 39.
v. 27.

- a' Világ veszendő jóait semmire bocsúlván. Ertelmét a' Mennyei jók elmélkedésével: akarattyát azoknak kívánságával tellyesíti. II. A' Sas noha fen repül; de úgy nézi az Éget, hogy:
- v. 29. *Inde contemplatur escam, & de longè oculi ejus prospiciunt: & ubicunq; cadaver fuerit, statim adest.* Onnét szemléli az eledelt, és meszlizire látnak a' szemei: és valahol dög leend, mingyárt jelenvagyon. A' jo Püspök nem csak a' Mennyei dolgok szemlélésében gyönyörködik, és nyugszik: mert hivatalya szerént, köteles hogy másokra is vigyázzon. Es mivel az emberek annyira merültek bűnökbe, hogy lelki halottakkal tellyes a' Világ: mihent észébe vészi bűnben megholt juha veszedelmét, sietséggel hozzá repül: orvofollya, segéti, és eleveníti. III. A' Sasról írja Moyses: *Aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit, atq; portavit in humeris suis.* A' sas repülésre izgattván a' fiait, és felettek röpösvén, kiterjesztette szárnyait, és felvötte, és vállain hordozta azokat. A' jo Püspök szent élet példájával, oktatásával, segítésének bátorításával, tanításának igazgatásával szoktattya, és izgattya fiait, hogy a' gyermekséget elhagyván, földi kívánságokból kitisztulván, szárnyokon járjanak, Egbe repüllyenek, Mennyei erkölcsökbe öltözzenek. IV. A' Sasról írja Ezékiel, hogy szárnyára kerekedvén, a' Libanus hegyén termet Cedrus fa veleit kiszedvén az Igéret földébe hordgya. A' jo Püspök áitatos könyörgésivel Mennyei áldások szentlegit nyeri Istentől, és lok jószágos cselekedetekkel gazdagittya az Anyaszentegyházat. V. A' Sas vénségre jutván, ujjonnan megifiadik. *Renovabitur ut aquila juvenis mea.* Megujjul ifjuságom mint a' Sasé. Mert azt írja Sz. Agoston, hogy a' Sas felső orra annyira megnő vénségében, hogy befedvén ízáját, nem ehetik: és az éhség miatt elszárad, és erőtlenedik. Hanem addig veri az orrát kősziklához, hogy végre eltörök a' felső orrának horgas darabja: és akkor enni kezdvén, megujjul, és meghizik. A' jo Püspök is azon vagon, hogy gyakran magát ebreszize, és vastagitsa: rontogatván siralmas penitentiákkal minden napi fogatkozásit.

Illyen Sasok a' jo Püspökök. Illyen volt Sz. Albert, ki hogy esendesben felemelné lelkét a' Mennyei elmélkedésekre, őt egész eszten-

élesztendeig Kalastromba rekefzkedett: ott csak Istennel beszéllet. Azután mint az éh Sas, nagy gyorsasággal Cse Országot, Magyar Országot, Lengyel Országot, Prusziát, Livoniat általjárta, és a' tudatlan Pogányság setétségébe merült lelkeket kereste. De jaj mely igazán írja Sz. Jeronimus: *Noni omnes Episcopi sunt Episcopi.* Nem minden Püspökök, Püspökök: nem mind Sáfok, a' kik Püspök nevet viselnek: sokan olyanok mint a' Strusz madarak: kikről azt mondgya a' Sz. Irás, hogy szárnyok vagyon, de ezek ötet a' földről fel nem emelik: nem űlik, hanem porban hadgyák tojásfokot: és mikor a' verőfény kikölti fiókot, semmi gondot nem viselnek azokra. A' gondviseletlen Püspökben, a' tudomány, és hatalom szárnya megvagyon: de ezekkel nem él a' juhok javára; hanem vesztében hadgya őket, ördögi kifergetek, és világi romlások között.

Job. 39.
v. 13.

Harmadik tekéltetése a' jo Püspöknek abban áll, hogy az ökör hasonlatosságát magában kiábrázza: nem az oktalan tudatlanságban, és baromhoz illendő erkölcsökben; hanem abban hogy fáradhatatlan munkával szánca keménységét, viselje terhét, vonnya igáját az alattavaloknak. Ah ki bajos törődéssel, és szünetlen vigyázással jár a' Lelki pásztorság! Ha a' juhok Pásztorra éjjel nappal, hevben hidegben nyughatatlankodik: mennyel több vigyázást kíván a' Lelkek gondviseletése? Elsőbben azért, tartozik a' Püspök gyakor, és buzgó könyörgésekkel, és Sz. Aldozatokkal Isten előtt segíteni a' reá bizott Lelkeket. Mert, *Omnis Pontifex pro hominibus constituitur, ut offerat dona, & Sacrificia pro peccatis.* Minden Főpap az emberekért rendeltetik, hogy ajándékokot, és Aldozatokot mutassonbé a' bűnökért. Másodszor; köteles a' Püspök, hogy az alattavalokat gyakran látogassa; és azoknak nem csak lelki szükségekre gondot viseljen, hanem érteke szerént, a' nyomorultak testi fogyatkozásait is segítse. *Visitemus fratres per universas civitates, quomodo se habeant.* Látogassuk meg az atyafiakat minden várasokban, mint legyenek, úgy mond Szent Pál. Mert sokakban betelleyfedik: *Visitatio tua custodivit spiritum meum.* A' te látogatásod őriztemeg a' lelkemet. Mikor Isten az ő szolgai által látogatta Nyáját, nagy veszedelmekből kiszabadulnak. Harmadszor; az is a' jo Pásztor tisztja, hogy tanítsa, és oktassa:

Gen. 31.
v. 40.

Hebr. 5.

Act. 15.
v. 36.

Job. 10.
v. 12.

- vigasztallya, és retencse: ebreszfe, és izgassa az alattavalokat: és el ne fáradgyon a' munkában. Mert, *Erit merces operi suo.* Jutalma lesz az ő munkájának. Bezzeg Sz. Albert méltán viselte az ókór ábrázatot: mivel fáradhatatlan volt a' pufzta gyepék szántásában: a' vak Pogányság terhének viselésében, a' népek sóványságának sírosításában. Annakokáért annyi új földet forgatott, és a' Kristus magvának gyümölcsözéséhez készített, menyit egyebek el sem járhatnak. Cseh, Magyar, Lengyel Országot, Prussia, és egyéb tartományokat kimondhatatlan bajjal, törődéssel, és fáradsággal a' fetét Pogányságból, Evangeliomi fényességre hozta. Mert elméjében forgatta, hogy Kristus nem azért jött e' világra, hogy néki szolgállyanak, hanem hogy ő fáradgyon egyebekért. *Filius hominū non venit ministrari, sed ministrare. Caritas Christi urget nos.* A' Kristus szeretete annyira esztenezte Sz. Albertet, hogy semmi nyugodalmat nem engedvén magának, tellyes életét fáradságban töltötte. Nem ilyenek ama gondviféletlen Püspökök, kik ellen panaszolkodik Isten Zakariás Proféta által: *Derelicta non visitant: dispersa non querunt: contrita non sanant: quod stat non enutriunt: & carnes pingvium comedunt.* Az elhagyattakat meg nem látogattyák: az elszélyedteket meg nem keresik: a' megromlottakat meg nem gyógyittyák: és a' mi fenáll nem táplallyák: és a' kővérek hufait észik. Egy szóval: *Pascunt semetipfos.* Eönnön magokat legeltetik, nem a' juhokat: vesztében hadgyák a' Kristus vérevel megváltott Nyáját. Az ilyenekre jajt kiált Isten: *O pastor, & idolum derelinquens gregem! gladius super brachium ejus: brachium ejus siccabitur: oculus obscurabitur.* Oh Pásztor, és bálvány elhagyván a' nyáját! fegyver az ő karjára: az ő karja megszárad: a' szeme meghomályosodik. A' gondviféletlen Püspököknek karjok vagyon de megszáradott: szemek vagyon de megsetétedett: mivel nem láttyák a' mire kötelesek: nem élnek hatalmokkal, mellyet Istentől vöttek a' Hívek épületére: hanem mint a' néma ebek, *Non valentes latrare, dormientes, & amantes somnia.* Nem ugathato néma ebek, aluszékonyok, és álmoknak szeretői. Nem gondollyákmeg, hogy a' Püspököt azért rendelte Isten az Anyaszentegyház igazgatására, hogy, *Præsit in solitudine.* Szorgalmatos légyen a' gondvifelésben. Mert munkának,

2. Paral. 15
v. 7.

Matt. 20.
v. 28.

2. Cor. 5.
v. 14.

Zach. 11.
v. 16.

Ezech. 34.
v. 2, 8.

Zach. 11.
v. 12.

Isai. 56.
v. 10.

Rom. 12.
v. 8.

nak, és fáradságos kötelességnek nevezi Sz. Pál a' Püspökséget. 1. Tim. 3.
v. 1.

Negyedik, és utolsó kötelessége a' jó Püspöknek, hogy Oroszlány orozát, és erkölcsöt viseljen: nem a' dühös haragban, kegyetlen szaggatásban, szelidülhetetlen fenéségekben, rettenetes ordításban. Mert, *Episcopum oportet esse non litigiosum, non iracundum, non percussorem.* A' Püspöknek kell lenni nem patvarkodónak, nem haragosnak, nem verekedőnek. Hanem, Előszór: abban legyen Oroszlány a' Püspök, hogy félelem nélkül ellenálljon a' ragadozó farkasoknak, kik a' nyáját vesztegetik. Es miképpen Dávid juhász korában az oroszlányokkal, és medvékkel bajt vit juhait oltalmáért: úgy a' Lelki pásztor, *Quasi leo confidens absq; terrore.* Mint a' bizakodó oroszlány rettegés nélkül szembeálljon, és halálos bajt vijjon azokkal, kik juhait mardosák, és szaggatják hamis tanításokkal, csalárd hitegetésekkel, Eretnekségek hitegetésével. Nagy szeretet kívántatik attól, a' kire Kristus juhait bizta. Azért mikor Szent Péterre adá a' Pásztorrágot, előbb azt kérdé tőle: *Diligis me plus his?* Inkább szerette engem ezeknél? Ismértetvén ezzel, hogy a' Pásztorban nagyobb szeretetnek kell lenni, hogysem mind együtt a' juhokban. Es hogy a' juhokra terjedne a' Sz. Péter szeretete, nem azt mondá néki Kristus, hogy legeltesse a' maga juhait; hanem, *Pasce oves meas.* Legeltesd az én juhaimot: észében tartván, hogy nem tulajdoni néki a' juhok, hanem a' Fő Pásztor szolgája lévén, annak juhaira viselgondot: és oly juhaira, kiket vérevel váltott. Méltó azért hogy ő is szeresse azokat, ha a' Kristust szereti. *Majorem hanc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Nagyobb szeretete ennél senkinek nincsen, hogy valaki az ő lelkét adgya barátiaért. Azt kívánja Kristus a' jó pásztorról, hogy oroszlányi bátorsággal, *Animam ponat pro ovibus.* Elejét letegye a' juhok oltalmáért. Prov. 28.
Joan. 21.
v. 15.
Joan. 15.
v. 13.
Joan. 10.
v. 11.

Másodszor: Oroszlány legyen a' Püspök a' veszedelmes bűnök zabolázásában. Mert nem elég hogy a' külső farkasoktól oltalmaztassék a' Nyáj; hanem a' dögös, vagy rühös juhok veszedelmétől is kell azokat őrizni. Miképpen az Isten szekrényében nem csak manna volt, hanem veszfő is. Ugy a' Püspök köteles arra, hogy nem csak tanításának édes mannájával győ-

1. Cor. 4.
v. 21.
Luc. 10.
v. 34.

nyörködtesse; hanem hogy néha fenyték vesztésével, büntetések fanyaruságával tisztogassa juhait. Az igaz Samaritánussal ne csak olajt, hanem bort is öntsön a' sebekbe. Egy szóval, a' mint Sz. Bernárd írja: az igaz Püspöknek oly Oroszlánynak kell lenni: *Qui Regibus Joannem exhibeat: Ægyptijs Moysen: fornicantibus Phinees: Etiam idololatriis: Eliseum avaris: Petrum mentientibus: Paulum blasphemantibus: negotiantibus Christum.* Minémű volt Keresztelő János Herodeshez, kinek latorságát, feje vesztésével megdorgálta. Minémű volt Moyses Faraó ellen, kinek rabságából az ártatlanokat, nagy csapások által kiszabadította. Minémű volt Finees a' paráznák ellen, kiket haladék nélkül megbüntetett. Minémű volt Akáb Király után indult bálványozók ellen Illyés Profeta, ki a' hamiságot meggyőzvén, a' gonosz tanítókat elfogyatta. Minémű volt Elisæus az Isten ajándékával kereskedő Giézihez, kit poklofsággal büntetett. Minémű volt Sz. Péter Ananiás ellen, kit hazugságáért megölt. Minémű volt Sz. Pál az Isten káromlo Hymenæus ellen, kit órdögnek adott. Minémű volt Kristus a' kalmárok ellen, kiket a' Templomból ostorral kikergetett. Mert a' mit Sz. Pál magáról mondott, azont mondhattya minden Püspök: *Va mihi si non Evangelizauero.* Jaj nékem ha az Evangeliumot nem hirdetem. Jaj nékem ha meg nem feddem a' gonofságot: ha meg nem gátolom a' fesletséget. Nem is elég a' nagy vétkeket lágyan feddeni. Mert noha Héli megfeddette fiainak gonofságát: de mivel gyengén dorgálta, azt olvassuk felőle, hogy Isten szemirevetette: *Magis honorasti filios tuos, quam me.* Inkább tisztelted fiaidot, hogysen engemet. Valóban Oroszlány volt Sz. Albert Püspök, ki annyi fene vadakkal szembezállott, menyi Pogány nemzeteknek prédikállott. Es mint jó bajnok halálíg harczolt a' Kristus ellenléggivel. Mert hosszú törődési, és fáradságos prédikállási után, tekelletes életének koronáját, Mártýromságot nyert: és a' ki ő érette vérét ontotta, és életét fogyatta; annak szolgálattýában halált szenvedett. Fejezükbé immár Sz. Ambrussal: Megmutatók a' Püspöklég méltóságának felségét, Először a' végre, hogy értsék állapottyokat a' Püspökök: és ne csak nevezettel, hanem fokkal inkább cselekedettel megfelellýenek hivatallyoknak. Mert mennél tisztébb

1. Cor. 9.
v. 16.

1. Reg. 2.
v. 29.

gesbb állapottyok, annál veszedelmesbb ha abban megfogyatkoznak. Másodsor, hogy a' Keresztyén népek értvén terhes sullyát, és félelmes gondviseletét a' Püspöklégnek, nem csak Isten előtt valo könyörgésekkel könnyebítsék terheket, hanem erkölcsök jobbitásával is vigasztallyák szomorúságokat. *Ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis.* Hebr. 13. v. 17. Hogy őrómmel cselekedgyék azt, és nem nyögve: mert az néktek nem használ, ugy mond Sz. Pál Apostol a' Lelki jukoknak: kik ugy kövessék a' jo Püspöknek példáját, hogy elnyerhessék jo cselekedeteknek koronáját. Amen.

A' KIRALYOK TÜKÖRE. SZENT ISTVAN KIRALYROL I. PREDIKATIO.

Negotiamini dum venio. Luc. 19. v. 14.
Kereskedgyetek mig megjövök.

Magyaroknak Fő Herczege Geyfa volt a' Szent István Király Attya; ki látván a' Keresztyéneknek csendes magokviseletét, megisméré az igaz Hitet, és jo akarattyát mutatá a' Keresztyénekhez. Azokáért megjelenék néki az Isten Anna, mondván hogy mind ő s' mind az ő Sz. Fia az Ur Jéhus

Kristus kedvesen vötte a' Keresztyénekhez mutatott jo akarattyát. Akkor megtére az igaz Hitre, és megigéré hogy az Országot Isten törvénye szerént akarja igazgatni. Mellyet hogy könnyebben cselekedhetne, a' szomszéd Fejedelmekkel békeséget szerze: minden népeknek keresztyéni szabadságot engede: Püspökököt, és Papokat hivata az Országba, hogy a' Magyarokat megtanítanák az igaz Hitnek Agozatira, és az Isten Törvényének megtartására. Bétellyesedett itt a' Profétának ama mondása:

Lex Domini im. maculata convertens animas: testimonium Domini fidele Psal. 18. v. 8.
sapientiam prestans parvulis. Az Ur törvénye makula nélkül valo

lelkeket térítvén: az Ur bizonyágtétele hiv bölcseséget adván a' kisdedeknek. Az Anyja pedig Sz. István Királynak volt Sárolda, Erdélyországi Gyula Herczegnek leánya: ennek megjelent Sz. István Első Mátyás, mondván: Eóromed légyen Sárolda, mivelhogy néked egy fiad léfzen, ki a' Királyi méltoságot, és koronát béhozza a' te házadba. Mingyárt születése után a' Szent Keresztségben Istvánnak hijad őtet: ez nagy Szent léfzen. Az Ur Isten nagy irgalmasságot cselekedett a' Magyar-Nemzetnek Sz. István Király által: kinek Eletéről midőn rövideden szollok, figyelmetessen halgassátok.

Negotiamini dum venio.

Kereskedgyetek mig megjövök.

Irva vagyón Első Kronika Könyvnek huszonkettődik Ré-
 1. PAR. 22.
 v. 8. 10.
 szében, hogy Dávid Házat akarván építeni az Ur Istennek, lón az Ur beszéde ő hozzá mondván: Sok vért ontottálki, és sok hadakot viseltél: nem épithetéz Házat az én nevemnek, annyi vért ontván én előttem: a' fiu, ki néked születik, igen csendes férfiu léfzen. Eő épít Házat az én nevemnek, és ő nekem fiam léfzen és én néki Attya léfzek: és megerősítem az ő Országának Királyiszekét. Azonképpen Geysa Herczeg Házat akarván építeni az Ur Istennek, az az, egész Magyarországot meg akarván téríteni az igaz Hitre, az Isten Angyala megjelenék néki álmában, mondván: Isten áldgyonmeg téged Krisztusnak választotta: A' miket elmédben forgatéz, végbe nem viheted; mert sok embereknek vérét ontottad. De léfzen néked egy fiad, a' ki Isten segétségével mind azokat végbevívzi, mellyeket te véghezvinni igyekeztél. Az pedig Király léfzen; és azok közülvaló, kiket Isten elsőbben e' világi koronával, azután örök életnek dicsőséges koronájával megkoronáztat. Azonközbe eljő te hozzád az Isten embere lelki követséggel, kit fogadgy bölcsülettel, taresd illendő tisztelettel, intéfít tanítáfit vegyed telyes szível. Ez csudálatos látáfit megjelenté Geysa Udvarában lévő tudos, és okos embereknek: és arczal a' földre borulván, nagy háládással, és könyhullatásokkal, magát, s' Országát, és a' születendő fiát kegyes gondviselelése alá ajánlá Istennek, ki soha nem aluszik, hanem éjjel nappal táplállya, és oltalmazza az ő hiveit. *Non dormitabit,*

És. 120.

v. 3.

neq.

neq̄, dormiet, qui custodit Israël. Nem szunyadoz, sem nem aluszik, a' ki Israelt őrizi. *Pusillum, & magnum ipse fecit, & equaliter cura est illi de omnibus.* A' kicsint, és a' nagyot ő teremtetete, és egyenlőképpen gondgya vagyon néki mindenekre. Azokáért születék Sz. István Esztergomban, Kis Afzszony havának tizenötödik napján. Kilenczszáz nyolczvan öt esztendőben. *A Domino appellatus antequam natus.* Az Urto! neveztetett, minekelötte született. *Vocavi te nomine tuo: meus es tu.* Neveden hittalak téged: enyim vagy te. Gyermecske lévén, mikor szollani igyekeznek, legelsőbben a' Jésus nevét mondottaki. Gyermeki idejét néminémű méltosággal, és vidámsággal mértéklette; *ut manus Domini cum illo esse continuo videretur.* Elannyira hogy mindenkor az Isten keze láttatnék ő véle. Eletének hatodik esztendeit kezdvén ez Királyi gyermek, szent indulattyanak csudálatos jeleit adá magáról; nem csak emlekezetében tartván, a' miket tanolni szokot vala Sz. Albertól, ugymint a' jofzágos cselekedetekről, és vétkekről; hanem azokat másoknak is értékre adván, nem csak egyenlő idejűeknek; hanem nagyobbaknak is, és a' kik az Udvarban Főrendek közülvaloknak tartatnak vala. Azon időben sok tudos férfiak jövének Magyarországra, kiknek tellyes Bolcsut engedett a' Szentléges Romai Pápa. Sz. István hét esztendős lévén előmégyen vala áitatofsággal, ártatlansággal, és bölcseséggel a' Papok társaságában. *Qui cum sapientibus graditur sapiens erit.* A' ki bölcséssel jár, bölcs lézen. Eő szerzette hogy a' Papok a' Fejedelem tanácsiba hivattatnának, mely szokás most is szentül megtartya erejét. Geysa áitatos Atya, midőn csudálkozással és buzgo kívánsággal várná a' néki megjelenterett dolgoknak kijövetelét, semmit el nem mulat vala, mellyel Isten akarattyanak tetezenék a' Fiában. Azon volt szorgalmatoson, hogy a' gyermeket szent erkölcsökkel ékesítteffe Sz. Albert Púspók által: és nem csak a' jofzágos cselekedetekben, hanem a' deáki tudományokban is a' gyermek előmenetelt tenne: ki nagy serénységgel, és könyűséggel csudálatos nagy előmenetelt tön főképpen a' Hitnek dolgaiban.

Theodát Olaszországi Fejedelem a' Sz. István Kereszt Atya, a' polgári, és hadi mesterségben jeles férfiu olly jól tanította őtet, hogy

hogy azt látnák a' Tanítványban az emberek, a' mit csuciáltak a' Mesterben. Sz. István kilenczedik esztendőbe fordulván csudálatos ártatlansággal, áitatosággal, és okosággal világoskodott. *Ex studijs suis intelligitur puer si munda, & recta sunt opera ejus.* A' foglalatosságból ismértetik meg a' gyermek, ha tiszták, és igazak az ő cselekedeti, úgy mond a' Bölcs. Azon kérte az Attyát hogy szorgalmatosbban oltalmazza az ártatlanokat, és könyörületességre méltokot: hogy a' Scitiai kegyetlenséget, mely némelyekben még uralkodik vala, keménységgel megzabolázná. Mely intést úgy vőtt az Attya, mintha Istentől küldetett volna. Ki látván a' gyermeknek csudálatos bölcseségét, a' tanácsokba is béhivatta. De ott is a' Papoktól el nem szakad vala. Akkor immár a' Tanácsok között azt a' külömbözést vőtte észébe, hogy a' Világiak polgári okoktól, a' Papok pedig lelkiektől viseltetvén igyekeznek a' közönléges jót előbvenni, s' oltalmazni. *Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes.* Tisztellyed az Istent tellyes lelkedből, és tisztességben taresad a' Papokot. Mellyet a' Főrendek eszekbevévén igyekeznek vala Isteni tisztelethez tartozó dolgokrol szollani. Mellyel Szent István előtt nagy kedvet találtak. Ki az Attya kérésére még az Ország gondviselését is magára vállalta, tanácsot tartván, mind közönléges, s' mind magánvalo dolgokot dicsőrelesen végbevitt: a' Királyok, s' Fejedelmek követit befogadta, és azoknak fogyatkozás nélkül megfelelt, s' választ adott. Ezeket nagy örömmel látván az ő Attya Geyfa, megisméré hogy Szent István az ő fia akármely nagy Orzágnak Királya lehetne. Azokáért Országgyűlését hirdete, és a' Főrendektől könnyen megnyeré, hogy maga helyett, ki már megvénhedett vala, a' fiát ismérjék Uroknak lenni: szép intést tőn az Országgyűlésében; mellyet halván a' Magyarok, legottan Geyfa előtt Szent Istvánt nem Herczegnek, hanem Királynak lenni nagy örömmel kiálták: és a' Főkapitányok vállokra vévén magas Királyiszekben helyhezteték őtet. Sz. Dávid Király így szollott Istennek: *Non nobis Domine, non nobis: sed nomini tuo da gloriam.* Nem nekünk Uram, nem nekünk: hanem a' te nevednek adgy dicsőséget. Azonképpen Sz. István Király, legelső dolog, melyre minden cselekedetiben nézett, az Isten dicsősége volt. Minden-

Prov. 20.
v. 11.

Eccli. 7.
v. 33.

Psal. 113.
v. 9.

denkor jól meggondolta, hogy az Ur Isten, irgalmas Atya lévén, az igazaknak jutalmat ad: de rettenetes igaz Biró lévén, a' gonoszokat, személy válogatás nélkül, rettenetesképpen megbünteti. Tudván azért hogy a' Király élete, s' példája igen erős a' népek előtt, mind jonak, s' mind gonosznak követésére, úgy tündöklött példájával, és világoskodott jószágos cselekedetivel, hogy az embereket, Isteni szeretetre, félelemre, és szolgálatra csudálatosképpen felgerjesztette. *Regnum à gente in gentem transfertur Eccli. 10. propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos.* Az ország egy nemzetről más nemzetre vitetik a' hamisságokért, és boszúságtételekért, és gyalázatokért, és külömbkülömb csalárdságokért, ugymond a' Sz. Irás. Minthogy azért értette Szent István, hogy az Ország birodalmának ereje, s' megtartása főképpen Istenhez, és emberekhez való igazságnak megtartásában áll: nem bizván maga elméjében, s' okolságában; rész szerént a' Sz. Irás tanításához, melyet éjjel, nappal gyakran olvasott; rész szerént okos, tudos, jámbor, Istenfélő embereknek tanácsihoz folyamodott, főképpen a' Papokéhoz: *Labia enim Sacerdotis custodiant scientiam, & legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est.* Mert a' Pap ajaki őrizik a' tudományt, és a' törvényt az ő szájából kérdezik: mert ő seregek Urának Angyala. De minthogy nagy része a' Magyaroknak, inkább a' Fejedelemhez való hízeltetésből, földi joknak megnyeréséért, hogysem igaz szivbeli indulatból lőtt volt Keresztyénné. Némellyek pedig a' Keresztyéni tudományt semmiképpen nem akarták bévenni. Sz. István Király kényszerítették keferű, és sanyargato eszközökkel is élni. Ezokáért a' Nemesség közül némely vakmerő gonosz férfiak felháborodának, és fegyvert fogván nagy dühösséggel kezdék Magyarországot rontani, és a' Keresztyéneket rettenetesképpen üldözni. Kiknek Feje Kupa nevű Sirmai Herczeg volt, ki ördögi álnoksággal sokaknak szivóket magához kapcsolván Szent István Király ellen: sok majorokat, falukat, castélyokat, és mező várasokot megronta, s' felprédála; és kevés napok mulva, felemelé szarvait a' Kőfallal kerített várasok ellen is. De halljad mit mond az Ur Isten: *Cornua peccatorum confringam, & exaltabuntur cornua justii.* A' bűnösöknek szarvokat lerontom: és felmagasz-

Eccl. 3.
v. 11.

Prov. 29.
v. 4.

gaszaltatnak az igaznak szárvai. Szent István Király minden módon, a' Kupa Herczeg kevély elméjét meg akará csendesíteni; a' megbolondult fokaságot észére hozni. De végtére látván a' gonoszban vakmerőképpen megmaradásokat, Istennek alázatos, és töredelmes szível könyörögvén, szép hadi seregeket rendele, és azután erős bátorsággal, és szép rendtartással megütközék a' pártúto ellenléggel. Sok oráig tartta a' harcz rettenetes vérontással. De Vencellinus Generális megfegéttvén Sz. István Királytól fejét vévé Kupa Herczegnek. Mellyet látván a' pártúto ellenségek, legottan megfutamodának: kiket kimiletlen vágtak a' Keresztyének. De Sz. István Király megkönyörülvén rajtok azt parancsolá, hogy ne vágják, hanem inkább fogják meg őket: kik közül némelylek igen vétkefek lévén, rettenetes büntetéseket szendvedtek; egyebeknek példájára, hogy ne adgyák magokat a' gonoszra. Mivel a' Bölcs mondgya: *Quia non profertur cito contra malos sententia, absq; timore ullo filij hominum perpetrant mala*. Mivelhogy hamar sententia nem mondatik a' gonoszok ellen, a' gonoszt minden félelemnélkül cselekezik az emberek fia. Sz. István kiyáltképpen igyekezett az ő nagy szerencséi közöt a' hívságos dicsőséget eltávoztatni, és minden jot Istennek tulajdonítani. Azokáért látván Istennek sok jótéteményit, mellyekkel őtet megáldotta vala; áitatos processiójárásokkal, imádságokkal, és Sz. Miséknek szolgáltatásával dicsőítette a' minden joknak adóját. A' földi jokot, és gazdagságokat rész Izerént Isteni tiszteletnek öregbitésére, rész Izerént pedig a' szegények táplálására rendelte. Isteni, és felebaráti Izeretettől gerjedezvén, meg nem szűnik vala sokszor szörsákban, és hamuban Istentől kegyelmet kérni, hogy elsőbben egész Magyarországnak megtérését láthassa, hogysem halála orájának eljövését. Tudván bizonnyal, hogy ha Isten irgalmasága által a' Magyarokat az igaz Hitre téritheti, az egész Keresztyénségnek erős oltlopa, és bástyája lesznek. Azt mondgya a' Sz. Lélek: *Rex justus erigit terram*. Az igaz Király felemeli a' földet. Mivelhogy a' Papoknak, és szerzetes embereknek száma, a' sok veszedelmes háboruságok miat, igen megfogyatkozott vala. Azokáért Sz. István Király, szép levelekkel, s' nagy ígéretekkel, a' Keresztyénségnek minden részeire követe-
teket

teket küldé, tudos, és szent életű Papokat, és Szerzetes embereket nagy bocsúllettel híván. Isten kegyelme által sokan jövének Magyarországra, kiket a' Király nagy bocsúllettel, és szeretettel fogada: kik által a' Magyarokat az igaz Keresztyéni Hittnek tudományára, és jó erkölcsöknek gyakorlására szorgalmatossan megtanítá: édesgetvén őket beszédinek, és cselekedetinek kegyességével. Mikor pedig szükség kívánta, meg is fanyargatta őket, és kényszerítette a' rut bálványozást, és hamis Istenek tiszteletét elhagyni. Sz. Pál mondgya: *Omnia honestè, & secundum ordinem fiant.* Mindenek tisztességesen, és rend szerént legyenek. Hogy azért minden dolgok rendesen folynának, egész Magyarországot tíz Püspökségre, és egy Erfségre osztá, az Esztergomi Anyaszentegyházat a' Püspöklégeknek Annyává választván. Okos, tudos, és jámbor tiszta életű embereket helyhezette minden Püspökségbe: nagy privilegiomokat, és szép jóságokat adánakik örökségül; hogy üdvösléges tanításokkal legeltessek, és példájokkal az örök életre vezérellyék az embereket. Megtartotta Sz. István Király Kristus Urunk parancsolattját: *Quarite primum Regnum Dei, & justitiam ejus.* Keressétek először az Isten Országát, és az ő igazságát; azokéért minden dolgokban megáldotta, és nagygyá tötte őtet: a' mint megígérte ő Sz. Felsége: *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno Caelorum.* A' ki megcselekeszi, és tanítja, az nagynak hivattatik Mennyeknek Országában. Az irgalmas Isten a' Pogányságnak setétségéből, és hamisságából; mely az örök halálnak uttya; az igazságnak világosságára; mely az örök életnek uttya, hozta vala a' Magyar nemzetet Sz. István Király által: de mivelhogy némellyek nem akarták megtartani édes Idvözítőknek ama parancsolattját: Ojátok magatokat a' hamis Profétáktól, kik hozzátok juhok ruházatiban jönnek, belől pedig ragadozó farkasok; az igazságot megvetvén, a' hamis eretnekségeknek setétségében elmerültenek, és a' hamis Proféták vallását követvén, a' régi igaz Keresztyéni Hittet megvetették: a' Szent Templomokat felverték, Oltárokat kirontották, az Egyházi jóságokat felprédálták, Püspökököt, Papokat, és Szerzetes embereket üldözték, kergették, sok helyeken meg is ölték. Mely miatt mind magokat, s' mind

I. Cor. 14.
v. 40.

Matt. 6.
v. 33.

Matt. 5.
v. 19.

Matt. 7.
v. 15.

az egész Magyarországot mire hozzák? az egész Világ tudgya. Az irgalmas Atya Isten könyörüllyön szegény Nemzetünkön, Sz. Fiának érdemiért, és Sz. István Királynak esedezésiért. Amen.

SZENT ISTVAN KIRALYROL II. PREDIKATIO.

Domine, mna tua decem mnas acquisi-vit. Luc. 19. v. 17.
Uram, a' te girád tiz girát nyert.

Szent István Király csudálatos nagy jofzágos cselekedetinek hire, egész Európában mindenfelé kiterjedvén, igen örvendezett a' Keresztyénség. Kiki megértvén ily nagy számu, és hatalmas nemzetségnek, az uj Király által Istenhez megtéréfét, nagy dicfírettel felmagasztalván, Királyi nagy Fellegre méltonak kiáltotta őtet. Eő pedig magát megaláozván, semmit magának nem tulajdonított, Urunknak ama mondása szerént: *Cum feceritis omnia, qua precepta sunt vobis, dicite: Servi inutilis sumus: quod debuimus facere fecimus.* Mikor mindeneket megcselekeztek, mellyek parancsolva vannak néktek, mondgyátok: Haszontalan szolgák vagyunk, a' mit meg kellett cselekednünk, megcselekedtük. Sőt a' Királyi nevet is nem akarta felvenni, miglen a' Püspökségek, és azokhoz tartozando dolgok, a' Romai Pápától meg nem erőflittetnének, s' maga is a' Királyi méltóságban. Azokáért a' pártútó ellenséget megvervén, a' nyughatatlanokot erőflen megzaboláozván: közönséges dolgokat jól véghezvivén, és az igaz Hitet mindenfelé kiterjesztvén; szép illendő kézfűlettel Astricus Püspököt más követekkel egyetembe Romába küldé Második Silvester Pápához (némelylek Nyolczadik Benedek Pápához írják, hihető hogy ahoz is küldött Követeket annakutánna) Minekutánna Astricus minden dolgokat, mellyeket Isten, Sz. István Király által csudálatosképpen, nem sok idő alatt véghez vitt vala, a' Pápának előbeszélé: nagy alázatosson főképpen

Luc. 17.
v. 10.

pen három dolgot kére tőle. Elsőben, hogy méltoztassék meg-
 áldani az ujjonnan megtért Magyar Nemzetet. Másodszor, hogy
 a' miket a' Püspökségek, és Ersekségről Sz. István rendelt, erőssi-
 cfemeg Istentől adott hatalommal. Harmadszor, hogy mivel a'
 Magyarok szabad akarattyok szerént tisztelték Sz. Istvánt Kirá-
 lyi nével, és méltosággal, azt is helyén hagyván erőssicsemeg.
 Hogy tudnillik, mind ezekben, a' Kristus Jébus Vicariusától meg-
 áldatván, és erőssítettvén Sz. István Király, nagyobb hatalommal,
 és méltosággal öregbicsé az Isteni szolgálatott, és tiszteletet, mely-
 re minden szorgalmatozsággal igyekezik vala. Ez nagy Kóvet-
 ségről, és Sz. István Királynak jeles jofzágos cselekedetiről, mi-
 dőn rövideden szollok, figyelmeteffen halgafsátok.

Domine, mihi tua &c.

Uram, a' te girád &c.

Ily kívánatos Kóvettséget, és lelki vigasztalo kedves jo hire-
 ket halván a' Pápa, kimondhatatlan nagy örömmel, és vigafság-
 gal, meg nem szűnik vala az Ur Istent dicsőíteni, az Anyaszent-
 egyháznak csudálatosképpen valo megáldásáért, és öregbitéséért.
 A' Sz. István kérésire az Apostoli Sz. Szék tetczésé szerént örömeft
 reáhajla: A' Magyarokat a' Kristus Jébus aklába nagy szeretettel
 befogadá; nem csak Apostoli nagy áldással, és a' Püspökségeknek
 megerőssítésével vigasztalván őket; hanem Királyi drága koro-
 nát, mellyet a' Lengyelek Herczegének Miskának kézítettett
 vala (a' Lengyelek is azon időben tértek az igaz Hitre) Szent
 Istvánnak küldé, és őtet nem csak Királynak, hanem Magyaror-
 szág Apostolának nevezé, tellyes hatalmat engedvén néki az A-
 nyaszentegyház igazgatására. Annakfelette Keresztet is küldé,
 mellyet Sz. István Király előtt, mint Apostol előtt hordoznának
 mindenek láttára. E' rendbéli ajándékit pedig a' Szentléges Ro-
 mai Pápa illyen igikkel ékesíté: En Apostoli ember vagyok, de
 ő méltán Isten Apostolának hivattatik, minthogy ő általa az Ur
 Jébus Kristus oly nagy fokaságot nyert magának. Azokáért ő
 néki engedgyűk az ottanvalo Anyaszentegyházaknak, Püspök-
 ségeknek, és Ersekségnek gondvifelését, igazgassa, és rendellye
 azokat, a' mint ő néki a' Szent Lélektől tudni adatik. Méltán
 nagy örömmel felkiálthatunk itten, és vigan mondhattjuk Sz.

3. Reg. 10. István Királynak: *Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuisse,*
 v. 9. *& posuit te super thronum Hungariae, eo quod dilexerit Dominus Hunga-*
ricam Gentem in sempiternum, & constituit te Regem, ut faceres iudicium,
& iustitiam. Légyen áldott a' te Urad Istened, kinek kedves vol-
 tál, és téged Magyarország Királyiszkébe helyheztetett, mivel-
 hogy szerette a' Magyar Nemzetet az Ur örökké, és Királya ren-
 delt téged, hogy itéletet, és igazságot tennél. Hallyátok már
 minémű Levelet irt Második Silvester Pápa Sz. István Királynak:
 A' te Nemességednek Követi, főképpen pedig szerelmes Atyafi-
 társam Astricus, Tiszteletes Kalocfai Püspök, annál nagyobb ö-
 rómmel vigasztalták szivünket, és kevésbb fáradsággal végbe-
 vitték hivatalyokat, mennél Istentől megintetvén nagyobb ki-
 vánsággal vártuk az ő jöveleteket, nekünk ismeretlen Nemzet-
 ségről való követséggel. Boldog követség, mely Mennyei ize-
 nettel előlvétetett, és Angyali szolgálattal viseltetett: elébb Isten
 végezésével béfejeztetett, hogysem mi tőlünk hallattatott volna.
 Bizonyára a' mint az Apostol mondgya: *Non volentis, neq; curren-*
 Rom. 9. *tis, sed miserentis est Dei.* Nem az akaroé, sem a' futóé, hanem a'
 v. 16. kőnyóruló Istené. Ki a' mint Daniel mondgya: *Mutat tempora,*
 Dan. 2. *& atates: transfert Regna, atq; constituit: revelat profunda atq; abscondita;*
 v. 21. *quia lux cum eo est.* Elváltoztattya az időket, és az idők részeit:
 általviszi az Országokat, és elrendeli: kinyilatkoztattya a' mély,
 és elrejtett dolgokat: mert világotság vagyon ő véle: mely a' mint
 Joan. 1. Szent János tanittya: *illuminat omnem hominem venientem in hunc*
 v. 9. *mundum.* Megvilágosít minden e' világra jövő embert. Elsőb-
 ben azért hálákat adunk az Atya Istennek, és a' mi Urunk Jésus
 Krisztusnak, ki a' mi ideinkben megtalálta magának Dávidot a'
 Geyfa Fiát, szive szerént való férfiat, és mennyei fényességgel
 megvilágosítván, felköltötte őtet, hogy Israélt az ő népét, a' Ma-
 gyarok választott Nemzetséget legeltesse. Másodszer dicfirjük
 áitatoságodat Istenhez, és bősületedet az Apostoli Székhez, ki-
 nek Isten irgalmasságából, minden érdemem felett Feje vagyok.
 Azután pedig bőkezűségedet, mellyel Sz. Péternek, az Aposto-
 lok Fejedelmének, az Országot, és Nemzetségedet, melynek Her-
 czege vagy, és mindenidet, és tennenmagadot, azon Követek, s'
 leveled által örökkösül bémutattad, méltó dicfírettel magasztal-
 lyuk.

lyuk. Mivel ez jeles cselekedettel nyilván bizonyítottad, és bizonyára magadot érdemessen olyannak mutattad, minéműnek, hogy mi téged kijelenteni méltoztatnánk, szorgalmatoslon kívántad. De engedünk. Mert nem szükség, hogy a' kit annyi, és olyan jeles cselekedeti Krisztusért, nyilván valo szozattal kiáltnak, és a' kit ő maga Isten ajánl, tovább ajánlyunk. Azokáért Dicsőséges Fiam, mind a' miket tőlünk, és az Apostoli Széktől kívántál: a' Koronát, és a' Királyi nevet: Esztergomi Erfekséget, és egyéb Püspökségeket, a' Mindenható Istennek, és Sz. Péter, és Sz. Pál Apostoloknak méltóságabol, előbbmegintetvén, és parancsoltatván azon mindenható Istentől, az Apostoli, és a' mi áldásunkkal örömeft engedgyük, és adgyuk. A' te Nagyságotol Sz. Péternek ajánlott Országot is, és tégedet, és a' Magyar Nemzetet jelenvalot, és következendőt a' Romai Anyaszentegyháznak oltalmazása alá vévén, a' te Okofságodnak, Maradékidnak, és törvény szerént valo következődinek birni, és igazgatni engedgyük, és adgyuk. Kik Maradékid, és Következődik ugyan akárikik legyenek, minekutánna a' Főrendek által törvény szerént választatnak, kötelesek legyenek hasonloképpen nekünk, és Következődinknek magok által, vagy Követek által illendő engedelmesféget, és tiszteletet tenni, és magokat a' Romai Anyaszentegyháznak; mely az alattvalokot nem ugy tartya mint szolgákat, hanem mint fiaokat fogadgya; engedelmeseknek mutatni, és a' közönféges Hitben, és Megváltó Krisztus Urunk Szerzetében erőffen megmaradni, és azt őregbiteni. Es minthogy a' te Nemeléged, az Apostolok dicsóságét követvén, az Apostoli hivatal, Krisztust prédikálván, és az ő Hitét kiterjesztvén, viselni méltatlannak nem ítélte, és a' mi, és a' Papság tisztét végbevinni igyekezett, és az Apostolok Fejedelmét egyebek felett kiváltképpen tisztelni: azokáért mi is annakfelette kiváltképpen valo privilegiummal a' te Felségedett, és a' te érdemidre nézve, Maradékidot, és törvény szerént valo Következődidet, kik, a' mint megmondattott, választottak, és az Apostoli Széktől jóvallottak léendnek, most, és örök jóvendődökben felékesíteni kívánván: hogy minekutánna te, és azok, a' Koronával, mellyet küldünk, rendesen a' te Követidnek adatott forma szerént, megkoronáztatol,

tatol, vagy koronáztattak lésttek; magad előtt a' Keresztet, A-
postolságnak cimérét hordoztathassad, és azok is hordoztathas-
sák: és a' mint az Isteni kegyelem téged, és azokat tanítándgya,
a' te Országodnak jelenvaló, és következendő Anyaszentegy-
házit, mi, és Következőink helyett rendelni, és igazgatni, Apo-
stoli méltosággal hasonloképpen engedgyük, és akarjuk; mint a'
más Levelünkben, mellyet köszönetesen néked, és az Ország
Főrendinek, és az egész hiv népnek, Követünk által, kit te hoz-
zád igazitunk, elküldünk, mind ezek bővebben meg vannak ma-
gyarázva. Könyörgünk a' Mindenható Istennek, ki téged az
Anyád méhéből hívott az Orzágra, és Koronára: és a' ki a' Ko-
ronát, mely a' Lengyelek Herczegének mi általunk készítettet
vala, hogy néked adassék, megparancsolta; őregbicsfe igasága gyű-
mölcsinek nevelkedésit: Országodnak uj plántálásit áldásának
harmattyával öntözze meg bölégesen; Országodot néked, téged
az Orzágnak tarcon meg üdvösségesen: látható, és láthatatlan
ellenségektől oltalmazzon: és a' földi Orzágnak unalmassági u-
tán, Menyországban örök Koronával felékesítsen. Adatott Ro-
mában, ezeredik Észteendőben. Illyenképpen mindeneket kíván-
sága szerént megnyervén Astricus, nagy örömmel visszajöve
Magyarországba: Kinek Sz. István Király a' Papok, és Nemesség
fokaságával elejébe méne. Azután a' Romai Pápatól küldetett
Apostoli Levél megolvastaték: a' Királyi drága Korona, és az A-
postoli Kereszt a' Királynak megadaték: Mellyeket Szent István
Király, nem csak nagy örömmel, hanem alázatos tisztelettel vé-
vé. Mingyárt szép ceremóniákkal, nagy öröm, és vigaság kö-
zött, Sz. István Király az Ersek által megkenetteté, és megkoro-
náztaték: azután nagyobb erővel, és hatalommal kezdé elronta-
ni, és semmivé tenni a' Sz. Evangeliom ellen lévő dolgokat: igaz
szeretetnek sok jeleivel, megtartván a' külső békeséget a' szom-
széd Fejedelmekkel; a' belső békeséget pedig megerősítvén, e-
rős parancsolatokkal, és igazsággal tellyes törvénnel. Bételleye-
fedett itten Istennek ama mondása: *Constitui te super Gentes, &
Regna, ut evelles, & destruas, & disperdas, & dissipas; & adifices, & plantes.*
A' Nemzetségeken, és Országokon rendeltelek téged, hogy
gyomlálj, és roncs, és veszejs, és elhányj; és építs, és plántálj.

Mint-

Minthogy pedig az Országoknak, és a' Fejedelem életének megtartására, és a' felfuvalkodott vakmerő gonosz embereknek megzabolázására; szükség, hogy fiai is legyenek a' Fejedelemnek; tudos, okos, és szent életű emberek tanácsával élvén, azt végezné, hogy Feleséget venne magának: azokáért Sz. Henrik Császár hugát Giselát vévé házaftárul; és azután is oly szent életet viselt, mint igaz Keresztyén Fejedelemhez illett. Az ő Királyi Házában nem volt helye a' hivatásos pompának, bé nem mehetett oda a' nyughatatlanság, gyanakodás, zugolodás, és egymás között való versengés: hanem a' Sz. Irás tanítála szerént, tiszta szivből szerették egymást, képmutatátnélkül, minden dolgokat Isten dicsőségére rendelvén. Sz. István Király minden Püspökségeknek bizonyos határt rendele, hogy ne adassék alkalmatosság egymás között való veszekedésre: hasonloképpen cselekedék az Apáturságokkal, mellyeket fundált vala. Ki nem mondhatni mely nagy szorgalmatosságot mutatott a' Szentegyházaknak építésében: Székes Fejérváratt csudálatos nagy szépségű Templomot épite, a' Szentléges Szűz Mária tisztességére, mellyet nagy privilegiomokkal, sok gazdag jövedelmekkel, drága ezkőzökkel, és öltözetekkel, aranyból, és ezüstről csinált edényekkel felékesítette: azok pedig az edények drága kövekkel, és gyöngyökkel rakvák voltak. A' régi Budán más igen nagy gazdag Templomot épite Sz. Péter, és Sz. Pál Apostolok tisztességére. Romában a' Celius hegyén egy gyönyörűleges kerék Templomot szenteltette a' Sz. István Első Mátyr tisztességére, és ottan sok drága költséggel egy gazdag Kaptalant fundálván, tizenkét Magyar Papokot helyhezette abba, hogy a' Magyarok minden időben könnyebben nyájaskodhassanak Romában; hogy pedig azoknak is, kik áitatóságnak okáért az Apostolok Fejedelmi, Sz. Péter, és Sz. Pál koporsója látogatására mennek, jól lenne dolgok, egy szállást, Itpitály formára bőséges jövedelemmel fundála. Constantinápolyban egy gyönyörűleges Szent helyet épite: és Jerusálemben egy Kalástromot a' Szerzetes embereknek, hogy Krisztus Urunk koporsójánál minden nap Sz. Miséket szolgállyanak, a' Közönléges Keresztyén Anyaszentegyháznak öregbüléséért. Ezeket, és sok egyéb Szent helyeket, és Templomokat épített,

E

és sun-

Eph. 5.
v. 22.

Ecclesi. 31.
v. 11.

és fundált bőféges jövedelmekkel, és privilegiomokkal Sz. István Király: elannyira hogy bétellyesedett ő rola a' Bölcsnek ama mondása: *Ideo stabilita sunt bona illius in Domino, & elemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum.* Azokáért megerősítették az ő jövai az Urban, és az ő alamisnait előbeszéli a' Szentek minden Gyülekezete. De ki mondhatná meg, mely kegyes, és könyörülő volt a' szegény emberekhez, kik az ő őrök életre teremtettek az Istentől, de a' véték miatt számkivettettek, és külömbféle sok nyomoruságoktól szorongattatnak, e' siralomnak völgyében. Nagy gondot viselt a' szegény betegekre, minden napi eledelt bőfégesen szolgáltatván nekik: és némellyeknek közülök megparancsolta, mondván: A' Kristus Jépus nevében mondom nektek, kellyetekfel az ágyból, és mingyárt meggyógyulnak vala. Egykor éjjel titkon menván a' szegények látogatására az Ispitályba, nagy teli zacsko pénzt osztogat vala nekik, kik közül némelyek rendetlen kivánsággal kapdosván az alamisnát, reája rohannának az irgalmas Királyra, és meg nem ismervén őtet, haját szakállát szaggatják vala. Mely dologért a' Templomba menván hálákokot ada az Istennek, hogy őtet méltová tette szenvedni az ő Sz. Nevéért. Azután is nem csak maga, hanem baráti s' hiv szolgálai által meg nem szűnik vala a' szegényeknek bőféges alamisnát adni. A' mint a' nyomorultak megfegetésével megmutatta irgalmaságát, úgy a' megáltalkodott vakmerő gonosz emberek büntetésével igazságát; tudván a' Bölcsnek ama mondását: *Misericordia, & veritas custodiunt Regem; & roboratur clementia Thronus ejus.* Az irgalmaság, és az igazság őrizik a' Királyt; és kegyelmességgel erősödik meg az ő Királyiszéke. Az Isteni nagy dolgokrol, és sok jótéteményekrol éjjel nappal elmélkedvén nagyon felgyuladott szíve az Isteni, és felebaráti szeretetre: néha nagy áitatóssággal imádkozván, szép fényesség környűlvötte őtet, és a' földről felemeltetett a' levegő égbe. Minthogy Sz. István Király mind beszédivel, s' mind cselekedetivel dicsőítette az Ur Istent, ő is megdicsőítettet attol, a' ki mondotta: *Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum.* Valaki engem dicsőítend, megdicsőítem őtet. Adgya az irgalmas Isten; úgy kövessük Dicsőféges Szent István Királyt, hogy holtunk után bémeheffünk az

Prov. 20.
v. 28.

1. Reg. 2.
v. 30.

őrök

örök Dicsőségbe, és örökké vigadván dicsírheffük *Largitorem bono-*
rum. A' minden joknak Adóját. Amen.

SZENT ISTVAN KIRALYROL III. PREDIKATIO.

Omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo. Luc. 19. v. 26.

Mindennek a' kinek vagyon adatik, és bévelkedik: attol pedig a' kinek nincsen, a' mie vagyon is elvételik tőle.

Minthogy igen szerette Istent Sz. István Király, né- mely titkos dolgokat is megjelentett az Ur Isten néki: és megoltalmazta őtet, és az alattavalóit az ellenségektől. Midőn a' prédán kapo, és ragadozo pogány Traciai népek, a' Magyaroknak kegyetlen ellenségi, nagy dühösséggel Erdély Országának rontására bé akarának menni; Sz. István Király meginteték ál- mában Isten Angyala által; és mingyárt nagy szorgalmatossággal követet küldé Gyulaféjér várra, mely által jó idején hirré tévén; az Erdélyiek minden Vármegyékből, drágább marhájjokkal, erős helyekre mentenek, és megoltalmazták magokat. Es a' pogány ellenség némely falukot, és mezővárasokot elégetvén, embere- ket nem vihetett magával, hanem csak barmokot, és egyéb pré- dákot. De a' ragadozo pogány ellenség nem sok ideig kevély- kedheték hamis prédájával; mert ujjobban boszuságot tévén a' Magyaroknak: Sz. István Király szép erős hadi seregekkel, bé- menvén az ő Országokba, azoknak Céás nevű Fejedelmét maga levágá, és a' megvert pogány ellenségnek sok kincseit, és drága marháit Magyarországba hozá. Mellyeket nem világi dolgokra, hanem Sz. helyekre, a' szegények táplálására, és Templomoknak építésére forditá. Igazán mondhatta Dávid Királlyal: *Domine 1. Para. 29.*
Deus noster, tua sunt omnia, & quae de manu tua accepimus dedimus tibi. v. 14.
Peregrini enim sumus coram te, & advena, sicut omnes Patres nostri. Dies

nostri quasi umbra super terram. Mi Urunk Istenünk, mindenek tiéid, és a' miket a' te kezedből vöttünk, azokat adtuk néked, Mert szarándokok vagyunk előtted, és jövevények, mint minden Atyáink. A' mi napjaink mint az árnyék a' földön. Men-nél többet adott Istennek Sz. István Király, annál többet vött ő Sz. Felségétől. Mellyet könnyen elzünkbe vehetünk azokból, a' mikről mostan rövideden szollok. Legyetek figyelmetessek.

Omni habenti dabitur, &c.

Mindennek a' kinek vagyon adatik, &c.

Dicsiretes magaviseeléséért, bölcseségéért, és nagy jofzágos cselekedetiért, a' Világnak minden részeire kiterjedvén Sz. István Királynak hire neve, minden felől jönnek vala a' népek Magyarországra, hogy igaz törvényt, és jó erkölcsököt tanollyanak tőle. Elannyira hogy igazán mondhattuk ő rola, a' mit a' Szent Irás mond Salomonról: *Veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis; & ab universis Regibus terra, qui audiebant sapientiam ejus.* Minden népek jönnek vala a' Salomon bölcseségét halgatni; és a' földnek minden Királytól, kik hallják vala az ő bölcseségét. A' Traciaiak közül is nagy fő emberek, ugymint hatvanon, magokat megaláztatván, és sok szép kincset, aranyat, ezüstöt, és drága marhákat vévén, elindulának Magyarországra, Sz. István Királynak ajándékokot hozni. De minthogy Sz. István Király megerősítvén az utakat a' pogány ellenség ellen, sok vitézeket rendelt vala, hogy semmi némű ellenséget bé ne boesátanának az Országra. A' vitézek azok ellenvaló gyűlölségtől viseltetvén, avagy pedig a' kincsek, és drága marháknak rendetlen kivánságotól meggyőzöttetvén, rájuk rohanának, és nem csak mindenektől megfoszták őket, hanem némellyeket közülök megölének, némellyeket pedig holt elevenen fagyának. Mellyet megértvén Sz. István Király, a' gonosz vitézeket maga elejébe hozatá, és keményen megdorgálá, és az Országnak minden utaira akasztófákat csináltatván, kettőnként, mindenek látára, felakasztatá. *Dissipat impios Rex sapiens.* Elhánnya az istenteleneket a' bölcs Király. Ezzel az igazságnak szolgáltatásával nem csak megbünteté a' vakmerő vitézeknek istentelenségét, hanem a' több prédán kapó embereknek szívókat úgy megrettenté, hogy

3. Reg. 4.
v. 34.

Prov. 20.
v. 26.

hogy a' míg élt, senki a' jövevény emberen hatalmat nem tótt: kiki igafsága lévén, békével jöhetett Magyarországra, s' vizszamehetett. Mivelhogy Sz. István Király oly igen szerette, és oltalmazta az igafságot: az uton járokra nagy gondot viselt: a' nyomorultakat, és erőtlenekeket a' hatalmaloktól megmentette; az Isten is őtet minden dolgaiban megoltalmazta, s' megáldotta; sok rendbéli veszedelmekből kiszabadította, kegyes igéreti szerént:

Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum. Psal. 90.
v. 14.

Mivelhogy bennem bizott, megszabadítom őtet: oltalmazom őtet; mert megismerte az én nevemet. Hozzám kiált, és én meghalgatom őtet: véle vagyok a' háboruságban, megmentem őtet, és megdicsőítem őtet. Az Olaszok bizonyos okoktól viseltetvén, és más nemzetlégek, főképpen a' Magyarok segítségében igen bizván, elpártoltak vala Konrád Császártól; ki mingyárt rettenetes nagy hadi seregekkel megszállá Mediolanum Városát: mellyet oly iszonyu infégre juttata, hogy mind a' több Városok igen megrettenvén, megadáék magokat, és engedelmesek lőnek a' Császárnak: ki megértvén, hogy az Olaszok, a' Magyaroknak, Csehnek, és Lengyeleknek segítségében biztak volna, nagy haraggal, és rettenetes hatalommal vizszatére boszut állani. Es minekutánna Cseországot, és a' körülvaló Tartományokat megrontá: Lengyelországot is igen megfanyargatá. Azután pedig rettenetes nagy táborát Magyarországra ellen fordítá. Mellyet megértvén Szent István Király, mingyárt hadi seregeket gyűjte, és noha a' Császár hadaihoz képest igen kevesen volnának, mindazáltal táborba szállitá azokat, biztatván hogy reménysegeket Istenben vessék, és erőssen harczollyanak, Hazájok, és szabadságok megmaradásáért. Mert nem azoké a' győzedelem a' kik többen vannak, hanem a' kiknek Isten adgya. Azokáért alázatöson könyörge az Istennek: *Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxiliis, an in pluribus: adjuva nos Domine Deus noster: in te enim, & in nomine tuo habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem.* 2. Para. 14.
v. 11.

Uram, nincs semmi külömbség te nálad, ha kevesek által segítesz-é, vagy sokak által: segélymeg minket mi Urunk Istenünk:

mert te benned, és a' te nevedben lévén bizodalunk, jöttünk e' fokaság ellen. Itt sem csalatkozék meg Sz. István Király Istenben vetett reménségben. Mert nagy haraggal bájóvén a' Németek Magyarországnak részeire, és alkalmas helyen táborba szállván; Sz. István Király el nem mulatá vitézivel erőssen ellenek állani. Midőn azért mind a' két részről készülnének a' kegyetlen harcra, és iszonyu vérontásra; imé mindeneknek reménsége kívül, egy Kóvet érkezék a' Németek táborára, ki a' Kapitányok szállásit mind eljárván, megparancsolá az egész hadi seregeknek a' Császár nevével, hogy mingyárt visszafutván Németországba, kiki mennyen hazájába. Mellyet megértvén Konrád Császár igen csudálkozék, és szorgalmatoson tudakozván, eszébevévé, hogy Istentől Angyal küldetett a' Sz. István Király segítségére, és megrettenvén békeséget szerze a' Magyarokkal. Illy nagy veszedelemtől megmenekedvén Sz. István Király, ismég más következék. Kristus Urunk mondgya: *Inimici hominis domestici ejus.* Az ember ellenségi az ő házanépe. A' Pogányságban vakmerőképpen megmaradott Magyarok közül, vala Sz. István Királynak egy Gyula nevű atyafia, ki a' Kristus Jépus gyönyörűleges igáját megvetvén, nem akara a' Királynak engedelmes lenni. Ez Erdélynek Fejedelme lévén, a' Magyarokat a' régi pogány Vallásra visszafordítani: nagy erővel táborba szálla, és Erdélyben s' Magyarországban sok várasokot kegyetlenül megronta. Midőn Sz. István Király, semmiképpen le nem csendesithetné, és az üdvösségnek utára visszafordítani nem hozhatná Gyula Herczeget, kényszerítették fegyvert fogni, és ő ellené menni. Az Ur Isten, ki mindent megselekedhetik, úgy megselegeté őtet, hogy bemenvén Erdélybe, kevés idő alatt a' pártútokot meggyőzé, és megbünteté: a' Népet a' Kristus Hitire megtéríté: Gyula Herczeget, Felelégével, és fiaival Magyarországra hozá; és minekutánna őtet is házanépével együtt megtérítette volna, visszafutását Erdélybe a' Fejedelemségre. *Rex sapiens stabilimentum populi est.* A' Bölcs Király a' nép támasza. Ez üldözés után más is forraltatott Sz. István Király ellen, mely mennél titkosb, annál veszedelmesb volt. Négy Palatinus, a' Királynak belső, és titkos tanácsfi, mind Isteni s' mind emberi Hitben álhatatlanok, s' tekéletlenek,

Matt. 10.
v. 36.

Matt. 11.
v. 30.

Sap. 6.
v. 26.

nek, a' Keresztyéni békeséget, s' nyugodalmat nem akarván szenvedni, magokban azt végezték, hogy megöllyék a' Királyt, és azután mindeneket felforgassanak az Országban, és pártütéseket szerezvén, a' Magyarokat a' régi pogányságnak szabadságára visszafordítsák. Ily gonosz tanácsot tartván magokban, egy közülök elrejtett mezitelen palloffel, estve titkon béméne a' Király házába: de midőn ide s' tova tapogatna a' setét házban, véletlenül elejté a' mezitelen pallost, melynek csendülésére a' Király felkiálta, mondván: Ki vagy s' mit akarsz? A' Palatinus igen megrémülvén, a' Király lábaihoz borula, és alázatosan bocsánatot kére: megengede néki Sz. István Király; de a' társai felől szorgalmatosan tudakozván, nem hagyá azokat illendő büntetésnélkül, hogy mások ezeknek büntetését látván, vegyenek példát, s' tanoljanak a' gonoszt eltávoztatni. *Rex justus erigit terram.* Prov. 29.
 Az igaz Király felemeli a' földet, úgy mond a' Bölcs. Es alább: v. 4.
Rex, qui judicat in veritate pauperes, Thronus ejus in aeternum firmabitur. v. 14.
 A' Király, a' ki a' szegényeket igazságban ítéli, annak Királyiszéke megerősödik örökké.

Szent István Király mind végig megmaradván az Isteni szolgálatban, és hálaadásokban, és minden dolgokban Isten akaratyához magát alkalmaztatván, a' Profétának ama mondása szerént: *Jača super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet: non dabit in aeternum fluctuationem justo.* Vessd az Urra gondodot, és ő eltáplál téged: nem ad az igaznak örökké habozást. Végezetre teszi ereitől elhagyatván, nagy fájdalmas betegségben élék, melyet tovább harmincz holnapnál nagy lelki békeféggel szenvedede. Elközelgetvén az ora, melyben e' világi háboruságoktól, és nyomoruságoktól meg akará Isten őtet szabadítani: hivatá a' Prélátokat, és Világi Urakat, kik gyakran forgottak Udvarában: tanácsot tarta vélek a' következő Király választásáról; mindenkor szemei előtt viselvén az Isteni szolgálatot, és az igaz Hitnek öregbülését; és atyai szeretettel inté őket ezeknek tekéletes megtartására, még véreknek kiontásával is, ha kívántatik. Igen ajánlá nekik az Isten szeretetét, parancsolatnak megtartását: az Anyaszentegyház Főpásztorához a' Romai Pápához való engedelmességet: a' felebaráti szeretetet: igazságnak, egyességnek, és béke-

békefégnek megtartását; nem csak önnön magok között, hanem idegen, és jóvevény emberekkel is. Azután szemeit, s' kezeit az Egbe felemelvén, alázatos, és töredelmes szível lelkét Istennek ajánlá, mondván: Uram Isten, a' te kezeidben ajánlom lelkemet: Megváltottál engemet Igaságnak Istene: azután a' Szentféges Szűz Máriának, mondván: Oh Menyországnak Dicsőséges Királynéja, Világ Megváltojának, az Isten Szent Fiának Anyja, a' te kezeidben is ajánlom lelkemet; az Anyaszentegyházakat, Papi rendeket, Világi Tisztviselőkört, és Magyarországnak minden fokaságát. Ezek így lévén, a' Sz. Gyónás után, az Oltári Szentféget, a' Kristus Jépus Sz. Testét nagy áitatofsággal magához vévé; és az utolsó kenetet is felvévén, szép csendességgel kiadá lelkét Istennek, Nagy Boldog Aszszony napján, mellyet mindenkor kívánt Istentől: mivelhogy gyermekségétől fogva mindenkor kíváltképpen tisztelte az Isten Annyát, és az ő Innepit megszentelte. Az ő halála volt Kristus Urunknak 1038. esztendeje táján: életének 69. országlásának pedig 41. esztendejében. Az ő teste nagy pompával, minden rendbéli emberek fokaságával Székes Fejérvárrá viteték, hogy a' mely szép Templomot a' Boldogfágos Szűz Mária tisztességére épített vala Istennek, abban helyheztenék, ahol egy tiszta márványkő koporsóba tévék: ottan fokáig nagy csudatételekkel megdicsőité Isten az ő kedves szolgáját; sántáknak, és egyéb rendbéli betegeknek meggyógyulást adván. Ugyan azon helyen gyönyörűléges illat minden felé kiterjedvén gyakran étszaka szép Angyali éneklések hallattanak. Sz. István Király halála után negyvenöt esztendő táján, Szent László Király országolván (ki hetedik volt Sz. István után) parancsolat jöve Romából, hogy szorgalmatofson keresnékfel a' Sz. István Király testét, és mind azokét, kiket elejétől fogva ezközül választott volt Isten a' Sz. Evangeliom prédikállására, és a' Magyar Nemzetnek megtérítésére. Nagy örömmel engedvén a' Romai Pápa parancsolattyának Sz. László Király, az egész Országban három napi böjtöt hirdete, imádságokkal, és alamisnálkodásokkal. Annakutánna a' Püspökökört, és egyéb Papi rendeket, egybegyűjtvén, Világi Urakkal, és a' Népnek nagy fokaságával, a' Sz. István Király koporsójához méne: de semmi erővel

a' ko-

a' koporsót meg nem mozdíthaták, miglen egy szent életű, tiszta Szűz leányzó Apáczá által meg nem jelenté Isten, hogy Salomont, ki Országbéli sok veszekedésekért fogságban tartatik vala, bocsátának: kit elbocsátván Sz. László Király, mingyárt a' koporsó nagy könnyen felemelteték: mellyet felvén, és azzal együtt szép processiot járván, a' Templom közepében egy szépen felékesített Oltárra tévék. Azon a' napon, és következő egész éjjel meg nem szűntenek a' sok csudák. Kis Atzfony havának huszadik napján Reggel, Sz. Miséket szolgáltatóván, és egyéb Isteni szolgálatokat elvégezvén, Sz. László Király, a' Püspökökkel, és a' Nemességnek Főrendivel, nagy áitatósággal felnyiták a' koporsót, és láták, hogy a' Sz. István Király teste elolvadt, és a' csontyai mintegy szép balsámon színű olayban láttatnak lenni, honnét gyönyörűleges jó illat minden felé kiterjede. Sz. László Király szorgalmatoson keresvén a' Sz. István Király gyűrűjét, a' Püspökök keze által, kezdé kimerítettetni a' testből lőtt megnevezett olayt ezüst edényekbe: de mivelhogy a' menyit kimeritnek vala, magától annyi sokasodik vala a' koporsóban; igen csudálkozván vizsgálólték, és mindazáltal az olay sem több, sem kevesebb nem lön. Erőssen befedvén a' koporsót, egy gyönyörűleges gazdag kápolnába helyezteték. Egy Mercurius nevű szent életű Pap egész étszaka megmaradván a' Templomban, egy Angyal megjelenék néki szép ifjú képében, és tiszta gyolcsban bétakart ajándékot ada, mondván: Mercuri vedd kezébe a' mit oly igen kívántál, és némely napokig magadnál tartván, azután vidd László Királyhoz. Nagy örömmel bételvén Mercurius, mingyárt kitévé a' tiszta gyolcsot, és abban találá a' jobkezét, és a' gyűrűjét Sz. István Királynak: és mikor kedve tartá e' drága ajándékkal kedveskedék Sz. László Királynak, mellyet nagy örömmel vévén, drága edénybe helyezteté, és nagy tisztelettel külön más kápolnába tévé. Méltó volt hogy minden rothadás nélkül megtartatnék az a' kegyessen adakozó jobkez, mely oly sok alamisnát osztogatott a' szegények táplálására. Ezekkel, és sok egyéb csudatételekkel megdicsőítette az Ur Isten Sz. István Királyt. Kinek ugy kövessük jószágos cselekedetét ez életben, hogy ő véle együtt örökké dicsőíthessük a' Felleges Mindenható Istent Menyékben az örök Dicsőségben.

FIÁK NEVELESERŐL TÜKÖR, SZŰZ SZENT IMRE HERCZEGRŐL I. PREDIKATIO.

*Filij tibi sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum.
Eccli. 7. v. 25.*

Vannak-é fiaid? oktasd őket, és hajtsmeg őket gyermekseégektől fogva.

Lelkek szerető irgalmas Isten nem elégedett azzal, hogy szép tanításokkal előnkbeadta hivatalunk kötelességét, magunkviseelésének formáját, erkölcsünk reguláit, vagy egyenesítő rendit; sem azzal, hogy parancsolatinak fenytékivel, büntetéfinek rettentésével, ígértinek édesgetésével, engedelmességre, és tekéletes erkölcsök gyakorlására esztenezné akaratomkat: hanem hogy, *Exemplo disceremus disciplinam*. Példából tanulnok a' tekéletesléget: és nem csak füllel hallanok, hanem szemmel látnok mit kell cselekednünk: *Capit Jesus facere, & docere*. Jézus cselekedni, és tanítani kezd. Elsőbben cselekedett, azután élő nyelvének oktatásával tanított minket az Ur Kristus. Innen vagyon, hogy gyermeki állapotban is maga példájából akará ismértetni a' Szülékkal, mint visellyenek gondot gyenge, és hajlando gyermekek kicsiségére: mint szoktassák őket Templomba: mint édesficsék az Isteni dolgok gyakorlására: mint nevellyék fenyték alatt engedelmeffégben: mint foglallyák őket minden jóságos cselekedetekben. Mert noha Kristusnak nem volt szükfége arra, hogy valakinek birtoka alatt neveltették, és egyebek rendelésével igyenesítessék erkölcsé: de hogy életének lengéjét, és ifuságának nevedékenységét, a' gyermekek nevelésének oktatására például adná; azt akará, hogy az Annának gondviseleése alatt lenne: attol vitetnék a' Templomba: az által

Prov. 24.

v. 32.

Acto. 1.

v. 1.

által vezetettnek az Isteni szolgálatok gyakorlására. Mivel azért szükség a Szüléknek érteni köteleffégeket, és hivatalyokat gyermekek nevelésében. Előszőr, megmutatom hogy a Szülék tartoznak, lelkek vesztése alatt, gyermekeket jól nevelni. Másodszor hogy jól neveltetett volt Szűz Sz. Imre Herceg. Legyetek figyelmetesek.

Filij tibi sunt? &c.

Vannak-é fiaid? &c.

Mind Fiaknak, és Szüléknek magános jóvára, s' mind a' közönséges jora nézve, kívántatik a' gyermekeknek Istenes nevelése. Mert a' Fiaknak mind örök üdvösségek, és világi állapotok: mind Isten, s' mind emberek előtt való böcsületek: mind tekéletes, vagy feslet erkölcsök a' gyermeki neveléstől függ. Azért valamely szűkféges a' téj kisdedkorunkban, oly szűkféges a' jó nevelés. Mert ha Anyánk melyéből szopjuk a' tejet, mellyel nevelkedik gyengeségünk: a' gyermekségből erednek azok az erkölcsök, mellyekkel tündöklik, vagy romlik öreg emberi állapotunk. Az Országoknak, és Városoknak sincs semmire nagyobb szükségek mint a' kisdedek jó nevelésére. Mert sem az eláradott gonofzságnak kiirtására, sem a' jó erkölcsök beoltására; sem a' bölcseségek, és tudományok gyökerezésére; sem egyéb belső csendes állapotok virágozására, fogatosabb eszköz nem találatik a' gyermekek oktatásánál. Azonképpen ártalmasb, és veszedelmesb dolog sincsen, az ifiúságnak vagy tudatlanságban, vagy vásott, feslett erkölcsökben nevelésénél. Isaiás Proféta a' Sidók veszedelmének előljáro okait, és jeleit adván, azt mondgya, hogy nincs Lelki tanító, nincs gyermek oktató közöttök: *Ubi est Literatus? Ubi Legis verba ponderans? Ubi Doctor parvulorum?* Hol vagyon az Irástudo? Hol a' Törvény igeinek megfontolója? Hol a' kisdedek Tanítója? Mintha azt mondaná, hogy veszni kell annak az Orzágnak, mely a' gyermekek jól tanításában, és nevelésében megfogyatkozik. Annakokáért Isten a' Sz. Irásban szép édesgető ígéretekkel, hatalmas parancsolatokkal, kemény fenyegetésekkel elztenezi a' Szüléket, hogy szorgalmatosok legyenek az ő szülőttök nevelésében: *Filij tibi sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum.* *Filia tibi sunt? serva corpus illarum,*

*Isai. 33.
v. 18.*

*Eccl. 7.
v. 25.*

- Et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.* Vannak-é fiaid? oktasd őket, és hajts meg őket gyermekségektől fogva. Vannak-é leányid? őrizd azok testét, és ne mutasd vig orczádot hozzájuk. Szent Pál Apostol is azt parancsolja az Atyáknak, hogy neveljék fiaikat, *in disciplina, et correptione*: az Ur tanításában, és fenytékébe. Másut pedig azt mondja: *Qui suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior.* Aki az óvére, főképpen házanépére gondot nem visel, a' Hitet megtagadta, és a' hitetlennél alábbvalo.
- Az O Törvényben, mihent megparancsolá Isten a' maga Tiszteletinek rendit, mingyárt utánaveté a' Fiak tanításáról való Törvényt: és azt parancsolá, hogy ezekre minden ember megtanítsa gyermekit. Jelentvén ezzel, hogy a' maga tiszteleti után, semmit inkább nem kíván, mint hogy gyermekét jól oktassa ember. A' kik ezekben megfogyatkoznak, magok fejére pálczát csinálnak: mert a' Bölcs mondása szerént; *Ira Patris filius stultus; et dolor Matris, qua genuit eum.* Az Atyának haragja a' bolond fiu; és az Anyának fájdalma, a' ki őtet szülte. De az Isten is megmutatta kemény ostromozásával, mely igen bannya ebbéli fogyatkozásokat. Hélinek két fiát emliti a' Sz. Irás, kik sok latorságokba merültek. Az Attyok, előhivatván, megorgálá őket: Isten büntetésével fenyegeté: és inté hogy megszűnnyenek a' latorságtól: de meg nem zabolázá: meg nem bünteté Isten Törvénye szerént: ki azt parancsolta: *Si genuerit homo filium contumacem, et protervum, qui non audiat Patris, aut Matris imperium; et coercitus obedire contempserit: commellationibus vaouerit, et luxurie, atq; conuiujs: lapidibus eum obruet populus.* Ha valamely ember vakmerő, és engedetlen fiat nemz, a' ki az Attya, vagy Anya parancsolattját nem halgattya, és megdorgáltatván, engedni nem akar: tobzodásokat követ, és paráznaságot, és lakodalmakot: kővezzemeg őtet a' nép. Héli meggyőzöttetvén az atyai szeretettől, megelégedék a' lágy dorgálással. Azért Isten így szolla néki: Noha azt mondtam, hogy a' te Nemzetlégeden marad örökké a' Papi méltóság: de mivel; *Magis honorasti filios tuos, quam me.* Inkább tisztelted a' fiaidat, hogysem engemet: szemed előtt egy nap mind a' két fiadot megölöm: a' Papi méltóságtól megfosztom nemzetségedet: maga-

magadott is megöllek. Ugy is lón: mert a' két fiát levágák: magának nyaka szakada. *Eò quòd noverat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos.* Mert tudgya vala, hogy méltatlanul cselekednének a' fiai, és meg nem feddé őket. Meg nem büntette, hanem csak intéssel szollította őket. Tanollyanak az Atyák, és ne itéllyék hogy hivatallyoknak eleget tésznek, ha csak lágy beszéddel intik fiokot. Plutárkus írja, hogy mikor Diogenes látta volna, hogy egy gyermek mohon észik, *Pedagogo pugnum impegit: non ejus qui non didicisset, sed ejus qui non docuisset, peccatum interpretatum.* A' Mestert pofon csapá: nem azt, a' ki nem tanolt vala; hanem a' ki nem tanította vala, vétkeinek magyarázván. A' Lacedemon Várasbéli Tanács, egy feslet gyermek vétkéért, Attyát bünteté. Így az Isten Hélit ostromozá, fiainak gonofzságáért: mert ő vétke volt, hogy roszfzul nevelte. Dávid Király első szülött fia Amnon, nagy éktelenséget cselekvék a' Királyi házban: Erőszakot tón hugán: és mikor ezt meghallotta volna Dávid, noha igen megkeferedék rajta; mindazáltal: *Noluit contristare spiritum Amnon filij sui, quoniam diligebat eum.* Nem akará Amnonnak a' fiának lelkét megszorítani, mert szereti vala őtet. Nem akará szomorítani fiát. De az Isten valoban megszorítá őtet: mert Amnont Absolom megöle: magát is Dávidot Országából kikergeté. Es így, Fia által ostromoztaték, Fiára valo gondviseletlensége. Mostis naponként láttyuk, mely nyilván bünteti Isten azokat, kik fiokot, leányokot, gondviseletlenül nevelik. Mert a' gonofzul nevelt gyermekek, magok állanak boszut Szüléjeken, háborgatván, keferitvén, gyalázatokba hozván őket.

Mely kedves Isten előtt, mikor ember jól oktattya Fiait, szép példával előnkbe adgya a' Sz. Irás. Mikor Isten el akará vesztetni Sodomát Gomorrát, azt mondá, hogy Abrahámtól nem titkolhattya, a' mit akart cselekedni. Maga okát adgya: *Scio enim quòd precepturus sit filijs suis, & domui suæ post se, ut custodiant viam Domini, & faciant judicium, & justitiam.* Mert tudom hogy megparancsollya a' fiainak, és az ő házának maga után, hogy megőrizék az Ur utát, és cselekedgyék az itéletet, és az igazságot. Imé Abrahámnak egyéb Istenes joságirol halgat; és annyira bócsúlli fiainak jo tanítását, hogy ez egy dologért, titkát el nem rejtheti

1. Reg. 3.
v. 17.2. Reg. 13.
v. 21.Gen. 18.
v. 19.

Job. 1.
v. 5.

Eccli. 16.
v. 4.
v. 3.

tőle. Sz. Jobrol minekutánna azt mondotta volna az Irás, hogy jámbor, tekéletes volt, és nem taláztatott hozzá hasonlo a földön: ennek az ő tekéleteffégének példáját akarván adni, nem emlekezik sok irgalmasságirol, és egyéb joságirol; hanem csak hozzaelő, mely szorgalmatos gondot viselt fiaira, leányira: kikben noha szép atyafiui szeretetet, és külső jo erkölcsöt látott: noha semmi fesletséget benne nem fajditott: mindazáltal félvén hogy szivökben ne vétkeznének, *Mittebat ad eos, & sanctificabat illos, consurgensq; diluculo offerebat holocausta pro singulis.* Hozzájok küld vala; és megszenteli vala őket, és felkelvén reggel éppen égőáldozatot téizen vala mindenikért. Mert tudta hogy, *Utile est mori sine filijs, quam relinquere filios impios.* Hasznosb fiaknélkül meghalni, hogysem istentelen fiakot hagyni. Es hogy, *Melior est unus timens Deum, quam mille filij impij.* Jobb egy Istenfélő ezer istentelen fiaknál.

Sz. István Király valoban követte Abraham Patriárkát, és Sz. Jobot a' fiak nevelésében, a' mint nyilván láthatni az ő Fiának Szűz Sz. Imre Hercegnek Eletében. E' Sz. Királynak Házaftárfa Gysela, a' Szent Henrik Császár huga volt: kitől szép fia voltak, kik kisdetkorokban megholtak, egyedül Sz. Imre tovább maradván ez életben. Minekutánna születék Sz. Imre, a' Romaiak Császára Sz. Henrik; és a' Görögök Császára Basilius, Sz. István Királynak órvendézének érette. Az utolso egy gyémántokkal megrakott arany keresztet, melyben a' Sz. Keresztből jo darabocska volt, küldé néki ajándékon. Mellyet azután Szent Imre Herceg nyakában hordozni szokott vala. Ki négy esztendő lévén tekéleteffen kezdé élni; az Isten Lelkétől viseltetik vala: a' Mi Atyánkot, Eüdvöz légy Máriát, és Hiszek Istenben &c. könnyen megtanolván. Mellyekről származott kérdéseket, ha valaki meg nem magyarázta, se nem óvós, se aluni nem akart. Reggel, és estve térden álván a' vétkekért, ártatlan lévén, könyörög vala az Urnak. Mellyel például volt a' szent követésre az Inasoknak; kik közül, a' kik áitatosbak voltak, a' többinél inkább szereti vala. A' vétkeknek csak a' nevétől is irtozott. Az utolso dolgokrol örömeft hallott, és beszélt. Hat esztendő korában olvasni, és irni tudván, az áitatos könyveknek olvasására,

de főképpen a' Sz. Dávid Soltára forgatására adá magát. Keve-
 fet alutt, az éjnek második vigyázása után ezekben foglalatos-
 kodott, ez jó szokást a' míg élt megtartván. Minden Soltárokat
 lelkiismeretnek vizsgálásával, és a' versek bánásával megkoronáz
 vala. Testeczkéjét oltorozásokkal, és bőjtölésekkel lanyargat-
 tya vala. Igazán mondgya a' Bölcs: *Ex studijs suis intelligitur puer* Prov. 20.
si munda, & recta sunt opera ejus. Az ő foglalatoságiból ismérte- v. 11.
 tikmeg a' gyermek: ha tiszták, és igazak az ő cselekedeti. Ki
 beszélhetné meg, mely nagy órmére, s' vigasztalására volt Sz.
 Imre Herceg, nem csak az Attyának, és Annyának, hanem
 minden embereknek, kik őtet látták, és ismerték. Mivelhogy
 elsöbben gyönyörűséges belső, és külső talentomokkal, sok szép
 Isteni áldásokkal fel volt ékesítve az Istentől. Es azután szor-
 galmatos gondviseléssel neveltetett jó Dajkák által: az Isteni féle-
 lemre, és szeretetre, és szolgálatra tanítatott okos, tudos, és
 bölcs Mesterek által. De kiváltképpen látván jó példáját, szent
 erkölcsit; és halgatván üdvösséges tanításit, és intésit az ő Attyá-
 nak Sz. István Királynak: ki nem elégedett meg csak eleven szo-
 val tanítani őtet: de egy szép lelki könyvecskét is írá néki; mely-
 ben tekéletes szent életnek megvagyón a' Sommája. Bétellye-
 sedett Sz. Imre Hercegeben a' Bölcsnek ama mondása: *Placens Deo* Sap. 4.
factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est. A' ki az Isten- v. 10
 nél kedves, szerelmetessé lótt, és a' bűnösök között élvén, elvi-
 tetett. *Constitutus in brevi, explevit tempora multa: placita enim erat* v. 13.
Deo anima illius. Rövid időben vége lévén, sok időket töltöttbé:
 mert kedves volt az Istennek az ő lelke. Szűz Sz. Imre Herceg
 rövid időben sok időket töltöttbé: mert oly buzgo szeretettel
 szolgált Istennek, hogy sok régi hoszszu idejű, és szent életű em-
 bereknél kedvesb volt Isten előtt. Cæsáriai Görög Püspöknek
 megjelentetett, hogy a' mely orában, kimult e' világból Sz. Imre
 Herceg, legottan az ő szűzi lelke felvitetett Mennyekbe, az ó-
 rók Dicsőségbe. Mi is kiki az ő hivatallyában, igyekezzünk oly
 buzgo szeretettel szolgálni Istennek, hogy elnyerhessük az órók
 Boldogságnak koronáját. Amen.

SZÜZ SZENT IMRE HERCZEGRŐL II. PREDIKATIO.

Filij tibi sunt? erudi illos. Eccli. 7. v. 25.

Vannak-é fiaid? oktasd őket.

A semmi parancsolatott nem adott volna Isten a' Fiak neveléséről, a' természet oltotta a' Szülékbe, szülőknekre való jó gondviseletnek indulatját: és az okosságának vezérlése arra viszi őket, hogy a' kiket szültek, azokat őrizzék, és jól nevellyék. Aranyzáju Sz. János mondgy: *Magnum, pretiosumq; depositum Filij: ingenti illos servemus curâ, ne auferat.* Nagy, és drága letétt kincz a' Fiak: igen nagy gondviselettel tartjuk meg azokat, hogy a' lopo el ne vigye. Mint kincset őrzik, és öregbitik az emberek, a' Fiakot is szorgalmatosan őrizni kell, és minden jobban öregbiteni. Azt írja Sz. Ambrus: Barmoknál oktanbak, a' kik gyermekeket jól nem nevelik. Mert ha a' medve nem szánja fáradságát, hanem goromba kőlykeket addig nyalogattya, míg valami formát nem ad nekik: miért nem kell embernek fáradságot felvenni gyermekének neveléséért? Aranyzáju Sz. János azt meri mondani: A' mely Atyák jora nem tanítják gyermekeket, vétkesbek azoknál, a' kik kicsinykorokban megfojtyák őket: mert ezek csak testeiket őlik meg; de amazok testtől, lelkestől, örök halálra vetik. *Ubi erit fletus, & stridor dentium.* A' hol sírás, és fogaknak csikorgatása lesz. Ezek így lévén tekintsük meg, mikivántatik a' gyermek jó neveléséhez. Kristus Urunk nem csak parancsolattal, hanem maga gyermekiségének példájával akara erre tanítani. Mert noha keveset irtak az Evangélisták az ő gyermekiségéről: mindazáltal Négy tekintetes dolgot említ Sz. Lukács a' Kristus nevelésében: mellyek legszükségesebbek a' gyermekek feltartásában. Elsőt, az ő Sz. Anyjának, és Sz. Josefnek jó példáját. Másikot, a' kisedés Jéfus.

*Matt. 8.
v. 12.*

Jésusnak Isteni szolgálatra való szoktatását. Mellyet elkövetett Sz. István Király, a' Sz. Imre Herceg nevelésében. Ez kettőről mostan szollok; a' más kettőről Harmadik Prédikáciomban. Legyetek figyelmetesek.

Filij tibi sunt? &c.

Vannak-é Fiaid? &c.

Először azért, a' ki jó erkölcsben akarja nevelni magzattyát, szükség hogy annak magaviseléséből gonofságot ne tanolhasson a' gyermeke: hanem jó példájával, tekéletességre vezetteffék. Kristus Urunk Szüléiről azt írja Sz. Lukács, hogy szokások szerént minden esztendőben felmentek Jerusálembe. Csak a' Férfiaknak parancsolta vala Isten, hogy esztendőben háromszor Jerusálembe mennyenek: Husvételre, Pünkösdre, és a' Sátorok Innepére. Azt fogadta vala pedig, hogy ő léfzen addig házórzójök, mig Jerusálembe járnak: *Nullus insidiabitur terra tua, ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.* Senki nem lefelkedik földed után, felmenvén te, és jelenlétén a' te Urad Istened színe előtt esztendőben háromszor. Az Aszszonyokot nem kötelezte Isten erre a' fáradságra; mindazáltal azt írja Sz. Lukács, hogy az Urunk Sz. Anna, felment esztendőnként, és a' kisdéd Jést ezen jó szokásban nevelte. Nem elég hogy valaki jora izgassa gyermekét szavaival: hanem a' kit jól akarunk nevelni, példával tanítsák, hogy azt mondhasssa idővel az ő gyermekek: *Exemplo didici disciplinam.* Példából tanuságot vévék. Mert Sz. Gergely mondása szerént: *Cum imperio docetur, quod prius agitur, quam dicatur.* Parancsolattal tanittatik, a' mi elébb cselekedtetik, hogysem mondatik. az az: Parancsolat gyanánt esik a' tanítás, mikor azt cselekefszük elébb, a' mire mást tanítunk. Es a' mint Sz. Bernárd írja: *Exemplum efficacius persuadet.* A' példa hathatosban elhiteti. *Sermo efficax exemplum est operis; facile persuadens quod intendimus, dum factibile probat esse, quod suademus.* Hathatos beszéd a' cselekedetnek példája; könnyen elhitetvén a' mit akarunk, mikor cselekedhetőnek próbállya lenni, a' mit jóvállunk. Könnyen elhitethettyük a' mit akarunk, ha példánkkal azt könnyűnek mutattyuk. A' ki jót tanít, és különbet cselekefszik; egy kézzel Istenhez vonzza, mással viszfatafszittya az embereket.

Exod. 23.

v. 17.

Deut. 34.

v. 24.

Prov. 24.

v. 32.

Azért mondotta Seneca: *Nallos pejus mereri de omnibus mortalibus judico, quam qui aliter vivunt, quam vivendum esse precipiunt.* Senkit a' halando emberektől gonoszbat érdemleni nem itélem, mint a' kik másképpen élnek, hogysem élni parancsolnak. Károsb emberek nincsenek, mint a' kik külömben élnek, hogysem tanitnak. Kellemetes dolog, ha az Atya bőjtre, jozan, és tiszta életre inti Fiát, maga pedig szemtelenül tobzodik, latorkodik. Igen illik, hogy az Anya dorgállya Fiát szitkozodásáért, ő pedig azon képpen szitkozodgyék, és példájával tanicsa a' szitkot. A' mely Atya jámbor fiat akar nevelni, magának is jámbornak kell lenni. Mert: *Alma nem esik mélsze Fájától.* A' Bagolynak nincsenek Solyom fiai. *Ut ex hominibus hominem, ex bestijs bestiis sic ex bonis bonum generari.* A' mint az emberektől ember, a' baromoktól barom: ugy a' joktól jök nemzettetnek. Sz. Jeronimus tanitván Læta Alszyonyt mint kell gyermekét nevelni, azt mondotta: *Nihil in te, & in Patre suo videat, quod si fecerit, peccet.* Semmit te benned, és az Apjában ne lásson, melyet ha megcselekedend, vétkezik. *Memento: magis exemplis doceri posse, quam voce.* Megemlekezzél: példákkal inkább tanithatni, hogysem szóval. Mer a' gyermekek, mint majmocskák, a' mit látnak, hallanak, azt ábrázzák, követik. Annakokáért Egig magasztallya a' Szent Iás ama jámbor Eleazárt, ki inkább szernyű kinokkal megöleté magát, hogysem ollyat cselekednék, melyből az ifiak botránkozást, és szabadságot vennének a' Törvénysegekre. Plutárkus arra inti az Atyákat, hogy Tükörök legyenek cselekedetekben Fiok előtt. Mert: *Ubi impudens est senectus, ibi inverecundus esse Juvenis necesse est.* A' hol az idős emberek szemtelenek, szükség hogy ott az Ifiak szemérem nélkül legyenek.

2. Mach. 6.
v. 24.

Aristoteles azt mondgya, hogy minden szitkozodásnak, és éktelen beszédnek, oly távul kell lenni a' gyermekes háztól, hogy a' gyermekek ne hallyanak semmit effélet. Mert az éktelen szólásból, hamar szabadság vétetik az éktelen cselekedetekre. A' ki pedig a' gyermekek előtt rut szitkokot ejtene, azt a' Tanács pálczával büntesse. Es mingyárt utánna írja: Ha rutat nem kell hallani a' gyermeknek: látni sem kell. Azért éktelen képeket nem kell elejekbe helyheztetni. Bezzeg elköltünk ezekről: Régen
egyncé-

egynéhány esztendő Házafok sem tudták, a' mit most egy gyermek beszél. De ki az oka? Az Atyák, és Anyák: kiktől minden szitkokot, minden ocsmányságokat megtanolnak. A' Sz. Írásban olvastatik, hogy, Közönségesen a' Szülék gonofzsága, oka a' Fiak, Leányok gonofzságának. *Mulieres eorum infensatae sunt, & nequissimi filii eorum.* Az ő feleségek esztelenek, és a' fiok igen gonofzok. *Sicut Mater, ita & Filia ejus.* Mint az Anyja, ugy a' Leánya is. *Ex iniquis omnes filij, qui nascuntur, testes sunt nequitiae adversus Parentes.* A' hamissaktól minden fiak, kik születtetnek, tanuk az ő Szüléjek ellen valo gonofzságnak. Miképpen azért a' vadfától vagyon a' gyümölcsnek vadsága: ugy derék oka, miért az Iñak ily feslettek, a' Szülék fesletsége.

Másodszor: A' ki hivatalyának eleget akar tenni, és jól akarja nevelni gyermekét: ne elégedgyék azzal, hogy jó példát ad, és meg nem botránkoztattya; hanem idején Isteni szolgálatra, áitatoságra, lelki dolgokra szoktassa s' oktassa kisdéd gyermekét. Sz. Imre Herceggel, gyermekségében, szokással véteté az ő Atya Sz. István Király, hogy az Isten Házába örömeit mennyen, és ott örömeit maradgyon; a' gyermek Jéfusnak példáját követvén. Samuel kicinkorában adák Szülei a' Templomba, hogy soha el ne távoznék az Isteni szolgálattól. Ki tudná előszámlálni, mennyi fogyatkozás vagyon e' dologban a' mostani emberek közöt? A' Szülék nagy gondot viselnek gyermekek testére. Ha egy kis nyavalya éri: ha magát megsérti, minden dolgát elhadgya az Anyja, és fiát sirattya, kérleli, orvosollya. Ha balkézzel nyul az étkekhez a' fia: ha tekintete, ha állá, és dereka hordozása nem esik díszesen: ha a' haja szála jól nem áll a' fején, ottan megdorgállya, és mind addig pirongattya szegény gyermekét, míg kedve szerént nem esik a' dolog. De e' mellet, ha rest az Isteni szolgálattól: ha csácfogo: ha szemtelen, és egyéb vétkekbe esik: nem érzik a' Szülék oly keservesen efféle lelki nyavalyájokat. A' mostani Szülék arra gondot viselnek, hogy világi jószágot keressenek, és hadgyanak gyermekeknek: de ezered részét munkájoknak abban nem foglallják, hogy jó erkölcsben, és tekéletes jámborságban hadgyák őket. Miképpen a' mostan született gyermek tetemít addig kell igyengetni, míg gyengék, hogy görben

ne maradgyanak : a' viafzra addig kell nyomni a' pecsétet míg lágy: ugy az emberek tekéletteffégének forrása, és gyökere, a' jó nevelés. Aristoteles nagy okoson írja: *Recta educatio est, ut homines ab ipsa statim adolescentia ita instituti sint, ut ijs gaudeant, doleantq, quibus gaudere, dolereq, oportet.* A' jó nevelés az, hogy az emberek mingyárt gyermekségektől fogva ugy legyenek tanítva, hogy azokon örüllyenek, bánkodgyanak, mellyeken szükség örülni, és bánkodni. Minden gonoszunknak oka az; Mivel halljuk, hogy a' bocsületet, értéket, nemességet, szépséget, gazdagságot, tisztet, czifra öltözetet, jó lakást csudállják magasztallyák Szüléink: azért belénk avik ezeknek bocsüllése, és kívánása. Nem így Anyák, nem így: Igaz Keresztyeni gondolatokat, és kívánságokat olcsatok, és csepegeffetek kisdéd gyermekek szívébe. Azt hallják gyakorta töletek; Hivság, veszedelem, lélek kárhozat a' világon kapdosni, az ő jovaiban zabállani. Arnyék, álom, semmi a' földi uraság, tisztesség, és gazdagság. Gyalázatos, veszedelmes, gyűlölféges a' részegség, hazugság, fajtalanság, és kevélység. Csak az boldog, a' ki Istent féli: csak az dicűretes a' ki gyermekségétől fogva üdvösségét keresi: csak az okos, a' ki az örök kárhozatot elkerüli. Semmit ne dicűrjen tehát az Anya, gyermeke előtt, hanem csak a' mit Isten dicűr: csak a' mi üdvösségre viszen. Hogy a' gyermek kisdédkorától fogva, azt kívánja, és keresse, a' mit hallott, hogy dicűrt, és kívánt édes Anya. Ezekre nem csak beszéddel oktatta Sz. István Király, az ő Fiát, Sz. Imre Herceget, hanem példájával is: Ist egy igen szép Lelki könyvecskét is irt néki, tellyest bölcs tanításokkal, mint kelleffék magát viselni. Ezek így lévén, rövid idő alatt, az ő szentéletének oly jó gyümölcsét kezdé mutatni, mellyet így jó, és ritka gyümölcshezofatol; és szorgalmatos míveléstől méltán várhattott a' Keresztyénség. A' több jofzágos cselekedeti között Sz. Imre Hercegnek volt, hogy ő még kis gyermekségétől fogva, igen mértékletes volt az ételben, italban: keveset alutt, lökat vigyázott: éjszélkor felkelvén a' Sz. Soltárokat olvasa, nagy áitatosággal dicűrvén Istent: és a' Soltárok között, gyakran magában szálván, lelkiismeretét megvisgálta; és ha mi fogyatkozásokot talált magában, töredelmes szível bocsánatot kért Istentől.

Minden

Minden módon igyekezett Istennek tekéletesen szolgálni. Látta ezeket Sz. István Király, és nagy örömmel dicsírte Istent, ki oly Szent életű Fiát méltóztatott néki adni. Bétellyesedett ő benne a' Bölcsnek ama mondása: *Filius sapiens latificas Patrem.* A' *Prov. 10.* bölcs fiu örvendeztetí az Attyát. Sz. Imre Herceg bétellyesítette a' Sz. Léleknek ama parancsolattyát: *In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit: & ministros ejus ne derelinquas.* Minden erőből szerezted azt, a' ki téged teremtett: és az ő szolgait el ne hagyad. Midőn egyſzer Sz. István Király a' Sz. Márton hegyére ment volna, a' hol Szent Benedek Szerzetében lévő Barátokat táplált, hogy éjjel, nappal Istennek szolgállyanak: mikor a' Kalástromhoz közelgetne, látá a' Barátokat szép sereggel eleibe jöni, hogy őtet bölcsületesen fogadgyák: legottan előlküldé a' Fiát Sz. Imre Herceget, hogy az Isten szolgait illendő tisztelettel bölcsülye. Az Isten csudálatosképpen megjelenté Sz. Imrénak, kinek-kinek érdemét, és magaviselését. Azokáért némelleyeket háromszor, némelleyeket négyszer, némelleyeket ötször megcsokola, Maurust pedig hétszer. Mellyet látván Sz. István Király csudálkozék, vévén észébe hogy nem történet szerént, hanem Istennek titkos ítélete szerént, cselekedte azt az ő Fia Sz. Imre Herceg. Ki azután szorgalmatoson megkérdeztetvén a' Királytól, felele, hogy kinek-kinek tiszta szivét, és tekéletes életét tekintette; és a' szerént csokoltameg őket; a' kit pedig hétszer csokoltmeg, az oly tekéletes szent életű, hogy gyermeklégetől fogva szűzelégét tisztán megtartotta, ugymint Maurus, kinek magaviselését azután, próbálva megtanolván Sz. István Király, Pécsi Püspökké választá őtet, és a' Romai Pápától Confirmatiót nyere néki. Atyák, Anyák ugy nevellyótek kiseded gyermekeiteket, hogy azok örvendezteffenek titeket, mint Szűz Szent Imre

Herceg az ő Attyát Sz. István Királyt.

Amen.

SZŰZ SZENT IMRE HERCZEGRŐL III. PREDIKATIO.

Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias anime tue. Prov. 29. v. 17.

Oktafd a' Fiadot, és megvigasztal téged, és gyönyörűséget ad a' te lelkednek.

Gen kívántatik, hogy minden Atya, és Anya meggondollya, a' mit Sz. Jeronimus, és Aranyfzáju Sz. János mondottak: *Non est parvi apud Deum meriti, bene filios educare.* Nem kevés érdeme vagon lsten előtt, a' ki fiait jól neveli. Miképpen nem kevés büntetése vagon annak, a' ki ebben gondviseletlen. Mivel még a' fia vétkeinek terhét is ő hordozza. Mert jollehet ha az Atyák úgy viselik e' dologban magokat, a' mint illik: nem hordozzák fiok terhét. De ha el nem járnak hivatalyokban, magok vétkeivé tézük fiok gonofzságit. Mert a' mint Sz. Gergely mondgya: *Proximorum mala, cum corrigi loquendo possunt; silentium, consensus esse pertimescat.* Midőn felebarátidnak gonofzi, szolván megorvosoltathatnak; a' halgatástól úgy fély mint az egyezéstől. Mikor valakit tanításoddal jobbithatcz, akkor ha halgatcz, annak vétkében részefüllz. A' ki azért lelkevel nem akar fizetni fiáért, úgy tanicsa őtet, a' mint Sz. Jeronimus mondgya: *Jurare non discat; mentiri sacrilegium putet.* Esküdni ne tanollyon; hazudni szentlégtörésnek tarcsa; semmi bűnt ne alicson kicsinnek. Bezzeg ha hozzá szoknának, hogy a' bűntől irtoznának a' gyermekek, nem volna nehéz a' tekéletes élet. Mert a' mint Pláto mondgya: Hogy az emberek között ritkán történik Atyákölése, koporsók rontása, és hasonló nagy vétkek, nem egyéb az oka, hanem hogy ezektől gyermekségünkől fogva kezdünk iszonyodni, és irtozni. Négy tekintetes dolgok közül,

közül, mellyek legszükségesebbek, a' gyermekek feltartásában, Elsőt tudnillik, az Atyák, és Anyák jó példáját. Másikot, a' kisedded gyermeknek Isteni dolgokra való szoktatását, megmutattam ezelőtt való II. Prédikáciomban. Mostan azért, a' Harmadikot; a' Doctorokkal, és éleletes jámbor emberekkel való nyájaskodást. Negyediket; Atyának, és Annyának birtoka alatt való engedelmesléget: mely igen szükségesek legyenek megbefizéllem: Végezetre a' Sz. Imre Herceg jószágáról szólván, befejezem beszédemet. Legyetek figyelmetessek.

Erudi Filium tuum, &c.

Oktasd a' Fiadot, &c.

Harmadszor azért: Nem elég a' Fiak neveléséhez a' Szülék példája, és jóra tanítása: de arra is gondgyok legyen, hogy jó Tanítómesteri, jó Tárfai legyenek a' gyermekeknek: és oly emberektől neveltesse, ollyakkal nyájaskodgyanak, kik el ne olcsák azt a' jó szikrát, mellyet a' Szülék oktatása beléjük oltott. Valának Jerusálemben sok különböző gonosz Tanítók. Ha azok között neveltetett volna is Krisztus, nem fogott volna semmi résza az aranyon: de a' mi példánkra nem azok között, hanem az Isten Templomában, Doctorok között akara gyermekkorában találtatni. Sz. Jeronimus azt parancsolja Læta asszony-
nak, hogy ha maga nem neveli gyermekét, oly dajkát válasszon; *Nutrix ipsa, non sit temulenta, non lasciva, non garrula*; mely részeges, buja, csácsogo ne legyen. Plutarkus azt kívánja az Atyáktól, hogy a' mely gyermekekkel tárfalkodik kisedded fiók, jó erkölcsűek legyenek. Mert egy gonosz pelda, egy feslett beszélgetés sok gonoltságot olthat a' gyermek szívébe. Mindenek felett kíván-
tatik, hogy tekkelletes erkölcsű Tanítóra bizattassék a' gyermek. Gondolanságnak nevezi Aranyszájú Sz. János, hogy falunkot, szántóföldeinket szorgalmatos vigyázora bizzuk, Fiaink gondvi-
selését utolsó dolognak tartjuk. Lacedemon Városában válogatott Tanácsos emberek voltak rendelve, kik oly Tanítókot rendeltek, kiktől jó erkölcsöt tanolna az Ifjuság. Miképpen a' ki szép írásra akarja tanítani a' gyermeket, nem elég azt mon-
dani neki, hogy szépen írjon; hanem szép írást ad eleibe, hogy annak példáját kövesse; azonképpen a' Tanítónak jó intése ke-
veset

veset használ, ha maga erkölcsével tükört nem mutat. Nincs is annál veszedelmesb dolog, mint mikor attól vészzen gonosz példát a' gyermek, a' kitől jot kellett volna tanolni. Jol tudták a' Régiek, minémű hasznos hogy a' gyermekek jo Mesterektől tanittassanak: és hogy sokszor több jo származik ebből a' Keresztényiségre, hogysem a' prédikálásból. Azért a' mint Lactantius írja: *Idem sunt Doctores Sapientia, qui & Dei Sacerdotes.* Ugyan azok a' Bölcselégnek Doctori, kik az Isten Papjai. A' Papok tanították régen a' Tudományokat. A' Tridentomi Közönléges Gyűlekezet tudván mely szűkléges, és hasznos hogy a' gyermekek jo Tanitoktól vezéreltessenek, erőssen megparancsolta a' Püspököknek, és Káptalanoknak, hogy erre szorgalmatos gondgyok legyen. Es nem csak tudos; de Istenfélő, és jo erkölcsű Mestereket szerezzenek az ifuság eleibe, kiktől semmi éktelenséget ne lássanak. Sőt még a' Könyvek is, mellyekben valami rutság vagyon, tiltva legyenek nálok. Azt írja Sz. Jeronimus, hogy az Ifiaknak nem volt szabad olvasni, sem *Canticum Canticorum*, sem a' Teremtésről irt Könyvnek, és Ezékiel Profétiáinak első részeit, hogy valami botránkozást ne vennének tudatlanságok miatt ezekből. Ha az ifiaktól még az Isten könyve is megtiltatott, mikor félelmes volt, hogy ezekben meg ne útközzenek, menyivel szűklégesb, hogy ama sok rut Enekek, ama fertelmes Poéták tilalmazva legyenek?

Negyedszer: A' jo Szülék tisztí az, hogy Fiokot szájokon hordozzák: megráncsák néha a' zabolát: fenyítékben nevellyék: és mikor megérdemlik, ne kedvezzenek, ne engedgyenek; hanem dorgállják, és ostorozzák őket. Jol tudta a' Szűz Mária, hogy a' gyermek Jésus semmi fogyatkozást, semmi vétket nem ejthet dolgaiban, és cselekedetiben. Annakokáért nem is fedette őtet semmiben. De mégis mikor elmaradott volt tőlök, a' mi tanuságunkért, noha nagy alázatossággal, nagy szelidséggel okát kérdezte Sz Fiától cselekedetének: *Fili, quid fecisti nobis sic?* Fiam, miért cselekedtél így velünk? Es az Istennek Bölcselége: *Erat subditus illis.* Engedelmes vala nékik: Szüléjek birtoka alatt neveltetett. Vannak oly Atyák, és Anyák, kik ugy bánnak fiokkal mint a' majmok, kik a' mint Plinius írja: mikor megkölykeznek,

Luc. 2.

v. 48.

v. 51.

keznek, igen gyönyörködnek kólykókben: és szerettekben addig nyallyák, ölelgetik, fogdofsák, forgattyák, hogy ugyan megölik végre. Ezek is szeretetekben addig kinyeskedtetik, és gyengéltetik Fiokot, hogy szerelmek miatt elvesztik erkölcsökben, és lelkekben. A' Sz. Irás pedig ugyan kötelezi az Atyákat, hogy fanyargassák gyermekeket: *Noli subtrahere à puero disciplinam: si percusseris eum virgâ, non morietur: & animam ejus de inferno liberabis.* Prov. 23. v. 13.

Meg ne vond a' gyermektől a' figyelmet: ha megvered őtet veszfővel, meg nem hal: és a' lelkét megszabadítod a' Pokoltól. *Qui diligit filium suum, assiduât illi flagella, ut latetur in novissimo suo.* Eccli. 30. v. 1.

A' ki a' fiát szereti, gyakorta ostorozza azt, hogy örvendezzen végtére. *Stultitia colligata est in corde pueri; & virga disciplina fugabit eam.* & sequentibus.

Bolondság köttetett a' gyermek szívéhez; és a' figyelemnek veszfője elkergeti azt. *Qui parcit virga, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.* Prov. 22. v. 15.

A' ki a' veszfőt kiméli, gyűlöli a' fiát: Prov. 13. v. 24.

a' ki pedig szereti azt, szüntelen oktattya. Sz. Gergely Pápa, az ő idejében történt rettenetes példát ádelőnkbe: Itt ugy mond, egy ember vagyon, kit minnyájan ismértek. Ennek mintegy öt esztendő fia vala, kinek nyelveffégében gyönyörködven, kedvére tartotta. Azért fenytékben nem lévén a' gyermek, szitok, átok, káromlás gyakron forog vala szájában. Ezelőtt három esztendővel, megbetegedék a' gyermek: és mikor az Apja ólében tartaná, megrémült hirtelen; és az Apja ólébe bujdokván, kiáltani kezdett, hogy az Apja segétené: mert valami Szerecsenek jöttek érette, kik el akarják vinni: és mingyárt régi szokása szerént, átkozodni kezdé, és ugy mulékki e' világbol. Így bünteté lsten a' gonosz fiat: így akará az Attyával ismértetni, mely nagyot vétkezett, hogy gyengéltetésével kárhozatra vetette fiacskáját. Menyin vannak efféle Atyák, és Anyák, kik meg nem dorgállyák, sőt nevetéssel halgattyák, mikor szitkozódik kisdéd fiok: és nem csak torkába töltik a' bort, biztatván hogy igyék, mert az Apja is azzal kereste a' mi nincs: de ugyan gyönyörködnek la-torságában: és katona gyermeknek, furca gyors elméjűnek itélik, ha mihent nyelvét tudgya mozgatni, jól tud szitkozódni. Néha pedig ugyan biztattyák, hogy vagy Annyát, vagy mást megszidogasson. Menyin vannak, kik leányokot tánczolásra, és

- nyájafásra izgattyák! Ezek csak nem magok kezével áldozzák
 őrögöknek gyermekeket. Hallyad mit mond a' Böles: *Laeta*
filium, & paventem te faciet: lude cum eo, & contristabit te. Non corri-
deas illi, ne doleas, & in novissimo obstupescant dentes tui. Csócsógefi
 a' fiadot, és megrettent téged: jádzał véle, és megszomorit téged.
 Ne mosolyogj véle, hogy meg ne bánnyad, és végre megvássanak
 a' fogaid. De hogy immár a' Sz. Imre Herceg joságirol szollyak.
 Mikéas Proféta azt kérdette: *Quid dignum offeram Domino?* Mi-
 csonda méltó dolgot mutassakbé az Úrnak? Felele ő benne az I-
 sten Sz. Lelke: *Indicabo tibi o homo quid sit bonum, & quid Dominus*
requirat à te: Utiqz, facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum
ambulare cum Deo tuo. Megjelentem néked oh ember mi légyen
 a' jo, és mit kívánnyon az Úr tőled: Nyilván hogy itéletet cse-
 lekedgyél, és szerezsed az irgalmaságot, és szorgalmatofson járja
 te Isteneddal. Azonképpen Sz. Imre Herceg Isteni nagy szere-
 tettől viseltetvén, nagy kívánsággal kíván vala valami jeles dol-
 got cselekedni az Isten dicsőségére. Egykor éjjel csak egy szol-
 gájával béméne a' Sz. Geórgy Templomába, és ottan letérdepel-
 vén, elmélkedni kezde, és szorgalmatofson gondolkodni; miné-
 mű ajándékot találhatna, mely legkedvesb volna a' Teremtő Isten
 szemei előtt. Imé mingyárt nagy szép fényességgel megtelék a'
 Templom: és szozat hallaték, mely monda: *Pulchra, & pretiosa*
coram Deo sancta Virginitas. Szép, és drága dolog Isten előtt a' szent
 Szűzesség. Ezt mind testedben, s' lelkedben kívánom tőled. Ezt
 mutassd bé áldozatul az Istennek: és mind végig tekéltessen ma-
 radgymeg ebben. A' szolgája is hallotta ez igiket, mellyek ugy
 általhaták, és felgerjeszték a' Sz. Imre szivét, hogy a' nagy kíván-
 ságtól gyuladozván a' szent Szűzességnek megtartására maga, e-
 reiben pedig nem bizván, az Istennek véghetetlen irgalmasághoz
 folyamodék, és így imádkozék: Mindenható Úr Isten, ki
 minden sziveknek titkos indulatit világo'lon látod: a' te szemeid-
 nek mindenek ki vannak nyilatkozva: és miképpen a' hatalma-
 fokot, igaz itéleted szerént lehányod, és életektől megfosztod:
 és a' földi Királyoknál igen rettenetes vagy. Ugy azokat, kik
 magokban nem bizván, alázatofson te hozzád folyamnak, Sz.
 Lelkednek erejével bétöltöd, hogy a' gonosz ellenség semmit
 nekik

nékik ne ártasson. Adgyad hogy én bennem tekéltessen legyen meg a' te szent akaratom: és irgalmaságodnak harmattyaival ocsdel az én szivemben minden ártalmas kivánságokat. Erőfítsd meg a' te szolgálóknak erőtlenségét: és hogy a' te igaz ósvényedről soha el ne forduljak, őriz meg engem a' te kegyességedért, a' testi érzékenységnek minden hizelkedésitől. Es enged meg hogy soha oly dolgot ne cselekedgyem, mely miatt szent malasztodot elveszteném. Így könyörögven Sz. Imre Herceg, nagy lelki vigasztalással bételek, és csudálatosképpen megerősítették. Es hogy a' hivatásos dicsőléget eltávoztassa, senkinek ezt az Isteni nagy vigasztalást meg nem jelenté. Es a' szolgálójának erősen megparancsolá, hogy a' mit látott, és hallott, senkinek meg ne mondaná, a' míg ő élne. Meg nem szűnik vála tulajdon testét fanyargatni, bőjtölésekkel, vigyázásokkal, és könyörgésekkel: édes Ildvözitőknek parancsolattját megtartván: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem.* Vigyázzatok, és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek. Annakutánna az ő Attya Sz. István Király, semmit ebben nem tudván, kényszeríté őtet egy szép Királyi nembőlvaló szűz leányzót magának házasfárul venni. Sz. Imre Herceg sokáig ellennemonda e' dologban: de végre hogy felettebb meg ne szomoricsa az Attyát, engedelmeslőn néki; nagy reménységét vetvén Istenben. A' mely kegyes Szűzet néki adának; sok szép okokkal, lelki tanításokkal, és kérésekkel úgy felgerjeszté azt az Isten szerelmére, hogy a' Házasfág palástya alatt, szűzességét tisztán megtartani fogadást tenne: nagyobra bocsúlven azt minden gazdagságnál, és Királyi méltoságnál. Mellyet nem sok idő múlva eszébe vón Sz. István Király, és álmélkodván, az Isten akarattjára hagyá. Végre ugymint huszon három esztendőskorában, e' világból kiszollittaték Szűz Sz. Imre Herceg, sok jó cselekedetekkel tellyes lévén: Hogy Menyországban az Ur Isten előtt, annak a' Nemzetnek szószollója lenne, melynek e' világon élven, igaz Királya lótt volna. Az ő temetése nagy tisztelettel lón Székes Fejér Váratt, boldog kimulásának harminczadik napján. Az Ur Isten nyilván való nagy csudákkal megdicsőíté őtet. Mellyeket látván az emberek, a' szomorúságot örömmre fordíták. Ugy kőveffük Sz. Imre Herceget,

Matt. 25. hogy bémeheffünk a' mi Urunknak, s' Istenünknek örömébe.
v. 23. Amen.

A' FEJEDELMEK, ES VITEZEK TÜKÖRE.

SZENT LASZLO KIRALYROL

I. PREDIKATIO.

Militia est vita hominis super terram. Job. 7. v. 1.

Vitézkedés az ember élete a' földön.

Z Anyaszentegyházban, minden rend, és hivatalban lévő embereknek tulajdon tükört adott az Ur Isten, azokat a' Szent, és Isten előtt kedves Hiveket, kik különböző állapotban éltek, de szentül éltek. Es azt akarta, hogy azok erkölcsit szemünk előtt hordozzuk: magunk lelki szépségét ő benne lássuk: és ha mi fogyatkozást találunk erkölcsünkben, mosogassuk, és szépegeffük, hogy Istenünk tisztaságos szemeit éktelenséggel meg ne bántssuk: magunkot mocskos erkölcsökkel ne rutítsuk. Mert szent életet, és tiszta lelket kíván Isten tőlünk. Miképpen a' Papoknak, és világi Fejedelmeknek: a' szegényeknek, és gazdagoknak: az Uraknak, és szolgáknak: a' férfiaknak, és afzszonyoknak: a' szűzeknek, és házasoknak; a' Nemeseknek, és kézi munkás kősségnek, tükörül adta Isten azokat a' sok szent életű jámborokat, kik ezekben az állapotokban, tisztán, és tekéletesen viselvén erkölcsöket, Szentek laistromába irattak. Azonképpen a' hadakozó embereknek, az Anyaszentegyház oltalmazó Bajnakinak, kik szinesb, és szivesb részei a' Keresztyénségnek: az Isten, és igazság ellen tusakodók rontóinak: az árvák, és özvegyek oltalmáért, vérekkal kereskedő erős férfiaknak, a' vitéz kenyeret évő embereknek tükörül adta Szent Lászlót, Magyar Országának Dicsőséges Királyát. Kinek Atya Első Béla Király, az Anya Lengyel Ország Királyának leánya volt,

volt, szép testi, és lelki talentomokkal ékesítettvén, erős kezű, kedves tekintetű, magas termetű, és egyéb embereket fellyülhalado volt. *Certè videtis quem elegit Dominus: quoniam non sit similis illi in omni populo.* Bizonyára láttyátok kit választott az Ur: mert nincs hasonlo hozzá az egész nép között. Mivel azért a' Vitézségben nagy Szentlégre jutott Sz. László Király: Rövideden megmutatom, hogy nem tilalmas, hanem bölcsületes, szűkléges, és Isten előtt kedves, a' modgyával valo vitézkedés, és hadakozás. Legyetek figyelmetesek a' halgatásban.

Ha abban az ártatlanságban maradott volna ember, melyben Istentől teremtetett: *in pulchritudine pacis, in requie opulenta:* szép békeségben, gazdag nyugodalomban élt volna, minden eszevelzés, háborgás, viszszázkodás, és hadakozás nélkül. De mi-hent Isten ellen pártot ütött az engedetlen ember: több ostorok között, hadak, és viszszavonások támadtak, mellyek világ kezdetitől fogva voltak, és léznek világ végeig. Két fia vala Adámnak, a' gonosz megölé az ártatlant. *Consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Reátámada Kain Abelre, és megölé őtet. *Et propter quid occidit eum? quoniam opera ejus maligna erant: fratris autem ejus justa.* Es miért öltetemeg őtet? Mert az ő cselekedeti gonoszok valának: az ő atyafiáié pedig igazak. A' Vizózőn után Nemrod, Assur, és egyéb hatalmaskodók, Országokat kezdenek hatalmasul foglalni. Chodorlahomor sok Királyokat megholdoltatott. Azután a' Világ idejével nevelkedtek a' hadak gyümölcsői: Ember halálok, romlások, pusztulások, kegyetlenlégek, és minden némű gonozságok. Mert a' hadak kiöltöztetik embert a' természet szelidiségéből, és minden feneálatoknál kegyetlenbé téstik: elfelejtetik a' vérnek, és természetnek hasonlatosságát: az irgalmaságnak tekkéletességét: a' mértékletes életnek tisztaságát. Azért sohult nagyobb, és gyakrab vétkek nem találratnak, mint a' Táborokban: ott a' huzás, vonás; nyuzás, fosztás, az együgyű ártatlanok nyomorgatása, lőt halalos éhlegre juttatása: ott az emberek kinzása, csonkítása, konczolása, gyilkos mérsárlása: ott a' szűzek rontása, Házaságok törése, a' magok, és egyebek lelkének örök kárhozatra bocsátása, oly nyilván uralkodik, mintha ezekben vétkek sem volna. Innét

- irja Lucanus: *Nulla fides, pietasque, viris, qui Castra sequuntur.* Semahitek, sem kegyességek a' Táborig férfiaknak. A' Sz. Irás a' hadakozó embereket, *Latrones*, Latroknak nevezi: jelentvén hogy kőzel jár a' vitézkedés a' latorsághoz; és nehéz ezeknek egymástól elszakadni.
4. Reg. 6. v. 23. Jere. 18. v. 22. 2. Reg. 24. v. 13. 14. Isai. 36. v. 10. Jer. 25. v. 8. Psal. 45. v. 10. Isai. 45. v. 7. Ose. 2. v. 18. Hebr. 11. v. 33. 34. Matt. 8. v. 9. Luc. 3. v. 14. Marc. 6. v. 18.
- Meggondolván Dávid Király menyivel veszedelmesb a' hadakozás a' dőghalálnál; inkább választotta hogy Istentől büntetődgyék dőghalállal, hogysem hadakozással: melyben az emberi dühösség minden rendtartást felfogat; és válogatás nélkül; büntést, és büntelent fogat. A' hadakozást ostorul veti Isten azokra, kik őtet gonosz életekkel haragra indittyák: ezekre ő küldi a' dühös ellenséget; hogy azok által megbüntesse az engedetleneket. Mikor pedig haragját megengesztellyük, *Conterit bella, facit pacem.* A' hadakozást elrontya, és békeséget szerez. Találtattak némellyek, kik azt állatták, hogy Keresztyn embernek nem szabad hadakozni. De nem igaz: mert Sz. Pál írja, hogy az Isten Szent emberi, uymint Abraham. Moyses, Josué; és a' sok Istenfélő Királyok, *Per fidem vicerunt Regna: fortes facti sunt in bello: castra verterunt exterorum.* Igaz Hit által Országokat győztek: hadakban vitézül forgottak: ellenségek táborát felverték. Kristus Urunk is a' Százados vitéz emberről szolván: *Fidem laudavit, militia desertionem non imperavit.* Dicsírte Hitit, de a' vitézkedésnek elhagyását nem parancsolta, ugy mond Sz. Agoston. Mikor minden renden lévő emberek, Keresztelő Jánoshoz menvén, üdvösséges tanítást vóttek tőle: a' Vitezek is kérdették: *Quid faciemus & nos?* Mit cselekedgyünk mi is? Nem felelé azt nekik: Hadgyátokel a' vitézkedést: tegyétekle a' fegyvert; hanem: *Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendijs vestris.* Senkit ne verjete: se ne patvarkodgyatok: és megelégedgyetek soldotokkal. Ha Keresztelő János, kérdés nélkül, élete vesztésével, megmerte mondani Heródes Királynak: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Nem szabad nálad tartanod az atyád fia feleségét. Sokkal inkább az üdvösség uttyáról tudakozóknak megmondotta volna, hogy veszedelmes állapottyokót hadgyákel, ha bűn nélkül nem lehetne a' vitézkedés. De nem tanácslotta, hogy elhadgyák a' vitézkedést; hanem Hadakozó ember-

emberhez illendő törvényeket szabott: és megtanította, minémű mértékletes igazsággal viselleyék magokat, hogy se vereséggel, se félelemmel, se csalárd fogásokkal ne kereskedgyenek: se ajándékozásra ne erőltessenek senkit: hanem rendelt fizetésekkel megelégedgyenek.

Ha vétek volna a' vitézkedés, nem parancsolta volna Isten az ő választott népének: *Hostes vos sentiant Madianita, & percutite eos: quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos.* Ellenlégeknek érezzenek titeket a' Madianiták, és verjétek őket: mert ők is ellenlégesen cselekedtek veletek. Amalek ellen pedig: *Hac dicit Dominus exercituum: Recensui quacunq; fecit Amalec Israëli: quomodo restitit ei in via, cum ascenderet de Ægypto. Nunc ergo vade, & percutite Amalec, & demolire universa ejus: non parcas ei: & non concupiscas ex rebus ipsius aliq;uid: sed interfice à viro usq; ad mulierem, & parvulum, atq; lactentem.* Ezeket mongya a' seregek Ura: Megszámláltam valamiket cselekedett Amalek Israëlnék: mimódon állott ellenne az utban, mikor feljöne Egyiptusból. Molt azért mennyel, és verdmeg Amaleket, és rontsd el mindenit: ne kedvezz néki, és meg ne kívány valamit az ő marháiban: hanem öldmeg a' férfiutól fogva az aszszonyállatig, és a' gyermeket, s' a' csöcsömöt. Ki nem láttya, hogy ha a' kigyók, és farkasok; a' medvék, és oroszlányok ellen oltalmazzuk magunkot. Sokkal inkább Hazánk pusztító ellenlégűnkre: lopással, és tolvajlással kárunkra igyekező gonoszokra fegyverrel támadhatunk? Mivel ezek gonoszságból ártanak, nem természetek dühösségéből, mint a' vadak. Szinte olyan szabad volt tehát Dávidnak megölni Goliádot, mint a' juhait szaggató medvéket, és oroszlányokat. Ha látod hogy fiadot mardossa a' kigyó, juhodot szaggattya a' farkas, öld, vágod érette. Tehát a' Fejedelem mikor láttya, hogy az ellenség kegyetlenül vágja, fogyattya Hivciet, csak elhalgassaé? Természetbe oltatott törvény: *Vim vi repellere licet.* Szabad az erőszakot erőszakkal viszszergetni. A' hadakozás, *Necessarium malum.* Szükséges gonosz: és arra valo, hogy bántás nélkül, békeségben élhessenek a' jámborok: hogy az ártatlanok oltalmaztassanak: hogy a' gonosztévők büntetődgyenek, és zaboláztassanak. Azért nem gyilkosok, ugy mond Sz. Agoston, nem boszuállók, a' kik a' hadban embert

Num. 25.

v. 17.

I. Reg. 15.

v. 2.

embert ölnek: *Sed ministri legis, & salutis publica defensores.* Hanem törvény szolgáltatók, és közönféges szabadság oltalmazók. Valyon mi lenne belőle, ha szabad nem volna a' Keresztyén Országoknak ellenfégekkel viaskodni? Ugy járnának fejenként, mint
 1. Mach. 2. v. 34. 41. ama Sidók, kik nem akarván szombaton harczolni; akkor méne reájok az ellenség, és mint a' ju hokot ólé, vágá őket.

A' Pogányok azzal kárhoztatták, és Ország rontónak mondták a' Keresztyén Hitet, mintha tilalmazná a' hadakozást, mellyel oltalmaztatnak a' Birodalmok. Erre a' bolond itilette a'
 Matt. 5. v. 39. Kristus szavaiból vettek okot, mikor azt mondotta: *Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, praebe illi & alteram. Et ei qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.* En pedig mondom

néktek, ellenne ne álljatok a' gonoszoknak: hanem a' ki megüti a' jobb orczádot, fordítsd néki a' másikat is. Es annak a' ki törvénnel akar veled vetekedni, és köntösödöt elvenni, engedd néki a' palástodot is. De nem vötték ezekben, hogy ezekkel a' szokkal, nem tiltotta Kristus Urunk a' Fejedelmektől, hogy Ha-

dat ne viseljenek: mert azért adott kardot kezekbe, hogy büntessék a' gonoszokat. Egyebeket sem fogottel attól, hogy igaz törvénnel károkat ne keressék: vagy magok oltalmában másnak ne árcsanak. Hanem először tiltya, hogy haragból, és gyűlölségből boszut ne álljunk. Másodszor, a' mint Sz. Agoston, és Sz. Tamás írják: A' Kristus parancsolattya *De preparatione animi intelligitur.* A' lélek elkészítéséről értetik: csak arra kötelez, hogy ha szükséges a' bűnnek távoztatására a' szenvedés, készek legyünk minden gyalázatot, és kárt szenvedni inkább, hogy sem Istent megbáncsuk. De ha bűn nélkül a' gonosztévőt megbolázhattuk: és az ő rágalmozásából nevelkedő botránkozást eltávoztathattuk, nem kell a' gonoszságra szabados utat adni a' gonoszoknak. Erre tanított ő maga Kristus. Mert mikor

ötet arczul csapá egy szolga, nem fordítá más orczáját; hanem szeliden okát adá, miért nem kellene annak lenni: *Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem benè, quid me cadis?* Ha gonoszul szollottam, tégy bizonyyságot a' gonoszról: ha pedig jól, miért versz engem? Ezent cselekedte Szent Pál, mikor poson

Joan. 18. v. 23. ütöt-

Acto. 23. e. 3.

útótték. Ugy kell azért érteni a' Krisztus szavát, hogy inkább másfzszor is arczul csapassuk magunkot: inkább kárunkot duplával szenvedgyűk, hogysem haragot, gyűlölséget, boszut űzzünk: hogysem Istenünket megbántsuk: mert egyébaránt bűn volna, ha mást gonofzra ingerlenénk, és bűnét őregbitenők a' vétkefnek. Igy magyarázza Sz. Agoston Doctör.

Azokáért bizonyos dolog, hogy szabad az Isten népének hadakozni. *De, Prælia Domini.* Az Ur hadait. *Bella Domini.* Az Ur hadakozásit. Istenes hadakban; a' Keresztyénségért: az igazságért: az ártatlanok oltalmáért. Es mikor így hadakoznak, *Non est illorum pugna, sed Dei.* Nem övék a' harc, hanem az Istené. Nem ők hadakoznak, hanem az Isten. Azokrol, a' kik az Isten hadait vífelték az O Testamentomban, írja Sz. Pál: *Qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones.* Kik a' Hit által Országokat győztek meg, igazságot cselekedtek, az ígéretek elvótték. Miképpen azért Sz. Pál dicfiri azokat, kik igaz Hittel, és tekélletes igyekezettel hadakozván, rontották az Isten ellenségit. Ugy az Anyaszentegyház, számtalan Vitézlő embereket, Szentek laistromába irván, esztendónként Innepekben emlekezeteket megújíttya, ugymint: Szent Geörgyöt, Mauritius, Gallicanust, Marcellust, Sz. Sebestyént, Eustachius: Es egész Legiokot, Hat ezeres Szent Hadakot. Mert a' kik törvényes igaz Hadban, Isten ellenséginek vérét ontyák, *Consecrant manus Domino.* Istennek szentelik kezeket. Noha azért fok lelki veszedelmek között forog a' vitézkező ember: és arra nézve Sz. Ambrus, és Szent Agoston, minden Egyházi embernek tanácsollja, hogy Házaság, és Hadakozo tiszték szerzésére ne erefzkedgyenek: Mivel a' Házasok veszekedése, és a' Vitézlő emberek gonofzsága, azoknak szokott tulajdonittatni, kik ezekben szerzők voltak. De az is igaz, hogy a' Vitézlő állapotban szentül élhet ember. Az Egyházi embereket az Anyaszentegyház törvénye eltiltotta a' Hadakozástól: és azt kívánta, hogy a' Papok azért mennyenek Táborba, hogy a' bűnöket fedgyék, és tiltsák: a' félelmefeket bátorítsák: a' beteget, és sebeseket halálhoz készítsék. Az O Törvényben a' Papok így biztatták a' Vitézeket ellenségek ellen: *Non pertimescat cor vestrum, nolite metuere,*

1. Reg. 25.

v. 28.

Exod. 17.

v. 16.

2. Par. 20.

v. 15.

Hebr. 11.

v. 33.

Exod. 32.

v. 29.

Deut. 20.

nolite v. 3.

nolite cedere, nec formidatis eos: quia Dominus Deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo.
 Meg ne ijedgyen szivetek, ne félljeteek, helyt álljatek, se meg ne rettenyeteek tőlök: mert a' ti Uratok Istentek közöttetek vagygon, és érettetek harczol az ellenség ellen, hogy kimentsen titeket a' vézedelemből. Az Egyházi törvény nem kötelezi a' Papokat, mikor magok, vagy Hazájok oltalma szükségképpen kívánnya, hogy kardot rántsanak: mert akkor azt cselekedhetik, a' mit Moyses, Samuel, és a' Makabæusok, kik Papok lévén nagy hadakat vifeltek. De hogy immár Szent László Királyra fordicsam belzédemet. Isten Angyali nem csak egyszer láttattak megfegíteni őtet, ellenlégi ellen megűtközésében: ki Istenben bizván, és igaz igye lévén, mindenkor dicfirtetesen meggyőzte, Isten segítségé által, minden ellenségit. Kiket meggyőzvé; legottan megkönyörült rajtok, és minden reménségek felett kívánatos szép szabadságot engedett nekik. Ama két jeles jószág, mellyek ritkán találtnak egybefoglalva, szépen tündöklöttek Sz. Lászlóban, tudnillik, kedveskedés és szelidség, Királyi Fellegnek és méltoságnak nagyváltával egybeelegyítve: ugyannyit, hogy ő sem felettébb való szelidségéért meg nem vettetett, sem felettébb való Királyi nagy méltoságáért meg nem gyűlöltetett. Mikor nagy bátorsággal megűtközött a' Pogány ellenlégekkel is, és nagy sebes erővel azoknak sűrű táborát fok felé szaggatta; oly nagy volt az ő könyörűleteffége, hogy látván azoknak rettenetes veszedelmeket, és szörnyű halálokat, megparancsolta Vitézinek, hogy mennél jobban lehetne tartanák meg azoknak életüket, hogy őket a' Kristus Hitire megtérítvén, nyerhetnék meg Istennek a' lelkeket. Midőn Sz. László a' Pogány ellenlégeket igen meszfze űzte volna, oly erdős hegyekre, és pusztákra jutt, ahol semmi élést az ő Vitézinek, s' táborának, természet szerint nem szerezhett: azokért áitatosson könyörögvén Istennek; mingyárt szarvasok, őzek, és egyéb vad állatok nagy sereggel előjöttek, mellyekkel az egész tábor megelegetett. Gyönyörűféges friss vizeket, kutaknak kedves szép forrásit, a' kemény kősziklákból, hasonloképpen könyörgése által megnyerte Istentől. Kinek fok jótéményiért, fok Templomokat, Kalasstromokat két

két Kaptolont, és két nagy Püspökséget fundált, sok jofzágokkal megajándékozván, hogy éjjel nappal dicfirteffék a' Seregek Ura Iftene; kinek mi is ugy vitézkedgyünk, hogy lelkünknek örök nyugodalmat nyerjünk. Amen.

SZENT LASZLO KIRALYROL II. PREDIKATIO.

Labora sicut bonus miles Christi Jesu. 2. Tim. 2. v. 3.

Munkálkodgyál mint a' Kristus Jefusnak jo vitéze

Lollehet a' Hadakban a' győzedelemnek megnyerésére, nem keveset használ a' vitézi tudomány, és szorgalmatosság; a' vitézeknek ereje, nemes indulattya, próbált gyakorlatossága, és okos leányossága. Mindazáltal sokat kell tulajdonítani a' Fejedelmek, és vitézek joságának, és áitatossá-
gának, hogy mindenkor igyekezzenek Isten kedvében lenni, és ugy nyerjék az ő Isteni oltalmát, és segítségét, mely nélkül egyéb emberi erők, és szorgalmatosságok keveset, vagy semmit nem használnak. Isteni segitséggel pedig, akármely győzedelmek; bár emberi itilet szerént igen nehezek legyenek; akár sok, akár kevés vitézzel megnyerettetnek. *Quia non est Domino difficile sal- I. Reg. 14.
vare, vel in multis, vel in paucis.* Mert nem nehéz az Urnak vagy v. 6.
sok, vagy kevés által megszabadítani. Az Ur Isten maga oltalmával tiszteli azokat a' Seregeket, és vitézeket, kik az ő kedvében, és szent félelmében élnek. Azokáért igen dicfekedik seregek Urának Istenének hivattatni. Hogy megmutatná mely igen tetzik néki, és mely tiszteletes légyen a' kőzönféges jonak oltalmazására igazán rendeltetett vitézkedés, és hadi mesterség: a' kőzönféges jonak oltalmára, hogy az igazság sérelem nélkül megtartassék: a' kegyetlenek lenyomattassanak: Isten ellen boszúságtévők megbüntetődgyenek: az elfordultak vakmerősége lenyomattassék: a' békeség megtartassék: és egy szoval, hogy a'

Job. 25.
v. 3.

vitézkedő Anyaszentegyház hasonlová tétessék a' győzedelmeshez, melynek lakosai mind Angyalok, s' mind egyéb Szentek gyakorta a' vitézek formájában megjelentek, és az igazak seregít megsegítették: azon kívül vitézeknek is szoktak hivattatni: *Numquid est numerus militum ejus?* Vallyon vagyone száma az ő vitézinek? Innét nyilván kiteszik, hogy az igaz vitézkedés, és vitézi mesterség igen jó dolog. Lássuk immár mint kell magát viselni a' Keresztyén Vitéznek, hogy ne csak itt világi jutalmot, hanem Mennyei dicsőséges koronát érdemeljen vitézkedésével Isten Országában. Három dolgot ír Sz. Tamás szükségesnek az igaz Hadakozáshoz. Mellyeket miglen rövideden előhozok, figyelmetes halgatást kívánok.

Labora sicut bonus miles Christi Jesu.

Munkálkodgyál mint a' Krisztus Jéfusnak jó vitéze.

Első szükséges dolog a' Hadakozáshoz az; *Ut auctoritate legitimi Principis geratur.* Hogy a' törvény szerént való Fejedelemnek méltóságával viseltessék: az az, a' törvény szerént való igaz Fejedelem, Ország akarattya, és rendeléséből indicsa, és viselje a' hadat. Ha kit azon Ország, vagy Város tagjai közül megbántott, vagy károsított valaki, nem szabad maga erejével eleget tenni magának. Sőt a' Romai törvény, *Crimen laesa Majestatis*, Király árultatásnak mondgya, ha ki Fejedelem akarattya nélkül Népet gyűjt, és Hadat indit. *Lege Majestatis tenetur, qui injussu Principis bellum gesserit, delectum habuerit, exercitum comparaverit.* Mert az Orzágnak, és Város tagjainak vagyon Birája, kinek hivatalya igaságot szolgáltatni. Senkinek pedig nem szabad egyebeknek hivatalyát magának tulajdonítani: hanem kinekinek maga farsával meg kell elégedni, és hivatalyában maradni, Sz. Pálnak ama mondása szerént: *Unusquisq; in qua vocatione vocatus est, in eadem permaneat.* Kiki mind a' mely hivatalban hivattott, abban maradgyon. De mikor más Fejedelem, és Ország megbántya a' szomszéd Fejedelmet, és Orzágot: ha emberléges szorgalmaztatásra nem akar eleget tenni: nincs egyéb Biro a' ki erőltethessé a' vétkezt; hanem a' ki megbántodott. Mért miképpen az idegen ember, a' mely Városban vétkezik, annak Birojától itiltetik: mivel gonofzságával annak hatalmába ejtette magát.

1. Cor. 7.
v. 20.

Azon-

Azonképpen a' mely Fejedelem kárt tött a' szomszéd Fejedelemnek, a' megfélemtetett ártatlan itilése alá esett; és ez hadat indíthat ellenne, hogy köteleffégének megfelelően, oltalmazza a' közönléges jot, és annak sértegetőit büntetéssel szoktassa az igazságnak megtartására. Ezt cselekedvén pedig, senki igazán nem szólhat ellenne: Mert, *Qui utitur jure suo, nemini facit injuriam.* A' ki maga igazságával él, senkinek hamissat nem cselekezik. Kinekkinnek maga igazságát rendesen oltalmazni dicshiretes dolog. Mivel, *Nihil dolo facit, qui suum jure recipit.* Semmit álnokul nem cselekezik, a' ki a' magáét igazsággal viszszavészti. *In justa causa, nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.* Igaz ígyben, senkinek több oltalmazásokkal élni nem tilalmas.

Második szűkléges dolog az igaz Hadakozáshoz: *Ut justa sit causa Belli.* Hogy igaz légyen a' Hadnak oka. Igaz igye, és igen szűkléges nagy oka légyen annak, a' ki Hadat indit. Mert ez az utolsó, és veszedelmesb orvosság: melyhez csak akkor szabad nyulni, mikor egyéb orvosság nem találhatik. Nincsen veszedelmesbb dolog mint a' hamis Had indítás. Mert valami károk, és bűnök esnek a' hadakozásban, mind azokban résztes, mint első, és fő ok, a' ki hamis Hadat indit. Valamenyi lélek elvész, az ő lelke ad számot azokról. Azért ha egy gyilkosság, egy lopás, egy ház égetés, egy paráznság, testi, és lelki halálra méltó. Mit mongyunk arról, a' ki annyi ezer ember mérszárlásának; egész Országok égetésének, rontásának; annyi számtalan fertelmességeknek oka? Ha, *Probationes in Criminalibus, luce meridiana oportet esse clariores.* Az ember óléfre déli tiszta napfénynél világosbagnak kell lenni a' bizonyításoknak. Sokkal inkább egész Országok közönléges romlásában járo Hadnak nagy és világos okainak kell lenni. Es ha csak kicsin kétség vagyon is a' Hadakozás igazságában, semmi uton nem szabad Hadat kezdeni. Mert, *In dubijs, melior est conditio possidentis.* A' kétséges dolgokban, jobb állapotya annak, a' kinek valamin vagyon birodalma. Es nagy istentelenség volna, bizonytalan dologért, bizonyos halálra taszítani csak egy embert is, nem hogy annyit, a' menyit vész a' Hadban. Ha azért kétléges a' Hadnak igaz oka, hamisság a' Had indítás. Es igazán oltalmazza magát a' más rész. Mert a'

törvényben is ártatlannak itiltetik, a' ki bizonyoson gonosznak nem mutattatik: akármely nagy gyanuságok legyenek hozzá. *Debet quisq; reputari bonus, donec probetur malus.* Kinekkinnek jónak kell itiltetni, míg nem gonosznak bizonyítottatik.

Igaz okai, mellyekért Hadat viselhet a' Fejedelem, ezek: I. Ha ki Tartományát haddal rontya, pusztította. Mert tartozik a' Fejedelem alattavalóinak igaz, és szűkléges oltalmára. Sőt ha ereje, és érteke lévén, oltalmazatlan hadgya Hiveit, úgy vétekezik mintha maga tenne kárt nékik. II. Ha ki törvény nélkül, hatalmasul elvész, és vízfza nem akarja adni, maga, vagy alattavalók jóvát: kiváltképpen mikor félhet, hogy több, és nagyobb károkat téssen azután, ha ellenne nem állanak. De ebben azt kell követni, a' mit Isten parancsolt, és a' Romaiak igen megtartották. Előbb békeségre kell inteni a' kártévőt: és ha eleget akar tenni hadakozás nélkül, nem szabad kardhoz nyulni.

Deut. 20. Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem.
v. 10. Si receperit, & aperuerit tibi portas; cunctus populus, qui in ea est, salvabitur, & serviet tibi sub tributo. Sin autem factus inire noluerit, & caperit contra te bellum, oppugnabis eam. Cumq; tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua percutes omne, quod in ea generis masculini est in ore gladij, absq; mulieribus, & infantibus, jumentis & ceteris, qua in civitate sunt. Mikor valamely várost még megvenni, először békeséggel kínálsz azt. Ha bevész, és megnyitja néked a' kapukat; az egész nép, a' ki benne vagyon, megtartassék, és szolgállyon néked adófizetéssel. Ha pedig szövetséget nem akar szerzeni, és hadat kezd ellened, vijad azt. Es midőn azt a' te Urad Istened kezébe adgya, öldmeg valami férfui nem abban vagyon, fegyver élivel, az aszszonyállatokon, és gyermekeken, barmokon, és egyebeken kívül, mellyek a' városban vannak. III. Ha nagy bosszuval illeti valaki a' Fejedelmet, vagy alattavalo Hiveit. Mint mikor a' Dávid Követit gyalázattal illette Hánon. *Tulit itaq; Hanon servos David, rasitq; dimidiam partem barba eorum, & praescidit vestes eorum medias usq; ad nates, & dimisit eos. Quod cum nunciatum esset David, misit in occursum eorum: erant enim viri confusi turpiter valde, & mandavit eis David: Manete in Jerico, donec crescat barba vestra, & tunc revertimini.* Fogá azért Hánon a' Dávid szolgálait, és elbo-

rotvá-

rotválá fél részét a' szakálloknak, és elmetélé ruhájoknak felét az alfelekig, és elereszté őket. Mellyet mikor hirré töttek volna Dávidnak, elejekbe küldé: mert igen rutul megcsufoltattak vala a' férfiak, és megparancsolá nekik Dávid: Maradgyatok Jerikóban mig megnő a' szakállatok, és akkor jöjjetek meg. IV. Ha az Ország és Fejedelem ellenségit segíti valaki: vagy társait háborgattya is. V. Ha ki nem adgya valaki a' gonosztévőt, mint a' Beniamin fiai nem akarák büntetésre adni az undok latrokat. Ha felbontya a' végezést. VI. Ha ki Törökkel, Tatárral mégyen valamely Országgra: bár egyébaránt igaz igye volna is, hamis hadat visel, és igazán ellenneálhat minden Keresztyén Fejedelem. Sőt tartozik ellenneállani. Oka az: Mert ha vétett, és méltán büntetődik valamely Keresztyén Ország. De azzal nem tartozik, hogy Pogányok rabságába, és lelki veszedelmekre hadgya az ártatlan kölléget vinni. Kiváltképpen holott a' kisdédek közül fokban Pogányságban neveltetnek. Ezek, és a' Keresztyénségnek egyéb veszedelmi, mellyek a' Török czimborából fakadoznak, elégféges okok, mellyekért igafsággal ellenneálhatni mindennek, valaki a' Pogányok segítségével hadakozik. Noha azért a' Keresztyén Fejedelmek alatt vitézkedő köznépek, és Hadak nem tartoznak vizsgálni, ha igaz, vagy hamis okai vannak a' hadakozásoknak; hanem a' mint Sz. Agoston írja: *Cum vir justus sub Rege sacrilego militat, rectè potest illo jubente bellare, civica pacis ordinem servans: cum vel certum est, non esse contra Dei praeceptum quod jubetur; vel utrum sit, certum non est.* Midőn az igaz sersű a' Izsentségtörő Király alatt vitézkedik, igazán hadakozhatik annak parancsolattyára, a' polgári békeségnek rendit megtartván: mikor avagy bizonyos, hogy a' mi parancsoltatik, nincs Isten parancsolattya ellen: a' vagy az ellen vagyone, nem bizonyos. Azt kell itilni, hogy a' Fejedelem, és az Ország, meghánta vetette, vizsgálta a' dolgot, és hamislat nem cselekeszik. De ha nyilvánvalo, hogy hamis igye vagyon a' Had inditonak, senki nem vitézkedhetik lélek veszedelem nélkül mellette. Mert azt írja Sz. Pál: *Qui talia agunt digni sunt morte; & non solum qui ea faciunt; sed etiam qui consentiunt facientibus.* A' kik afféléket cselekecsznek, halálra méltok; és nem csak a' kik azokat cselekecszik; de még a' kik a' cselekedők.

2. Reg. 8.

v. 5. 6.

c. 10. v. 19.

Judic. 20.

v. 13.

4. Reg. 3.

v. 5. 6.

Rom. 1.

v. 32.

dókkal egyeznek is. *Facientes, & consentientes, pari penâ plecluntur.* A' hamisság cselekedők, és azokkal egyezőek egyenlő büntetést vésznek Istentől.

Harmadik dolog az kívántatik az Istenes hadakozáshoz: *Usi iuste agatur.* Hogy igazán viseltessék. Igasággal Istenesen, szentül kell viselni a' Hadat. Nem elég hogy igaz igye legyen a' Hadviselőnek: hanem szűkség, hogy a' Hadakozó, törvény szerént, igazán viselje a' Hadat. Nem gyűlölség űzés, vagy boszúállás kívánsága: nem *præda* reménsége, vagy ragadozás fővényisége: nem kegyetlenség dühóssége, vagy uralkodás kívánsága: nem Ország, vagy Fejedelemség öregbülése, igaz czéllya, és vége a' hadakozáznak. Sőt veszedelmes bűn ezekért hadakozni. Mert igazán mondgya Sz. Agoston: *Nocendi cupiditas, inciscendi crudelitas, implacabilis animi feritas, libido dominandi: & si que sunt similia, in Bellis jure culpantur.* Artani kívánság, boszútállani kegyetlenség, engesztelhetetlen lelki feneség, uralkodni vágyódás: és a' mellyek ezekhez hasonlok, a' Hadakban méltán károhoztatnak. Hanem arra kell nézni a' hadakozásban, hogy az igazság, az Isten tisztessége, az Ország bátorságos békesége obalmaztassék: hogy a' gonosztévők büntetődgyenek: és félelem alatt eszerekre jövéen, tartozkodások legyen az ártatlanok károftásában. *Pacem habere debet voluntas: Bellum necessitas: Bellum enim geritur, ut pax acquiratur. Hostem pugnantem, necessitas perimat, non voluntas.* Az akaratnak békeségre kell indittatni: a' szűkségnek Hadra: mert a' Had azért viseltetik, hogy a' békeség megnyerettessék. A' harczoló ellenséget, a' szűkség verjemeg, ne az akarat. Nem is szabad a' Hadat tovább vontatni annál, mint a' szűkség kívánsága. Tíz erős nemzetséggel gyakran hadakozott Sz. László Király: kiket rend szerént mind meggyőzött egymás után: kik noha sokakban megbántották őtet; mindazáltal kegyelmen megengedett nekik: Iőt Atyai gondviselése alá vőtte őket. Egyéb igen ritka jofzágos cselekedetek között, mellyekben Szent László magát gyakorlotta, főképpen kettő volt, mellyek kiváltképpen felékesítették őtet. Első, az ő csudálatos buzgo áitatofsága Istenhez. Es mivel az áitatofság semmi nem egyéb, hanem az akaratnak serénysége, és hajlandósága minden jó dolgokra, mel-

mellyek az Isteni szolgálathoz tartozandok: mely főképpen az imádságnak, és Mennyei dolgok elmélkedésének gyakorlásából származik. Oly igen szorgalmatos volt, és oly nagy előmenetelt töltött volt az imádságban: és belső indulatit, és ereit oly rendesen tartotta, és igazgatta, hogy semmi foglalatossági hadakozásnak idején; vagy békeféles időben Ország dolgai, az Isteni dolgoknak elmélkedésétől meg nem tartoztathatták őtet: ugyanarra hogy minden helyeken, minden időkben, és minden alkalmatosságokban igen jól tudta magát Isten akarattya, és törvénye szerént viselni, és alkalmaztatni. A' második jóságos cselekedete, mely őtet Isten előtt szerelmetessé tette, az ő szép erkölcsinek tekkéletessége, és életének tisztasága volt, mellyet minden mocsok nélkül igyekezett megtartani. Tellyes életében megtartotta szűzességét; mellyet a' kik megtartottak, tudgyuk a' Sz. Írásból, mely nagy jutalmat nyertek Isten Országában. Melynek megtartásáért, és egyéb jóságos cselekedetiért, *Apoc. 14. v. 4.* mellyekkel szépen fényeskedett, és világoskodott, és másfokot követésére indított e' Világon Sz. László Király, most, és mind örökké kimondhatatlan nagy dicsőléggel örvendez Mennyekek Országában, az örök Boldogságban. Mellyet hogy mi is meg- *2. Tim. 2. v. 5.* nyerjünk, szükség törvény szerént vitézkednünk. Melyre &c.

SZENT LASZLO KIRALYROL III. PREDIKATIO.

Labora sicut bonus miles Christi Jesu. 2. Tim. 2. v. 3.

Munkálkodgyál mint a' Kristus Jésusnak jó vitéze.

Em elég hogy a' Had Fejedelmi jámborok, és igazak legyenek; hanem a' közönséges vitézeknek is olyanoknak kell lenni. Azért mondotta Moyses Josuének: *Elige viros; & egressus pugna contra Amalec. Exod. 17. v. 9.* Válaszsz férfiakot; és kimenvén harezoly Amalek ellen. Mintha mondotta volna: Reávigyázz, **K** hogy

hogy valami csintalan, félelmes, fegyveretlen, erkölcstelen, feslett ifiat bé ne fogadgy: *Sed elige viros.* Hanem férfiakot válassz; az az, a' mint Lippomán magyarázza: *Homines fortes, generosos, virtutibus ornatos, qui non solum numerum augeant, sed qui generosè pugnent.* Erős, nemes, jóságos cselekedetekkel ékesített emberek, kik ne csak a' számot öregbitsék, hanem a' kik szívesen harcollyanak. Mert a' mint ezen Doctor mondgya: *Numerus tantum non semper prodest, sed plurimum obest: si inertes, imperiti, vel meticulosi intersint.* Csak a' szám nem mindenkor használ, hanem felettébb árt: ha restek, tudatlanok, vagy félelmesek jelenlésznek. Mert a' világi dolgokat szeretők, a' testi gyönyörűségeket követők, és félelmes szívűek alkalmatlánok a' vitézkedésre: lőt ez ilyeneknek félelmesfégek, és fogyatkozások, igen ártalmasok a' nemes, és jó vitézeknek. Mivel a' mint Aranyzáju Sz. János igazán mondotta: *Valet siquidem multitudo, cum adest virtus.* Jó ugyan a' sokaság, mikor megvagyon a' jóságos cselekedett. Veddeszedbe módodon mondgya: *Cum adest virtus.* Mikor megvagyon a' jóságos cselekedet. Mert ha a' jóságos cselekedett nincsen, a' vitézeknek száma akadékozza inkább a' győzedelmeket, hogysen okozza. De hogy sommában foglallyuk a' Hadviselelésben szükséges dolgokat: Az Istenfélő Vitéznek, ha üdvösegesen akar a' Hadban forogni. Három dologra kell főképpen vigyázni. Először: Mint visellye magát Istenhez. Másodsor: Mit cselekedgyék felebarátival. Harmadsor: Minémű kézülettel rendelgye maga állapottyát, hogy az ideig való vitézkedés örök kárhozon ne végezödgyék. Mig ezekről beszéllek, legyetek figyelmetesek.

Laborasicut bonus miles Christi Jesu.

Munkálkodgyál mint a' Krisztus Jéfusnak jó vitéze.

Először azért, a' Keresztyén Vitéznek meg kell ismérni, a'

Psal. 43.

v. 7.

Psal. 143.

v. 1.

Psal. 90.

v. 7.

mit Sz. Dávid magában tapasztalt, hogy nem az ő karja, és kargya, hanem az Ur Isten hatalma szerzi a' győzedelmet. Az Isten tanittyá a' vitéz ember kezét a' hadakozáshoz: és sok ezek veszedelme között megoltalmazza. Annakokáért nem erőből, vagy sokaságból; nem okosságból, vagy bátorságból kell győzedelmet remélni; hanem Isten segítségéből, és oltalmából.

Mert,

Mert, *Non est fortuna bellum.* Nem az erősséké a' had. A' Hadak győzedelme nem erőben áll: hanem a' mit Sz. Pál mondott a' Választásról, azt igazán mondhattuk a' Hadi győzedelemtől: *Non volentis, neque currentis, sed misereantis Dei.* Nem az akaroé, sem a' futoé, hanem a' könyörülő Istené. Ugyanis az egybeelegyedett roppant Seregekben, mikor mint az essőt oly sűrűn szorják a' nyilat, vagy kilóvik a' golyobist, hogy téged nem talál akármely alávaló ember lövése, hanem az utánnad, vagy melletted valót, nem a' te erőd, és bátorságod oka, hanem egyedül az Isten kegyelme. A' Sz. Irás sok helyeken nevezi Istent Seregek Urának: akarván ismértetni, hogy Isten az, a' ki megveri a' Hadakat, a' ki oltalmazza az embereket. Erre nézve Constantinus Császár, a' mint Eusebius írja; a' harcz előtt bójtóléssel, testi lanyargatásokkal, áitatos könyörgésekkel engesztelte Istent; meggondolván, hogy nem fegyveren, és sokaságon, hanem Isten segítségével fordul a' nyereség. Sz. Agoston Theodosius Császárral írja, hogy inkább hadakozott imádsággal, hogysem verekedéssel. *Si quando bellum concitabatur, Davidis exemplo ad Deum confugit: pro certo persuasus, cum Bellorum administratorem esse.* Mikor had indittatott, Dávid példájával Istenhez folyamodott: bizonynyal hívén ötet Hadak szolgáltatójának lenni. A' győzelem után is senki fel ne fuvalkodgyék; hanem Istennek adgyon hálát. Es Sz. Pállal azt mongya: *Deo gratias, qui dedit nobis victoriam.* Istennek hálá legyen, ki nekünk győzedelmet adott: és annak tiszteffégére fordicsa győzedelmét, a' kinek segítségével nyerte diadalmát. Mind ezeket elkövette Sz. László Király.

Eccl. 9.
v. 11.
Rom. 9.
v. 16.

I. Cor. 15.
v. 57.

Deut. 20.
v. 14. 19.

Judic. 1.
v. 7.

Másodszor; az Istenfélő Vitéz két dologgal tartozik felebráttjának. Egyikkel, hogy kegyetlen ne legyen ellenségéhez. Nyilván parancsollya Isten, hogy az aszfzonyállatokat, és kisded gyermekeket meg ne öllték a' hadban: a' gyümölestermő fákat se vágják le; mert azok nem hadakoznak ellenek. Adonibezek hetven Királynak kezét, lábát kegyetlenül elvagdaltatta; hasonloképpen cselekedett Josué ő véle, a' mint maga megvallotta: *Septuaginta Reges amputatis manuum, ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* Hetven Királyok, kezek, és lábok végei elvágatván, fzedeketik vala

2. Par. 28. v. 8. 9. afztalom alatt az étkek hulladékait: a' mint cselekedtem, úgy fi-
 zetett Isten nékem. Másutt is meg van írva a' Sz. Irásban, hogy
 megharagutt Isten az Izraél fiaira; mivelhogy kegyetlenül bántak
 a' rabokkal. Mert a' mint Sz. Agoston mongya: *Sicut resistenti*
violencia redditur: ita victo, vel capto, misericordia debetur. Miképpen
 az ellenkezőnek erőszak tétetik: úgy a' meggyőzetetnek, vagy
 megfogatotnak irgalmaság kívántatik. Jól értette ezt Sz. László
 Király, ki még a' pogány ellenléget is mikor meggyőzte, levá-
 gattatni meg nem engedte, hanem a' Keresztyén Tudományra
 tanittatván, megkereszteltette. Másikkal, tartozik a' vitézlő em-
 ber a' szegény kösségnek, hogy azt ne verje, ne fojtsza, ne pusztítsa:
 hanem Keresztelő Sz. János tanítása szerént, maga soldgyá-
 val megelekedgyék, és azzal éllyen. Ha megszűkül, kövesse Sz.
 1. Reg. 21. v. 3. Dávidot, ki nem ragadozott, hanem kéreméssel nyert kenyeret.
 A' Nábál juhait sem lopatta, hanem kéremés szerént, jó akarat-
 1. Reg. 25. v. 7. bol kívánt segítségét szűkségében. A' Romai Császárok illyen
 rendelést adtak a' Hadnagyoknak: *Si vis Tribūnus esse; imò si vis vi-*
vere, manus Militum contine. Nemo pullum alienum rapiat: ovem ne-
mo contingat: uvam nullus auferat: fegetem nemo deterat: oleum, sal, li-
gnum nemo exigat. De prada hostis, non de lacrymis provincialium ha-
beat. Ha Tisztviselő akarsz lenni; sőt ha élni akarsz, a' Vitézek
 kezeit megtartoztasd. Senki a' más szárnyas állatját el ne ra-
 gadgya: senki juhát ne illesse: senki szöllőgerezdét el ne vigye: a'
 vetést senki le ne tapodgya: olajt, sót, fát senki kényszerítéssel ne
 vegyen. Az ellenség pradájaból, nem az Ország tagjai siralmá-
 ból töltozzék. Bezzeg arany idő volt, mikor ezek a' törvények,
 és jó szokások virágoztak: nem csuda hogy akkor a' Hadak győ-
 zedelmefek voltak. De külömben fordult most a' Világ. Ezo-
 káért, *Predatores suorum, & ipsi prada hostium.* A' kik magok népét
 prédállják, ők is prédái lesznek ellenségeknék. Mert igazán írja
 Sz. Jeronymus, és Sz. Gergely: *Nostris peccatis, Barbari fortes sunt:*
nostris vitijs Romanus superatur exercitus. Peccata nostra, Barbaricis
viribus sociamus: & culpa nostra hostium gladios acuit. A' mi vétke-
 inkkel, erőssék a' Pogányok: a' mi fogyatkozásinkkal, győzette-
 tikmeg a' Romai sereg. A' mi bűneinket a' Pogányok ereinek
 társul adgyuk: és a' mi bűnünk, élesíti ellenséginknek fegyvert.

Harmadízor: A' Keresztyén hadakozó Vitéz, magáról el ne feletkezzék. Jusson eszébe, hogy a' Tábor, nem egyéb, hanem halálra menő emberek sokasága. Valakik útközetre mennek, *Sunt sani agonizantes.* Vonago egélegefek: és ugy kell lelkeket Istennek ajánlani: ugy kell üdvösségekről gondolkodni, mint a' kik halálok oráján vannak. Bolondság volna a' földért hadakozni, és Mennyorfzágot elveszteni: embereket győzni, és bűnöktől meggyőzetni: praédával gazdagodni, és magát Pokol praédájává tenni: e' földön dicsőséget nyerni, és a' más világon örökké kinlodni. Azért a' hadban forgo Vitéznek oly igazán, és szentül kell élni, mint akarná hogy találatnék halála oráján: oly tisztán kell lelkisméretét viselni, hogy tudva, és akarva Istenét meg ne bántsa. Mert a' jó lelkisméret oly bátorságot ad a' veszedelmek között, hogy mint az orosz lány ugy nem fél az igaz ember. *Iustus quasi leo confidens, absq. terrore erit.* Az igaz mint a' bizakodó orosz lány, rettegés nélkül léssen. A' gonosz lelkisméret pedig rettegő, és félénk: *Semper enim praesumit seua perturbata conscientia.* Mert mindenkor kegyetlen dolgokat vár fejére a' megháborodott lelkisméret. Mert a' gonosz embernek nem csak az ellensége, a' kivel szembe szállott, hanem Isten ő maga, kit megbántott. De mivel emberek vagyunk, és sok gyarloságokkal megkörnyékeztettünk: mikor a' Hadak egymáshoz közelgetnek, tartozik azzal minden Keresztyén, hogy Istenel megbékéllyék; és ugy viselje magát, mintha az volna utolsó orája.

Ez a' megbékélés pedig kétképpen lehet. Először: ha helye, ideje, és Papja vagyon, lelki bánattal, és alázatossággal meggyonnyék. Másodszor: ha ennek alkolmatosságot, és idejét elmulatta, meg ne rémüllyön. Mert Gyónás nélkül is megbékélhetik Istenel, és bűneinek bocsánatnyát nyerheti, Isteni szeretetből származott szívbeli Tőredelmességgel: mely egy szempillantásban meglehet; kiváltképpen ha minden napi gyakorlással ehez szoktattyuk magunkot.

Hogy megtanollyuk mint kell ez üdvösséges Tőredelmességet gyakorlanunk: jusson eszünkbe, hogy a' bűnös embernek megtérésére, szükség I. hogy gyűlölye, és bánnya Isten ellen való gonofzságit. II. hogy a' Krisztus érdeme által, bűneinek bocsá-

Prov. 28.

v. 1.

Sap. 17.

v. 10.

nattyát reménye. III. hogy magában elzánnya, és végezze, hogy életét megjobbította, és a' bűnöket eltávoztattya. Ha a' bűnöket csak azért bánnya, és gyűlöli ember, hogy néki ártalmasok; mert ezekkel a' Mennyei Boldogságot elveízti: és lelki veszedelmet, örök kárhozatot érdemel vélek: noha ez a' bánat elégleges arra, hogy a' Gyónás Szentsége által bűneinek bocsánattyát nyerje: de annélkül csak magán nem elég a' bűnök bocsánattyára. Hanem azért kell a' bűnt gyűlölni, és bänni, hogy Isten ellen vagyon: mert azzal a' Felsőleges Istent, a' mi édes Teremtő, Idvőzítő Urunkot megbántottuk. Annakokáért veszedelmes igyünkben felemeljük lelki szemeinket Istenhez: az ő Felsőleges méltóságát, és hozzánk mutatott nagy jóvöltát meggondolván, bännük hogy őtet megbántottuk: és bocsánatot kérvén, magunkban elvégezzük, hogy életünket megjobbitván, a' bűnöket eltávoztattjuk. Es vagy ilyen, vagy ehez hasonlo könyörgést bocsáffunk Istenünkhöz: Felsőleges Isten, Irgalmasságnak, és kegyelemnek Attya: ki a' hozzád térő bűnösöket befogadod, mint Magdolnát, és a' Tékozlo fiat: Bámom, és szivből kefergem, hogy ellened vétettem; és bűneimmel Szent Felsőgedet megbántottam. A' Közbenjáró Kristus Jépus érdemiért kérlek, légy kegyelmes az én bűnös lelkemnek. En is a' te malasztod segítségével, tekéletes szándékkal igyekezem életemnek jobbitására, és a' bűnök távoztatására. Effele áitatos könyörgés után, a' Vitéz ember keresztyéni bátorsággal járjonel hivatallyában. Es ha az alattavalokot megtalállya szidni valami vétkéért, azon ne törődgyék. Mert igazán írja Sz. Tamás, hogy a' kinek hatalma vagyon arra, hogy a' vétkes embert testi vereséggel büntetheti; vétek nélkül rettentheti, és szégyenitheti szitokkal is. Azt pedig mindenkor lelki szeme előtt viselleye, a' mivel Negyedik Leo Pápa bátorította a' Keresztyén Vitézeket: *Omni timore, ac terrore deposito, contra inimicos Sancte Fidei, agere viriliter studete. Novit enim Omnipotens, si quilibet vestrum morietur, quòd pro salvatione Patria, ac defensione Christianorum mortuus est. Et ideo ab eo pramiunt celestie consequetur.* Minden félelmet, és rettegést letévén, a' Szent Hitnek ellenségi ellen erőssen harczolni igyekezzetek. Mert tudgya a' Mindenható, ha akármellyik közületek meghallyon, hogy a' Hazának

zának szabadításáért, és a' Keresztyének oltalmáért holtmeg. Es azért ő tőle Mennyei jutalmat nyer. Azokáért félelem nélkül harczolnyanak a' Keresztyén Vitézek. Mert a' ki igaz Hadban meghal, Istentől Mennyei dicsőségbe vitetik; a' ki tudgya, hogy az igaz Hitért, a' Keresztyénség oltalmáért, Hazájának békeségéért szenved halált a' Vitéz ember. Szollyunk már Sz. Lászlórol.

Dicsőléges Vitéz Fejedelem volt Sz. László Király: kit sok dicsíretes Hadviselések, és nevezetes győzedelmek, mellyeket Magyar Országának sok rendbéli ellenségi ellen nyert vala Istentől, soha fel nem suvalkodtathatták: sőt alázatosbba, és Istenhez áitatosbba tötték őtet: és Istennek irgalmas kegyességét inkább megismértették ő véle. Azokáért minden ellenségit meggyőzven, sok jóságos cselekedetekkel, és Isteni tiszteletnek nyilvánvaló jeleivel, mindenekért nagy hálákat akara adni Istennek, mint Seregek igaz Urának, és győzedelmek kegyes Istenének. Sok napokat tölte Istent dicsírven, szép rendes Processio járásokkal: Szent Misék szolgáltatóival, és egyéb buzgo áitatoságnak cselekedetivel; hálákat adván a' Mindenható Istennek; és a' népekkel megismértetvén, hogy minden jokat, és dicsíretes győzedelmeket, egyedül Istentől vőttek, és nem emberi erő által. Meg nem szűnik vala dicsőíteni az Ur Istent, és magát ő Szent Felségéhez, buzgo szeretetnek kiváltképpen való jeleivel, igen kötelessnek mutatni. Istennek nagyobb dicsőségére, és a' Boldogságos Szűz Máriának tiszteffégére, a' Kőrös vize mellett egy szép Templomot épite, mellyet bőféges jóvedelmekkel meggazdagítván Püspöki méltosággal is felékesíté: Káptolont fundála: és a' sok népeknek alkotmatoságával, kik áitatoságért oda gyűlnek vala, ottan egy Váraftis épite, mellyet Váradnak neveze. Annakutánna a' Romai Pápa minden Keresztyén Fejedelmeket intvén a' Sz. Földnek viszfzavételére: Sz. László Király, az egész Keresztyén Hadaknak Generalisává választaték, a' Keresztyén Fejedelmeknek közönséges akarattyából. Ki minthogy igen buzgo szeretettel, és áitatosággal viseltetett az Isteni tisztelethez: és igen szorgalmatos volt a' nyomorultakat kiszabadítani a' veszedelmekből; főképpen azokat, kik a' Pogányok dühös kegyetlen-

lenségétől elnyomattattak volt; magára vállalá azt a' méltóságos nagy terhet. Azokáért minden Izorgalmatofsággal készítvén magát, hogy az elrendelt időre, erős fegyveres válogatott Vitézivel jelen lehetne. De Istennek titkos tanátsa által, e' Világból kiszollittatván, a' Mennyei örök Dicsőségbe vitették a' Lelek a' testét pedig az Angyalok vitték Váradra, hogy abban a' szép Templomban temetessék, mellyet Istennek a' Boldogságos Szűz Mária tisztességére épített vala. Mind élteben, s' mind holta után sok csudákkal dicsőítette Isten Sz. László Királyt. Kinek példáját ugy kövessük hogy ő vele együtt örökké örvendezhesünk, az örök Boldogságban. Amen.

AZ ÖZVEGYEK TÜKÖRE.

SZENT ERSEBET ASSZONYROL

I. PREDIKATIO.

Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis si sic permaneant. 1. Cor. 7. v. 8.

Mondom pedig a' nőteleneknek, és az özvegyeknek: jó nekik ha ugy maradnak.

Em oknélkül nevezhettyük a' Sz. Irást bőléges tárháznak. Mert miképpen hogy a' jó tárházban minden szűkféges dolgot feltalálunk, ugy mint: fegyvert, ruhát, pénzt, és minden egyébféle eszközt: és akárminémű állapotu ember mennyen is belé, talál magának hafznos dolgot benne. Azonképpen a' Sz. Irásban mindennemű lelki dolgokat feltalálunk, mellyekkel szűkségünket bőlégesen béérjük: és nincs oly állapotu ember, a' ki hivatallyához illendő tanuságokat, és példákat abban ne talállyon. De hogy most egyéb állapotokrol ne szollyak: az Eözvegyeknek, nem csak egy helyen, valoban szép tanuságokat irt Sz. Pál Apostol. Példát pedig tekélltetst
adott

adott az O Testamentomban Judit. Az Uj Testamentomban pedig Anna, ki a' Jėfus felől mindeneknek szollott, a' kik várták Iſraėlnak váltságát. Vallást tőtt volt Jėfusrol a' ſzeplőtelen Szűz Mária, a' Szűzeknek fényes tükőre: Erőbet Afőzöny is a' Házás afőzönyoknak okos vezére; kivántatott hogy Anna is vallást tenne, az Eőzvegyeknek eleven példája: hogy a' mint Sz. Ambrus írja: ſemmi rend, ſemmi állapot el ne maradna az ilyen bőcsületes vallástételtől. Sokan vannak őzvegyek; de nem minnyájan illendőkėppen viſelik magokat. Azokáért hogy értsék állapotoknak mivoltát, és a' ſzerént rendellyék magokviſelését, csak ſzintén az Eőzvegyekről, és az Eőzvegységtől ſzollok: Végezet-re pedig a' Magyar Sz. Erőbet Afőzönyrol. Figyelmeteffen halgafátok.

Dico autem non nupti, &c.

Mondom pedig a' nőteleneknek, &c.

Sz. Agoſton az ő Meſterét Sz. Ambrust követvén, ſoha ſenkinck nem tanácsolta a' Házafőſágot, hogy ne átkoznák a' Házás emberek, midőn egymáſſal gonofzul alkodnának, a' mint gyakor-ta tőrténik. Nagy iga a' Házafőſág: innét volt, hogy az Eőzvegy Sz. Annát, ſok ihu, és ſő nemzetből valo Eőzvegyek követtek: kik megmenekedvén egyſzer a' Házafőſágnak terhétől, azt többé fel nem akarták vállalni. Illyen volt a' Romai Sz. Eufraſia, kic férjének halála után, minthogy ihu, nemes, és gazdag volt, a' Csáfzár azon erőtette, hogy férjhez mennyen: de ő mindenit elhagyván inkább, Egyiptuſnak Tebais nevű tartományába ment, és ott a' ſzent őzvegységben, a' Szentek között élt, és nagy ſzent-ségben holtmeg. Illyen volt Olimpiás, kinek férje megholt há-zafőſága után két eőztendő mulva, és máshoz nem akart menni. Es midőn Teodoſius Csáfzár a' maga Sogorának akarná adni, nem engedett néki. Es azt mondotta: Az Iſten elvévén férje-met tőlem, a' Házafőſág győtrelméből kiſzabadított engem, és az őzvegységbeli tiſztaságnak győnyőrűſéges igáját reám adta, és velem megkivántatta. Es tellyefféggel magát az alamifnálko-dáſnak, és egyéb joſzágos cſelekedeteknek gyakorlása-ra adta. Mellyekért Aranyſzáju Sz. János nagy dicőfíretet tőtt felőle. Il-lyen volt a' Romai Marcella is, ki házafőſága után hetedik holnap-

ban özvegyé maradt. Ezt midőn a' Romai Polgármester Cerealis, mind ifjuságáért, és szépségéért, s' mind nemzetségének régi nemességéért, és jó erkölciért felette igen kívánná; és már vén lévén minden gazdagságát néki igézné, ugy hogy azt nem mint feleségének, hanem mint leányának ajándékozná. Marcella azt felelte: Ha férjhez akarnék menni, és örök tisztaságban nem akarnék élni, bizony férjet keresnék, nem gazdagságot. Es midőn Cerealis azt izente volna néki, hogy a' vénnek is sokáig élhetnek; s' az ifiak is hamar meghalhatnak. Szépen azt felelte reá: Az ifju hamar meghalhat ugyan; de a' vén sokáig nem élhet. Azokáért megmaradván az özvegyységben, tellyes életében az Isteni szolgálatban foglalta magát, a' mint Sz. Jeronimus írja. Illyen volt Galla a' Romai Főpolgármesternek Simakusnak leánya, kinek férje házasságának első esztendejében megholt. Es midőn minnyájan házasságra untatnák; és az Orvos Doctörök azt is mondanák, hogy ha férjhez nem mégyen, a' felettébbvaló tűzes természetéért, az aszszony embereknek szokások ellen, szakalla nevelkedik, a' mint meg is lött. Alhatatossan megmaradt az özvegyységben, és nem félt a' külső rut ábrázattól, ki a' Mennyei Vőlegénynek szépségét szerette belől. Azokáért elvetvén a' világi öltözetet, a' Mindenható Istennek szolgálattya adta magát, a' Sz. Péter Egyházánálvaló Kalástromban; és ott sok esztendeig együgyű szível, és imádsággal a' szegényeknek nagy alamisnákot osztogatott. Es midőn már az Isten, az ő munkájának örök jutalmát meg akarná adni, a' fene előtt melyére. Eszaka mindenkor két gyertya égett az ágya előtt: mert a' Világosságnak szeretője, nem csak a' lelki fetétséget gyűlölte, hanem a' testit is. Egy éjjel midőn a' fájdalomban elfáradván fekűnék, látá hogy Sz. Péter a' két gyertyatarto között áll az ágy előtt: és nem hogy megijedett volna, hanem inkább bizakodván örvendezett, és azt mondotta néki: Mi dolog Uram? az én bűnöm megbocsáttattake? Kinek Sz. Péter kegyes tekintettel felele: Megbocsáttattanak: jójel. Es minthogy a' Kalástromban egy Apácát a' többinél inkább szeretett, legottan azt mondá Galla: Kérlek hogy az én atyámfia Benedicta jójjönel velem. Felele Sz. Péter: Nem; hanem más, kit megnevezett, jójjönel veled.

Az

Az pedig a' kit kívánfz, harmincz nap mulva utánnad jő. Ez meglévén, hivatá a' Gyülekezetnek Annyát, és megjelenté néki a' mit látott, és hallott. Harmad napra pedig a' megnevezett Apáczával megholt: és az, a' kit kívánt, harminczadik napon utánnament, a' mint Sz. Gergely írja.

E' példákot azért hozámelő: mert fokban találtatnak, a' kik az ifiu Özvegyeket csak nem erővel házasíttyák: és fokszor meg sem szaradván a' könyhullatástól az orcájok, már Mátkával kínállyák őket. Es hogy láttassanak jól ctelekedni a' Sz. Pál mondasával ostromlyák őket, ki imigyen ír: *Volo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratiâ.* Akarom hogy az ifiu özvegyek férjhez mennyenek, fiakot szüllyenek, gazdáliszonyok legyenek, semmi alkolmatolságot ne adgyanak az ellenkezőnek a' Izidalmazásra. De ezeknek meg kellene gondolniok, a' mit Sz. Pál az előtt egykeveffé mondott: *Adolescentiores viduas devita: Cum enim luxuriate fuerint in Christo, nubere volunt: habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: simul autem & otiose, discunt circuire domos: non solum otiose, sed & verbose, & curiosâ, loquentes, qua non oportet.* Az ifiu özvegyeket eltávoztasd: Mert minekutánna bujálkodtak a' Kristus ellen, férjhez akarnak menni: kárhozattok lévén, hogy az első hitet megszegették, egyetembe pedig hivolkodván is házanként tanolnak jární. Nem csak hivolkodok pedig, hanem csácsfogok is, és nyughatatlanok, szolván a' miket nem kellene. Ezek után mondotta a' mit a' nőztetők előhoznak. Es imigyen fejezibé beszédét: *Jam enim quadam converse sunt retro Satanam.* Mert már némellyek elhajlottak a' Sátán után. Ebből kitetszik a' mint Sz. Agoston írja, hogy Sz. Pál nem parancsollya azt az ifiu özvegyeknek, hanem orvolságot mutat, hogy ha veszedelmet érzenek, férjhez mennyenek. Aranyfzajú Sz. János is ugy magyarázza, és Sz. Pál képében azt mondgya: Akarom, ugy mond, mert ók akasztják, és a' férjhez menést kívánnják. Sz. Jeronimus pedig azt mondgya, hogy nem azt tiltja Sz. Pál, hogy özvegyek ne legyenek, hanem hogy ne legyenek paráznák: mert jobb másodszor férjhez menni, hogysen kurvává lenni. *Jam enim quadam converse sunt retro Satanam.* Mert már némellyek elhajlottak

1. Tim. 5.

v. 14.

v. 11.

v. 15.

1. Tim. 5.

v. 15.

Luc. 2.
v. 36.

1. Cor. 7.
v. 9.

a' Sátán után. Azokáért az ifiu őzvegy ha nem akarja magát megtartoztatni, inkább mennyen férjhez, hogysem az őrdóghöz. Nem kárhoztattya azért Sz. Pál az ifiu őzvegyeket, ha meg akarják magokat tartoztatni, a' mint az őzvegy Szent Anna, kit dicőir az Evangelista, hogy nyolczvan négy elztendeig maradott őzvegységben. Hallyuk magát Sz. Lukács Evangelistát: *Vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua. Et hac vidua usq, ad annos octoginta quatuor: que non discedebat de Templo, jejunijs, & obsecrationibus serviens die, ac nocte.* Elt vala a' férjével hét elztendeig szűzelegétől fogva. Es ez őzvegy vala nyolczvan négy elztendeig: ki el nem távozik vala a' Templomból bőjtóléssékkal, és könyörgésekkel szolgálván éjjel, és nappal. Azokáért Szent Pál azt kívánna, hogy az őzvegyek ugy maradgyanak, ha meg akarják magokat tartoztatni: mellyet az Istennek malasztyával meg is cselekedhetnek. *Quod si non se continent nubant.* Ha magokat meg nem tartoztattják házalullyanakmeg. Nem mondgya: Ha magokat meg nem tartoztathattják. Igy midőn látunk vala mely nyughatatlan leányzot, és félünk hogy ki ne rugjon a' hám-ból, azt tanácsollyuk néki, hogy vagy férjhez mennyen, vagy Kalastromba rekeszkegyék, hogy gonosz hirbe ne keveredgyék. Mert bizony dolog, hogy az olyan afőzönyállatot vagy férjhez kell adni, avagy rekeszben kell cartani, ha tisztességét meg akarjuk oltalmazni: mert gyarlo edény, hamar megesik, és soha a' rut hirt el nem moshattya. Szollyunk immár a' Magyar Sz. Erőbet Afőzönyrol.

Sz. Erőbet Második András Magyarországi Királyának leánya, kiskorától fogva mindenkor hajlando volt az Isteni szolgálatra. Mikor a' Templomba ment, még né lévén nagyobb őt elztendősnél, magát az imádságban foglalta, és oly órómeft maradott az imádságban, hogy nehezen vitethetnekel onnan. Az Attya palotájában egy kápolna lévén, minden nap gyakran ke-refett alkalmatofságot oda menni, és mindenkor térden álva imádkozott. A' Boldogságos Szűz Máriához igen áitatos volt, mikor pénzt vehetett kezébe, a' szegényeknek adta, hogy az Eüdvöz légy Máriát, elmondanak. Mennél inkább nevelkedett idejében, annál inkább öregbedett a' jofzágos cselekedetekben.

Igye-

Igyekezett a' maga akarattjának ellenemondani. Es midőn valami oly dolog következett, mely ő néki tetzett volna, azt magán hadta, hogy megőzegje, és megtörje a' maga kívánságát. Mindenkor csendes magavilóló volt ruházatiban, és öltözetiben. Az ő beszédi kevesek voltak, és okosak, mindenkor jól reá figyelmezvén arra, a' mit akarna mondani, hogy soha másoknak ártalmára ne lenne, hanem mindeneknek segítségére. Mikor immár illendő ideje volna, az Attyától András Királytól férjhez adaték: mely dolognak elsőbben ellenemondván; végezetre Attyának, és Annyának engedelmes lön; olyan igyekezettel, hogy az Isten szolgálattjára fiai legyenek; és nem hogy a' házasoknak gyönyörőségében részes lenne. Mellyet cselekedettel is megmutatott; mivel mihent férjhez méne, mingyárt fogadást tön az Istennek, hogy ha tovább élne az ő férjénél, azután mind örökké megtartaná tisztaságát: s' ugyis lön. Az ő férje Landgravius Lajos, Turingiai Herczeg volt. Noha Erőbet változtatá állapotját, és modgyát életének: mindazáltal semmi változtatást nem tön eltökélt igyekezetében, és kívánságában, melytől izgattatik vala az Istennek szolgálattjára. Igen áitatos volt Istenhez, igen kemény, és mértékletes önnön magához, és igen irgalmas felebarátihoz. Ejjel felkél vala az imádságra, sok könyhullatásokkal egybefoglalván azt: igen tetszet néki alázatos, és alacson szolgálatokban magát foglalni. A' kőzőnléges Processiókban, mellyek bizonyos időkben az Anyaszentegyháznak dicfiretes szokása, és rendelése szerént voltak, alacson öltözetben, és mezitláb járt. Mikor gyermek szülése után elsőbben a' Templomba ment, nem pompás és ékes ruhákba öltözött, a' mint némely Afőzönyök szoktak cselekedni; hanem alacson ruhában, a' tőle született gyermekét a' maga karjain tartván, Istennek ajánlotta, egy szál gyertyával, és más rendbéli ajándékkal, mellyet a' Pappnak adott; és haza menvén azt a' ruhát, melyben azon nap járt, a' szegényeknek adta. Kőzőnlégesen mikor óvott, meghagyott az ételben, mellyet a' szegényeknek adott. Minden rendbéli szegény emberek Annyoknak hitták őtet: mert mindenekkel jól tizen vala, és szükségekben megfegétette őket. Midőn valamely szegény ember megholt, felöltöztette, és eltemettette azt. A'

szegényeknek ujjonnan született, és megkereszteltetett gyermeket megruházta. A' maga szolgálóival egyetembe más embereknek gyapjat font, hogy a' maga kezei munkáiból alamisnát adhasson. Mikor nem volt egyéb mit adni, drága kőveit, és gyöngyeit eladta, és azoknak árrát elosztogatta a' szegényeknek. Egy bizonyos háza volt az ő Palotája mellett, melybe a' jövevényeket, és szarándokokot befogadván, némely napig tartotta: és a' betegeket megorvosoltatta, és gyógyítottatta. Ugyan azon házban neveltette a' szegény emberek gyermekeit, kik Annyoknak hitták őtet, és mint a' báránykák ő utánna jártak. Egy szoval: Sz. Erőbet Afzszony a' testi irgalmasságnak minden cselekedetiben magát gyakorlotta. Az időben a' Keresztyének igen hadakoztak a' Pogányok ellen a' Sz. Földért, és immár némely helyeket vízfzanyertek vala. Azokáért Landgravius Herczeg jelen akara lenni abban a' szent hadakozásban; és szolla a' feleségének Szent Erőbetnek, ki azt adá tanácsul, hogy oda menne; mert azzal kedves dolgot cselekednék az Istennek. Elkészűle a' Herczeg, a' mint az ő állapottyához illendő volt, és Palestinába méne; holott dicőiretessen vitézkedvén, betegségben esék; és a' jó vitézlégnek koronáját elnyeré a' más világon. Szent Erőbetnek hamar meghozák ezt a' hirt, ki noha nagy szibéli fájdalommal érzette az ő kedves férjének halálát; mindazáltal az Isten akarattyához szabván magát; a' tiszta özvegységnek állapottyát választá magának, mind özvegységnek ruhájában, mely igen alacson volt; mind pedig egyéb testi alkalmatlanságban; mivelhogy minden dolgot sanyaru penitentiátartásra változtata. Néha egész éjjel vigyázott az ő Jegyesével a' Kristus Jéfussal. Meg nem szűnt alamisnákot osztogatni a' szegényeknek. Elannyira hogy bételhyesedett ő benne a' Királyi Profétának ama mondása: *Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in saculum seculi.* Osztogatott, a' szegényeknek adott: az ő igazsága megmarad örökkön örökké. Ugy kövessük Sz. Erőbetet e' síralomnak völgyében, hogy holunk után ő véle együtt örvendezhessünk Menyországban az örök Boldogságban. Mellyet adgyon minnyájunknak az irgalmas kegyelmes Isten. Amen.

*Psal. lxxv.
v. 9.*

SZENT

SZENT ERSEBET ASZSZONYROL

II. PREDIKATIO.

Quae verè Vidua est, & desolata; speret in Deum, & instet obsecrationibus, & orationibus nocte, ac die. 1. Tim. 5. v. 5.

A' ki igazán Eözvegy, és elhagyattatott; Istenben bizzék, és foglalatos legyen a' könyörgésekben, és imádságokban éjjel, és nappal.

Böcsületes, és hasznos az Eözvegység sokképpen: mivelhogy a' Házasságnak, nagy, és sok alkalmatlanságitól megszabadította az embert. Azt mondja Sz. Pál, hogy a' Házasságban nagy alkalmatlanság vagyon, mind a' test, s' mind a' lélek szerént. A' testiről így szoll: *Tribulationem tamen carnis habebunt huius modi.* Mindazáltal effeleknek testi gyötrelmek léfzen: az az, gyötrődniek kell magzattyokért, házoknépéért, magokért. Mert ezek sok munkát, és fáradságot kívánnak. De ezeknél nagyobb a' szegény Anyáknak gyötrelmek a' szülésben, és a' gyermekek feltartásában; kik gyakorta felnevelkedvén, csak boszusággal fizetnek. A' lelkiről is nyilván emlekezik Sz. Pál: *Qui cum uxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est.* A' ki feleséggel vagyon, szorgalmatos azokra a' mellyek e' világe, mint tessék a' feleségének, és megofzlott. Az aszszonyrol hasonloképpen szoll: *Quae nupta est cogitat, quae sunt mundi, quomodo placeat viro.* A' ki férjhez ment azokra gondolkodik, a' mellyek a' világe, mint tessék a' férjének. De lássuk már azt is, mit kíván a' Sz. Irás az Eözvegyektől, mind tanitással, s' mind példával, hogy állapottyoknak megfelellyenek. Mert mivelhogy Isten kiváltképpenvalo gondot visel reájok, ebben sem hadta őket ezköz nélkül. *Viduae, & pupillo non nocebitur.* *Exod. 22. v. 22.* *Si leseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum: & indignabitur furor meus, percutiamq; vos gladio; & erunt uxores vestrae viduae,*

dua, & filij vestri pupilli. Az Eözvegynek, és árvának ne ártsatok. Ha meglértitek őket felkiáltnak hozzám, és meghalatom kiáltásokat: és felgerjed haragom, és fegyverrel verlek meg titeket; és a' ti feleségtek özvegyekké lesznek, és a' fiaitok árvákká. Minthogy Sz. Pál nyilván dicősrte, és tanácslotta az Eözvegyeséget: igen szépen oktatta is az Eözvegyeket; és nyilván elejbe adta, mint kelleffék magokat viselni. En mostan három Tanitásirol szollok, végezetre Sz. Erősebet Afzszonyrol: a' többiről Harmadik Prédikáciomban. Legyetek figyelmetesflek.

Qua verè Vidua est, &c.

A' ki igazán Eözvegy, &c.

Elsőbben azért, azt kívánnyá Sz. Pál az Eözvegyektől, hogy gyönyörűféges életet ne köveffenek: és okát adgya: *Nam qua in delicijs est, vivens mortua est.* Mert a' ki jó, vagy gyönyörűféges lakásban él, élvén megholt. Teodoretus mondgya: A' felettebb, és modnélkülvaló gyönyörűfégek, az okosfágot elnyomják, és azt cselekefzik, hogy a' testben úgy heverjen ember mint a' koporsóban. Azokáért Sofokles, a' tobzodo embert akarván gyalázni, azt mondotta felőle: Nem itélem hogy az élyen, hanem megholt dög. Ennek szép okát adgya Szent Agoston: A' testednek élete a' lélek: a' lelkednek élete az Isten. Miképpen meghal a' test, mikor elveszti a' lelket, mely az ő élete: azonképpen meghal a' lélek, elvesztvén az Istent, ki az ő élete. Szent Bernárd is azt mondotta, hogy a' gyönyörűségben lévő élet, halál, és halálnak árnyéka: mert a' mely közel vagyon az árnyék a' testhez, oly igen közelget az az élet a' pokolhoz. Szent Ambrus pedig Juditrol imigyen ír: Vésziteke eszetekbe menyit ártasson az afzszonyállatoknak a' részegség, holott a' férfiakot is úgy megérőteleníti a' bor, hogy az afzszonyállatoktól is meggyőzöttetnek. Azokáért mértékletes, és jozan légyen az Eözvegy, hogy a' paráznafágtól tiszta lehessen. Semmiképpen a' parázna meg nem kísért, ha a' bor elsőbben meg nem kísért. Mert ha Judit bort ivott volna, kétségnélkül a' parázna Holoferneffel hált volna: de mivelhogy nem ivott, az egynek jozansága könnyen meggyőzhette a' részeg seregeket, és megcsufolhatta. Nem heába mondotta Vagao a' Holofernes kerítője az özvegy Juditnak; kic leányo-

1. Tim. 5.
v. 6.

ányzonak alított: *Non vereatur bona puella introire ad Dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet eum eo, & bibat vinum in jucunditate.* Ne félyen a' jo leányzo az én Uramhoz bémenni, hogy tisztelteffék ő elötte, hogy egyék véle, és bort igyék vigasággal. Mert tudta hogy ha arra veheti, hogy gyönyörködgyék a' boritalban, ételben, és trécsélésben, könnyen enged a' testi kívánságnak. Noha pedig ugy rendelte Judit beszédét, mintha engedne azoknak: mindazáltal sem ételében, sem italában részes nem akart lenni, hogy az által vétkébe is ne részesülne.

Judit. 12.
v. 12.

Másodszor azt kívánja Sz. Pál, lőt ugyan parancsolja Timoteus által: *Et hoc praecepe, ut irreprehensibiles sint.* Ezt is parancsolja, hogy fedhetetlenek legyenek; a' mint Judit volt: kiról a' Sz. Irás szép bizonytságot téfzen: *Erat autem eleganti aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, & familiam copiosam, ac possessiones armentis bonis, & gregibus ovium plenas.* Igen ékes tekintetű vala pedig, kinek a' férje lők gazdagságokat hagyott vala, és böléges cselédet, és ökrök cfordáival, és juhok nyájaival tellyes örökségeket. A' szépség, és gazdagság gyakorta ezkőzi a' gonofságnak: és a' hol együtt a' fedhetetlenség azokkal megmarad, valoban dicfíretes. Olyan volt pedig Juditban; mert utánna veti a' Sz. Irás: *Et erat haec in omnibus famosissima; quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.* Es ez mindenekben igen nevezetes vala; mert igen féli vala az Urat, és nem vala a' ki gonofs ígét szollana felőle. Miben állyon a' fedhetetlenség, és jo hir név szépen eleibeadta Sz. Jeronimus Furia özvegynek, ezen szokkal: Az ifiaknak tárfaságától fufs, a' fodorittatott haju czifra ifiak a' te házadban ne láttassanak. Ne járj gyakorta ki a' közönléges helyekre. Se fodoritott haju gondviselő, se szép ábrázatu ifiu legény; se fejer, és piros szolga melletted ne járjon. A' szent Szűzeknek, és Özvegyeknek tisztaságát kívánnyad. Es oly bátorságod légyen a' beszélgetésre, hogy ha valaki más bémégyen, se meg ne ijedgy, se meg ne piruly. Ha azt mondog, hogy nehezen kerülhetiel a' gonofs nyelvet az özvegy afzöny: én ugyan Sz. Jeronimussal azt felelem, hogy ha mi szorgalmatosson minden tiszteffégre figyelmezünk; és minden cselekedetünkben az Isteni félelmet előttünk visellyük; és azok a' rágalmazok mind-

1. Tim. 5.
v. 7.

Judit. 8.
v. 7.

v. 8.

- azáltal bolondoskodnak: vigasztallyon bennünket a' lelkisméret: mely akkor legbátorságosb, és bizodalmasbb, mikor semmi okot nem adott, hogy felőle gonoszt vélekedgyenek. Mert azoknak jajt mond a' Proféta, a' kik a' jot gonosznak mondgyák, és a' világozságot setétségnék nevezik. *Va qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.*
- Isai. 5. v. 20.* Harmadszor: azt kívánna Sz. Pál az igaz Eözvegytől: *in fest obsecrationibus, & orationibus nocte, ac die.* Foglalatos légyen a' könyörgésekben, és imádságokban éjjel, és nappal. Erről szép példát hagyott az Eözvegy Sz. Anna: *Qua non discedebat de Templo, jejunijs, & obsecrationibus serviens nocte, ac die.* Ki el nem távozott a' Templomból, böjtöléssekkel, és könyörgésekkel szolgálván éjjel, és nappal. Sz. Juditrol is nem csak azt olvassuk, hogy ő maga gyakorta imádkozott, hogy Isten az ő népét kegyelmessen megtalmazza a' Holofernes kezétől: hanem Oziásnak is, és a' több Papoknak, imádságát kívánta: *Nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum.* Semmi egyéb ne légyen, hanem csak imádság érettem a' mi Urunkhoz Istenünkhöz. Szent Annáról azt írja Szent Ambrus, sok szép dolgok között, hogy szállása a' Templomban volt, beszélgetése az imádság, élete a' böjt: ki éjjel, és nappal fáradhatatlan áitatofságnak szolgálattyanban, testében ismérte ugyan a' vénséget; de az Isteni szolgálattyanban nem tudta idősvoltát. Sz. Agoston midőn egy Proba nevű Istenfélő, és gazdag özvegy afzszony azt kérlette volna tőle: Mi modot tartson az imádságban? Azt felelte: Mely igen gyönyörködttet engem a' te kérdésed, melyből megismértem, minémű gondot viselisz olyan nagy dologra, szoval meg nem magyarázhatom. Mert ugyanis micfoda nagyobb foglalatosságnak kellett lenni a' te özvegyiségednek, mint az, hogy a' Sz. Pál intése szerént: éjjel, és nappal álhatatossan megmaradgy az imádságban. Es ismég: Az Ur is holott bennünket arra intett, hogy mindenkor imádkozunk, és meg ne szűnnyünk: *Oporet semper orare, & non deficere,* egy özvegyről emlekezett, ki noha hamis, és istentelen Birota talált, ki sem Istennel, sem emberrel nem gondolt: mindazáltal szünetlenvaló untatásával arra vitte őtet, hogy ügyét meghalgassa. Azokáért ebből könyű megérteni, miképpen kellesek az özvegy-

Luc. 18. v. 1.

vegynek, egyebek felettis, foglalatosnak lenni az imádságban, hogy minnyájan az imádságnak gyakorlására, özvegy afzöny-
nak példája által felindittassunk. Noha pedig az álhatatos i-
mádság minden Keresztyén embernek szűkléges: mindazáltal ugy
tetszik, hogy az özvegyeknek két okért kiváltképpen szűkléges.
I. Mert egyebektől elhagyattatván, kételenek az Istenhez fo-
lyamni, a' mint Sz. Pál is jelenti, mondván: *Qua autem verè Vidua* 1. Tim. 5.
est, & desolata; speret in Deum, & instet obsecrationibus, & orationibus v. 5.
nocte, ac die. A' ki pedig igazán özvegy, és elhagyattatott; Isten-
ben bizzék, és foglalatos légyen a' könyörgésekben, és imádsá-
gokban éjjel, és nappal. Mintha azt mondaná: Noha minde-
nektől elhagyattatott, vagyon kihez folyamodgyék, és kiben
vesse reménségét, tudnillik az Istenben. Es ha azt megcseleke-
szi, megérti hogy az Isten jó gondviselede lész, és mind férje, s'
mind tutora, s' mind pedig mindene ő lész, a' mint Aranyzáju
Sz. János mondgya. II. Mert holott az özvegy megtiltatott a'
testi gyönyörűségtől, a' mint megértettük Sz. Páltól: az ember
pedig természet szerént, nem lehet valami gyönyörűségnélkül:
kételen véle hogy az Istenben gyönyörködgyék, a' könyörgés, és
imádság által; Dávidnak amá mondása szerént: *Delectare in Do-* Psal. 36.
mino; & dabit tibi petitiones cordis tui. Gyönyörködgyél az Urban: v. 4.
és megadgya néked a' szived kérést. Ugyanis a' kiket az Isten
meg akar vidámitani, az imádságnak házában cselekeszi azt, a'
mint ő maga jelenti Isaiás által: *Adducam eos in montem Sanctum* Isai. 56.
meum; & letificabo eos in domo orationis meae. Elviszem azokat az én v. 7.
szent hegyemre: és megvidámitom őket az én imádságomnak
házában. De hogy immár a' Magyar Sz. Erőbet Afzönyra be-
szédemet fordítsam: ez előtt valo Első Prédikátionnak végében,
a' fok jofzágos cselekedetekről, mellyeket, gyermekségében, ifiu-
ságában, és Házaságbéli állapottyában, tekelltetessen gyakorlott,
róvideden szollottam. Lássuk immár minémű szent életet vifelt
özvegységében is.

Az öreg Tobiás ilyen tanácsot adott a' fiának: A' te mar- Tob. 4.
hádból adgy alamisnát, és egy szegénytől se fordítsdel orczádot: v. 7.
mert ugy lész, hogy rolad se fordullyonel az Ur orczája. A'
mint lehet, ugy légy irgalmas. Ha néked fok lész, bőségesen

adgy: ha néked kevés lészzen, igyekezzél a' keveset is örömet adni. Mert jó jutalmat gyűjtész magadnak a' szűkségnek napján. Mert az alamisna minden bűntől, s' a' haláltól megszabadit, és nem engedi a' lelket a' sötétségre menni. Nagy bizodalom lészzen a' Feltéges Isten előtt az alamisna minden ő gyakorloinak. Megtartotta e' tanácsot a' Magyar Sz. Erőbet Afzszony, ki igen irgalmas volt, és midőn elég marhája volt, bőszeges alamisnát osztott: mikor kevés volt, annyi alamisnát adott, a' megnyit adhatott. Az ő férjének Landgravius Lajos Herczegnek halála után, özvegyiségre maradván, kimilletlen annyi alamisnát adott a' szegényeknek, hogy megharaguán az ő ellenségi kivetették őtet a' Palotából; és a' jofzagnak szolgálatását kivőtték kezéből; és mint valami tékozlo személyt, megfosztották minden marhájától. Mely miatt oly nagy nyomoruságra jutott, hogy még bőcsületes szállást is sohult nem kaphatott: nagy szegénységre jutván mindenektől megvettetett, s' utáltatott: a' kikkel jól cselekedett annakelőtte, azoktól is üldőztetett, s' megcsufoltatott. Ezeket megértvén az ő Attya Második András Király, gondot vifele, hogy az Erőbet fiacskái az Atyok házában felneveltetnének; és az Annyoknak Erőbetnek bizonyos jővedelmet rendelnének, hogy csak magán kivánsága szerént élhetne. Annakokáért szép jővedelem, és gazdagság adatván Sz. Erőbetnek, egy Ispitált csi-náltata, és oda menvén lakni, sok betegeket táplált, és meggyógyított ottan: kiknek személye szerént szolgálván, a' háznak legalább valo szolgálatit véghez vitte. Es noha voltanak néki szolgálói, kik afféle alacson rendbéli szolgálatokat véghez vihettek volna; mindazáltal bőcsületesbb foglalatofságokat adott azoknak, hogy ezeket megcselekedhesse. Némellyek azt mondották néki, hogy ezek a' dolgok Király leányához nem illenének; kiknek azt felelte, hogy ha tudna találni alacsomb életet, Istennek megbántása nélkül, azt választaná magának. Oly csudálatos málasztot adott volt Isten Sz. Erőbetnek, hogy noha gyakran sok könyhullatásfokkal imádkoznék, mindazáltal mindenkor tiszta, és vidám volt az ő orczája. Néha Mennyei látások, és Isteni jelenések adattanak néki, mellyek nagy örömmel, és szibéli édesléggel bétöltötték őtet. Midőn némely nap szemeit az Egbe

emelvén, Isteni dolgokrol elmélkednék, elannyira hogy az emberi nyájaskodásnak társaságától mintegy láttatnék elvonattatni: az Isten Fiát, az édes Jésum, az Egek megnyilván, látta ő hozzája lehajolni; és a' vigasztalásnak egyéb kedveskedési között, ez kívánatos igiket mondani: *Si tu vis esse mecum, ego ero tecum: & à te nullatenus separabor.* Ha te velem akarsz lenni, én veled lélek: és tőled semmiképpen el nem válok. Es Sz. Erlebet nagy örömmel felele, mondván: Uram, ha te velem akarasz maradni, én is veled akarok lakni; és soha el nem akarok tőled távozni. Igazán mondhatta Sz. Dáviddal: *Quid mihi est in Cælo? & à te quid volui super terram? Mim* vagyon nékem az Egben? és te kívülled mit akartam a' földön? *Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea, Deus in aeternum.* Elfogyatkozott a' testem, és a' szívem: én szívemnek Istene, és az én részem az Isten örökké. *Sibi autem adherere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam.* Nékem pedig jó az Istenhez ragaszkodnom: az Ur Istenben helyeztetnem reménségemet. Ha jól megfontoljuk a' mi Sz. Ersebetünknek életét, könnyen feltaláljuk, hogy mind bétellyesítette, valamit Sz. Pál kíván az igaz özvegytől. Kövessük őtet a' jószágos cselekedetekben, hogy véle együtt örvendezhessünk az örök Dicsőségben. Amen.

Psal. 72.

v. 25.

v. 26.

v. 28.

SZENT ERSEBET ASZSZONYROL III. PREDIKATIO.

Jejunijs, & obsecrationibus serviens nocte, ac die. Luc. 2. v. 37.
Bőjtölésekkel, és könyörgésekkel szolgálván éjjel, és nappal.

Maz Sz. Özvegy Judit, a' mint a' Sz. Irásban olvassuk, sok telti lanyargatással élt: *In superioribus Judith. 8. domus sue fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur; & habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vite sue, præter sabbata, & neomenias, & festa domus Israël.* Az ő háza-

v. 5.

Judith. 9.
v. 1.

nak felső részeiben cfinált magának titkos kamarát, melyben az ő szolgálóival bérekeszkedvén lakik vala; és szőrsák lévén az ágyékin, bőjtől vala életének tellyes napjaiban, a' szombatoktól, és uj holdnak első napjaitól, és az Israhel háza innepétől megválva. Es másutt: *Judith ingressa est oratorium suum; & induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum; & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum.* Judit béméne az ő imádkozó helyére, és szőrsákba öltözvén, hamut tőn a' fejére; és leborulván az Ur előtt, kiált vala az Urhoz. Sz. Fulgentius azt írja, hogy nem a' szegénység miatt bőjtölt, mivelhogy a' férje sok gazdagságokat hagyott volt néki. Es midőn Holofernes, az Israhel fiai ellen fegyverrel, és részegséggel hadakozott, Judit imádsággal, és bőjtőléssel hadakozott: és a' mit az egész Israhel népe meg nem cselekedhetett, a' szent özvegy a' tisztaságnak erejével véghez vitte. Ez előtt való Második Prédikáciomban megmutattam, hogy az özvegynek szűkség. Elsőbben: hogy gyönyörűleges életet ne kövessen. Másodszor: Fedhetetlen légyen. Harmadszor: Foglalatós légyen a' könyörgésekben, és imádságokban éjjel, és nappal. Már azért, Negyedszer, Eőtődször, és Hatodszor, minémű dolgok kívántafanak az özvegytől; azokról szollok. Végezetre pedig a' Magyar Sz. Erőbetről. Figyelmetessen halgassátok.

Jejunijs, & obsecrationibus, &c.

Bőjtőlésekkel, és könyörgésekkel, &c.

Negyedszer azért: Szűkség hogy az özvegy az imádsághoz foglallya a' Bőjtőlétt, és egyéb testi lanyargatást, mely kiváltképpen ellenkedik a' testi gyönyörűséggel. Így cselekedett a' mint hallátok Sz. Judit: így cselekedett az özvegy Sz. Anna, a' mint Sz. Lukács megírta. E' két dolgot, az Imádságot, és Bőjtött gyakorta együtt talállyuk a' Sz. Irásban. Esdrás, mikora' népet a' fogságból hazájába akarta vinni, azt írja: *Jejunavimus, & rogavimus Deum nostrum pro hoc: & evenit nobis prosperè.* Bőjtőlénk, és könyörgénk ezért a' mi Istenünknek: és szerencsésen történék dolgunk. Midőn az Israhel fiai, igaz ügyök lévén, a' Beniamitáktól meggyőzöttettek volna, azt mondgya a' Sz. Irás: *Flebant coram Domino; jejunaveruntq, die illo usq, ad vesperam.* Sirnak vala az Ur előtt: és azon nap estvéig bőjtőlének, és ugy győzték meg azokat.

Esdr. 8.
v. 23.

Judic. 20.
v. 26.

A' Juda

A' Juda Királya Jofafat látván hogy a' Moabiták, és Ammoniták nagy sereggel szorongattyák, azt mondgya a' Sz. Irás ó rola: *Jo-* 2. Para. 20.
saphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, v. 3.
 & *pradicavit jejunium universo Juda.* Jofafat pedig félelemmel meg-
 rettenvén, mindenestől arra adá magát, hogy könyörgene az Ur-
 nak, és böjtöt hirdete egész Judának: és nagy győzedelmet vött
 ellenségin. Daniel Proféta azt írja magáról: *Ego Daniel lugebam* Dan. 10.
trium hebdomadarum diebus; pacem desiderabilem non comedi, caro, & v. 3.
vinum non intraverunt per os meum. En Daniel bánkodom vala,
 három hétnek napjain; kívánatos kenyeret nem öttem, és hus,
 és bor nem ment a' szájamba. Es az Istentől csudálatos jelené-
 seket vött, a' Kristusnak Megtestesüléséről, és Szenvedéséről. Az
 Apostoli cselekedetekben is írva vagyon: *Ministrantibus autem illis* Acto. 13.
Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus: Segregate mihi Sau- v. 2.
lum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes, &
orantes, imponentesq; eum manus dimiserunt illos. Szolgálván pedig a-
 zok az Urnak, és böjtölvén, monda nekik a' Sz. Lélek: Válasz-
 szátokel nekem Saulust, és Barnabást a' munkára, a' melyre őket
 felvöttem. Akkor böjtölvén, és imádkozván, és kezeket reájok
 tévén, elbocsáták őket. *Et ipsi quidem missi à Spiritu Sancto abierunt.* v. 4.
 Es ők ugyan elküldetvén a' Sz. Lélektől, elmenének. De Kri-
 stus Urunk is azt mondotta, hogy némelyféle őrdög ki nem ű-
 zettetik, hanem imádsággal, és böjtöléssel. *Hoc genus non eicitur* Matt. 17.
nisi per orationem, & jejunium. Azokáért jól mondotta Rafaél An- v. 20.
 gyal: *Bona est oratio cum jejunio.* Jo az imádság a' böjtöléssel. Mert Tob. 12.
 miképpen hogy az étel, és ital nélkül nem lehet egész táplálása v. 8.
 a' testnek: azonképpen a' léleknek elégséges táplálása nincsen az
 imádság, és böjtölés nélkül. Es miképpen hogy az étel erőt ad;
 az ital pedig az étet szépen elosztja, és alkalmasatósá teszi, hogy
 minden tagoknak használlyon: azonképpen a' böjt a' lelket erősí-
 títi. Mert a' mint Sz. Pál mondgya: *Licet is, qui foris est, noster* 2. Cor. 4.
homo corrumpatur; tamen is, qui intus est renovatur de die in diem. No- v. 16.
 ha a' mi külső emberünk megromol is; mindazáltal a' belső meg-
 ujjul naprol napra. Az imádság pedig a' böjtöt gyönyörűléggé,
 és könyvévé teszi. Es miképpen hogy sem a' vitéz nem elégséges
 a' fegyver nélkül, sem a' fegyver a' vitéz nélkül, a' mint Arany-
 száju

száju Sz. János mondgya: azonképpen sem az imádság bőjt nélkül, sem a' bőjt az imádság nélkül. Ertsed midőn mind a' kettő meglehet. Mert sokan nem bőjtölhetnek, testi nyavalyájok miatt, a' kik hasznosson imádkozhatnak.

1. Tim. 5.
v. 9.

Eőtódször: Sz. Pál azt kívánnya az özvegytől: *In operibus bonis testimonium habens: si filios educavit, si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est.* A' jo cselekedetekben bizonyosága lévén: ha fiaikat nevelt, ha szállást adott, ha Szentek lábait mosta, ha a'

Luc. 4.
v. 25.

3. Reg. 17.
v. 9.

háboruság szenvedőknek segítséggel volt, ha minden jo cselekedetet követett. Ezért a' tulajdonságért, noha Israélben sok özvegyek voltak, a' mint Urunk mondotta: de csak egyhez küldetett Illyés Proféta; kiben bizony nagy hit, és irgalmaság volt. Nagy Hit mondám, hogy olyan nagy, és nyilvánvaló szükségben, a' Proféta szavát elhitte: nagy irgalmaság, hogy magát, és gyermekét hátra hagyván, elsőbben a' Profétának szerzett eledelet. Mellyért nagy jutalmat is vőtt Istentől: mert a' nagy szükségnek idején, el nem fogyott liszte, és olaja: és a' fiát a' Proféta halottaiból feltámasztotta. Kinek példájából azt tanolják meg az özvegyek, hogy a' szállás adást nem azért parancsolja nekik Sz. Pál, hogy azzal kereskedgyenek, és akárkit házokhoz befogadgyanak; kik miatt hirekben nevekben meggyaláztassanak: hanem a' szegény utonjárókat, kiknek lábokat meg is mossák alázatossan, ha kívántatik: a' mint a' Sidóknak régi jo szokások volt, hogy az utonjáró megfáradott embereknek lábokat megmosták. Mária Magdolna nem keresett más vizet, hanem kőnyullatással mostameg Urunknak lábait. Urunk is halála előtt megmosta Tanítványinak lábait. Mert a' mint Szent Agoston mondgya; midőn az atyafiaknak lábaihoz hajol a' test, a' szívbe is avagy felindittatik az Istenes alázatosság, avagy megerősítetik. Most is talátnak a' Keresztyének között, főképpen Romában, mind özvegyek, mind egyéb rendbéli emberek, ugyan Fejedelmek is, és Kardinálok: lőt néha ő magais a' Szentléges Pápa: kik a' jövevényeknek, és szarándokoknak, főképpen a' Sz. Esztendőknben, nagy alázatossággal, és szeretettel megmossák lábokat. Hogy ha valamely özvegy azt mondgya, hogy néki

nincsen annyi gazdagsága, hogy a' szegényeknek gazdálkodhassék. Azt felelem Sz. Ambrussal, hogy az irgalmaságos adakozást nem az örökségnek nagyváltához képest kell megítélni, és fontolni; hanem a' jó igyekezethez, és kívánsághoz képest: és azért amaz özvegy afzszony, a' ki két kis fillyért vetett a' kincses ládába, megelőzte Kristus Urunk ítélete szerént a' gazdagot, kik abba nagy ajándékokot vetettek. *Verè dico vobis, quia* Luc. 21.
vidua haec pauper, plus quam omnes misit. v. 3.
Igazán mondom néktek, hogy e' szegény özvegy többet vetett minnyájoknál. Mellyel Urunk mindeneket arra tanított, hogy senki a' szegénységért való szégyenletében, hogy sokat nem adhat, az alamisnálkodástól meg ne vonnya magát: se senki a' gazdagságért, hogy sokat adhat, ne hízlekedgyék magának: mert bölégesbb a' fillyér a' kevésből, hogysem a' kincs a' sokból. Mert nem azt fontollyameg az Isten a' mit kiadcz, hanem a' mi megmarad. Senki többet nem ád, mint a' ki semmit magának meg nem tart.

Hatodszor: Minthogy az özvegyektől nagy tőkélletesség kívántatik, amint azokból megérthettyük, a' miket eddig mondtunk. Mind azoknak megoltalmazására, felette igen kívántatik az Alázatosság, vagy a' híváságos dicsőség kívánásának el távoztatása, hogy tudnillik ne cselekedgyék azokat emberi dicsőretért; hanem Istennek dicsőségeért, a' mint igen szépen inti Sz. Fulgentius az özvegy Gallát: Minden jó cselekedetidhen őrizkedgyél, hogy az emberi dicsőretnek kívánságától ide, s' tova ne hanyattassál, és ne habozz. Mert méltó ugyan, hogy a' jó cselekedetekért dicsőretessél: de abból, a' mit cseleke(zel), emberi dicsőretet nem kell várnod. Dicsőrien bátor téged az emberi nyelv; de te csak az Istentől várj dicsőretet: és így léfzen, hogy te az embertől dicsőretet nem keresvén, az Isten dicsőretessék a' te cselekedetidben. Szükség mindenkor megemlekeznünk Kristus Urunknak ama mondásáról: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis* Matt. 6.
coram hominibus, ut videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis v. 1.
apud Patrem vestrum, qui in Caelis est. Ojátok magatokat, hogy igazságtokat ne cselekedgyétek az emberek előtt, hogy láttassatok azoktól: mert egyébképpen jutalmotok nem léfzen a' ti Atyátoknál, ki Mennyecken vagyon. Ezek így lévén, szollok immár a'

Magyar Dicsőféges Sz. Erőbet Afzszonyrol, ki özvegységében is minden jofzágos cfelekedetekben szorgalmatoson magát gyakorolván: végezetre béméne a' Sz. Ferenez harmadik Szerzetébe, és felöltözék a' Szerzet köntösébe, engedelmes lévén annak a' Szerzetnek Előljárojának, hogy igaz tanítványa lehessen Sz. Fereneznek, ki az alázatofságnak tüköre volt. Eő is az alázatofságnak nagyobb cfelekedetit gyakorlotta annakutánna. Igazán mondhatta Sz. Erőbet: *Omniem ornatum faculi contempfi, propter amorem Domini mei Jesu Christi, quem vidi, quem amavi, in quem credidi, quem dilexi.* A' világnak minden ékeffégét megutáltam, az én Uram Kristus Jéfusnak szerelméért, a' kit láttam, a' kit szerettem, a' kiben hittem, a' kit kedveltem. Nem csak lelkét, hanem testét is tellyefféggel Istennek szentelte. *Fieri non potest, ut sanctificato spiritu, non fit sanctum etiam corpus, quo sanctificatus utitur spiritus.* Lehetetlen hogy megszenteltetvén a' lélek, ne légyen szent a' test is, mellyel a' megszenteltetett lélek él, úgy mond Sz. Anselmus. *Corpus sanctificatur per animum sanctum, animus verò penitentiâ, oratione, & meditatione divinorum operum; & adhesionem cordis cum Christo: corpus verò peculiariter per jejunium, castitatem, vigiliam.* A' test megszenteltetik a' Sz. Lélek által, a' lélek pedig penitentiartaffal, imádsággal, és Isteni dolgoknak elmélkedésével, és a' szívnek Kristushoz ragaszkodásával: a' test pedig kiváltképpen a' böjtölés, ruhának darabofsága, és vigyázások által. Alázatofság, szeretetnek, irgalmasfáságnak, penitentiartaffának, böjtölésnek, imádságnak, és Isteni elmélkedésnek cfelekedetiben magát szorgalmatoson gyakorolván Sz. Erőbet Afzszony, életének utolfo orájához közelgete: elsőbben igen nagy hidegleléstől szorongattaték: azokáért a' Szentlégeket nagy áitatosfággal magához vévé. Azután szép intést tön mindenekhez, kik az ő általmenetelen jelenvalának, ajálván nekik főképpen az irgalmasfáságnak cfelekedetit: és végezetre ez halando élettről az örök életnek boldogságára méne. Az ő testéből gyönyörűféges jo illat származott, mely mindeneknek kedves volt. Halála oráján megjelenék néki Kristus Urunk, mondván: *Veni mecum dilecta mea, in mea tabernacula, qua tibi parata sunt.* Jójel velem szerelmelem az én hajlékimba, mellyek néked készítették.

Sok szép madaracskák láttatának akkor a' Templom héazattyán egybegyűlve, ahol az ő teste vala, mellyek oly gyönyörűségesen énekeltek, hogy mindeneket csudálkozásra indítottak. Akkor a' levegőégben is gyönyörűléges énekléseknek zengése hallatott. Azok pedig a' madaracskák, mellyek a' Templom héazattyán megjelentek, igen kedvesen énekelvén, az Isten Angyali voltak, kik azért küldettek volt Istentől, hogy a' Szent Erőbet lelkét Menyországba vigyék: és az ő testét mennyei örvendetességgel tiszteltyék. Mivelhogy a' mint őszvegyűl az őrdögöknek sokasága, az Istenteleneknek halálára, hogy rettenetes gyötrelmekkel környűlfogják őket; és a' pokolnak örök tűzére ragadgyák a' lelkeket. Hasonloképpen egybegyűl az Angyaloknak sokasága, az igazaknak halálára, hogy biztassák őket, és az örök dicsőségbe vigyék a' lelkeket. Mind élteében, s' mind holta után, sok csodatételekkel megdicsőítette Isten Sz. Erőbet Afzszonyt. *Quibus auditis, & certâ fide compertis, eam Gregorius Papa Nonus, Sanctorum collegio annūmeravit.* Mellyeket halván, és bizonyoson megtudván Kilenczedik Gergely Pápa a' Szenteknek társaságába számalála őtet. Azt mondgya a' Királyi Proféta: *Gratiam, & gloriam* Psal. 83.
v. 12. A' malasztot, és a' dicsőséget az Ur adgya: itt a' malasztot, a' más világon a' dicsőséget, vagy boldogságot: melyben az Istent szinről szinre láttjuk, a' mint ugyan azon Proféta mondgya: *Ibunt de virtute in virtutem.* Erősségről erősségre mennek: az az, az Isten malasztja által naponként erőssödnek a' jobban: és azután megláttatik ő tőlők az Isteneknek Istene Sionban, a' Mennyei Jerusálemben. *Beati, qui habitant in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te.* Boldogok, a' kik a' te házadban laknak Uram: örökkön örökké dicsírnék téged. Psal. 83.
v. 8.
Melyet engedgyen minnyájunknak a' kegyes Isten, az ő véghetetlen jovoltából. v. 5.

Amen.

A' P A P O K T Ü K Ö R E.

Mely nagy böcsülettel kell a' Papokat tisztelni.

I. P R E D I K A T I O.

Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes.
Eccli. 7. v. 33.

Tisztellyed az Istent tellyes lelkedből, és tisztefféggben tartsad a' Papokat.

AZO Testamentomban oly böcsületes volt a' Papi név, hogy miképpen az igen tudosokat Salamonnak; az igen kegyetleneket Néronak nevezzük. Ugy az igen tekinteres méltóságú embereket Papoknak hitták. Azért noha senki Pap nem volt a' Juda nemzetségből; de a

2. Reg. 8.
v. 18.

Dávid fiait a' Sz. Irás Papoknak nevezi; az az, legnagyobb méltoságu embereknek. Isten ő maga sokképpen jelentette, mint kívánnya hogy a' Papokat böcsüllyük. Mert együtt azt parancsolta:

Eccli. 7.

v. 31. 33.

Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes. Tellyes lelkedből féllyed az Urat, és az ő Papjait szentellyed. Tisztellyed az Istent tellyes lelkedből, és tisztefféggben tartsad a' Papokat.

Deut. 17.
v. 12.

Látode hogy a' mely Isten a' Papokkal közlötte hasonlatosságát birodalmának, és Lelkek vezérlésének; maga böcsületinek árnyékában is részessé téfzi őket? Másutt törvénybe íratta: *Qui superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio: morietur homo ille.* A' ki kevélykedik, nem akarván engedni a' Pap parancsolattyának: meghallyon az az ember. Es példát akarván erre nyitni, meg-

Num. 16.
v. 8. 32.

ólé ő maga Korét, Dátant, Abiront, azért hogy zugolodtak, és rugoldoztak a' Papok ellen. Másképpen is ismértette Isten, mint kell böcsülni a' Papi rendet. Mert a' Levi nemzetséget, és

Num. 17.
v. 6.

Aaront, Isteni csudával, száraz vefzsző virágozásával választotta

Pap-

Papságra. Azelőt megparancsolta vala, hogy a' minémű olay-
jal Papságra kenetnek a' Levi fiai, ahoz hasonló kenetet senki
más ne csinállyon: senki azzal testét ne kenye. Mert meghal
érette, ha azt cselekeszi. Azokáért rövideden megmutatom;
mely nagy bősülettel kell a' Papokat tisztelni. Legyetek figyel-
metesek.

Exod. 30.
v. 32. 33.

Honora Deum ex tota anima tua, &c.

Tisztellyed az Istent tellyes lelkedből, &c.

Hogy a' Papok bősületi inkább terjedne, Moysést, Aaront,
Samuelt, a' Makabæusokot, az az, Papokat rendelt Isten világi
Fejedelemségre. Dávid Salomont Nátán Pappal neveltette.
Tanácsú kózzé fogadta Abiathar Papot. Ezekias Király Hopme-
stere, és Cancellariussa Papok voltak. Ertékkel is nagyobb
voltak a' Papok, akarmely egyéb nemzetinél az Israél Fiainak.
Előszór, minden földi gyümölcsből, minden baromból, gyapjuból
Tizedét adták a' Levitáknak, minnyájan az Israél fiai. Minden
lábas marhájok elsőszülöttét Papoknak adták: magok elsőszü-
löttét megváltották: Olaynak, bornak, buzának, és minden e-
gyéb veteménynek első fengéjét a' Papoknak kellett adni. Ez
sem elég: Bizonyos bűnökért, és mocskokért, bizonyos számu
bárányokot, és úrúkot kellett bémutatni; mellyek a' Papoké vol-
tak. Az Aldozatokból is nagy hasznok, és jövedelmek volt a'
Papoknak. Mert az Eppenégő áldozatok bőre Papoké volt: A'
bűnökértvaló áldozatok hufa Papokat illetett. Isten áldomása
nyerésért, és Háladásért való áldozatok Papoknak adattak. Vé-
gezetre a' Papoknak negyven nyolcz Várasók volt, minden ha-
tárival egyetemben, mellyekbe rakatták a' közel való Dézmákat.
Ennyi sok gazdagsággal bősüllötte Isten a' Papokat: kiknek ha
semmi egyéb jövedelmek nem lótt volna is a' Tizenegy nemzet
Dézmájánál, abból több bora, buzája, barma lótt volna a' Papi
rendnek, hogysem egyik akármelleyik Agazatnak. Ha illyen tisz-
teletet, bősületet, érteket érdemlettek, Isten itileti szerént az
O Testamentom Papjai. Arra viszen az Isten parancsolatinak
kötelezése: és a' Keresztyénség példája, hogy az Uj Testamentom
Papjait nagyobb tiszteffégben tartsuk.

2. Reg. 12.
v. 25.
1. Par. 27.
v. 34.
Isai. 36.
v. 3.

Josf. 21.
v. 20. 39.

A' hivságos tiszteffég kívánás, igyenes ut a' bűnökre. Es a'

ki nem tudgya a' tisztefléges bocsületnek, és dicfirtnek fonda-
mentomát, felfujja azt az emberi szonak, és iteletnek szele. De
nem ilyen a' Papság bocsületi: hanem Istentől adatott méltosá-
gon, és hatalmon épittetik. Mellyért: *Cui honorem, honorem.* A'
kit tiszteflég illet, meg kell tisztelni. Ha Istent tartozunk tisz-
telni: azért neveztetnek a' Papok Isteneknek, hogy értsük mely
nagy bocsületben kell őket tartanunk. Mert Isten nem csak azt
parancsolja: *Nolite tangere Christos meos.* Ne illessétek az én Kri-
stusimot: hanem azt mondgya: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi
mei.* A' ki titeket bánt, az én szemem fényét bántya. *Qui vos
spernit, me spernit.* A' ki titeket megutál, engem utálmeg. Mind
ezek méltó okok, hogy tisztellyük a' Papokat; de az is eszünkbe
jusszon, hogy életünk folyásában, mindenkor szűklégünk legyen
a' Papok szolgálattára. Mihent születünk, hogy Isten fiai le-
gyünk, Paptól kereszteltetünk. Ha vétkezünk, Pap által oldoz-
tatunk bűneinkből. Ha házasodni akarsz, Papnak kell jelen
lenni. Ha beteg vagy, és közelgetsz a' halálhoz, Papokat kell
hinod, hogy vigasztaljanak: Sz. Olayjal megkennyenek: Ur
Vacforával vastagitsanak. Nem méltóe hogy bocsüllýük a' kik-
től ennyi jokat vészünk? Sokszor próbált dolog, hogy a' kik é-
letekben nem bocsüllótték a' Papokat, halálok oráján Papot nem
találtak, a' kitől vigasztalást, és Szentléget vehettek volna. A'
kik pedig tisztelték a' Papokat: és magokat boldogoknak tartot-
ták, ha Isten valakit fiai közül Papságra választott: azokat Isten
lok áldomásokkal látogatta.

Akarode érteni a' Keresztyénség szokását? Fordítsad az A-
postoli időkre szemeidet: és nézzed miképpen jofzágokat eladták
a' Hivek, és örökségek árát az Apostolok lábaihoz tótték, hogy
sáfarkodnának belőlle. Tekintshetsze mint csüggenek, és fűg-
genek siralmas zokogásokkal a' Szent Pál nyakán a' Népek Elei,
mint esokollyák, és ölelgetik őtet: *Magnus autem fletus factus est o-
mnium, & procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum.* Láthat-
sza mely tolyongva hordgyák reá minden javokat: ugy hogy azt
kiáltaná: *Habeo omnia, & abundo, repletus sum.* Mindenem vagyon,
és bévelkedem, teli vagyok. Hallyad mely igaz bizonytságot
tészen ő maga Sz. Pál: *Sicut Angelum Dei excepisti me, sicut Christum
Jesum.*

Jesum. Testimonium enim perhibeo vobis, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. Mint az Isten Angyalát úgy fogadtatok engem, mint a' Krisztus Jéust. Mert bizonyoságot téztek felőletek, hogy ha lehetett volna, a' szemeteket kivájtátok volna, és nékem adtátok volna.

Megjövendölte Isten, hogy a' Királyok, és Királynék dajkálkodnak az Anyaszentegyház Pásztorinak: *Et erunt Reges nutrices tui, & Regina nutrices tua: vultu in terram demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent.* Es a' Királyok léfznek a' te tápláloid, és a' Királynék a' te dajkáid, a' földre leborult orczával imádnak téged, és a' te lábaid porát nyallyák. Az is Isten igéreti: *Reges ministrabunt tibi.* A' Királyok szolgálnak néked. *Su-* Isai. 49.
v. 23.
ges lac gentium, & mammillâ Regum lactaberis. A' Nemzeteknek te- Isai. 60.
v. 10.
jét szopod, és a' Királyok emlőjével tápláltatol. Mind ezeket v. 16.
bőlégesen bétellyesítette az igaz mondo Isten. Mert a' mint Sz. Agolton írja: *Per coronam nostram nos adjurant: Causas suas Saculares apud nos fieri cupiunt: Nos Sanctos, nos Dei servos appellant: Submisso capite salutantur.* A' mi koronánkra kényszeritnek minket: Az ő igyeket a' Világi emberek nálunk kívánnyák forgattatni: Minket Szenteknek, minket Isten szolgainak neveznek: Lehajtott fővel köszöntetünk. Azt írta Sz. Basilius egy Barátnak: *Homines pij manns tuias confoverunt, genita tua complexi sunt.* Az áitatos emberek a' te kezeidet gyengén csokolgatták, térdeidet megölelték.

Valentinianus Császár diefekedve mondotta: *Sacerdotibus ex animo caput inclino.* A' Papoknak jó szível fejet hajtok. A' Nagy Constantinus Császár, a' mint Eusebius írja: *Dei Ministros cultu, & observantiâ honorificè complectebatur: Deum in illis considerans, illos sua mensa effecit participes: Illos ut Patres honorabat.* Az Isten Szolgait nagy bőcsülettel, és tisztelettel illeti vala: Istent azokban meg-gondolván, asztalának étkeivel részeltette őket: Mint Attyait úgy tiszteli vala őket. Azt írja Sz. Ambrus Püspök: *Regum colla, & Principum submittantur genibus Sacerdotum, exosculatis eorum dextris.* A' Királyok, és Fejedelmek nyakai a' Papok térdei alá vettetnek, megcsokolván azoknak jobkezeket. Okát adgyá: *Quoniam nihil est in hoc saculo excellentius Sacerdotibus.* Mert semmi nincs e' világon bőcsületesb a' Papoknál. Ezeket az Angyalok is megbő-
csül-

csüllöttek. Mert mikor Sz. Gergely a' Népnek Istentől áldást kért, *Dominus vobiscummal*: az Angyal nagy szoval felelt: *Et cum spiritu tuo*. A' te lelkeddel is. Mikor Aranyfajú Sz. János Milet mondott, azt írja Sz. Nilus, hogy a' Mennyei Angyalok, szemlátomást nagy bocsúlettel körüleállottak.

2. Par. 26.

v. 18, 19.

1. Reg. 13.

v. 9, 10, 13.

Tudták a' Keresztyén Fejedelmek, mint ostorozta Isten Oziás Királyt poklofsággal, hogy a' Papok tisztibe állott. Tudták hogy halálával fizetett Saul, hogy a' Papi hivatalba elegyedett, és Istennek áldozatot tött. Azért az Egyházi dolgok igazgatásába nem avatták magokat. Béméne a' Nagy Constantinus a' Püspökök Gyülekezetébe: de le nem üle addig, *donec Episcopi inuissent*, mig a' Püspökök nem mondták. Mikor a' Donátisták Constantinusra appelláltak volna; nem akara Biró lenni a' Hit dolgában: erőls parancsolattal meghagyván: *Ut Conciliorum decisiones firma essent*. Hogy a' mit a' Gyülekezetekben végeznek a' Papok, megtartassék. Mert, *Cujusvis Judicis sententia, Sacerdotum Dei Judicium antepponendum*. Az Isten Papjai Itéletének, akármely Biró sententiájának, eleibe kell tétetni. Minden egyéb Birák iteletinél fellyebb kell bocsúlleni, a' mit a' Papok itilnek. Mikor némely Püspökök azon kérnék. Valentinianus Császárt, hogy lenne szabad nekik egybegyűlni, és a' Hit dolgairól traktálni. Azt felelé: *Sibi, qui unus esset è numero Laicorum, non licere ejusmodi negotijs se interponere*. Eő néki, ki egy volna a' Világi emberek száma közül, nem szabad hasonlo dolgokban magát akadékul vetni. Teodosius Császár, Candidianust az Efesomi Gyülekezetbe oly okkal küldé, hogy az Egyházi dolgok igazgatásához ne nyullyon: mert ez a' Püspökököt illeti. Ha pedig valamely Fejedelem Egyházi dolgokat akart igazgatni, nyilván megmondották a' Püspökök, hogy az nem ő dolga. A' Palotában, és Várasban tehet rendeléseket: de az Egyházi dolgok nem ő reá bizattak. Igazán írja Sz. Ambtus Püspök: *Imperator bonus, intra Ecclesiam est, non supra*. A' jo Császár az Anyaszentegyházban vagyon, nem lette. Azután meg is dorgálta a' Császárt: *Ad Imperatorem Palatia pertinent: ad Sacerdotem Ecclesia*. *Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea, qua Divina sunt, Imperiale aliquod jus habere*. A' Császárt a' Paloták illetik, az Anyaszentegyházak a' Papot. Ne terheld magad

magad Császár, hogy az Isteni dolgokban valami Császári igazságot alicsád lenni. Aranyzáju Sz. János hasonloképpen szólott a' Királynak: *Mane intra tuos terminos Rex. Alij sunt termini Regni, alij Sacerdotij. Hoc illo majus est. Regi corpora commissa sunt: Sacerdoti anima. Rex maculas corporum remittit: Sacerdos autem maculas peccatorum. Major hic Principatus. Propterea Rex caput submittit manui Sacerdotis.* Maradgy határidban Király. Mások az Ország határi, mások a' Papságé. Ez nagyobb amannál. A' Királyra a' testek bizattanak: a' Lelkek a' Papra. A' Király a' testek makuláját bocsáttyameg, a' Pap pedig a' vétkek makuláját. Nagyobb Fejedelemség ez: Azokáért a' Király a' fejét a' Papnak keze alá bocsáttya.

Kristus Urunk magáról azt mondotta: *Ego sum lux mundi.* Joann. 8. En vagyok e' világnak világossága. Ugyan azont mondotta az v. 12. Apostoloknak: *Vos estis lux mundi.* Ti vattok a' világ világossága. Matt. 5. Miképpen a' Világnak első teremtésében, mindenek fetétségben v. 14. voltak, mig Isten világosságot nem teremtett. Ugy a' föld lakosi tudatlanságokban, hamis tévelygésekben, Istentelen erkölcsökben voltak, és maradtak volna, a' Lelki Tanítók világosítása nélkül. Miképpen a' Világon nem csak fányes Nap vagon, hanem fok nagyobb, és kissébb csillagok. Ugy az Anyaszentegyházban, az Apostoli Napok fényeffége után, több Egyházi rendek vannak: és kiki világosság az ő állapottyában: kik nélkül fetétség, tudatlanság, csak nem oktalanság maradna az emberekben. Kiknek parancsolta az Isten Fia: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in celis est.* Matt. 5. Ugy világoskodgyék a' ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a' ti jo cselekedetiteket, és dicsőítsék v. 16. az Atyátokot, ki Mennyékben vagon. Amen.

Mely nagyot vétkeznek a' Papok, ha hivatalyoknak meg nem felelvén, gonosz erkölcsökkel megmocsokolyák Papságokat.

II. PREDIKATIO.

Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore ejus. Mala. 2. v. 7.

A' Pap ajaki őrizik a' tudományt, és a' törvényt az ő szájából kérdezik.

A' Papok személyén a' Császárok, és Királyok nem ismérték bíroságot magokban. Azért, mikor a' Nagy Constantinus előtt vádoltatnának némely Papok, azt felelte: *Mihi verò non est fas, cum sum homo, ejusmodi causarum agnitionem arrogare: cum qui accusantur, Sacerdotes sint.* Nékem pedig nam szabad, holott ember vagyok, efféle ügyeknek megismérését tulajdonitanom: mivelhogy Papok legyenek, a' kik vádoltatnak. A' Keresztyén Császárok törvényekben irták: *Qui laedit Sacerdotem, atrocem injuriam facit.* A' ki a' Papot megbántya, kegyetlen bűzúságot télsen. Constantinus Császár azt mondotta, hogy nem csak bántani nem akarja a' Papot: de ha szemével látaná vétkét, köntösével befedné, hogy egyebek meg ne botránkoznának. Teodorus azt írja: *Sacerdotum vitia non sunt populo aperienda, ne inde licenter peccare aggrediantur.* A' Papok vétkeit nem kell a' népnek kinyilatkoztatni, hogy onnét szabadon vétkezni ne kezdgyenek. Nem csak a' köznépre áradott volt minden gonofság, mikor Kristus prédikállott: hanem, *Sicut populus, sic Sacerdos.* Mint a' nép, ugy a' Pap. Minémű volt a' Nép, olyanok voltak a' Papok. Mert ezekben is félszket vertek, és meggyókeztettek volt a' vétkek. Mindazáltal a' Papi rendet soha nem gyálázta, sem kissebbítette édes Idvőzítőnk. Sőt bőcsüllötte: és a' Papoknak hivatalyok szerént valo tisztességeket megadta. Azt

*Osee. 4.
v. 9.*

írja

irja Sz. Cyprianus: *Uscq; ad diem passionis seruavit honorem Pontificibus, & Sacerdotibus.* Mind kinszenvedésének napjaig megtartotta bőcsületét a' Főpapoknak, és kőz renden valoknak. Annakokáért bőcsüllyék meg magokat a' Papok: mert igen nagyot vétkeznek, ha hivatallyoknak meg nem felelvén, gonofz erkölcsökkel megmocsollyák Papságokat. A' mig erről rövideden szollok, figyelmetes halgatást kívánok.

Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, &c.

A' Pap ajaki őrizik a' tudományt, &c.

Az Egyházi rendek bőcsületes méltóságiból mit kell tanolni a' Papoknak? Megmondgya Sz. Ambrus Püspök, mikor így szöll: *Noscamus quid sumus: & quod sumus professione, actione potius, quam nomine demonstramus. Nomen congruat actioni: non sit nomen inane, & crimen immane: ne sit honor sublimis, & vita deformis.* Ismérjük meg mik vagyunk: és a' mik vagyunk vallástétellel, cselekedettel mutatassuk meg inkább, hogysen nével. A' név egyezzen a' cselekedettel: ne légyen a' név hívságos, és a' vétek felettébbvaló: ne légyen a' tisztelet méltóságos, és az élet utálatos. *Sicut enim nihil est Episcopatu excellentius; sic nihil est miserabilius, si Sacerdos crimine teneatur. Et ut leuius est de plano corruere: sic grauius est, qui de sublimi cecidit dignitate. Honor grandis grandiori debet solitudine uallari: nam cui plus creditum est, plus exigitur ab eo.* Mert a' mint semmi nines felségesb a' Püspökségnél; ugy semmi nines nyomorultabb, ha a' Pap vétektől tartoztatik: és a' mint könnyeb a' téren elefni, hogysen magas helyről nyakra főre efni: ugy nehezebb, a' felséges méltóságról aláefni. A' nagy tiszteffégnek nagyobb szorgalmatofsággal kell oltalmaztatni: mert a' kire több bizattatott, több vizsgálékérettetik attól. Hallyad mit mond Szent Gergely Pápa: *Nullum puto ab alijs majus præiudicium, quam à Sacerdotibus tolerat Deus: quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit: quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus.* Nem vélem hogy másoktól nagyobb boszuságot szenvedgyen Isten, mint a' Papoktól: mikor azokat, kiket másoknak megjobbítására rendelt, magokrol gonofzságnak példáit adni láttya: mikor mi vétkezünk, kik egyebeknek vétekeit meggátolni kőtelesek vagyunk. Papok, Papok értsétek azért méltóságto-

Luc. 12.

v. 48.

- kot, hogy a' mit Nevetek, és Hivataltok mutat, azzal egyezzen
 erkölcsötök. Ne rutítsátok a' tisztefféges állapotot feslett étettel.
 Eszetekben forogjon, hogy méltóságosb hivatal nincs a' Papság-
 nál: de veszedelmesb sincsen, ha bűnökkel mocskoltatik. Azt
 parancsollja Isten a' Papoknak, és sokszor parancsollja: *Sancti t-*
stote, quia ego Sanctus sum. Szentek legyetek, mert én Szent va-
 gyok.
- Levi. 11. Noha mindenféle véték utálatos az Egyházi emberekben:
 v. 44. de főképpen a' bujasággal, mind Isten, mind világ előtt leginkább
 cap. 19. ocsmányittatnak. Mind az Ó, s' mind az Új Törvényben, azt
 v. 2. kivánta Isten a' jámbor Házafoktól is, hogy mikor Isteni szolgál-
 cap. 20. latban, és imádkozásban akarták foglalni magokat: *Ne appropin-*
 v. 7. *quent uxoribus.* A' feleségekhez ne közelgeessenek. Sz. Pál azt
 Exod. 19. tanította, hogy a' Házalság is tartoztattya az Isteni szolgálato-
 v. 15. *quent uxoribus.* A' feleségekhez ne közelgeessenek. Sz. Pál azt
 1. Cor. 7. *Qui sine uxore est, sollicitus est, quae Domini sunt, quomodo placeat*
 v. 32. *Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quae sunt mundi, quomodo*
placeat uxori, & divisus est. A' ki feleség nélkül vagyon, szorgalmatos
 azokra mellyek az Uré, mint tessék az Istennek. A' ki
 pedig feleséggel vagyon, szorgalmatos azokra, a' mellyek e' vil-
 ágé, mint tessék a' feleségének, és megoszlott. Azért mikor
 Jerem. 16. Isten Jeremiást profétálni-küldé, meghagyá néki: *Ne accipias u-*
 v. 2. *xorem.* Ne végy feleséget. Az Ezékiel feleségét kivévé a' világ-
 Ezech. 24. bol, mihent prédikállásra választá őtet: *Locutus sum ad populum*
 v. 18. *manè, & mortua est uxor mea vespere.* Szóllék reggel a' népnek,
 és este meghala a' feleségem. Az Egyiptomi Papok szokását
 dicfiri Plutarkus: *Salem cibum demunt, vini expertes, purè castè, ritum*
obeunt. A' söt megvonnyák az étkektől, bortól üressék, tisztán
 viszik végbe szokott gyakorlatosságokat: az az, mikor az ő mod-
 gyok szerént Isteni szolgálatokat gyakorlottak, nem csak a' testi
 gyönyörűségtől: de annak izgatoitól: sötől, és bortól megtartoz-
 tatták magokat. Ha mind Isten ő maga Hiveitől, mind a' ter-
 mézet okofsága a' bálványozó Papoktól, ily nagy tisztaságot ki-
 vánt az Isteni szolgálatok gyakorlására. Mentől inkább kíván-
 tatik a' tiszta élet az Új Testamentom Papjaitól? Méltán írja
 Aranyszáju Sz. János: *Solaribus radijs puriorem esse oportet animum*
Sacerdotis. A' verőfény sugárinál tisztábnak kell lenni a' Pap lel-
 kének.

Azt írja Sz. Jeronymus: *Non omnes Episcopi, sunt Episcopi.* Nem minden Püspökök, Püspökök. Nem mind Püspöki erkölcsöt viselnek, a' kik Püspök nevet viselnek. Aranyfajú Sz. János azonképpen mondgya: *Multi Sacerdotes, sed pauci Sacerdotes: multi nomine, pauci opere.* Sokak a' Papok, de kevesek a' Papok: Sokak nével, kevesek cselekedettel. Nével sokan Papok, de kevesen Papok szent étellel. Mivelhogy oly állapot nincs a' világon, melyben minnyájan vétek nélkül legyenek. Nincs oly szép test, melyben valami fogyatkozás nem találtatik. Nem mind oltalmazók, a' kik Prokátorok. Nem mind igaz törvénytmondók, a' kik Birók. A' Papok között is találkoznak, kik nem bócsüllik állapottyokot: nem úgy élnek mint tanítanak. De ha valoban meggondolnák, mely nagy számadások, mely rettenetes kárhozattok lézen, ha feslettségekkel meggyalázzák az Egyházi rendet: Iőt a' Keresztyéni tudományt, mellyet hirdetnek: bizony zabolára fognák életeket. Minekutánna az Ur Isten a' Papoknak mondotta volna: *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam; & legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est.* A' Pap ajaki őrizik a' tudományt; és a' törvényt az ő szájából kérdezik: mert ő a' seregek Urának Angyala. Hallyad mit vetettutánna: *Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege: propter quod & ego dedi vos contemptibiles omnibus populis, sicut non servastis vias meas.* Ti pedig eltávoztatok az utrol, és sokakat megbotránoztattatok a' törvényben: azokáért én is utálatosfokká töttelek titeket minden népek előtt, a' minthogy meg nem tartottátok az én utaimot.

Mala. 2.

v. 7.

v. 8. 9.

Ugy vagyon, bolondul cselekefznek, a' kik némely Papok vétkéért, az Egyházi rendet gyűlölik, gyalázzák. Mert egy az, hogy Feleségeket, és édes Annyokat meg nem utállják azért, hogy némely feslett aszonyokat látnak. Azért meg kell gondolni, a' mit írva hattak Sz. Agoston, és Sz. Jeronimus, hogy a' Papok, Barátok, és Világi emberek között elegy vannak a' jok a' gonoszokkal. Vannak fősvény, és feslett Papok: de ezek magokat rutittyák: az Anyaszentegyházat nem mocskollyák. Szent Jeronimus: *Quaedam virgines sunt adultera: Monachi impudici. Numquid virginitatis est culpa, si simulator virginitatis in crimine est?* Némely szűzek házaságtörők: Barátok szemtelenek. A' szűzeslégnek

vétkeé, ha a' szűzeffégnek tettetője vétekben vagyon? Nincs abban vétke a' Szűzeffégnek, hogy vétkes a' ki szűznek tettei magát. Szépen béfejezi a' Sz. Doctor: *Itaq, cum videris Sacerdotem indignum, ne traducas Sacerdotium. Non enim oportet damnare rem; sed eum, qui re bonâ malè utitur. Et Judas proditor fuit: non ob id accusatur ardo Apostolicum.* Azokáért mikor méltatlan Papot látánda, ne gyalázzad a' Papságot. Mert nem kell a' dolgot kárhoztatni; hanem azt, a' ki a' jo dologgal gonoszul él. Judás is árulo volt; onnét nem vádoltatik az Apostoli rend.

Más az, hogy a' kik láttyák a' Papok esetét, nem kellene azokat csufolni, hanem a' magok vétkét siratni. Mivel vétkekkel érdemlették, hogy illyen Pásztorokat adgyon Isten nekik,

Job. 34.

v. 30.

Osee. 13.

v. 11.

Osee. 5.

v. 1.

Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. A' ki országoltattya a' képmutato embert a' nép bűneiért. Dabo tibi Regem in furore meo, & auferam in indignatione mea. Adok néked Királyt haragomban, és elvészem az én busulálomban. *Andite hoc Sacerdotes, & attendite domus Israël, & domus Regis auscultate: quia vobis iudicium est: quoniam laqueum facti estis speculationi, & rete expansum.* Halljátok ezt Papok, és figyelmezzetek Izsraél háza, és Király háza halgalsátok: mert néktek az ítélet: mert törei lóttek a' vigyázásnak, és kiterjesztet háló. Ezeket mondgya Osee's

v. 4.

Proféta. *Es utánnaveti: Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum: quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.* Nem gondolkodnak arról, hogy megtérjenek az ó Istenekhez: mert a' paráználkodásnak lelke vagyon é közőttök, és az Urat nem ismérték. Fellyebb pedig így szól: *Fornicati sunt, & non cessaverunt: quoniam Dominum deliquerunt in non custodiendo. Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.* Paráználkodtak, és meg nem szűntek: mert az Urat elhették, meg nem őrizvén. A' paráznaság, és a' bor, és a' részegség elvészik az értelmet.

Osee. 4.

v. 10.

Mindazáltal bizonyos a' mit a' Szent Atyák mondnak: *Sapè ob paucorum impudentiam, divinum, & imprimis venerandum Sacerdotij nomen in contemptum venit.* Gyakorta keveseknek szemtelenlege miatt, a' Papságnak Isteni, és elsőbbenis tisztelendő neve megutáltatik. Azt írja Sz. Jeronimus: *Propter vitia Sacerdotum, Dei*

Sanctuarium desitutum est. A' Papok vétkei miatt, az Isten Szent-helye elhagyattatott. Sz. Gergely pedig: *Quamvis Sacerdotij dignitas, alijs dignitatibus emineat, in despectu habetur: perit reverentia, si qui culpas debuit emendare, committit.* Noha a' Papság méltosága, egyéb méltóságokat fellyülhalad, megutáltatik: elvész tisztelete, ha a' kinek a' vétkeket meg kellene jobbitani, cselekefzi. Mert az emberek azzal bátorittják a' gonofzságra magokat: azzal men-tegetik bűnököt, hogy: *Ipsi Episcopi, & Clerici, non aliud faciunt.* Magok a' Püspökök, és Papok nem különbet cselekefznek. No-ha a' ki így szoll, azt mondgya Sz. Agoston: *Quarit non patronum ad causam malam, sed comitem ad panam.* Nem oltalmazót keres a' gonofz ügyre, hanem társot a' büntetésre. Nem talál mentléget gonofzságára, hanem társat kárhozattára. Mert ha Itélet nap-ján azt mondgya: *Domine, vidi malè viventem Clericum tuum, & i-deò malè vixi.* Uram, a' te Papodot gonofzul élni láttam, és a-zért gonofzul éltem. Illyen válasza léfzen: *Serve nequam, non à me audieras: Quacumq; dixerint vobis servate, & facite: secundum opera verò eorum nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt?* Gonofz szolga nem hallottad valae tőlem: Mind a' miket mondanak nek-tek, megtartsátok, és megcselekedgyétek: az ő cselekedetek sze-rént pedig ne cselekedgyetek. Mert mondgyák, és nem csele-kefzik. Kiról azt mondgya Sz. Gergely: *Si Pralati perversa per-petrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos perditionis exempla tran-smittunt.* Ha az Elöljárók gonofzokat cselekefznek, annyi ha-lálra méltok, a' menyi veszedelemnek példáit adgyák az alattva-loknak. Ezeket jól meggondolván, életeket úgy rendellyék a' Papok, hogy a' Főpaptól Kristus Urunktól örök jutalmat nyer-hessenek. A' Keresztyének pedig a' Papok bocsúllésében meg-ne fogyatkozzanak: az ő tisztekbe ne kapjanak. Ha vétkeket láttják; példájokat ne kőveffék; de tanításokat bocsúlettel vegyék. Amen.

Matt. 23.
v. 2.

A' Papok, és Szerzetesek nem kötelesek a' Házafságra;
és jobb meg nem házasodniok.

III. PREDIKATIO.

Volo omnes vos esse, sicut meipsum. I. Cor. 7. v. 7.

Akarom minnyájotokot olyanoknak lenni, mint én magamot.

AZ Ujito atyafiak el akarják hitetni, hogy minden rendbéli embereknek szükség megházafodni: és valaki azt nem cselekefzi, az Istennek szép rendelését felbontya; ki a' Házafságot jelenlétével, és csodatételével feltisztelte. Sokakat el is hittettek: de mindazáltal szándékokot végbe nem vihették, hogy mindenekkel elhiteflék. Mert sok tudos, és Istenfélő Tanitok megmutatták hamiságokot; és a' régi igaz Valásban a' Híveket megerősítették. Ennek az Ujito atyafiak hamis vélekedélének fundamentomát, a' régen kiátkoztatott Jo-
vinianus Eretnek vetettefel; azt tanitván, hogy a' Szűzeffég nem jobb a' Házafságnál. Melyből az következett, hogy a' Papok, és Szerzetesek, heába követik a' Szűzefféget, és Nötelenséget. Ezzel a' mint Sz. Agoston írja, némely Apáczákat megcsált, kik férjhez mentek. De Papot csak egyet sem csálhatottmeg. Azután Viklef azt tanította, hogy az Egyházi emberek szabadon megházafodhatnak. Kit azután jo kedvel követett Luter Márton, ugyan példájával is. Mert nem tekintvén hitit, és fogadását, magához hasonló hitiszegett Apáczához kötötte magát: és tisztefféges Házafság neve alatt, utálatos paráznságban élt. És nem kevés követői voltak; és vannak is, kik sem lelkek üdvöflégét, sem a' tisztefféget nem tekintik. Mert eleitől fogva az Egyházi emberektől méltán kivántatott a' Nötelenség: és most sem illik, hogy külömben legyen. Mert ha Sz. Pál azt mond-
gya: *Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus.* Senki az Isten-

Istennek vitézkedvén, nem elegyíti magát e' világi dolgokba: kik vitézkednek inkább az Istennek, mint az Egyházi emberek? Es kik elegyítik inkább magokat e' világi dolgokba, mint a' Házafok, kik külömben nemis élhetnek? Azokáért rövideden megmutatom, hogy a' Papok, és Szerzetesek, nem kötelesek a' Házafásra: és jobb meg nem házafodniok. Logyetek figyelmetesek.

Volo omnes vos esse, &c.

Akarom minnyájatokat, &c.

Ha méltó a' Házafoknak, Egy ideig magokat megtartoztatni a' házafásbéli tárfalkodástól egymás akarattyából, hogy foglalatosok lehessenek az imádságban. *Ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi*, ugy mond Sz. Pál. Minthogy az Egyházi emberek foglalatosága, főképpen a' naponként való imádság: méltó a' Házafástól távul lenni, a' mint Sz. Jeronimus, és Sz. Epifánus okoskodnak. Vallyon az O Testamentomi Papok, nem rend szerint szolgáltak, az ő szerekben a' Templomban? Valamig pedig ott szolgáltak, távul voltak feleségektől, és házoktól. Melyből azt hozzákki a' Szent Atyák: hogy a' mi Papjaink, mindenkor távul legyenek az aszfonyállatoktól; mivelhogy minnyájan, és mindenkor az Ur szolgálattában vannak. Erről szép végezéseket találsz a' régi Szent Gyülekezetekben, és mondásokot a' régi Szent Atyákban, Bellarminusnál, ki azt hozzákki azokból, hogy hamissat mondanak, a' kik Siricius Pápanak tulajdonittya a' Papok nőtélenségét. Mert egynéhány Conciliomban, és Szent Atyákban; kik Siricius Pápa előtt éltek, azt feltalálni.

1. Cor. 7.

v. 5.

1. Para. 24.

v. 3.

De az okosság is tellyességgel azt kívánja: mivelhogy a' Házafás, nagy akadékat szerez az Egyházi tisztben: egymint Elsőben: Az Aldozatban, mely Angyalí tisztaságot, és szentséget kíván. Mely nem találta a' Házafok tárfalkodásában, melyet nem nyilván, hanem rejtekben visznek végbe. A' miben pedig rutság nincs, azt nem kell szégyenleni, a' mint Sz. Agoston mondja. II. Az Imádságban, mely csendes, és felemelt elmét kíván. A' testi tárfalkodás pedig igen megtompítja az elmét, és megháborítja: és még a' lelket is néminémüképpen testivé teszi, ugymond Sz. Agoston. III. A' Tanításban, melynek erejét

P

meg-

meglankasztja a' Házasság, a' mint Sz. Ambrus mondgya. Mert mint intheti az özvegyeket; és taníhattya a' Szűzeket, a' ki minden nap feleségével nyájaskodik? IV. A' Juhokravalo gondvifelésben, és vigyázásban. Mert a' kinek felesége, és gyermeki vannak; szüntelen azokrol gondolkodik: noha inkább kellene a' lelki fiakot szeretni, hogysen a' testieket, a' mint Szent Ambrus mondgya. V. A' Szegényekrevalo gondvifelésben, és azoknakvalo gazdálkodásban. Mellyeket igen kíván Sz. Pál: *Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum. Sed hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana; & eos, qui contradicunt arguere.* Mert a' Püspöknek vétek nélkül kell lenni, mint az Isten ífárának: nem kevélynek, nem haragosnak, nem részegesnek, nem verakedőnek, nem rut nyereség kívánojának. Hanem gazdálkodónak, kegyesnek, józannak, szentnek, magamegtartoztatónak; a' hiv beszédnek, mely a' tudomány szerént vagyon, szorgalmatos megtartójának: hogy inthessen az üdvösséges tudomány által, és az ellenmondokot megfedhesse. Mellyektől igen elvonson a' Házasságbéli gondvifelés. Mert kiki azt alittyja, hogy maga háza népére is alig vifelhet gondot. Es minthogy az Egyházi Uraságokat, és Jólzágokat nem hagyhatni a' fiaknak, más modot kerelnének a' gyűjtésben, és elmulatnák tisztetek. VI. A' Szentlégeknek szolgálatában. Mert alig tudnák megválasztani az Egyházi embereket, a' Világiaktól; és mint a' nép olyan lenne a' Pap is. *Sicut populus, sic Sacerdos.* Es nyilván láttyuk, hogy az aszszonyos Papoknak akárhol is kevés böcsületek vagyon. Ezt még az ellenkező atyafiak sem tagadhattyák.

Osea. 4.
v. 9.

1. Cor. 7.
v. 2.

Ezek ellen azt mondgyák az Ujito Atyafiak, hogy Sz. Pál azt parancsollja: *Propter fornicationem, unusquisq; suam uxorem habeat.* A' paráznaság ellen, mindennek tulajdon felesége legyen. De nem vészikefzettekbe, hogy Sz. Pál azt azoknak mondgya, kik Házasságban voltak; és a' Pogányságból megtérvén, el akarták feleségeket hagyni, alitván hogy nem szabad azokkal lakni. Kiknek azt mondgya, hogy megtartsák azokat; és a' Házassággal

tisz-

tisztán, és jól éllyenek; a' mint Szent Jeronimus magyarázza. Mert a' Nötelenekről fokkal különbben beszéll: *Bonum est homini mulierem non tangere.* Jo az embernek a'zfzonyállatot nem illetni. *Bonum est illis si sic permanceant, sicut & ego.* Jo nékik ha ugy maradnak, a' mint én is. Es megint azt mondgya: *Solutus es ab uxore? Noli querere uxorem.* Feleségtől szabad vagy? Ne keress feleséget. Továbbá, azoknak szollott Sz. Pál, a' kik szűzességet vagy Tisztaságot nem fogadtak: mert a' kik azt fogadták, nem mondgya hogy megházafullyanak, hanem hogy, kárhozattyyok leszen, ha az első hitet megszegik: *Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Azonképpen Sz. Pálnak amaz mondásatis: *Melius est nubere, quam uri.* Jobb megházafulni, hogysen égni, arról kell érteni, a' kinek jo modgya vagyon a' Házafságban. Mert a' kinek házastársa beteg, vagy távul vagyon, ha szintén ég is, nem szabad mással társalkodni: hanem férjének adott hitit meg kell tartani, és imádsággal, és egyéb Isteni eszközzel kell élni. Szintén ugy azok is, a' kik Szűzességet fogadtak. Akarnám tudni, mint viselik magokat az Ujitók között az Ifiak, és Szűzek, kikben a' buzgo vér kifértetet szerez? Mert nem mingyárt házafodnakmeg. Nemde az égés ellen, nem imádsággal kelle élniek? Ugy a' Papok is könyörgéssel szoktak élni. Kiknek könyörgését az Isten meghalgattya: mivelhogy hivatallyokhoz illendő dolgot kérnek. Azokért heába verlenkednek az Ellenkezők, midőn azt mondgyák, hogy nem mindennek vagyon malasztya a' maga megtartoztatásra. Mert az Isten mindennek megadgya azt az ajándékot, valaki meg akarja magát tartoztatni. A' kinek pedig azt a' jo akaratot engedi; azt is megengedi, hogy azt végbe vigye, ha jo akaratban megmarad: megmaradhat pedig az Isten segítségével, mely készen találtatik.

Azt is mondgyák a' pártos Atyafiak, hogy Isten szabadon hatta az embereknek a' Házafságot: azért senki azt meg nem tilthattya: lőt Eretnekek a' kik a' Házafságot tiltyák. De az Anyaszentegyház nem tiltya a' Házafságot, és senkit nem kétele-
nit a' Nötelenségre: hanem azt kívánnya, hogy a' kik az Egyházi Rendnek Szentséget fel akarják venni, Nötelenségben maradgyanak. Sz. Pál pedig azokat mondgya Eretnekeknek, és

ördögi tudományuaknak, kik a' Sz. Házafságot egyáltallyában tiltották. Azokáért hamissan fogják reánk, hogy mi a' Házafságot tiltyuk. Mint szintén ha valaki azt mondaná: A' Király nem akarja, hogy az Eötvös, Varga légyen; avagy a' Predikátor, Mézfárosfá: tehát tiltya a' mézfárosfágot, vagy a' vargaságot. A' vagy, ha azt fogná Sz. Pálra, hogy tiltya a' Házafságot; mert kárhoztattya az özvegyeket, kik hiteket megszegvén megházafodnak. *Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.*

1. Tim. 5. Mondaná valaki: Sz. Pál azt írja: *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.* Tiszteletes mindenekben a' Házafság, és makula nélkül való ágy. Luter, és Béza magyarázzák: Minden rendbéli embereken, és ugy a' Papokban is. Felelet. Sz. Pál igazat mond: de a' Pártosok hamissan magyarázzák. Mert ha azt minden személyről kell érteni, tiszteletes Házafság lészén, az Anya, és a' Fia: az Atya, és a' Leánya között is. Mely merő istentelenség. Azokáért azt mondom Elsöbben Oecumeniussal: A' Házafság tiszteletes minden részeiben, akár a' Szentséget, és példázatot tekintsed: akár a' Házafok között való hiveséget: s' akár a' nemzést. II. Sz. Fulgentiussal: Mindenekben, az az; mindeneknél, még a' kik Szüzeffégen élnek is: mert azok sem kárhoztattya, noha nem követik. III. Teofilaktussal: Mindenekben, kik törvény szerént házafodnak, ifiakban, és véneken: gazdagokban, és szegényekben. IV. Aranyfájú Sz. Jánosfal: Szent Pál azt parancfollyá, hogy tiszteletes légyen; és hogy a' Házafok minden dolgokban megtartsák a' tisztellegét: az az, egymásnak hivesek legyenek; egymást szeressék; békeségben éllyenek: és semmivel meg ne gyalázzák a' Házafságot. Mert a' mint utánnaveti Sz. Pál. *Fornicatores enim, & adulteros judicabit Deus.*

Hebr. 13. Mert a' paráznákat, és a' házafságrontókat megitili az Isten.

v. 4.

Mondaná mégis valaki: A' Nötelenség a' természet ellen vagy. Mert a' férfiat, és aszszonyállatot, az Isten a' nemzésre teremtetete; azért mondotta nekik: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram.* Nevelkedgyetek, és sokafodgyatok, és töltsetekbe a' földet. Felelet. A' Nemzésben nem télsen fogyatkozást a' Papok nötelensége. Elegen vannak a' Papok kívül, a' kik szaporittyák a' Világot: ugy hogy noha fegyver, és döghalál miatt,

Gen. 1. szám-

v. 28.

számtalanon halnak meg, mindazáltal semmifogyatkozást nem látunk az emberekben. Kik ha kevesben volnának, talám kevesben mennének pokolbais. Ne fély, ugy mond Sz. Jeronimus, hogy minnyájan Szűzek legyenek. Nehéz dolog a' Szűzesség; és azért ritka, hogy im nehéz. Midőn Szent Pál azt mondotta: *Volo omnes vos esse, sicut meipsum.* Akarom minnyájotokat olyanoknak lenni mint én magamot, az az, Nóteleneknek. Nem eléggé jelentette, hogy szabad mindeneknek a' Nótelen-séget követni, ha szintén vége lenne is a' Világnak? Azokáért az Istennek mondásában, a' sokasodás felől semmi parancsolat nincsen; mert azont mondotta az egyébfele állatoknak is. De azoknak nem adott parancsolatot, minthogy nincsen sem értelmek, sem szabad akarattyok. Azokáért az a' természetnek rendelése, áldásképpen lótt Istentől. De ha parancsolat is: akkor kötelezte az embereket, mikor e' Világ űres volt: és azért mondotta az Isten: *Repleto terram.* Töltsétekbe a' földet. De most elég teli a' föld; és inkább kívántatnék, hogy a' Mennyeországot töltenők: melyre alkalmatosb a' Szűzesség a' Házasságnál, a' mint Sz. Pál nyilván jelenti: *Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est, quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est. Et mulier innupta, & Virgo cogitat quae Domini sunt, ut sit sancta corpore, & spiritu. Quae autem nupta est, cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat viro.* Akarom pedig hogy szorgalmatoság nélkül legyetek. A' ki feleség nélkül vagyon, szorgalmatos azokra, a' mellyek az Uré, mint tessék az Istennek. A' ki pedig feleséggel vagyon, szorgalmatos azokra, a' mellyek a' világe, mint tessék a' feleségének, és megoszlott. Es a' házasságtalan a' szűz, s' az Szűz is, azokra gondolkodik, a' mellyek az Ure, hogy szent légyen testében, és lelkében. A' ki pedig férjhez ment, azokra gondolkodik, a' mellyek a' világe, mint tessék a' férjének. Fejez-zükbe ez Sz. Apostollal: *Unusquisq; in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.* Kiki mind a' mely hivatalban hivattatott abban maradgyon. Mivelhogy az Ur Isten, *Reddet unicuiq; secundum opera ejus.* Megfizet kinekinek az ő cselekedeti szerént. *Ibunt iusti in vitam aeternam.* Az igazak az örök életbe mennek. Melyben vigyen minnyájunkot, az irgalmas Isten. Amen. A' HA-

1. Cor. 7.

v. 7.

Gen. 1.

v. 22.

1. Cor. 7.

v. 32.

1. Cor. 7.

v. 20.

Rom. 2.

v. 6.

Matt. 25.

v. 46.

A' HAZASOK TÜKÖRE.

Minémű szereteteknek, és egyeffégeknek szükség lenni
a' Házafoknak.

I. PREDIKATIO.

Neque vir sine muliere, neque mulier sine viro, in Domino.
1. Cor. 11. v. 11.

Sem a' férfit a' szűzesség nélkül, sem az a' szűzesség nélkül,
a' férfit nélkül, az Urban.

Joan. 2.
v. 1.

Vocatus est Jesus ad nuptias. Elhivattaték Jébus a' me-
nyegzőre. Bizonyára igen boldogoknak mondat-
hatnak az Evangeliomi Jegyefek, holott a' Kristus
jelenlétét az ő menyegzőjökben oly igen kíván-
ták, hogy kérték őtet, hogy jelen lenne; mellyet
meg is cselekedett, hogy onnét tanolnának min-

den házafok, hogy mivel egész életekben együtt kell élniük,
hogy azt jól, és igaz szeretetben cselekedgyék, igyekezniek kell,
hogy Kristust a' szeretetnek ereje által, mindenkor magokkal tar-
tsák: minthogy ő az, ki egyedül tekéletes szeretetet, és egyeffé-

1. Joan. 4.
v. 16.

get adhat nekik. Innét mondgya ő rola Sz. János: *Deus chari-
tas est; & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Az
Isten szeretet; és a' ki a' szeretetben marad, az Istenben marad, és
az Isten ő benne. Rupertus a' Kristus szavait fontolván, azt

Matt. 10.
v. 35.

*Notandum, quod cum dixerit Christus Jesus, ceteras affinitates
separare: filium adversus patrem, & filiam adversus matrem, & nurum
adversus socrum: non dixerit virum adversus uxorem, ne videlicet Evan-
gelica puritas occasionem adulterij dare videretur.* Veddeszedbe, hogy
holott a' Kristus Jébus egyéb atyafiságokat elválasztani mondotta:
a' fiut az atya ellen, a' leányt az anya ellen, és a' menyét a' na-
pa ellen; nem mondotta a' férfiat a' felesége ellen, hogy tudillik
az Evangeliomi tisztaság ne láttatnék a' házafoktörésre alkalmat-
ossá-

tofságot adni. Aranyzáju Sz. János vizsgálja az okát, miért az őrdög az ő kélértete által ostromlotta, és levetette a' mi első szülénket Évát, az egész emberi nemzetnek kárával, és romlásával, a' mint minnyájan érezzük. *Serpens, qui erat callidior cunctis animantibus terra, dixit ad mulierem: Cur precepit vobis Deus?* A' ki- Gen. 3.
v. 1.győ, mely rava szab vala a' földnek minden lelkesállatinál, monda az aszfzonyállatnak: Miért parancsolta néktek az Isten? Ezekre a' Sz. Doctor: Így eleitől fogva az aszfzonyállathoz járult az őrdög, egyedül, és a' férfitől elválva találván őtet. Mivel főképpen akkor járul a' házafokhoz, mikor őket egymástól elválva egyedül találja. Hogy ha azért az az első feleség, noha sok joságokkal, és malasztokkal ajándékozott, oly nyomorultul engedett az őrdögi kélérteteknek, az ő férjétől való oly kevés elválás miatt, a' Paradicsomban: mi nem lézzen azoknak a' házafok aszfzonyoknak, kik semmi nem egyebek, hanem érzékenység, és test, ha e' világ pusztaájában, igen sokáig lézzenek elválva, és a' testi, és elfordultak között vándorlanak? Így fejezibé: *Oportet maxime ob hanc causam conjugatos stare aggregatos, ut non in diaboli captivem incidant: nunquam fit vir sine muliere, & mulier sine viro.* Szükség főképpen ennekokáért, hogy a' házafok együtt legyenek, hogy az őrdög fogságába ne essenek: soha ne légyen a' férfi az aszfzonyállat nélkül, és az aszfzonyállat a' férfi nélkül. Azokáért rövideden meg akarom mutatni: Minémű szereteteknek, és egyességeeknek kell lenni a' házafoknak. Halgassátok figyelmetesen.

Neq, vir sine muliere, neq, mulier, &c.

Sem a' férfi aszfzonyállat nélkül, &c.

Szükség ezekbenvenni, hogy a' lelkeknek, és testeknek gyümölcsös legyen az olyan egyesség, az Urban kell lenni, tudnillik Krisztusban, a' mint Cornelius mondgya: mert ha ő a' szeretet által közöttök lézzen, közöttök lézzen az igaz szeretet is, és a' békeféles egyesség által az ő gyümölcsével élnek: mert a' mint mondgya a' Filosofus: *Quacunq, sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.* Valamik egyek egy harmadikkal egyek egymás között. Es bizonyára ez ilyen egyes házafoknak boldog sorsát még a' Pogányok is megismérték: honnét Plutárkus Plátot ajálván így mon-

mondott: *Ille felices sunt seminarum nuptia, à quibus charites non excluduntur.* Az aszszonyoknak azok a' boldog menyegzőjök, melyekből a' Karitesek ki nem rekesztetnek. *Charites* Görög név, annyit téfzen: sokasított kedveffég, és szeretet. Es azért mondta Homerus, hogy három kiváltképpen valo kedveffégek, és Karitesek kivántatnak az igaz házasságra, hogy tudnillik kedves szerelem légyen a' házafok között, kezdetében, közepében, végében. Es azért régenten a' menyegzőkben szövétneknek gyujtattak meg úgy mond Hay: *Ut mutuam charitatem significarent, que inter conjuges semper esse debet; quam nulla aquarum vis, nullus adversitatum, & tribulationum impetus obruere, & sepelire queat: immò potius tam firma sit, ut resstantibus in dies matrimonij molestijs, ac difficultatibus, magis magisq; crescat, & accendatur.* Hogy egymáshoz valo szeretetet jelentenek, melynek a' házafok között mindenkor meg kell lenni; mellyet a' vizeknek semmi ereje, az ellenkezéseknek, és háboruságoknak semmi sebessége el ne borithasson, és temethessen: főt inkább oly erős legyen, hogy a' házasságnak unalmi, és nehéfégi naponként ellenkezővén, lökkel inkább nevelkedgyék, és felgyuladgyon.

Gen. 2.
v. 22.

Hogy pedig az Isten igen kívánnya az egyefféget a' házafok között, erőffit Sz. Agoston az aszszonyállatnak formálásából: *Tulit unam de costis ejus, & adificavit in mulierem.* Vón egyet az ő oldala clontyaiból, és építé aszszonyállattá. Es miért nem teremtette az aszszonyállatott a' földből, a' mint a' férfiat teremtette vala? Megfelel a' Sz. Doctor: *Ut eò vehementius illis commendaretur ipsius societatis unitas, vinculumq; concordia.* Hogy annál erőffebben ajánlatnék nekik a' tárfaságnak egyeffége, és az egyezésnek kötele. Mert holott azon testből származtak volna, nagyobb esztenek vala békeségben, és szeretetben élni. Kristus Urunk megmutatta, hogy ezt az egyefféget, és békeséget igen kívánnya: mert a' példabeszédben a' Szűzekről, minckutánna mondotta volna, hogy őt azok közül a' Mennyei menyegzőbe béboesáttatott: és a' más őt ugymint oly szent, és nemes házasságra méltatlan kirekesztetett: *Amen dico vobis, nescio vos:* Bizony mondom néktek, nem ismérlek titeket, okát akarván adni oly nagy boldogtalanságnak, nem mondotta, hogy a' szűzeffég, szépség, gazdagság, vagy

Matt. 25.
v. 12.

vagy valami egy világi dolog fogyatkozásáért rekesztettek ki, hanem csak hogy a' szívók lámpáiban, nem volt amaz olay, mely mindenkor a' békeségnek, és egyezésnek jele volt, és azokáért annyira szűkléges a' Keresztyéni menyegzőkre: mert a' mint Solitar Filep mondgya: *Sine ipsa omnia vana sunt, & inefficacia, quoniam quidem id Spensus super omnia diligit.* Annélkül mindenek hívtség, és erőtlenség, mivelhogy azt a' Vőlegény mindenek felett szereti. Es bizonyára olyan egyességek szűkségésvoltát jól megismérte Sz. Abrahám Patriárka: mivel nem csak élteben békeségesen élt a' feleségével Sárával; de ennek holta után is, a' mint kihozatik a' Sz. Irás szavaiból: *Sepelivit Saram uxorem suam in spelunca agri duplici.* Eltemeté Sárát a' feleségét a' szántóföldnek kettős barlangjában: az az, a' koporsóban, melyben ketten temetkezhetének. Mert mivelhogy tudná, mely igen tetszik Istennek a' házasok egyessége, és egyezése, az ó hiv házastársának koporsójában akart tétetni. Ugyan is hogy ez az egyesség kedves Istennél ez igikkel bizonyította: *In tribus placitum est spiritui meo: concordia fratrum, amor proximorum, & vir, & mulier bene sibi consentientes.* Három dologban tölt kedve lelkeknek: az atyafiak egyessége, a' felebarátok szeretete, és egymással jól alkodo férfiu, és alszönyállat.

Gen. 23.
v. 19.

Eccli. 25.
v. 1.

Ellennébe az órdóg ugymint az Isten cselekedetinek ellensége, és az emberi nemzet romlásának felettébb kívánoja, tellyességgel azon.vagyon, hogy a' házafoktól az Isten szent félelmet, és szeretetet elvegye: és a' békeséget, és egyességet közöttök eloltsa. Innét Aranyzáju Sz. János: *In hunc unum scopum Diaboli artes, & tentamenta maximè diriguntur.* Az órdógnak mesterségi, és kilérteti ez egy czélra rendeltetnek. Midőn Valentiában prédikállo Ferrári Sz. Vinczének, órdógtól megszállatott egy alszönyállat ajánlatnék: és a' Sz. ember az órdógot szorongatná, hogy az ártatlant gyötrené; és egyszer s' mind ennek okát kérdené, felele hogy ő, és más több társai bémentenek a' szűlének házába, hogy azok között egyenetlenségeket hintenének, és a' férfi a' feleségét megölné: ez pedig szivesen a' Boldogságos Szűznek ajánlotta magát; és ok mingyárt annyira megerőtlenedtek, hogy kívánságokat bé nem tellyesíthették: honnét nagy

Q

dühös-

dühösséggel bételvén, az egész házat megmozdították, a' benne lakoknak nagy rémülésére, kik minnyájan a' leányon kívül a' kereszt jelével jegyezték magokat, és a' Jézus nevét segítségül hitták, mellyért őket megszállották, és gyótrótték. Igazat mondott Aranyzáju Sz. János: *Viro, & uxore perperam dissentientibus, nihil salubre esse poterit, totaq; simul nutabit familia.* A' férfi, és feleség rendetlenül viszálykodván, semmi üdvösséges nem lehet, és együtt egészszen dőlésre hajol a' házi nép.

Es mit cselekedgyenek a' házafok, hogy meggyózzék az örök csalárdságit, és kilértet, és abban a' szeretetenben, és egyességben élhessenek, mely annyira szűkléges az ő boldog állapottyokra? Vallyon eléglészene, hogy ő magokat földi, és érzékenységi szeretettel szeressék? Nem, mert az olyan szentségtelen szerelem igen nehéz nyomoruságokon, és veszedelmes gonoszokon végződik. *Amor prophanus non tam affectibus, quam defectibus currit.* A' szentségtelen szerelem nem annyira jó indulatokból, mint fogyatkozásokból futamik, úgy mond Sz. Bernárd. A' Sz. Irás a' Judás elsőszülöttéről Herről szólván, így mond: *Fuit nequam coram Domino.* Gonosz volt az Ur előtt: mintha mondaná, hogy igen felette viszályfordult volt. De csak tizenhét esztendő lévén, hogy lehetett oly istentelen? A' Sidók traditioja erőssíti, hogy felettéb rendetlen szeretettel a' feleségét Tamárt szerette, és ez elég az ő oly nagy gonozságának kifejezésére. *Talis enim perversus amor, rationis oblitio est, insania est proximus, & temerarios facit.* Mert az olyan viszályfordult szerelem, az okoságnak elfelejtése, esztelenségnek szomszédgya, haragosokat, és vakmerőket csinál, úgy mond Idiota. Es ezek közönségesen felettébbgyors halállal büntetődnek a' mint Her, ki életének virágjában holtmeg. Es azért mondgya Sz. Efrem, hogy a' következő halálnak meggondolása, a' rendetlen belső indulatokat a' házafokban elolthatgya: *Si quis juvenis, aut recens conjugatus sit, & futura mortis recordatio accesserit, proculdubio jucundissimam tristiam immiscet. Quando enim inspexerit dilectum conjugis vultum, mox omnino separationis ingreditur timor.* Ha valaki ifjú, vagy új házafember legyen, és a' következő halálnak emlekezete előjárul, kétség nélkül a' nagy gyönyörűségek közibe szomoruságokat elegyít. Mert

Gen. 38.
v. 7.

Mert midőn házasfársának szíves személyét megtekénti, legottan az elválásnak félelme bémégyen. Es azért Sz. Pál: *Tempus breve est, reliquum est, ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint: praevidet enim figura huius mundi.* Az idő rövid, következik, hogy a' kiknek feleségek vagyon is, legyenek mint a' kiknek nincs: mert elmulik e' világnak ábrázattya.

1. Cor. 7.
v. 29. 31.

Annakokáért mindenkor örök emlékezetre méltónak ítéltetett ama leczke, mellyet az ifju Tobiásnak eleibe adott Rafaél Arkangyal. Midőn feleségül akarná venni magának Sára leányzót, és mindenestől szorgalmatoskodnék a' rettenetes történeteken, mellyek lóttanak a' het ifiakon, kik azt egymás után feleségül vótték vala; midőn a' menyegzőnek első éjjén mind egyik az őrdógtól mególettének. Rafaél hogy őtet bátorítaná, monda:

Tob. 6.
v. 16.

Audi me Tobia, & ostendam tibi, qui sunt, quibus prevalere potest Demonium. Halgas engem Tobia, és megmutatom néked, kik legyenek, a' kiken erőt vehet az Eördög. Es azokat azon helyen kimondgya, tudnillik, a' kik mint az oktalan állatok ugy házasulnak meg, hogy testi kivánságoknak eleget tegyenek. *Tu verò ó Tobia accipies uxorem, cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus, ut in semine Abrahae benedictionem in filijs consequaris.* Te pedig oh Tobiás végy feleséget, az Ur félelmével, a' fiak szeretetétől viseltetvén inkább, hogysen a' bujaságtól, hogy az Abraham magvában áldomást nyerj a' fiakban. Mert a' kik tiszta, és igaz igyekezettel házasodnak meg, hogy Keresztyén életet viseljenek, és magzatokat nemzenek, kik Istennek szolgállyanak, és dicsőítsék őtet, semmi ártalmat nem vehetnek az őrdógtól; hanem az Istentől sok ajándékokkal megajándékoztatnak, hogy csendes, és békefészes életet viselheffenek. Azokáért a' házasok csak akkor remélhetik, hogy jó, és szent békeségben élhetnek ez életben, és sok érdemeket nyerhetnek a' más életre, mikor minden cselekedeteket a' Sz. Isten tiszteffégére, és dicsőffégére rendelik, és az édesffészes Jésumt mindenkor magokkal igyekeznek tartani, és az ő Isteni szívesffészes borával magokat megrészfészesíteni, a' mint nekik mondatik: *Comedite amici, & bibite & inebriamini charissimi.* Egyetek barátim, és igyatok és részegüllyetek meg szívesffészesem.

Cant. 5.
v. 1.

Hogyha pedig az emberi gyarloságból, vagy erőtlenségből; vagy az órdög kélértetéből néha a' házafokban ez az Isten szeretetének, és egyességnek bora megkezd fogyatkozni; mit kelleffék cselekedni, hogy legottan szükségekben megfegiteffenek? Semmit jobbat nem, hanem hogy kőveffék az Evangeliomi Jegyefeket, igyekezzvén, és gondot viselvén, hogy ő vélek legyen mindenkor nem csak az édesfféges Jépus, hanem az ő Szentfféges Anyja Szűz Mária is; mivel bizonyosok léffnek, hogy igaz kívánságokban meg nem alátkoznak. Alig kezdett elfogyini a' bor, és mingyárt segítséget kívánt Sz. Fiától, mondván: *Vinum non habent.* Nincs borok. Igaz ugyan azon kívül, hogy a' Szűz Mária nem csak azt mondotta Szent Fiának: *Vinum non habent.* Nincs borok, hogy azokat, kik ő hozzá áitatosok, szűkségben megfegiteffék; de azt is hozzáadta: *Quidquid dixerit vobis (Filius meus) facite.* Valamit néktek mond (a' Fiam) megcselekedgyétek, hogy világoson megmutatná, hogy noha az ő közbejárása igen hatalmas legyen, hogy ő hozzá áitatos házafoknak, egymáshoz való szeretetnek, egyességnek, és békeségnek borát megnyerje; szűkség mindazáltal hogy ezek, a' mi rajtok áll, megcselekedgyék; megcselekedvén tudnillik azokat, mellyek parancsoltatnak nekik az ő Fiától az Isteni törvényben. És ezeket csak amaz egy pontba láttatik Sz. Pál foglalni, hogy a' házafok egymáson szánakodgyanak, és tulajdon érzékenységeket megöldököllyék, békével fzenvedvén a' más vélekedéffit, jollehet magáéval ellenkőzöket: *Alter alterius onera portare, & sic adimplebitis legem Christi.* Egymás terheteket visellyétek, és úgy tellyesítitekbe a' Kristus törvényét. Mert ha jól meggondollyuk, megházafodni semmi nem egyéb, hanem két hegedűt jól egybeigazitani, hogy a' békeségnek, és egyességnek édes, és gyönyörűfféges zengését adgyák. Azért mondgya Sz. Ambrus: *Ubi nuptia, ibi harmonia: ubi harmonia, ibi Deus jungit.* A' hol menyegző, ott ékes egyezőffo; a' hol ékes egyezőffo, ott Isten egybefoglalo. Külőmbözök a' férfiak, és a' szűnyállatok sententiái: miképpen igazittathatnak egybe a' házafok, hogy a' békeségnek, és egyességnek gyönyörűfféges egyező zengését adgyák? Mindeneknek előtte szűkségek vagyon kíváltképpen való Isteni malasztra, és a' Kristus által

dott

dott borának segítségére, és ezt megnyerik a' Szűz Mária közbejárása által, csak hogy ők megcselekedgyék, a' mire kötelesek. Ugy hogy a' mint a' gyönyörűleges zengésnek adására, nem elég hogy a' hegedűk együtt legyenek, hanem szükség, hogy a' tudos hegedűsöktől rendelen igazgattassanak. Azonképpen hogy a' házasok is nyugodalmason, és békeségesen éllyenek, nem elég az Isteni malasztanak hegedűje: hanem meg kell öldökleni a' magok vélekedésit, és egymáson szánakodni, mert egyébaránt soha a' hegedűk jól nem igazgattatnak, békeségben sem élhetnek. Ti azért Házas emberek, keressétek a' Kristus segítségét, és legyetek áitatosok a' Szűz Máriához: azon kívül a' magatok itéletit megöldököljétek; mert így vigan, és vigasztaltatván éltek e' világon, a' másikon pedig az örök életet birjátok. Amen.

Mit kell cselekedniek a' Házafoknak, hogy békeségesen éllyenek, és házoknépét jól igazgassák.

II. PREDIKATIO.

Erunt duo in carne una. Gen. 2. v. 24.

Ketten lesznek egy testben.

Zent Ambrus Püspök szokott bölcseségével fontol-
lya ama szép látást, mely volt, régi és soha elégge
nem dicfirtetett ifiunak Josefnek, és a' mellyet az
attyának Jákóbnak megjelentett, mondván: *Vidi Gen. 37.*
per somnium Solem, & Lunam, & Stellas adorare me. v. 9.
Láttam álmomban a' Napot, és a' Holdot, és a'
Csillagokat imádni engem. Igaz pedig az Irásmagyarázó Do-
ktorok közönséges értelme szerént, hogy az Isten meg akatta
mutatni, hogy valaha imádatni fogna az Attyától mint Naptól,
az Annyától mint Holdtól, az Attyafiaitól mint Csillagoktól.
A' mint az Attya is mondotta néki: *Quid sibi vult hoc somnium, v. 10.*
quod vidisti? Num ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te super
terram? Mit akar ez álom, mellyet láttál? Nemde én, és az a-
nyád, és az atyádfiai imáduinke téged a' földön? De innét ne-

Gen. 2.

v. 24.

1. Cor. 11.

v. 3.

héz kételkedés származik, az olyan látás miként bizonyodott meg: mert jollehet Isteni csudálatos rendelés által, József Egyiptusnak Vizekirályává tétetvén, az atyafiai midőn az éhségtől kényszerítették Egyiptusba menni, őtet ugymint Fejedelmet tisztelvén mintegy imádták. Mellyet azután az Attya is Jákób cselekedett. Mindazáltal ez nem olvaftatik az ő anyjáról Rákelről, ki jobb életre általment vala. Mint mondhatta tehát József: *Vidi Lunam adorare me?* Láttam a' Holdot imádni engemet? Ez kételkedést megfejtí Aranyfzáju Sz. János az Adám szavaival, ki mondá: *Erunt duo in carne una.* Ketten léfznek egy testben. És a' Sz. Páléval, ki egy testnek mondotta őket lenni: *Caput autem mulieris est vir.* Az afzfzonyállatnak feje pedig a' férfit. Midőn azért az Attya imádtá Józsefet, imádtá őtet a' felesége is, ki az ő személyében, azért az egybekapcsolt egyefféért, előjelentetik vala. Hallyad a' Szent Doctort: *Perpetuae Scriptura mos est a magis principali totum significare; quoniam igitur caput mulieris est vir: Erunt, inquit, duo in carne una; cum adoravit caput, manifestum est, quod totum attigit corpus.* Az örök Iráfnak szokála, a' főbbiktől mind az egészet jelenteni: mivel azért az afzfzonyállat feje a' férfit: Ketten léfznek, ugymond, egy testben; midőn a' fő imádtá, nyilvánvaló dolog, hogy az egész test illette. Azokáért míg rövideden igyekezem megmutatni; mit kelleffek cselekedniek a' házafoknak, hogy békeségesen éllyenek, és jól igazgassák a' házficfelédet: Legyetek figyelmetefek.

Erunt duo in carne una.

Ketten léfznek egy testben.

Matt. 1.

v. 18.

Vifzontag Sz. Ambrus, magyarázván lelki értelemben a' fellyül említett látást, abban ama másik job szerencsájü Józsefnek, Máriának, és JESUSnak Szentféges familiáját isméri; melyről írja Sz. Máté, mondván: *Cum esset desponsata Mater Jesu Maria Joseph.* Mikor eljegyeztetve volna a' Jéfus Anyja Mária Józsefnek. Mert abban József Nap volt, Mária Hold, Jéfus Csillag; nem hogy József előbbvaló lótt volna Máriánál, és Jéfusnál, mint a' Nap fellyülhaladgya a' Holdot, és Csillagokat; hanem hogy Mária, és Jéfus engedelmesek voltak néki, és Mária a' házfnepe igazgatásában előljárojának, és fejének ismérte, ugymint igaz férjét, és Jegyefét; és Jé-

és Jézus is mint az ó táplálóját; mint a' Hold, és a' Csellagok, megengedik magokat igazgattatni a' Naptól, és azt előljárokoknak, és fejeknek isméri. *Et hac subjectio, sicut inestimabilem notat humilitatem in Christo; ita dignitatem incomparabilem signat in Joseph.* Es ez az engedelmeffég a' mint megböcsülhetetlen alázatoiságot jelent a' Kristusban; ugy hasonlithatatlan méltoságot jegyez Jósefben, ugymond Geron. Es Sz. Ambrus, minekutánna meg gondolta volna Kristusnak amaz alázatos engedelmeffégét; akár mellyik fiuhoz fordulván, azt mondgya: *Disce & tu, quae parentibus tuis debeas.* Tanoldmeg te is mikkel tartozol szüléidnek. Hogy ha maga az Isten Fia annyira magát megalázta, hogy engedelmes volt nem csak az Anyjának, hanem Jósefnek is az ó gondoltott Attyának: *Erat subditus illis.* Engedelmes vala nekik. Te fiu minémü engedelmefféggel tartozol szolgálai igaz Atyádnak, és Anyádnak? *Disce quid parentibus tuis debeas.* Tanoldmeg mivel tartozol szüléidnek. Bizonyára ha a' Jósef látását, és e' Szentség familiának erkölcsit jól megtekintyűk, csudálatos példája a' házafok akármellyik jó familiájának; melyből megtanolhattyák, mint kelleffék élniek, hogy kedvesek legyenek Istennél; tudnilik hogy a' férfi légyen mint a' Nap, a' feleség mint a' Hold, a' magzatok mint a' fényes csellagok. Oh áldott, és boldog familia az! Mert a' mint a' Nap fényesebb, és sokkal világosabb a' Holdnál, és csellagoknál: úgy hogy ezek attol vegyék minden világoságokat, és fényesseget. Azonképpen a' férfinak is Napnak kell lenni a' házielédben, az az, inkább fényeskedni a' jofzágos cselekedetekben, és égni a' szeretetben, hogysem a' feleségének, és magzatinak, ugy hogy ezek az ó jó példájából jofzágos cselekedeteket tanollyanak. Az Isten meg akarván Noét oltalmazni a' közönséges vízözöntől, monda: *Ingredero arcam tu, & filij tui; & uxor tua, & uxores filiorum tuorum tecum.* Menybé te a' bárkába, és a' fiaid; és a' feleséged, és a' fiaidnak feleségi te ved. Vegyetekezetekbe miként elébb mondotta: *Ingredero tu.* Menybé te: mert ha te mint fényesféges Nap előttemegy házielédnek, a' feleséged is, és a' fiaid, mint szép Hold, és fényeskedő csellagok követnek. *Ad opera enim virtutis difficilia, feminis, ac filijs praeferre viri debent: sequantur pedes caput,* Mert a' jofzágos csele-

Lúc. 2.

v. 51.

Gen. 7.

v. 1. 13.

cselekedetnek nehéz munkáira a' férfiaknak az aszszonyállatok, és a' fiak előtt kell menni: a' lábak kövessék a' fejet, ugymond Fernandez.

Annakfelette a' mint a' Nap oly csudálatos, és gyors az ő cselekedetiben, és befolyásiban, hogy magát az alattvaloknak minéműségéhez, és készületihez alkalmaztattya: úgy hogy a' lárt megkeményíti, a' viafzt meglágyítja. Az eszes, és bölcs férfiak is azonképpen kell magát alkalmaztatni az ő cselédgyének minéműségéhez, és készületihez: elannyira hogy meg kell ugyan jobbitani gyarlo, és néha esztelen feleségét, de kedvesen, és nem felettébb keményen, meggondolván erőtlenségét, és gyarloságát. Nemis kell gondolni minden gondolatlan mondással, hanem néha okoson elhalgatni azokat, mintha nem érné. *Hoc est enim verum contubernium, hoc mariti officium, non magnâ diligentia ad mulieris spectare verba.* Mert ez igaz együttlakotársaság, ez a' férfiak hivatalya, nem nagy szorgalmatossággal az aszszonyállatok szavaira tekinteni, úgy mond Aranyszáju Sz. János. *Tranquillus* Törvénytudo pedig: A' férfiaknak a' feleségek fogyatkozásit, jó példával, és okossággal kell inkább megjobbitani, hogy sem felettébbvaló keménységgel: minthogy igaz, a' mint Pitagoras bizonyította: *Peccata mulierum sapius virorum imperitiâ contrahuntur.* Az aszszonyállatok vétkei gyakorta a' férfiak tudatlanságából származnak.

Eph. 5.

v. 25, 33.

Azt mondgya Sz. Pál: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam.* *Unusquisq; uxorem suam sicut seipsum diligit: uxor autem timeat virum suum.* Férfiak szeressétek a' ti feleségeket, a' mint Kristus is szerette az Anyaszentegyházat. Kiki az ő feleségét szeresse mint önnön magát: az aszszony pedig félye az ő férjét. Es Sz. Péter: *Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem.* A' férfiak hasonloképpen együttlakván okosság szerént, mint aszszonyi gyarlobb edénynek, tisztességet adván. A' hol elmésen fontollya Kajetán Doctör, mi modon egyik a' feleségek szeretetét parancsolja a' férfiaknak; a' másik tiszteletét: Azért hogy a' szegény aszszonyállatoknak mind a' kettőre szűkségek van, nem hogy az ő állapotok félyebvaló volna; hanem hogy olyanok mint őveg

1. Pet. 3.

v. 7.

edények, romlandok, és erőtlenek; kik következésképpen szükség hogy fogyatkozásokban kedvesen dorgáltassanak. Es e' dolognak csudálatos példáját adta ő maga Krisztus Urunk: ki gyakorta igen keménynek mutatta magát akármely állapotban lévő férfiakhöz: és gyakran keménnyen feddette őket: *Va vobis Phariseis, &c. Va vobis Legis peritis, &c.* Jaj néktek Farisæusoknak, &c. Jaj néktek törvény tudoknak, &c. Soha nem olvastatik hogy valamely aszszonyállatnak kemény ígét mondott volna, ha ugyan igen nagy bűnös volt is, a' mint nyilván vagon Magdolnárol, Samaritánárol, és a' házasságtörésben találtatott aszszonyállatrol; hanem inkább kiváltképpen valo jó akarattyát mutatta hozzájuk. Hogy minden férfiakot tanitana, ne lennének felettéb kemények az aszszonyállatokhoz, noha bűnösök, hanem kegyelmesen tartanak őket.

De mit akar Sz. Péter, midőn inti a' férfiakot, hogy tisztel-lyék feleségeket: *Impartientes honorem*, Tisztefféget adván? Sz. Tamás azt mondgya: *Impartiri*, annyit téfzen mint részt adni; azért hogy, az egész tiszteffég, és dicsőség egyedül Istent illeti: a' feleségnek pedig csak rész, és az ugyan, mely néki mint olyan-
nak illendő, és Istenre nézve. Es azután megmagyarázza, hogy ennek a' feleséghezvalo tiszteletnek része abban áll, hogy szükséges dolgait szolgáltaffa, és ne csak szavaival, hanem cselekedetivel is tisztelje. Innét egyáltallyában tanittya Pater Mauden: A' férfi keményen megvervén feleségét halálosképpen vétkezik. Mert noha vétkezik néha, és megérdemli a' jobbitást, és büntetést, mindazáltal annak mértékletelen, és okoson kell lenni. Azonkivül igen vétkezik a' férfi, boszuságos, gyalázatos, és igen megszorító igikkel illetvén feleségét. Mert a' mint a' Nap, feljövése által, az ő tündöklő, és fényes sugarival az egész világot örvendezteteti, ugy hogy a' Nap felkelvén mindenek örvendeznek. Ugy a' férfinak is nem kell lenni a' házban mint dör-
gő, és záporéssőhöz felyhő, fenyegetvén, és vervén a' feleségét, mivel az oly nagy gonosz, hogy Aranyzáju Sz. János azt mondgya: *Uxorem verberare est extrema contumelia, non ei qua verberatur, sed ei qui verberat.* A' feleségét megverni végső gyalázat, nem annak a' ki verettetik, hanem annak a' ki veri.

R

Viri diligite uxores vestras, Colo. 3. v. 19.

Matt. 23.

v. 13. 16.

Luc. 11.

v. 43. 46.

52.

1. Pet. 3.

v. 7.

Colo. 3.

v. 19.

vestras, & nolite amari esse ad illas. Férfiak szereffétek a' ti feleségteket, és ne legyetek kemények ő hozzájuk, ugy mond Sz. Pál. Es meg kell gondolnotok, hogy feleségtek nem szolgálotok, hanem, *Socia bonorum, & adiutorium simile vobis.* Jofzágítoknak tárfa és hozzátok hasonlo fegitőtárs, ugymond Sz. Tamás. Ti azért férfiak szükség hogy hasonlok legyetek a' Naphoz, ugy hogy vidámságtok, gyönyörűségtek, kegyelmességtok, szavaítok, és erkölcsötök által, feleségteket, és egész házicfelédeket örvendezteffétek: és ugyan olyan modon: A' mint a' Nap világofsága, és befolyása által származtat, megtart, és oltalmaz minden természetű állatokat, ugy hogy a' Filofofusoktól, *Pater natura.* A' természet Attyának hivattassék. Ugy ti igaz férfiak, és cselédes gazdák szükség hogy hivolkodok, és gyönyörűségekben élők ne legyetek; jofzágtokot, és a' feleségtek jovait el ne tikozollyátok; hanem illendő, és igaz eszközők által gazdagságtokot megtartsátok, és öregbitsétek; házicfelédeket táplálni, leányítokot tiltességesen kiházásítani, fiaitokot rendesen nevelni, és feleségiteknek szűkléges dolgokat szolgáltatni igyekezzetek. Es arra kötelesek vattok, a' mint megvallotta Jákób az ipához Lábánhoz mondván: *Justum est, ut aliquando provideam etiam domui meae.* Méltó, hogy valamikor házamra is gondot viselleyek. Mely igikre Lippoman: *Curanda est propria domus, & proli consulendum.* Gondot kell viselni a' tulajdon házra, és a' magzatot jó rendébe hozni. *Dummodo sibi in aeternum succurrat.* Csak hogy ő magát örökké megsegéllye, hozzáadgya Sz. Salvian. Es vegyétek eszetekbe maiként mondgya: *Justum est.* Méltó: mert holott a' Szűlők természeti, és líteni igazsággal köteleztetnek házicfelédgyeket táplálni; ha azt elmulattyák, ugy cselekefsznek mint a' pogányok, Sz. Pálnak ama mondása szerént: *Si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Ha ki az őveire, és főképpen házanépére gondot nem visel, a' hitet megtagadta, és a' hitetlennél alábbvalo.

Gen. 30.
v. 20.

1. Tim. 5.
v. 8.

Csüdal koznak a' Szent Atyák, hogy Adám, látván hogy a' feleségétől megcsalattatott, és igen felettébbvalo nagy kárával, és veszedelmével a' vétekre taszittatott, még csak legkissebben is meg nem feddette, vagy dorgálta őtet. Es mi oka légyen ennek?

Nem

Nem szükség, hogy azt vizsgálják a' Szent Írásmagyarázó Sz. Doctórok: mert a' Sz. Historia megírván azt a' siralmas cselekedetet, azt világosan feljedi, midőn elsőbben azt mondgya: *Tulit Gen. 3. Eva de fructu illius.* Vőn Eva annak gyümölcsében. Es min- v. 6.
gyárt utánaveti: *Deditq; viro suo, qui comedit.* Es adá a' férjének, ki megévé. Szegény Adám azon gyümölcsből óvott, és mintha bévolna zárva a' szája, és megkötve a' nyelve, ugy látzik hogy nem szolhatott. Az aszszonyállatokrol azt mondgya Sz. Pál: *Mulieres viris suis subdite sint, sicut Domino. Quoniam vir caput est mu Ephe. 5. lieris, sicut Christus caput est Ecclesia.* Az aszszonyok az ő férjeknek v. 22.
engedgyenek, mint Urnak. Mert a' férfiú feje az aszszonynak, a' mint Kristus feje az Anyaszentegyháznak. *Sicut Ecclesia subiecta v. 24. est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus.* A' mint az Anyaszentegyház a' Kristusnak enged, ugy az aszszonyok is az ő férjeknek mindenekben. Azon elővott dologra fontollya Sz. Jeronymus Sz. Péter Apostolnak némely csudálatos szavait: ki mi- nekutánna az aszszonyoknak némely tanuságokat adott volna életeknek jól rendelésére, hogy tudnillik áitatosok, alázatosok, csendes magavisezők, engedelmesek, férjeket mint fejeket tiszte- lők lennének: futnának a' kevélységtől, hívságoktól, felettébb- valo testi ékesgetéstől: mellyek a' léleknek álhatatlanságát jelen- tik: és hogy erkölcsöknek rendeléséből elméjeknek joságát meg- mutatnák. A' férfiakhoz fordulván, tanittya őket, mint kellef- lék magokat viselniük, hogy az ő házasságok jó, és szent legyen. *Viri similiter cohabitantes secundum scientiam.* Férfiak hasonloképpen 1. Pet. 3. egyúttlakván a' tudomány szerént. Bizonyára rövid igik, de v. 7.
annyi tanuságokat foglalnak magokban, hogy Sz. Jeronimus csudálkozván felkiált: *O verè vox àigna Apostolo, & petrâ Christi!* Oh bizonyára a' Kristus Apostolára, és kőziklájára méltó mondás. De mi legyen egyúttlakni a' tudomány szerént? Minémű tuda- mány legyen ez? Azt akarta mondani: A' férfiaknak nem kell élni, mint valami oktalan állatok, mellyek csak a' testi kívánság- tol viseltetnek; hanem mint okos emberek, és a' Kristus Isko- lájában tanítottak. *Qui sint cohabitantes secundum scientiam.* Kik egyúttlakók legyenek a' tudomány szerént. Az az, ugymond a' közönléges Glossa: *Secundum conscientiam, non in passionibus, desi-*

derijs; *sed sicut Deum intelligimus velle, scilicet, ut generetis filios in cultum unius Dei.* Lelkiismeret szerént, nem testi indulatokban, kivánságokban; hanem a' mint értjük, hogy Isten akarja, tudnilik, hogy fiakot nemzetek egyedül Isten tiszteletére. Es azért Franciai Királyné, ki Damiáni Sz. Pétertől kérte, minémű szeretettel kellene a' Királyt az ő férjét szeretni: ezt a' válaszzt vötte: *Sic verè eum diliges, si servare, quæ Dei sunt, pijs exhortationibus facies; alioquin quo pacto viros suos illa conjuges amare creduntur, quæ in eis capsas, ut ita loquar, corporum diligunt; sed animarum aurum, quod in eis reconditur, non attendunt.* Így igazán szereted őtet, ha azokat, mellyek az Istené, megtartani kegyes intézésekkel cselekedsz: egyébaránt mint hihetni hogy az ő férjeket szeressék azok az aszszonyok, kik ő benne csak a' testek szekrényit, hogy úgy szóllyak, szeretik; de a' lelkek aranyát, mely azokban tétetett, nem tekintik.

Igaz dolog pedig, hogy az Anyaszentegyházban minden rendeknek kutfejei, és csatornái a' Házafok legyenek: és mit cselekedzik az őrdög? Minden ereit arra fordittya, hogy őket veszedelésekkel, viszfzálkodásokkal, vétkekkel bémocskollya; bizonyos lévén, hogy az olyan kutfejekből istentelen, és visszafordult fiaknak pataki forranakki. *Et ad hunc scopum dirigit tentamenta sua.* Es erre a' célra rendeli az ő kiferített, ugymond Aranyzáju Sz. János. Tulajdon hasznokért is szánakodni kell a' férfiaknak feleségeken, és azoknak fogyatkozásit elviselni. Azokáért midőn Socrates Filosofust sok baráti intenek, hogy a' feleségét Xantipát igen túrhetetlen, és kevély aszszont vetné meg, azt mondotta: *Nunquam hoc faciam, quia ab ejus impatientia, & superbia, per quam est odiosa; ego domi disco humilitatem, & patientiam, cum qua foris agere debeo, ut omnibus sim gratus, & amatus.* Soha ezt nem cselekedzem, mert az ő túrhetetlenségétől, és kevélységétől, mely által gyűlölféges; én othon alázatolságot, és békefégestűrést tanolok, mellyel ottkin cselekednem kell, hogy mindeneknek kedves, és kellemetes legyek. Azokáért legyenek alázatosok, és békefégestűrók a' jó Házafok, hogy kedvelék, és szerelmefek legyenek Istennél, és embereknél. Amen.

Az aszszonyállat a' Férjéhez, és a' Házicfelédnek igazgatásában, szűkség hogy szép légyen mint az Hold.

III. PREDIKATIO.

Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesie. Eph.

5. v. 22.

Az aszszonyok az ó férjeknek engedgyenek, mint Urnak; mert a' férju feje az aszszonynak, a' mint Kristus feje az Anyaszentegyháznak.

Iképpen a' jo férju, és cselédes gazda hogy kötelességének rendesen eleget tégyen, szűkség hogy mint a' fényességes Nap az ó cselekedetiben világoskodgyék: ugy az aszszony is, és cselédes gazdászszony szűkség hogy olyan légyen mint a' szép, és világos Hold: hogy ó rola igaságban mondathassék: *Quasi Luna plena in diebus suis lucet.* Mint a' teli Hold az ó napjaiban világoskodik. Es ennek így kell lenni: Mint a' Hold *Eccli. 50. v. 6.* ugy enged a' Napnak, és ugy függ ó tőle, hogy mindenkor igyekezik hozzája formálni magát, elannyira hogy a' Nap tükörének láttatik lenni. Azonképpen, ugymond Plutárkus, szűkség hogy az aszszony is a' férjének tüköre légyen, ugy hogy igyekezzék mindenkor néki engedelmes lenni; és az alázatosság által magát hozzája formálni, és az ó erkölcsit követni, mindazáltal mindenkor, *In Domino*, az Urban, ugy mond Sz. Péter, az az, a' szabad, és tisztességes dolgokban: nem pedig azokban, mellyek Isten törvénye, és a' lelki előmenetel ellen vannak. Minden ház aszszonyoknak parancsollya Sz. Pál: *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris, sicut Christum caput est Ecclesie.* *Eph. 5. v. 22.* Az aszszonyok a' férjüknak engedgyenek, mint Urnak; mert a' férju feje az aszszonynak, mint Kristus feje az Anyaszentegyháznak. Azokáért szűkség, hogy az igaz ház aszszony

ismérje a' férjét, ugymint Urát, és az ő akarattól függjön. Ennekokáért a' több parancsolatok között, ez főképpenalot adta Aristoteles a' házas afzszonyoknak: Az afzszony az ő szabadakarattól tellyességgel kiöltözzék, hogy engedgyen férjének; és a' férje legyen szívért, szemeiért, és nyelvért. Hozzáneveffen midőn nevet, együttszánakodgyék midőn szomorkodik, nem bizelkedőnek, és színeváltoztatóállatnak modgya szerént; hanem mint tárfa, és az ő testének félerésze, és ő véle egy lélek. Azokáért rövidedén meg akarom mutatni, hogy az afzszonynak a' férjéhez, és a' Házicfeléd igazgatásában szép Holdnak kell lenni. Halgalsátok figyelmetesen.

Mulieres viris suis subdita sunt, &c.

Az afzszonyok az ő férjeknek engedgyenek, &c.

Josue midőn a' Napot meg akarná hozsabbítani, hogy az ő győzedelmét elkövetné, nem csak a' Napnak; mely néki elégnek látszik vala; hanem a' Holdnak futását is parancsolá megállani:

*Josu. 10.
v. 12.*

Sol, contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon. Nap, Gabaon ellennében meg ne mozduly, és Hold az Ajalon völgye ellennében. Es ezt ugymond Sz. Agoston: *Ne totus concentus Ca-lorum perturbaretur.* Hogy az Egeknek egész egyezőrendessege meg ne háborodnék. Mely bizonyára meg-háborodnék ha a' Nap megállana, és a' Hold járna: ennek amattolvaló függéséért. Olyan megháborodás történnék a' házasok között, ha a' Férfiu meg akarná a' futást tartoztatni mint a' Nap, és az Afzszony járná akarna mint a' Hold, és azok ellen cselekedni, mellyeket a' Férfi akar, és parancsol. Es bizonyára azokat a' nagy gonosz dolgok, mellyek abból a' megháborodásból származhatnának, megismérte ama Sára, ki tökéletes példája volt a' házas afzszonyoknak. Es azért midőn az éhség, és a' gabonának szűkvolta kén-

*Gen. 12,
v. 10.*

szereziténé az ő férjét, hogy mint jövevény vándorlana: *Descendit Abraham in Aegyptum, ut peregrinaretur ibi.* Aláméne Abraham Egyiptusba, hogy ott szarándokul lenne, mivel azt itilte, hogy nem illenék, hogy járván az ő férje, ő mozdulatlan maradna; hanem ugymint tüköre akart néki lenni, és nem csak szerencsés dolgokban, hanem ellenkezőkben is magát hozzája formálni. Mellyet fontolván Aranyszájú Sz. János, azt mondgya: *Hoc vert*

est conjugium; quoniam non solum in prosperitate; sed & in periculis simul obambulant. Hoc germana charitatis indicium est. Hoc signo certissima internoscitur amicitia. Ez bizony a' házasság; mivel nem csak jó szerencsében; hanem a' veszedelmekben is együttjárnak. Ez az egyes szeretetnek jelensége. Ez jellel megismértetik a' valóságos barátság. Es azután más cselekedetében feljedi az ő tökéletes engedelmeffégét a' férjéhez, mikor Abrahám bévívén hajlékába három Angyalt emberek formájában, monda Sárának: *Accelera, tria sata simila commisce, & fac subcinericeos panes.* Sies, három mérték liszt lángot egyelits, és csínály hamuban sült pogácsákat. Mert oly készen engedett, hogy az állodélnak melegével, és az időnek alkalmatlanságával nem gondolván, mingyárt a' munkához kezdett. Innét a' Sz. Doctor: *Non rebellat mandato Sara, sed parem alacritatem etiam ipsa assert cum marito: ut discant mulieres juvare viros in tam bonis operibus; & non erubescant aliquos accipiendo homines propter Christum, illis congruum perferre ministerium, & per seipsas afferre.* Nem pártolkodik a' parancsolat ellen Sára, hanem hasonlo serénységet téstén ő is a' férjével; hogy tanollyanak az aszszonyok segíteni a' férfiakot ily jó cselekedetekben; és ne szégyenlyék némely embereket befogadván a' Kristufért, azoknak illendő szolgálatot tenni, és ő magok által is véghez vinni. Es olyan engedelmes szolgálattal inkább gyönyörködik a' férje, hogysem akármely más minéműségével, ékeffégével, gazdagságával. Mert a' minthogy a' férje tükörének kell lenni, a' mint ez haszontalan, bár aranyas, és drága kövekkel ékesítettetett legyen is, hanem ha világos lészén, és a' képet előjelenti. *Opulenta uxoris nullus fructus est, nisi vitam, moresq; praestet cum vita, & moribus mariti congruentes, & consentaneos.* A' gazdag feleségnek nincs semmi gyümölcse, hanemha életét, és erkölcsit a' férjének életéhez, és erkölcshöz illendőkké téstí, ugymond Plutárkus.

Sőt az engedetlen aszszony, nem csak nem tevezhetik a' férjének, hanem akár bőjtölyön, imádkozzék, alamisnákot adgyon, és egyéb áitatos dolgokat cselekedgyék. Valamig nem egyez a' férjével, és engedetlen, nem tevezhetik magának Istennek, a' mint nyilván mondgya a' Glossa: *Uxorati si discordes sunt, orationes eorum Deo placere non possunt.* A' házafok ha viszfzálkodok, nem kedvesek

vesek Isten előtt az ő imádságok. Hogy pedig ezt jól cselekedgye az aszszony, hasonlonak kell lenni a' Holdhoz, úgy hogy a' mint ez világoskodik éjjel; uralkodik a' nedveseken, és kiváltképpen befoly az kisdedekre. Ugy mindenek előtt szorgalmatos gondot kell viselni néki a' házra, és a' házi felésre, Sz. Pálnak ama mondása szerént: *Mulieres domūs curam habentes.* Az aszszonyok háznak gondviselői. És kiváltképpen a' jó, és értelmes aszszonynak a' magzatok nevelésében kell szorgalmatoskodni. *Filios, filiasq; instituat, longiusq; à suo latere discedere, nec rogari permittat. Verba omnia impudica, & cantiones illis prohibeat.* Fiait, és leányit oktassa, és oldala mellől megszűzőbb menni, se hivattatni meg ne engedgye: minden tisztességtelen igiket, és énekeket nékik megtiltson, ugymond Aristoteles. Sz. Anselmus Szent Pálnak ama mondására: *Salvabitur mulier per filiorum generationem, si permanserit in fide, & dilectione.* Idvözül az aszszony a' fiak szűlése által, ha megmarad a' hitben, és a' szeretetben, azt mondgya: Az az, ha a' fiakat jól neveli hitben, és szeretetben, és Isten félelmében. Hogy pedig az aszszony a' házi felésre jó gondot viseljen, az Aristoteles oktatása szerént, soha nem kell hivolkodonak lenni. *Nunquam sit otiosa ab opere, nec digiti à colo, aut penso, telae sint; neq; otiosam patiatur ancillarum filiarumq; cohortem: id enim ad augendam rem familiarem pertinet; & animum ab adulterijs, & venereis retrahit, quae se otiosis insinuat facile.* Soha hivolkodo ne légyen a' munkától, se az ujai a' gusalytól, kendertől, és vászontól: se ne szenvedgye hogy a' szolgálok, és a' leányok serege hivolkodo légyen: mert az a' házi jónak öregbitéjére tartozando; és a' lelket a' házasságtörésektől, és testi gyönyörűségekől megvonsza, mellyek a' hivolkodokra könnyen bocsátkoznak.

Bizonyára, a' mint mikor fényeskedik a' Nap, akkor a' Hold, és csillagok nem mutattyák magokat. Azonképpen mikor otthon vagyon a' férj, az aszszonynak, és magzatoknak nem kell uraságot mutatniok; hanem tiszteletesen engedniek: és ezt főképpen a' fiak, és szolgák jelenlétében kell cselekedni az aszszonynak; úgy hogy bocsstelenségnek semmi cselekedetét a' férjéhez ne mutassa. Mert a' mint mikor a' Hold a' Nap, és a' Föld között közbeveti magát, mingyárt a' Nap meghomályosodik, a' föld meg-

Tit. 2.
v. 4.

1. Timó. 2.
v. 15.

megfetétedik, és a' Csillagok látíznak. Azonképpen ha az asz-
szony a' férje eleibe veti magát, és elől akar járni; a' kemény ve-
szekedések, és viszálykodások kívül, mellyek onnét származnak,
a' magzatok, és szolgák az ő gonosz példáját követvén, ők is el-
lenne támadnak, oly nagy kárára, és fájdalomára, hogy a' Bölcs azt
mondgya: *Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa,* Prov. 21.
& *iracunda.* Jobb a' puszta földön lakni, hogysen a' versengő, és v. 19.
haragos aszszonnyal. Jól mondotta azért Aranyzáju Sz. János.
Equidem ego existimo nullam esse in hoc mundo bestiam, comparabilem mu-
lieri male. Quid inter quadrupedia animalia leone seuius? Sed nihil ad
hanc. Aut in serpentibus quid dracone atrocius? Sed neq; hoc quidem jux-
ta mulierem malam, & linguosam conferri potest. En ugyan azt a-
litom, hogy nincs e' világon a' gonosz aszszonyhoz hasonlitha-
tando fenevad. A' négylábu állatok között micfoda kegyetlenb
az oroszlánnál? De semmi ehez. Vagy a' kigyók közül micfoda
rettenetesb a' Sárkánál? De még ez is a' gonosz, és nyelves asz-
szonyhoz nem hasonlittathatik. A' Sz. Lélek is azt mondgya:
Commorari leoni, & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. Eccli. 27.
Jobb az oroszlánnal, és sárkánnyal együttlakni, hogysen a' go- v. 27.
nosz aszszonnyal lakni. Sz. Tobiásról olvassuk, hogy noha ez
életben igen nehéz nyomoruságoktól, szegénységtől, üldözések-
től, rabságtól, világtalanságtól, izidalmazásoktól, és egyéb sok go-
noszoktól megfanyargattatott volt: mindazáltal annyi szoron-
gatásoktól az halál által megmenekedni soha nem kérte Istentől;
de midőn egy nap a' feleségének haragját, és tűrhetetlenségét,
nem nagy dologért, érzene, bánkodva így könyörge Istennek:
Domine, praece in pace recipi spiritum meum: expedit enim mihi mori Tob. 3.
magis quam vivere. Uram, parancsollyad békeségben kivétni v. 6.
lelkemet: mert jobb nékem meghalnom, hogysen élnem. Es
miért ez oh Sz. Tobia? Megfelel Liranus: *Voluit mori, ne experire-*
tur amplius uxoris suae impatientiam. Meg akart halni, hogy ne é-
rezze többé feleségének tűrhetetlenségét. Elannyira hogy a'
halált kissébb gonosznak itilte versengő, és tűrhetetlen feleségé-
nél.

Végezetre, a' mint a' Hold noha a' Nap jelenlétében vilá-
goskodik. Mindazáltal ha a' föld közbeveti magát, sötétségbe
öltö-

1. Tim. 3.
v. 9.

öltözik, és nem fénylik. Hásonloképpen noha szabad legyen az aszszonynak fényességét mutatni a' férje előtt, állapottyához képest illendőképben magát ruháztván, és ékesítvén; az melyért mondgya Sz. Pál: *Mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & sobrietate ornantes se.* Az aszszonyok tisztefféges öltözetben, izeméremetességgel, és jozansággal ékesítvén magokat. Mindazáltal a' férje távul lévén, minden cifra ékesiséget le kell tenni: mert ha ellenkezőt cselekeftik, gyanakodást szerez, hogy fényességet másfól, nem a' férjétől vélzen. Innét mondgya a' Filozófus: *Domitoram viro liceat ornare se: ornamenta autem, qua sumit oppressura damnum, non ad maritum; sed ad alios spectant.* Othon a' férje előtt szabad magát ékesíteni: az ékesiségek pedig, mellyeket vélzen a' házból kimenvén, nem a' férjéhez; hanem másokhoz tartoznak. Mely illendő legyen pedig, hogy az aszszonyok csak a' férjeknek tetszeni igyekezzenek, megmutatta amaz okos Rebeka. Mert az uton bé nem fedett fővel jár vala, mindenektől láttatván. De hogy Isákot eljöni látá, ki az ő férje leendő vala, legottan fátyollal orcáját beboritá, és magát mindenestől palástal betakará. *Illatollens cito pallium, operuit se.* Eő pedig hamar vévén a' palástot befedé magát. Es miért ezt? Im már házaftársnak itilte valamagát, és tudgya vala, hogy mint jo házas aszszonynak, nem kell vala másoknak tetszeni, hanem csak tulajdon férjének. Innét mondotta Tertulianus az aszszonyoknak: *Vos solis maritis placere debetis; in tantum autem placebitis eis, in quantum alteris placere non curaveritis.* Néktek csak a' férjeiteknek kell tetszenetek, annyira fogtok pedig tetszeni nékik, a' menyire másoknak tetszeni nem keresitek. Jo intést adott Aristoteles: *Non sit nimium compta uxor: pulchrum enim tunc ceteris spectaculum, miserum marito est.* Ne legyen felettéb felékesítve a' házas aszszony: mert akkor egybeknek szép nézésére, nyomorult a' férjének. Es utánnaveti: *Nullum permittat domum ingredi, sine precepto viri: Non pandat secreta domus.* Senkit ne engedgyen a' házba bémenni a' férje parancsolattya nélkül: A' ház titkait ne nyilatkoztassaki.

Gen. 24.
v. 62.

Bizonyára, ez kötelessége a' házas aszszonynak, hogy nagyot vétkezik, mikor a' férjét, és az ő méltó parancsolatit megutállya, és maga feje szerént akarja igazgatni a' házicsefédet, és nem akar

akar a' férjétől függeni azokban, mellyek a' jó erkölcsököt nézik, és szükségesek a' házi felédnek igazgatására. Másodszor vétkezik az afzszony, ha megáltalkodván, nem akar engedni férjének a' szabad, és tisztefféges dolgokban; főképpen mikor tilalmazza néki a' hivságos, és ezifra ruhákat. Azokáért azt mongya Sz. Pál: *Mulier in silentio discat cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto, neq; dominari in virum; sed esse in silentio.* Az afzszonyállat csendességgel tanollyon minden engedelmefféggben. Nem engedem pedig az afzszonyállatnak hogy tanitson; hanem hogy halgatásban légyen. Harmadszor, vétkezik mikor a' férje jóvait haszontalanul tikozollya. Mert noha tárfa légyen az ő jóvainak, a' mint Sz. Tamás mongya, mindazáltal nem szabad azokat tikozlani; ugy hogy az alamisnálkodásban is nem lehet tiko-zlo, hanem mértékletes az ő állapottya szerént. Végezetre, vétkezik mikor perlekedésivel, és verfengésivel oka, hogy a' férje igen megharagszik, Istent káromlya, és megbántya. Innét parancsollya Sz. Pál a' házas afzszonyokat: *Prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei.* Hogy okofak legyenek, tiszták, jozanok, házoknak gondviselői, kegyesek, engedelmesek az ő férjeknek, hogy ne káromlataffék az Isten igéje. Magyarázza Sz. Jeronimus: *Cum caput mulieris vir sit: caput autem viri Christus: Quotiescunq; uxor non subicitur viro suo, id est, capiti suo, ejusdem criminis rea est, cujus & vir, si non subijciatur Christo capiti suo.* Minthogy az afzszony feje a' férfi: a' férfinak feje pedig a' Kristus: Valamenyifzer az afzszony nem enged a' férjének, az az, az ő fejének, azon büntetésre méltó, melyre a' férje is, ha nem enged Kristusnak az ő fejének. *Verbum autem Domini blasphematur, cum contemnitur Dei prima sententia; & pro nibilo ducitur: vel Christi infamatur Evangelium, dum contra legem, fidemq; natura, ea que Christiana est, & ex Dei lege subiecta viro, imperare desiderat.* Cum & gentiles famina viris suis serviant, communi lege natura. Az Ur igéje pedig káromlattanik, midőn az Isten első sententiája megutáltatik; és semminek alittatik: avagy a' Kristus Evangeliuma gyaláztatik, midőn a' törvény, és a' természet hiti ellen, az a' ki Keresztyén afzszony, és az Isten törvényéből a' férfinak birtoka alávettetett parancsolni akar. Holott még a' po-

1. Tim. 2.
v. 11.

Tit. 2.
v. 4.

1. Cor. 11.
v. 3.

gány aszszonyok is az ő férjeknek szolgálnak, a' természetnek közönfészes törvénye szerént.

- Végezzük Sz. Bernárdinussal, és mondgyuk, hogy a' böles, és okos feleség, ha vigasztalásban akar élni ez életben, és a' másokban érdemekkel ékesíttetni, szűkség hogy ama csudálatos aszszonyt kövesse, kiről mongya Sz. János: *Signum magnum apparuit in Cælo: Mulier amicta Sole, Luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona Stellarum duodecim.* Nagy jegy jelenék az Egen: Egy aszszonyállat a' Napba óltózve, és a' Hold a' lábai alatt, és a' fején tizenkét csillagu korona. Utánnaveti Sz. Bernárdinus: *Sic enim describitur honesta femina, virtutibus adornata.* Mert így irattatiklejoszágos cselekedetekkel ékesíttetett böcsületes aszszony. Azokáért lábaival kell tapodni a' Holdot, e' tisztátalan világnak hívásgos czifra dolgait megutálván. Mert a' világi hívásgos mivel fejeztethetikki méltáiban mint a' Hold által. Es azért a' hívásgos aszszonyokrol, kik mindenestől ez hívásgos czifra dolgokra adták magokat, mongya Jeremiás: *En quomodo ille insensate ambulat post vanitatem, & vana facta sunt.* Imé miként amaz esztelenek járnak az hívásgos után, és hívásgosokká lóttanak. Kiknek vétkeket megfedvén Sz. Pál, azt mondgya: *Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.* Micsoda gyümölcsötök volt azért akkor azokban, a' mellyeket most szégyenletek. Azokáért az értelmes, és okos házafaszszonynak a' Holdat lábai alatt kell tartani, tudnillik a' világ hívásgosit megutálván. Annakfelette gondot kell viselni, hogy a' Napnak szép palástyával ruháztassék; úgy hogy a' mint ez mindenestől fénylik, és egyszer s' mind ég. Azonképpen igyekezni kell néki, hogy szent, és Keresztyéni joszágos cselekedetekkel világoskodgyék, hogy mondhassa a' Profétával: *Domine prestitisti decori meo virtutem.* Uram erőt adtál az én ékeslégemnek: és annyira égni szeretettel, hogy mondhassa Sz. Pállal: *Charitas Christi urget me.* A' Kristus szeretete kényszerit engem. Mert így, noha az ő állapotya nyomoruságokkal tellyes légyen, és igen veszedelmes: Menyországhan a' fényes csillagok koronáját formállya magának: és a' Mennyei Lelkeknek annyira csudálatosnak jelenik, hogy álmélkodással bételvén az ő dicsiretére, és dicsőlégére fog.

Apoc. 12.
v. 1.

Jerem. 2.
v. 5.

Rom. 6.
v. 21.

Psal. 29.
v. 8.

2. Cor. 5.
v. 14.

fogják mondani: *Signum magnum apparuit in Cælo.* Nagy jegy jelenék az Egen. Es a' Bölcsnek ama szavai bétellyesednek ő benne: *Multa filia congregaverunt divitias; tu supergressa es universas.* Fal-lax gratia, & vana est pulchritudo; mulier timens Dominum ipsa laudabitur. *Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera ejus.* Sok leányok gyűjtöttek gazdagságokat; te fellyülhadtad minnyájokat. Csalárd a' kedvesfég, és hivlágos a' szépség: az Uratfélő aszszonyállat, az dicsírtetik. Adgyatok néki az ő kezeinek gyümölcséből: és dicsírték őtet a' kapukban az ő cfelekedeti. Ugy hogy végtére Mennyei dicsőséggel, és boldogsággal tellyesen fogórvendezni. Amen.

*Apost. 12.
v. 1.
Prov. 31.
v. 29.*

A' FIAK TÜKÖRE.

Mely kemény parancsolattal kötelezte Isten a' Fiaikat a' Szüléjek bõcsüllésére; és minémû szép igéretekkal édesgeti őket erre a' tiszteletre.

I. PREDIKATIO.

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, ut sis longævus super terram. *Exod. 20. v. 12.*

Atyádot, és Anyádot tisztellyed, hogy hosszú életű légy a' földön.

Zent Pál Apostol oktatóván, és intvén a' Fiaikat, hogy engedelmesen bõcsüllék Szüléjeket, ilyenképpen szoll: *Filij obedite Parentibus per omnia.* Fiaik engedgyetek a' Szüléiteknek mindenekben. *O-* kát adgya, miért kell ebben serénykedni: *Hoc enim placitum est in Domino.* Mert ez kellemetes

*Colos. 3.
v. 20.*

az Urnál. Mintha azt mondaná: Nem szükség erre egyébbel serkegetni, és esztenezni titeket. Elég hogy Istennél kedves a' Fiaiknak engedelmessége. Ugyanis elégnek kell vala ennek lenni, akármely vad szivek lágyítására. Mindazáltal nem elégedék Isten azzal, hogy az Atyái tiszteletet előtte kedvesnek jelentette;

hanem erős parancsolatokkal, és rettenetes fenyegetésekkel kötelezett minden Fiat a' Szülék tiszteletire. Két kőtáblán adáki Isten a' Tíz parancsolatot: melyben rövideden előnkbe terjesztette, mit kíván, és mire kötelez. Minckutánna az Első táblán az igaz Isteni tiszteletnek modgyát kifejezé. Második táblán arra tanit, mint kell egymás között igazán, és Atyafiui szeretetnek férelme nélkül élnünk. Ezen a' táblán először is azt adgya előnkbe, hogy Atyánkot, Anyánkot tisztellyük: ugy hogy mingyárt az Isten tiszteletiről adott törvény után, első helyt ad az Atyák tiszteletinek. Ezzel jelentvén, hogy az Isten tiszteleti után, nincs kedvesb dolog előtte mint Szüleink bősüllése. Mert ha azoknak kiváltképpenva szolgálatl, és bősüllettel tartozunk, kiktől nagy, és sok jot vöttünk: kétségnélkül legnagyobb köteleffégünk vagyon a' Szuléink bősületire; mivel nagyobb jot azoktól vöttünk. Innét mondgya a' Bölcs: *Honora Patrem tuum, & gemitus Matris tuae ne obliviscaris. Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses.* Tisztellyed az Atyádot; és az Anyád fájdalmirol el ne felekezzeél. Emlekezzélmeg hogy nem születtél volna, hanem azok által. Annakokáért rövideden megmutatom: Mely kemény parancsolattal kötelezte Isten a' Fiaikat a' Szuléjek bősüllésére; és minémű szép igiretekkel édesgeti őket erre a' tiszteletre. Halgassátok figyelmetesen.

Honora Patrem tuum, &c.

Atyádot, es Anyádot tisztellyed, &c.

Ha oktalanság azokhoz háládatlannak lenni, kik nagy szeretettel sok fáratsággal, nyughatatlanságokkal és veszedelmekkel oltalmaztak, vezérlettek, és ékesítettekfel minket. Kétségnélkül az emberi természettel, és okossággal ellenkezik az Atyákhoz Anyákhoz valo háládatlanság. Mert nem lehet nagyobb szeretet, szünetlenb szorgalmatossággal, fáratságosb munka, éjjeli, és nappali nyughatatlanság, mint az Anyáknak magzattyok körül valo dajkázkodásában. Menyi búzit nyelik gyermekeknek! Menyi rutságit tisztogattyák! Isten gyózné számlálni, menyi veszedelmes szerencséken kell a' szegény Anyának általmenni, míg magzattyát hordozza. Erre nézve mondotta Tobiás a' Fiának:

Honorem habebis Matri tuae, omnibus diebus vita ejus. Memor enim es debet,

*Eccli. 7.
v. 29.*

*Tob. 4.
v. 3.*

debes, quæ, & quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Tisztel-
lyed az Anyádot életének tellyes napjaiban. Mert meg kell em-
lekezned, micfoda, és mely nagy veszedelmeket szenvedett éret-
ted az ő méhében. Akármit mivellyenek azért a' fiak: de az
Aristoteles mondása szerént, soha elégségesen meg nem hálállyák
Szüléjek jotétét.

Hallyad mit mond a' Bóles: *Qui timet Dominum, honorat Pa-* Eccli. 3.
rentes; & quasi Dominus serviet his, qui se genuerunt. A' ki az Urat v. 8.
féli, tiszteli a' Szüléit, és mint Urainak ugy szolgál azoknak, a'
kik őtet nemzették. Erre ama bóles Filo azt mondgya; Lehe-
tetlen hogy valaki a' láthatatlan Istent szeresse, és böcsüllje, a'
ki nem böcsüllí Szüléit: kiknek tisztelesére, és segítésére, még az
oktalan állatokba öntöt természet is izgat. Mert Aristoteles ír-
ja Meropes nevű madarakrol, hogy mikor megüdösödnek szüléi,
nem csak táplállyák, hanem betegségekben szárnyokat párna
gyanánt alájok terjesztik, és ugy nyugottják azokat. Hasonlot
irnak a' Golyárol, és egyéb madarakrol. Ha az oktalan állatok
szorgalmatoson megadgyák a' Szülék tisztelességét: mit kell csele-
kedni az okossággal ékesített embernek, a' ki esztelenb, és há-
ládatlanb nem akar lenni az oktalan barmoknál? Az Isten tör-
vénye szerént, halált érdemel, a' ki Attyát, vagy Annyát rágal-
mazza, és átkozza: *Qui maledixerit Patri suo, aut Matri, morte mo-* Levi. 24.
riatur. A' ki megátkozza Attyát, vagy Annyát, halállal hallyon- v. 9.
meg. Bóles Salomon pedig azt mondgya: *Oculum, qui subsannat* Prov. 30.
Patrem, & qui despicit partum Matris sue, effodiant eum corvi. A' sze- v. 17.
met, mely megcsufollya az Attyát, és a' mely megutállja az An-
nyának szülését, vájjákki azt a' hollók. Másutt pedig azt mon-
gya a' Sz. Lólek: *Quàm mala fama est, qui derelinquit Patrem! & est* Eccli. 3.
maledictus à Deo, qui exasperat Matrem. Mely gonosz hire neve v. 18.
vagyon, a' ki elhadgya az Attyát! és megátkozottat az Istentől,
a' ki megkeferíti az Annyát. *Filius stultus mastitia est Matris sue.* A' Prov. 10.
bolond fiu szomorúsága az Annyának. v. 1.

Nem elégedék Isten, hogy természetbe plántálta, és törvé-
nyébe iratta az Atyák, s' Anyák tiszteletit; hanem drága szép
igéretekkel, és ajándékokkal áldotta a' Fiak engedelmeffégét.
Annakokáért a' Tiz parancsolat közül, egyikben sem ígért jutal-
mat;

- mat ; hanem csak a' Szülék tiszteletéről adott törvényben.
- Ephe. 6.* Melyre nézve mongya Sz. Pál: *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione: ut bene sit tibi, & sis longævus super terram.* Tisztellyed az Atyádot, s' az Anyádot, mely az első parancsolat az ígéletben: hogy jól légy, és hosszú életű légy a' földön. A' több parancsolatokban fenyegeti Isten az engedetlenekeket. De mikor az Atyák, Anyák tiszteletit parancsolja, ígéletet téshen az engedelmeseknek: *Sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat Matrem suam: qui honorat Patrem suum, jucundabitur in filiis: & in die orationis sue exaudietur.* Mint a' ki kincset gyűjt, úgy a' ki tiszteli is az Anyát: a' ki az Atyát tiszteli örvendez a' fiakban, és az ő imádságának napján meghalgattatik. Nincs embernek világi jók között, semmi drágább életénél: és a' mint a' Bölcs mondgya: *Jucunditas cordis, hæc est vita hominis: & exultatio viri est longævitas.* A' szívnek vigasága, ez az ember élete: és a' férfinak örvendezése a' hosszú élet. Örövendetesbb nincs semmi a' hosszú életnél. Mert egyéb világi jók, életnélkül olyanok, mint a' számvetésben a' czifrák: kiknek erejek, és hatalmok, az előttökvaló számtól vagyon; ennélkül semmit nem jegyveznek. Az Ur Isten életet, és hosszú életet ígért az Atya Anya tisztelő fiaknak: *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, ut sis longævus super terram.* Atyádot, és Anyádot tisztellyed, hogy hosszú életű légy a' földön. Nem csak a' síralomnak földén; hanem amaz Élők földén. Melyről Sz. Dávid: *Portio mea in terra viventium.* Az én részem az élők földén. Mind a' két életéről nyilvánban emlekezik a' Bölcs: *Qui honorat Patrem suum, vitâ vivet longiore.* A' ki az Atyát tiszteli, hosszab életet él. És fellyebb: *Judicium Patris audite filij, & sic facite, ut salvi sitis.* Az Atyátok ítéletit halgassátok fiaim, és úgy cselekedgyetek, hogy üdvözüllyetek. A' gonosz fiakról azt mongya a' Bölcs: *Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur; & sine honore erit novissima senectus illorum.* Es ha hosszú életűek lesznek is, semminek ítéltetnek, és tisztelet nélkülűl leszzen az ő utolsó vénségek. Mivel: *Qui affligit Patrem, & fugat Matrem, ignominiosus est, & infelix.* A' ki az Atyát nyomorgattya, és az Anyát elűzi, gyalázatos az, és boldogtalan. Azért Szent Basilius így inti a' fiakat: *Si tu vis de rebu*

rebus futuris certus esse, honorem tribue Patri tuo, atq; Matri; ut tecum bene agatur, multumq; in tempus vitam producat. Ha te a' jövenidő dolgokrol bizonyos akaríz lenni, adgy tiszteletet Atyádnak, és Anyádnak; hogy jól légyen dolgod, és sok ideig nyujtsad életedet.

A' Sz. Irás szép példákkal előnkbeadgya ezeknek a' drága ígéreteknek tellyesítését. Isáknak csudálatos engedelmeffégét olvassuk. Mert mikor az Attya meg akará áldozni, mint egy bárány, Attya szavára a' kötés fát hátára vévé: felvivé a' hegyre: és Attya ellen semmit nem rugoldozék: Attyának akarattyára bizá magát: meghagyá kötöztetni magát: kész lón ifuságának virágát halálra adni inkább; hogysem Attya ellen csak könnyen is tufakodni. Kire nézve írja Abulensis, hogy nem tudhatni, ha Abrahámnak volte nagyobb érdeme az engedelemben, vagy Isáknak. Csudálkozik Sz. Pál az Abrahám hitin, ki minden reménség ellen reménlette, hogy az ő fiában, kit Istennek áldozni akara, megszaporodik az ő magva: *In repromissione Dei, non hesitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo: plenissime sciens: quia quaecunq; promissit, potens est, & facere.* Az Isten ígéretiben nem kételkedett hitlenséggel, hanem megerőssítettett a' hittel, dicsőséget adván az Istennek, tellyesféggel tudván, hogy valamiket ígért, hatalmas megcselekedni is. Dicfiri Sz. Anselmus Abrahámot, hogy oly serény, és szorgalmatos volt a' jövények körül valo forgodásban. Sz. Jeronimus azon álmélkodik, hogy Istennek egy szavára, hazáját, házát, ismérőit elhagyá; és idegen földre bujdosék. Sz. Ambrus Egbe emeli az Abrahám okolságát, igazságát, áitatofságát, jozanságát, attyafiui szereterit. Mind ezeket egybefoglalván Aranyfajú Sz. János, nagyon felmagasztallya Abrahámot: De mégis az Isák engedelmeffégére fordítván szemeit, azt mongya: Nem tudom, ha a' Pátriárkának győzhetetlen szivén, vagy a' gyermeknek engedelmeffégén álmélkodgyam inkább? Mert Isák, Attya ellen nem tufakodék: sem gonosz néven nem vévé, hogy megkötöztetéék; hanem mint egy bárány, örömeff engede mindenekben.

Nem alacsonb renden volt a' József engedelmeffége: ki noha jól tudta, hogy a' bátyjai halálra gyűlölték őtet, és csak reá sem

T

néz-

Gen. 22.

Rom. 4.
v. 20.

Gen. 37.
v. 4.

nézhettek jó szemmel: *Videntes autem fratres ejus, quod à Patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui.* Látván pedig a' bátyjai, hogy az Attyoktól minden fiainál inkább szerettetnék gyűlölik vala őtet, és semmit nem szólhatnak vala néki békeségesen. Mindazáltal mikor az Attya őtet egyedül a' pusztaiba, mint egy bárányt, az éh farkasok közibe, bátyjaihoz küldé; mentségnélkül, félelemnélkül méne. Es noha sok veszedelmekbe elék, engedelmeffége miatt. De a' mint a' Bölcs mondgya: *Vir obediens loquetur victoriam.* Az engedelmes férfit győzedelmet szoll. Es a' régi mondás szerént: *Obedientia felicitatis mater est.* Az engedelmeffég a' boldogságnak anyja. Azért mind Isák, s' mind József felette sok jokkal, és nagy áldomásokkal ékesítettének, és felmagasztaltának Istentől e' világon is, a' mint a' Sz. Írásból közönségesen tudgyuk.

Prov. 31.
v. 28.

Mit mondgyak Samuelről, kit az ó Anyja kicsinkorában a' Templomba ada, hogy gyermekiségétől fogva Istennek szolgál-na? Hallyad mit mondott e' Sz. Álszonyállat Heli Főpapnak: *Pro puero isto oravi; & dedit mihi Dominus petitionem meam, quam postulavi eum. Idcirco & ego commodavi eum Domino cunctis diebus, quibus fuerit commodatus Domino.* E' gyermekért imádkoztam; és megadta nékem az Ur kérésemet, mellyet kértem tőle. Azért én is az Urnak adtam őtet minden napjaiban, mellyekben az Urnak adatott léfzen. Nem itélé elveszett fiunak, a' kit Istennek ada, mint mostani némely Atyák Anyák cselekefsznek: kik nem tudnak mit mivelni, ha Fiok Egyházi állapotra adgya magát: és Leányok Kalastromba mégyen: kiket nem hogy magok bévinnének; de minden tehetségekkel azon vannak, hogy az Istentől adatott jó szikrát eloltsák gyermekekben: és kissebségnek cartyák, ha Fiok, vagy Leányok Istennek adgya magát. De a' Samuel Anyja nem azt mivelé: hanem gyermekiségében vivé Fiát a' Templomba, és örökösön oda szentelé. Samuel is oly jó kedvel engede Szüléinek, hogy tusakodás, és panaszolkodás nélkül az Isten házába méne. Mellyért Istentől még gyermekkorában Profétává téteték, és a' Sidó népnek elromlott Országát ő állatta elébbi bőcsületes állapottyára. *Dilectus à Domino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, & unxit Principes in gente sua.*

Ecli. 46.
v. 16.

Szerelmes volt az ő Uránál Istenénél Samuel az Ur Profetája, megújította a' birodalmat, és Fejedelmeket kent az ő nemzetsé-
gében.

Jonadáb nehéz dolgokat parancsola fiainak; tudnillik, hogy se ők, se maradékjok, soha bort ne igyanak, házat ne építsenek, szőlőt ne plántállyanak: hanem Sátorban lakjanak mindenkor. Es mivel megbócsúllék Attyok parancsolattyát: Isten is bé akarván tellyesíteni igéretit, hogy hoszszu életű léfzen a' ki bócsúlli Szüléit, azt mondá nékik: *Pro eo quod obedistis precepto Jonadab Patris vestri, & custodistis omnia mandata ejus, & fecistis universa, que precepit vobis: Non deficiet vir de stirpe Jonadab filij Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.* Azért hogy engedtetek Jonadábnak az Atyátok parancsolattyának, és megőriztetek minden parancsolatit, és megcselekedtetek mind a' miket néktek parancsolt: Nem fogyel a' férü Jonadábnak a' Rekáb fiának gyökeréből, ki az én szinem előtt állyon minden napokban. Annakokáért ezeket kövessék a' jo Fiak, hogy Istennek sok ajándékit vehessék e' világon, a' más világon pedig az örök Dicsőséget. Amen.

Jere. 35.
v. 18.

Mely szörnyű ostorival szokta Isten látogatni azokat, kik nem oly engedelmefféggel tisztelik Szüléjeket a' mint kellene.

II. PREDIKATIO.

Maledictus qui non honorat Patrem suum, & Matrem.
Deut. 27. v. 16.

Atkozott a' ki az Attyát, és Annyát nem tiszteli.

Oyfes Második Könyvének huszonegyedik Részében azt parancsollja Isten: *Qui percusserit Patrem suum, aut Matrem, morte moriatur.* A' ki megveri az Attyát, vagy Annyát, halállal hallyonmeg. Ugyan azon büntetést parancsollja, ha csak megátkozza is: *Qui maledicit Patri suo, vel Matri, morte mori-*

Exod. 21.
v. 15.

v. 17.

moriatur. A' ki megátkozza az ő Attyát, vagy Annyát, halállal hallyonmeg. Bölcs Salomon is azt mondgya: *Qui maledicit Patri suo, & Matri, extinguetur lucerna ejus in medijs tenebris.* A' ki Attyát, és Annyát megátkozza, annak szövétneke eloltatik a' fetétségnék közepette. Ha pedig szavát nem fogadná Attyának, Annyának, azt parancsollya az Ur Isten: *Si genuerit homo filium contumacem, qui non audiat Patris, aut Matris imperium; & coercitus obedire contempserit, apprehendent eum, & ducent ad Seniores Civitatis illius, & ad portam judicij, dicentq; ad eos: Filius noster iste protervus, & contumax est: monita nostra audire contemnit, commensationibus vacat, & luxuria atq; convivijs: lapidibus eum obruet populus Civitatis, & morietur, ni auferatis malum de medio vestri.* Ha valamely ember, vakmerő, és engedetlen fiat nemz, a' ki az Attya, vagy Anya parancsolattját nem halgattya, és megdorgáltatván engedni nem akar: ragadgyákmeg őtet, és vigyék annak a' Várasnak Véneihez, és az itéletnek kapujához, és mongyák azoknak: Ez a' mi fiunk engedetlen, és vakmerő, a' mi intéfinket megveti, tobzodásfokot követ, és paráznaságot, és lakodalmokot: kővezzemeg őtet a' város népe: és hallyonmeg, hogy elvegyétek a' gonolzt kőzületek. Ezek így lévén, rövideden megjelentem: Mely szörnyű ostorival szokta Isten látogatni azokat, kik nem félnek az Atyai átoktól, és nem oly engedelmefféggel tisztelik Szüléjeket, a' mint köteleffégek tartya. Halgassátok figyelmetesen.

Maledictus qui non honorat Patrem suum, &c.

Atkozott a' ki az Attyát, és Annyát &c.

Halál előttjaro fok ostorokkal szokta Isten látogatni a' gonosz fiakat. Mert ha valamikor keményen büntetődnek e' világon a' fiak, oka ennek a' veszedelemnek, hogy Szüléjek tisztetiben megfogyatkoztak. Igazán írja Sz. Agoston, hogy senkit Isten szolgálai állapotban nem teremtett, hanem ezt az ember kereste magának vétkével. És a' Sz. Írásban elsőt Kámot olvassuk, a' ki szolgává téteték minden maradékival; azért hogy Attyát megcsufolta vala: *Maledictus Chanaan: servus servorum erit Fratris suis.* Atkozott Kánaan: az ő Attyafiai szolgainak szolgája leszen. Ruben, Elsőszülötte volt Jákóbnak; de elveszté Attyafiai között való Főbséget, és Papi méltoságot, mely akkor az Elsőszülöttet

illet-

Gen. 9.

v. 25.

Gen. 35.

v. 22.

illette: mert Attyát meggyalázá, és attól megátkozotték. *Atna Cap. 49.*
 boldogtalan Absolom teltében lelkében elvelze, minthogy pár- *v. 3.*
 totúte, s' fegyvert foga Attya ellen. Néro Császár, minekután- *2. Reg. 18.*
 na Annyát megöleté, éjjel sem nyughatott a' rettegető látások *v. 14.*
 miatt. Végre nagy gyalázattal, maga veréáltal magát; minek-
 utánna oly dühöslégre jutott volna, hogy ötet fokban Antikri-
 stusnak itélték, a' mint Sz. Agoston írja.

De rettenetes dolog olvattatik Plutárkusban, mellyet méltó
 itten rövideden előhoznunk. Azt írja azért, hogy egy Bessus
 nevű kegyetlen fiu, oly titkon ölte vala meg Attyát, hogy senki
 ebben semmit észébe nem vehetett. Nem akará lsten, hogy tit-
 kon lenne a' nagy éktelenség. Azért a' madarkák, mellyek lát-
 ták a' gyilkosságot, mindenűt körülre repülvén, ugy tetszet néki
 mintha mind azt kiáltották volna: Ah te vérárulo! Ah te Atya-
 öldöklő! Es szűnetlen ugy háborgatták, mintha ő benne tellye-
 fednékbé, a' mit lsten a' Sidókrol monda: *Devorabunt eos aves mor-* *Dent. 32*
su amarissimo. A' madarak ézikmeg őket keferüléges harapással. *v. 24.*
 Végre egyszer az Istentelen gyilkos fiu, kiszedvén fészkekből a'
 madar fiacskákat, szaggatni és vagdalni kezdé őket. Es mikor
 kérdenék miért cselekefszi azt? Kimondatá lsten véle az igazsá-
 got. Azért, ugymond, mert mindenkor azt kiáltyák reám: Ah
 te vér árulo: Ah te Atyaöldöklő. Ezen elálmélkodván társai, a'
 Biráknak megbefzéllék. Megfogák a' gyilkost: és maga meg-
 vallá vétkét, mellyért szörnyű halállal megölettették. Fel nem
 jedzi Plutárkus, micfoda kinnal végeztékki e' világból. Mert a'
 mint Seneca írja, a' régi Törvény szerzők, nagy okoson nem a-
 kartak az Atyaöldöklők büntetéséről emlekezni: nem csak hogy
 lehetetlennek itilték az ilyen esetet; hanem hogy nem találhat-
 ták ennek méltó büntetését. Mivel a' Pláto mondása szerént:
Si possibile esset aliquem sapius mori, justissimum esset, sepius parricidam in-
terfici. Ha lehetőleges volna valakinek sokszor meghalni, igen
 méltó volna az Atyaöldöklőnek sokszor megölettetni. Mindaz-
 által azt írják a' Tudosok, hogy a' ki Apját, vagy Annyát meg-
 ölte, azt a' Romaiak elevenen hordoba csinálták, és vízbe vetet-
 ték: de majmot, viperakigyót, és kakaált rekesztettek hozzája,
 hogy mardosnák a' gonosz gyilkos fiat. Egyiptus Országban

pedig, először minden izeket hegyes náddal meglyugatták: azután tövis közzött elevenen temették, a' ki Attya, vagy Anya véreben keverte kezét.

Mivel azért ennyi fok régi, és mostani példánk vagyon az istentelen fiak romlásáról: egyéb okoskodásokat félre tévén, csak két dologról emlekezem, mellyek megzabolázhatták, és hivatalyokban tarthatták a' fiakat. Első dolog az, hogy oly gondviselő szokott Isten lenni az embereken, hogy a' ki mint bocsúlótte, és tisztelte ifjkorában Szüléit, úgy bocsúllik őtet fiai: és a' minémű mértékkel mért, azonnal mérnek néki. Ezt a' Szent Irás jelenti, mikor azt mongya: *Qui honorat Patrem suum, jucundabitur in filijs.* A' ki az Attyát tiszteli, örvendez a' fiakban. Tales Milesius azt mondotta: *Quacunq; stipendia Parentibus intulerit, eadem ipse à filijs expectat.* Valaminémű soldokkal fizetsz Szüléidnek, ugyan azokat várjad fiaidtól. Eörök emlekezetre méltó példát irt erről Aristoteles, mondván: Egy igen haragos fene természetű fia volt, mely nagy szemtelenül, először nyelvével szidalmazta Attyát; azután üstökébe nyult, és egy grádicson aláhurezolta. A' nagy túrhető Isten nem akará ezt mingyárt büntetni: de végre bételleyesíté a' törvényt: *Sicut fecit, sic fiet ei.* A' mint cselekedett, úgy cselekednek néki. Mikor azért ennek is fia reánótt volna, úgy kezdé banni Attyával, mint az Attya bánt vala Szüléjével. Es miképpen a' mely vipera születésével mególte anyját, kirágván magát hasából, viszontag fiától hasonló kinnal öletik. Ugy a' gonosz Atyát, az ő gonosz fia egykor üstökön ragadá, és nagyon meghurezoló a' garádicson. Akkor, *Vexatio dedit intellectum.* A' háboruság értelmet ada néki: felnyitá szemét a' nyavalya, és ezébejutván, hogy ő is így bánt az Attyával. Utánnaveti Aristoteles: *Et qui trahabatur, sistere jubebat in ostio: se enim Patrem eousq; traxisse dicebat.* Es a' ki hurezoltatik vala, az ajtoban megállani parancsollya vala: mert ő is az Apját, hogy addig hurezolta mondgya vala. Így állya boszuját Isten, az Atyákon tött boszunak.

Második dolog az, hogy a' mint Sz. Ambrus írja, nem ok nélkül kivánták a' régi Pátriárkák az Atyák áldását. Mert, *Ut Filiorum pietas provocetur, hanc Deus Parentibus dedit gratiam, ut qui bene-*

*Ecclesi. 3.
v. 5.*

*Levi. 24.
v. 19.*

*Isai. 28.
v. 19.*

benedicebatur à Parentibus, benedictus esset: qui maledicebatur, maledictus esset. Hogy a' fiak kegyessége felindíttatnék, ezt a' kegyelmet adta Isten a' Szüléknek, hogy a' ki megáldatik vala a' Szüléitől, áldott lenne: a' ki megátkoztatik vala, átkozott lenne. Bölcs Pláto azt mondgya: *Nil est imprecatione Parentis perniciosius filio.* Semmi nincs veszedelmesb a' fiunak a' Szüléje átkánál. De mi szükség ezt Plátoval bizonyítani? Holott a' Sz. Írásban erről tanuságunk vagyon, melyben a' mi lelkünknek gondvifelő Istene, minden lelki veszedelmeket előnkbe adott. Így szoll azért a' Bölcs: *Benedictio Patris firmat domos Filiorum: maledictio autem Matris* Eccli. 3. *eradicat fundamenta.* Az Atya áldása megerősíti a' Fiak házait: v. 11. az Anya átka pedig kirontya a' fundamentomokat. Hadgyunk békét bár egyéb példáknak: tekintsük meg csak a' mit ír Szent Agoston e' dologról: Cæsarcában, ugymond, egy aszszonynak hét fia, három leánya volt. Ezek engedetlenségekkel felháboríták Anyokot: ki erős átkokkal megátkozá őket. Bétellyesedék rajtok, a' mit az Írás mondott: *Maledicentis tibi in amaritudine* Eccli. 4. *anima, exaudietur deprecatio illius.* A' ki szivének keserűségében v. 6. téged megátkoz, annak könyörgése meghalgattatik. Azért mindigárt az Istennek itéletit érzék a' gonosz magzatok: mert a' kik félni nem akarának Anyoktól, egész testek szörnyűképpen kezde reszketni. Mikor a' reszketés el nem állana rolok, és az emberek csudájokra futnának: szégyenletekben elbujdosának, és szintén mint Kain, izélllyel bolyongottak e' világon, hogy ismérőjök között ne pironkodnának. Ezt pedig Sz. Agoston nem füllel hallotta, hanem szemmel látta. Annakutánna ketteiről azt írja, hogy penitentiát tartván bűnökről, a' Szent István Első Mártir teteméhez járultak, és meggyogyultak. Így akará Isten tanítani a' fiakat, hogy féllyenek Szüléjek haragjától, és átkától; ha ehez hasonlo, vagy ezt fellyülhalado csapástól akarnak menekedni.

Azért a' fiak akármely hatalmasok legyenek is, Szüléjek előtt kicsinyek legyenek, és ő tollók halgassanak. Sámson oly erős vala, hogy az oroszlányt kezével szaggatta. De a' Sz. Írás, *Judic. 14.* mint valami nagy dolgot feljedzi, hogy nem akarta hogy ezt v. 6. tudgya az Atya, és Anya: mert talám ha az ő rejét tudták volna,

- volna, felvén hatalmas erejétől, nem mertek volna azután Atyái hatalmokkal élni. Es ha Kristus Urunk: *Erat subditus illis.* Engedelmes vala nékik, az Anyjának tudnillik, és Sz. Józsefnek, és hatalmok alatt tartotta magát; nem tudom ki volna, a' kiszégyenlené Szüléinek engedelmeffégét. Senki pedig ne itillye, hogy csak azokat illeti ez a' tanítás, kiknek Attyok, Anyyok él e' világban: mert ez mindeneket illet. Mivel mikor Isten azt parancsollya, hogy Atyánkot, és Anyánkot tiszteljük, nem csak azokról szoll, kiktől test szerént születettünk; hanem azokról is, kiket az Irás Atyánknak nevez.
- Először azért, a' Lelki pásztorokat, és Tanítókat Atyánknak nevezi az Irás. Sz. Pál magáról mongya: *Ut filios meos clarissimos moneo. Nam si decem millia pedagogorum habeatis in Christo: sed non multos Patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.* Mint szerelmes fiaimot intlek. Mert ha tíz ezer tanítók vagyon is a' Kristusban: de nem sok Atyátok. Mert a' Kristus Jéhusban az Evangéliom által én szültelek titeket. Másutt pedig: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Fiaeskaím, kiket ismét szülök, míg a' Kristus ti bennetek formáltassék. Sz. István a' Papoknak szolván, Atyáknak nevezi őket: *Viri Fratres, & Patres audite.* Atyámfiai Férfiak, és Atyák halljátok meg. Annakokáért erőssen parancsollya a' Sz. Irás, hogy az Egyházi Pásztorokhoz engedelmesen halgassunk, mert ők adnak számot lelkünkért: *Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri: ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis.* Engedgyetek a' ti Elöttetek jároknak, és birtokok alatt legyetek. Mert ők vigyáznak, ugymint kik számot adnak a' ti lelkeitekért: hogy örömmel cselekedgyék azt, és nem nyógvé: mert az néktek nem használ. Másutt azt parancsollya az Ur-Isten: *Qui superbierit, nō lens obedire Sacerdotis imperio: morietur homo ille.* A' ki kevélykedik, nem akarván engedni a' Pap parancsolattyának: meghallyon az az ember.

Azt írja Arisztoteles, hogy elégséges böcsületet nem adhatunk a' Mestereknek, kik e' világi tudományokra oktatnak: ugy kell ezeket tisztelnünk, mint Atyánkot. Erre nézett Világbiro

Sándor, mikor azt írta Aristotelesnek: *Se illum non minus quam Genitorem amare: ab hoc enim vivendi; ab illo bene vivendi rationem se affectum.* Nem kevesbé szereti őtet mint az Attyát: mert ettől élni; amatol jól élni vőtt okot. Nem kevesebbel ados annak, a' kitől tanolt, mint az Attyának a' kitől származott. Innét könnyű megítélai menyivel többel tartozunk Lelkünk vezérinek, és legeltető Pásztorinknak, kik minket a' Mennyei bölcseségre oktatnak. A' Sz. Irás, a' Fejedelmeket, és világi Gondviselő Tanácsosokot is Atyáknak nevezi. A' Naaman jámbor szolgálai így szollának neki: *Pater, & si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debuerat.* Atyám, ha nagy dolgot mondott volna is néked a' Profeta, bizony meg kellett volna cselekedned. Atyáknak kell tartanunk az éleletes Vén embereket is, kiket tartozunk bocsúlai, tisztelai. Mivel az Ur Isten parancsolja: *Coram cano capite consurge, & honora personam senis.* Az ősz fő előtt felkely, és tiszteljed a' vénnek személyét. A' Bölcs pedig azt mondgya: *Presbytero humilia animam tuam, & Magnato humilia caput tuum.* A' vén előtt alázd meg lelkedet, és a' Fő ember előtt alázd meg fejedet. Annakokáért, Fiak, Leányok, úgy viselleyétek mindenekhez magatokot, hogy az Isten áldásit vehessétek e' világon, a' más világon pedig az örök Boldogságot. Amen.

4. Reg. 5.
v. 17.

Levi. 19.
v. 32.

Eccli. 4.
v. 7.

Mivel tartoznak a' Fiak az ő Szüléjeknek.

III. PREDIKATIO.

Qui timet Dominum, honorat Parentes, & quasi Dominis serviet his, qui se genuerunt. Eccli. 3. v. 8.

A' ki az Urat féli, tiszteli a' Szüléit, és mint Urainak úgy szolgál azoknak, a' kik őtet nemzették.

Iósef, Jákób Pátriárkának szerelmes fia; kit méltó minden Keresztény fiaknak követni; az Attyafiai-nak magát megjelentvén: *Ego sum Joseph.* Én vagyok a' Jósef; legottan azt kérlette: *Adhuc Pater meus vivit?* Ele még az én Atyám? Mely, nagy szeretetnek jele volt, mellyel legelőször is tartoznak

Gen. 45.
v. 3.

nak a' fiak az Atyáknak. Mert minthogy nincs kedvesb jofzánkunk életünknel, mellyet, Isten után, Szüléinktől vöttünk; méltó hogy őket kiváltképpen szeressük. Erről szép példáink vannak, még a' Pogányoknál is. A' többi között, Krésus Királynak természet szerént néma fia, látván, hogy egy vitéz az Attyát meg akarja ölni, megszallalt: *Noli occidere Regem.* Ne öldmeg a' Királyt, és az Attyát haláltól megmentette. Azt írja Fulgofius Alexiusrol, a' Konstantinápolyi Császárnak Isáknak fiáról, hogy midőn a' Battya istentelenül Isákot megfosztotta volna Országától, és a' szeme világától, fegyverrel Országába helyhezette. Es noha minnyájan ugy kőszöntötték mint Császárt: mindazáltal azt a' nevet, a' Birodalommal együtt az Attyának engedte. Szégyenüllyenekmeg azért a' gonosz fiak, kik Szüléjeknek halálót kívánnyák; vagy rajtok tört boszuságokkal életeket megtróvidítik. Nyilván nem örvendezhetnek Sz. Agostonnal: ki midőn az Annyának utolso betegségében, körülle forgolodnék, azt hallotta Annyától, hogy soha kemény szot tőle nem hallott maga ellen: és megvallya ez a' jo Fiu, hogy az ő tisztelete semmi volt az Annyának szolgálattyához képest: és buzgosággal könyörgött érette halála után is. Azokáért rövideden megmutatom; mivel tartozzanak a' Fiak az ő Szüléjeknek. Legyetek figyelmetesek.

Qui timet Dominum, honorat Parentes, &c.

A' ki az Urat féli, tiszteli a' Szüléit, &c.

Jósef az Attyát Kánaán földéből Egyiptusba hitta, minden házanépével, hogy jobban táplálhatná, így izenvén néki: *Demisit me Dominum univ'ise terra Egypti: descende ad me, ne moreris; & habitabis in terra Gessen: erisq; juxta me tu, & filij tui, & filij filiarum tuorum; oves tue, & armenta tua, & universa, que possides ibiq; te pascam.* Az Isten engem Urává tört egész Egyiptus földének: jőj alá hozzám, ne késsél; és lakjál Gessen földén: és mellettem lélsz te, és a' fiaid, és a' fiaidnak fiai; a' juhaid, és a' csördáid, és valamivel birlsz. Es ott táplállak téged. Jelentvén, hogy a' Fiak tartoznak Szüléjeket táplálni szükségekbén: minthogy azok is táplálták őket, és nagy munkával feltartották. Azokáért Urunk keményen megfeddette a' Farisæufokot, kik azt tanították, hogy a' Fiak

Gen. 45.
v. 9.

Matt. 15.
v. 4.

a' Fiak nem tartoznak Attyokot táplálni, csak a' Templomba vi-
gyenek áldozatot: a' mivel Attyokot táplálnák, azt a' Templomra
fordítván. Valerius Maximus írja a' Cimon leányáról, hogy a'
fogságban lévő vén Attyát, tejével táplálta. Hasonlot ír Plinius
egy szegény aszszonyról, hogy Anyját kit éhel akartak megölni,
tejével táplálván, életében megtartotta. Mellyel azt nyerte,
hogy a' Birák megengedték halálát.

Jósef az Attyát tisztelte, és megböcsüllötte. Mert midőn
Jákób elküldötte volna Judát Jósefhez, hogy jóvetelet hírré ten-
né: *Afoendit obviam Patri suo; vidensq; eum, irruit super collum ejus, & Gen. 46.*
inter amplexus flevit. Felméne az Attya eleibe; és látván őtet az v. 29.
ő nyakára borula, és az ölelgetés között síra. Salomon Király is
eleibe ment az Anyjának, és imáda őtet, és a' Királyifzékben
jobkezefelé ültette. *Surrexit Rex in occursum ejus, adoravitq; eam; 3. Reg. 2.*
positusq; est thronus Matri Regis, qua sedit ad dexteram ejus. Ezt a' bő- v. 19.
csületet a' szorgalmatos gondviselesért megérdemlik a' Szülék:
mellyet akkor mutatnak meg leginkább, mikora' gyermekek ma-
gokkal jötehetetlenek lévén, nagy bajt szerettek nekik, és sok
bűdösségeket nyeltek vélek. Ezt a' böcsületet a' Pogányok-
nál is feltalállyuk. Livius azt írja, hogy Koriolán nevű Romai
Fejedelem, megharaguán a' Romai háládatlan népre; sem a' kő-
vetek, sem a' Papok meg nem engesztelhettek: hanem az Anyja
Veturia, a' menyével, és unokáival méne a' Táborba. Kit mi-
dőn Koriolán meg akart volna ölelni, nem engedé; hanem azt
mondá neki: Légy veszteg addig, mig megértem, ha ellenségem-
hez jötteme, vagy Fiamhoz: és ha rabod vagyoke táborodban,
vagy Anyád. Halván ezeket Koriolán, megölelé az Anyját,
és monda neki: Meggyőzted haragomat, és diadalmat vóttél
rajta. Es Romára fordítván beszédét, monda: Hazám, noha
méltán gyűlöllek, mindazáltal ennek kérésére megengedek.

Ez oly nagy kötelesség Isten előtt, hogy a' maga tiszteletét is
ezzel állattya, mondván: *Filius honorat Patrem, & servus Dominum Malach. 1.*
factum: si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, v. 6.
ubi est timor meus? A' Fiu tiszteli az Attyát, és a' szolga az ő Urát:
ha azért én Atya vagyok, hol az én tiszteletem? és ha én Ur va-
gyok, hol az én félelmem? A' Tiz parancsolatban a' három

- parancsolat után, mellyek az Isten tiszteletét parancsollják, a' Negyedik, mely Szüléinknek tiszteletét parancsollja. Salomon is a' Példabeszédekben, az Isteni tisztelet után, az Atyák s' Anyák tiszteletiről szoll. Okát adgya ennek Sz. Agoston, magyarázván Sz. Pálnak mondását, ki azt írja, hogy az Istentől neveztetik minden Atyaság Mennyékben, és a' földön. *Ex quo omnis Paternitas in Caelis, & in terra nominatur:* és azt mongya, hogy az embereknek első, és fő Attyok az Isten: a' több Atyák pedig, helytartói, és utánnavalok. Azokáért miképpen hogy a' ki a' Király Tisztartóját boszusággal illeti, ugy büntettetik mintha a' Királyt illette volna boszusággal. Azonképpen a' ki a' Főatyának helytartóját boszusággal illeti, méltó olyan büntetésre, mellyet az érdemel, a' ki az Istent illeti boszusággal. Innét mongya a' Bölcs:
- Qui timet Dominum, honorat Parentes, & quasi Dominis serviet his, qui se genuerunt.* A' ki az Urat féli, tiszteli a' Szüléit, és mint Urainak ugy szolgál azoknak, a' kik őtet nemzették: jelentvén hogy együtt jár mind a' kettőnek tiszteleti. Es az Isten ő maga mondatik büntetni azokat, kik a' Szüléjek ellen vétnek: *Maledictus à Deo, qui exasperat Matrem.* Megátkoztatott Istentől, a' ki megkeseferiti az Annyát. Ezt az átkot jelenti Salomon, mondván: *Oculum, qui subsanat Patrem, & qui despicit partum Matris sue, effodiant eum corvi, & comedant eum filij aquile.* A' szemet, mely megcsufollja az Attyát, és a' mely megutállja az Annyának szülését, vájjákkí azt a' hollók, és egyékmeg azt a' sasok fiai. Holott azt veddeszedbe, hogy ha csak a' szemmelvaló megcsufolás is, oly nagy büntetést érdemel; mit érdemel az, a' ki kezével, vagy más módon megférti Szüléit?

Kérdené valaki: Mint kell érteni a' Salomon átkát? Felelet. Vannak némelleyek, kik a' Hollókon, és a' Sasok fiain, az órdögököt értik. Mintha azt mondotta volna: Afféle fiat az órdögök emészszékmeg. Nyilván Sz. Jeronimus, és Aranyszájú Sz. János Hollóhoz hasonlittják az órdögöt, és gyakorta Holló képében jelenikmeg. A' Sasok fiai is hasonlok az órdöghöz, az ő ragadozó prédálásokért. Es mind a' Holló s' mind a' Sas, azért példázza főképpen az órdögöt, hogy dögre, vagy holt testre siet, és azt nagy meszfe megérzi. Azt is bizonynyal írják némelleyek, hogy

hogy a' Hollók legelsőbben is a' szemet vájjákki, és azt a' falatot igen kedvellik: a' Sasok pedig a' szivet. Azokáért afféle Fiak, a' Hollóknak, és a' Sasoknak adatnak, hogy szemeket, és sziveket kivájják. Mert mintha szemek nem volna, Szüléjeket nem ismerik; és mintha szivók nem volna, nem szeretik őket. Kérdéné mégis valaki: Mi okért vét ilyen rút átkot Salomon, az ilyen fiakra? - Felelet. Miképpen hogy az Isten ellen való vétkeknek nehéz voltát az Istennek méltóságából, és a' mi alávalóságunkból fontollyuk. Hasonlóképpen gondolkodhatunk, az Atyák ellen való vétkekről. Mert ha az Atyákat a' fiakkal egybevettyük, azt találjuk, hogy az Atyai méltóság, és a' fiui alávalóság között felette nagy kőz vagyon. Es a' mint Aristoteles jól mondotta: A' természetnek törvényéből, a' Fiak mindenkor az Atyák birodalmában vannak; úgy hogy akár mint nevelkedgyeknek is a' méltóságban, az Atyai birodalom alatt marad a' fiu. Azokáért felette nagy véték a' Szüléket megbántani, és nagy büntetést érdemel.

Jósef engedelmes volt az Attyának, nem csak mikor az Attya házában volt, és a' Battyaihoz küldetett az Attyától; hanem mikor Egyiptusnak Fejedelme volt is. Mert az Attya parancsolatjának engedvén, őtet nem Egyiptusban, hanem Kánaán földében temette. Tudták ezt a' Battyai: azokáért az Attyok halála után, félvén hogy a' rajta tört böszeletet megtorollya, hozzája küldöttek, mondván: *Pater tuus praecepit nobis antequam moreretur, ut hac tibi verbis illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati, atq; malitiae, quam exercuerunt in te: nos quoq; oramus, ut servus Dei Patris tui dimittas iniquitatem hanc.* Az Atyád megparancsolta nekünk, minekelötte meghalna, hogy ezeket mondanok néked az ő szavával: Kérlek hogy feletkezélel az atyádfiainak vétkekről, és a' bűnről, és gonofságról, mellyet cselekedtek rajtad: mi is kérünk hogy a' te Atyád Iltene szolgainak bocsásd meg e' hamisságot. Es megsemmisítá őket a' reménség. Nagy engedelmeffég volt a' Rekábitákban is, kiket a' boritalra nem vehettek az Atyoknak Jonadábnak parancsolatya ellen. Kiknek példájával, feddi az Isten Jeremiás által, az ő népének engedetlenségét. Ennek az engedelmeffégnek szép

Colos. 3.
v. 20.
Ephe. 6.
v. 1.

okát adgya Sz. Pál: *Filij obedite Parentibus: hoc enim placitum est in Domino.* Fiak engedgyetek a' Szüléiteknek: mert az kedves az Urnál. Es másutt: *Filij obedite Parentibus vestris in Domino: hoc enim iustum est.* Fiak engedgyetek Szüléiteknek az Urban: mert ez méltó dolog. Nyilván méltó dolog. Először: mert a' Szüléi fok dolgokban engednek a' fiaknak, és kedvek szerént cselekedzenek. Másodszor: méltó dolog: mert az Isten kívánnya, és parancsollya. Azért mingyárt utánaveti Sz. Pál: *Honora Patrem tuum, & Matrem tuam; quod est mandatum primum in promissione: ut bene sit tibi, & sis longevus super terram.* Tisztellyed az Atyádot, és az Anyádot; mely az első parancsolat az ígéletben: hogy jól légy, és hosszúéletű légy a' földön. Első parancsolatnak mongya az ígéletben: az az, első a' parancsolatok között; a' melynek megtartásáért, magánvaló ígéletet tött az Isten; és igen illendő ígéletet. Mert a' fiak, a' kik Szüléjeknek a' tőlök vótt életért háladok; és azért tisztelik őket, méltó hogy azon életben sokáig megmaradgyanak. Szépen okoskodik Sz. Tamás, mondván: A' Fiak életet Attyoktól vésznek, mint a' vitézek jószágot Fejedelmektől. Azért a' mint ezek megérdemlik, hogy bírják a' jószágot, míg a' hiveségben megmaradnak. Ugy a' Fiak is valamig az Attyokot tisztelik; érdemlik hogy éllyenek. Es a' mint a' párttűző vitézek, megfosztatnak a' jószágtól: ugy az engedetlen fiak is az élettől.

Sapi. 4.
v. 14.

Mondaná valaki: Gyakorta az engedelmes fiak rövid életűek: tehát azok nem vészik az ígéletet? Abulensis azt feleli, hogy az Attyát tisztelő fiu, ha hamar meghal is, sokat élt: mert az idő nem a' henyélésnek mértéke, hanem a' munkának, és a' jó cselekedetnek. A' minémű ifiurot emlekezik a' Bölcs: *Consummatus in brevi, explevit tempora multa: placita enim erat Deo anima illius.* Rövid időben vége lévén, sok időket töltöttb: mert kedves volt Istennek az ő lelke. Sz. Jeronimus azt feleli: Midőn az Isten az Irásban világi jokat ígér; ha azokat meg nem adgya, jobbakat ad érettek, tudnillik lelkieket, és Mennyeieket. Így mongya Dávid: *Junior fui, etenim senis; & non vidi iustum derelictum, nec semes ejus querens panem.* Ifiu voltam, és megvénhedtem; és nem láttam, hogy az igaz elhagyatott volna, sem hogy az ő magva kenye-

Isal. 36.
v. 25.

kenyeret kerestett volna. Maga tudgyuk hogy az igaz Lázár, koldulást jutott: és sok Mártírokat az éhség, és egyéb nyomoruság fogyatta. De akkor az Isten, a' testi kenyerért lelkit, és Mennyeit adott nekik, a' békeségestűrést, és a' Mártiromságnak koronáját, mely meghaladgya a' testi kenyérnek jóvoltát.

De azt is eszünkbe kell vennünk, hogy Sz. Pál, nem akár-mint mondgya a' fiaknak, hogy az Atyoknak engedgyenek; hanem, *In Domino*. Az Urban, az az, az Urért, a' ki azt parancsolja: avagy az Urnak akarattya, és törvénye szerént. Es ha az ellen parancsolnak: nem az Urban, hanem az órdóghen parancsolnak; és nem tartoznak engedni. Oka annak ez: mert az Atyák hatalma a' fiakon, az Isten birodalmábanvaló részefülés. *Ex quo omnis Paternitas nominatur*. Kitől minden Atyaság neveztetik. Azért ha külömbet parancsol az Istennél az Atya, megszűnik minden hatalma. Mert az ellen cselekezik, a' kitől azt a' hatalmat vőtte. A' minthogy az Ur parancsolattya ellen, nem tartozunk engedni a' tisztartónak, kinek egyéb hatalma nincs, hanem a' mellyet az Uról vőtt: mellyel nem élhet az Ur akarattya ellen. Továbbá többet vőttünk Istentől, hogysem Szüléinktől: azokáért többel is tartozunk Istennek, és inkább kell néki engednünk. Ezt sok Atyák meg nem gondolván, ha a' fiok az ő akarattya ellen, enged az Isten hivataljának, azt vitattya, hogy a' Negyedik parancsolatot megszegte. Holott annak a' parancsolatnak, az Istenért, és nem Isten ellen kell engednünk. Ezen kívül tartoznak a' Fiak engedni az Atyoknak, hogy áldomást vegyenek tőlök, és átkoktól megmenekedgyenek: Mivelhogy az Atyáknak mind áldások, s' mind átkok igen fogatos; és a' mint a' Bölcs mongya: *Benedictio Patris firmat domos filiorum: maledictio autem Matris eradicat fundamenta*. Az Atya áldása megerősíti a' fiak házait: az Anya átka pedig kironntya a' fundamentomokat. Így láttyuk, hogy mivel Noé megáldotta Semet, és Jáfetet; megáldta az Isten. Fogatos volt a' Tobiás áldása is, mellyel a' fiát megáldotta. De az átoknak is hatalmas ereje vagyon, a' mint kiterczik a' Noé átkából, Kám ellen: Es Jakóbból Ruben ellen. Mind ezekből megtanulok, mely méltó, lét szűkléges, hogy minden Fiu, Attyához, és Annyához engedelmes-

Ephe. 3.
v. 15.

Ad. 5.
v. 29.

Eceli. 3.
v. 11.

delmességgel, bocsúlattal, tisztességgel, szolgálattal legyen, ha Istennek kedvében akar lenni: ha e' földön nyomos akar lenni: ha sok testi, lelki áldomásokban akar részeülni: holta után pedig az örök Boldogságba menni. Amen.

AZ URAK TÜKÖRE.

Minémü köteleffégek vagyon a' Keresztyén Uraknak a' szolgákhoz.

I. PREDIKATIO.

Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta. Eccli. 33. v. 31.

Ha hiv szolgád vagyon, legyen néked mint a' lelked: mint atyádfiával ugy bánnyál véle.

AZ Istennek bölcs gondviselése, és Atyai kegyessége ugy rendelte, hogy az ő népe között, az Anyaszentegyház tagjaiban, külömböző hivatalok, és állapotok legyenek. Mely külömbözésnek szépen egybeszerkeztetett rendessége, sokkal nagyobb csudálkozást érdemel, hogysem a' Salomon Udvaranépeinek tekintetes állapottya. Mint az Egben, Nap, Hold, és Csillagok vannak, mellyek nagyságban, szépségben, és erőben külömböznek egymástól: de külömbözésekkel az Eget ékesítik, a' Földet pedig bennevaló állatokkal legeltetik. Mint az ember testében, sok féle tagok vannak, mellyek szépséggel együtt hasonlon szolgálnak egymásnak. Es noha egyik bocsúlatesb máfiknál, de mindenik oly szükleges a' több tagoknak, hogy akár mellyiknélkül, nem csak éktelen; de sok alkotmatlan fogyatkozásokkal csonka az egész test. Mint a' Táborban, és Városban, sok felsőbb, és alacsonyb tiszték vannak: mert eszeveszett sokaság, nem Tábor, és Város volna, ha azokban minnyájan egyenlők volnának. Hasonloképpen a' Bölcs Isten azt akarta, hogy

3. Reg. 10.
v. 5.

1. Cor. 12.
v. 15. 22.
26.

a' Vi-

a' Világon élő emberek között, különböző Rendek, és hivatalok legyenek. Mert ha minnyájan Urak volnának: ha minnyájan a' tudományok tanuságában, vagy a' Mennyei dolgok elmélkedésében töltenék életüket; ki fáradna a' testi táplálás megszerzésében? Ha minnyájan kézi munkával élének, ki tanítaná a' Mennyei, és Világi bölcseségeket? Ki viselne gondot az Országos dolgokra? Ki szolgáltatna törvényt? Mert a' Bölcs mondása szerént, noha a' szántóvető, noha a' kőmives, a' kovács, a' fazekas, oly szükségeselek, hogy, *Sine his non edificatur Civitas.* Ezeknélkül nem épül a' Város. De ezek, *Super sellam Judicis non sedebunt, neq; palam facient disciplinam.* A' Biro ízékebe nem ülnek, se meg nem magyarazzák a' tudományt. Mivel azért Isten akarattya, hogy ki Ur, ki Szolga legyen; lássuk először, az Urak köteleffégét, és tisztit. Három dologgal tartozik az Ur Szolgájának, főc birodalma alatt lévőknek is. Először; hogy cselédgyét szeresse, lelkekre gondot viseljen, Istenes életre oktassa őket. Másodszor; hogy testi szükségekben, és fogyatkozásokban őket gyámolicssa, segicse. Harmadszor; hogy vétkekért őket dorgálja, és büntesse. Az elsőről szollok mostan: Másodikrol, és Harmadikrol, a' Második Prédikáciomban. Legyetek efendes halgatásban.

Si est tibi servus fidelis, &c.

Ha hiv szolgád vagy, &c.

Elsőbben azért; Köteles az Ur, hogy jámbor szolgáját szeresse, mint a' Százados azt a' szolgát, mellyért kőnyörgőt Urunknak: mert, *Erat illi pretiosus.* Igen kedves vala néki: mint drága embert nagyra bősüllötte azt. Világosb, és hatalmasb szokkal ki nem mondhatta a' Sz. Lélek mint kell a' jámbor szolgát szeretni, mint mikor azt parancsolta: *Servus sensatus, sit tibi dilectus quasi anima tua.* Az értelmes szolga kedvedben legyen mint lelked. *Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua; quasi fratrem sic eum tracta.* Ha hiv szolgád vagy, legyen néked mint a' lelked; mint atyádfiával ugy bánnyál véle. Nem csak azért kell a' jámbor szolgát szeretni, és bősülleni, hogy jól, és hasznoson szolgál: hanem azért is, hogy Isten ó érette lok jokkal látogattya az Ura házat. Mihent Jákob a' Lában házába méne: mihent

- Jofef a' Putifár szolgálattára juta: *Benedixit Dominus*, Megáldá az Ur Isten a' gonosz Urakot, a' jámbor szolgálkért. Maga Lábán megvallotta Jákóbnak: *Experimento didici, quia benedixit me Deus propter te.* Probálva megtanoltam, hogy megáldott Isten engem értted. Irva vagyon Jofefről is: *Benedixitque Dominus domui Egyptij propter Joseph, & multiplicavit tam in edibus, quam agris cunctam ejus substantiam.* Es megáldá az Ur az Egyiptus házat Jofefért, és megfokasítá mind a' házakban, s' mind mezőkön való minden ő marháját. Hogy a' jámbor szolgálk szeretésére indittassanak az Urak, a' Sz Írás azt mondgya, hogy Attyoknak hitták régen Urokat a' szolgálk: *Accesserunt ad Naaman servi sui, & locuti sunt ei: Pater, & si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere deberat.* Hozzája járulának Naamanhoz a' szolgálk, és szollának néki: Atyám, ha nagy dolgot mondott volna is néked a' Proféta, bizony meg kellett volna cselekedned.

Arra kötelezi a' Cselédes embert az Atyai nevezet, ugymond Sz. Agoston; hogy noha a' világi jokra nézve, külömben tartya fiát, hogysem szolgálját: de, *Ad Deum colendum, omnibus domus sue membris, pari dilectione consulat: omnibus in familia sua, tanquam filijs ad colendum, & promerendum Deum, consulat.* Az Isten tiszteletére, a' háza minden tagjainak egyenlő szeretettel gondgyát viselley: mindenekre az ő cselédgyében, mint fiaira az Istent tisztelni, és megérdemleni gondot viselleyen. Az Uraknak azért, első, és legnagyobb köteleffégek az, hogy alattokvalokot, jora tanítsák, és izgassák. Reávigyázzanak, hogy erkölcsököt Keresztyén Hitek regulája szerént rendellyék. Mert nem Keresztyénség, hanem Törökség volna, ha csak testi szolgálattát vennők az alattunkvaloknak, és lelkekkel nem gondolnánk. Minekokért a' kinek cselédgye, és Jobbágya vagyon, szeme előtt viselleye, mely drága Isten előtt akármely ember lelke: mivel a' mint Kristus Urunk mondgya: *Quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Micfoda váltságot ad ember a' lelkéért? Heúbavalo mind az egész Világ egy lélekhez képest, mellyet semmin el nem cserélhetni. Ugyan azon helyen édes Idvözitőnk mongya: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur?* Mit használ embernek, ha az egész világot megnyeri, lelké-

lelkének pedig kárát vallya? Innét mongya Sz. Ambrus: *Exiguus est totus mundus, pro unius anime dispendio.* Kicsin az egész világ egy léleknek kárához képest. Egy lélek veszedelme nagyobb kár az egész világnál. Nissenus pedig: *Qui humanam novit naturam, nec totum quidem mundum dicit esse satis justum pretium, quod detur pro anima hominis.* A' ki az emberi természetet isméri, az egész világot is nem mongya méltó árunak lenni, mely az ember lelkéért adassék. Mivel lsten a' lélekért emberre lött; és sok fáradságok után, életét váltságáért adta. Ezokáért mondotta Sz. Pál: *Charitas Christi urget nos.* A' Kristus szereteti kinszerit minket. 2. Cor. 5. Es legottan okát adgya: *Pro omnibus mortuus est Christus: ut & qui vivunt, jam non sibi vivant; sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Mindenekért megholt a' Kristus: hogy, a' kik élnek is, már ne magoknak éllyenek; hanem annak, a' ki érettek megholt, és feltámadot. Ha azért Sz. Pált izgatta, és ebrefztette a' Lelkek keresésére az a' nagy szeretet, mellyel Kristus a' Lelkeket megváltotta. A' jámbor Gazda is tartozik, hogy minden Házanépet Isteni felelemre, szent életre izgassa, a' mint Sz. Agoston szol: *Si amatis Deum, rapite omnes ad amorem Dei, qui vobis junguntur, & qui sunt in domo vestra.* Ha Istent szeretitek, ragadgyatok Isten szerelmére mindenedet, kik hozzátok foglaltatnak, és a' kik a' ti házatokban vannak. Sőt azt kívánnya Szent Agoston, hogy: *Unusquisq; Paterfamilias, pro Christo, & pro vita aeterna, suos omnes admoneat, doceat, hortetur, corripiat. Ita in Domo sua, Ecclesiasticum, & quodammodo Episcopale implebit officium.* Akármely Cselédes gazda, a' Kristufért, és az örök életért, mind az óvéit incse, tanítsa, oktassa, dorgállya. Ugy az ó Házában, néminémüképpen az Egyházi, és a' Püspöki hivatalt bételleyesíti. Minden cselédes ember nem csak Uri, hanem Püspöki tisztet viselleyen Házában: oktatóván cselédét az igazságra, és tekéletes erkölcsre: eleibeadván a' Mennyei Boldogság örömét: a' kárhozatnak kinnyát: a' Pokolnak rettenetes gyótremit. Intvén hogy a' kevélységet, esküvést, szitkozodást, bujaságot, részegséget, haragtartást, és egyéb vétkeket eltávoztassanak. Mert, *Beatus, qui emarrat justitiam auri audienti.* Boldog, a' ki az igazságot a' halgato fülnek beszéli. Eccl. 25. v. 12.

Annakokáért a' Cselédes gazda megemlekezzék mindenkor

1. Tim. 5.
v. 8.

Sz. Pálnak ama szavairól: *Si quis suorum maximè domesticorum curam non habet; fidem negavit, & est infideli deterior.* Ha ki az övéire, és főképpen házanépére gondot nem visel; a' Hitet megtagadta, és a' hitlennél alábvalo. Egyébkor is, de főképpen mikor Jeles

Gen. 35.
v. 2.

Innepek közelgetnek, egybegyűjtse cselédét, és úgy szollyon nékik, mint Jákób Patriárka házanépének: *Abijcite Deos alienos; mundamini; & mutate vestimenta vestra.* Surgite ascendamus in Bethel, ut faciamus tibi altare Deo. Hányátokel az idegen Isteneket; tisztuljatok meg; és változtassátokel ruháitokat. Kellyetekfel, és menyűnkfel Bételbe, hogy ott oltárt építsünk az Istennek. Jo fiaim ha ki közületek Isten ellen Bálványt emelt szivében, térjen Istenhez; tisztítsaki lelkét a' szent Gyónás által: vegyen tiszta, és szent lelki öltözetet magára: és jertek velem együtt az Isten Házába, hogy áldozzunk, és szolgáljunk ott néki. Nem elég szép szó: Példával kell az alattvalókat jámborságra vinni. Mert igazán mondotta Solon: *Si majores secundum leges vixerint, optime regetur Civitas.* Ha az Elöljárók a' törvények szerént élnek, igen jól igazgattatik a' Város. Mind a' Ház, mind a' Város, jo rendben léfzen, ha az Elöljárók jo példát adnak magokrol. Erre nézet Sz. Pál, mondván: *Consideremus invicem, in provocationem charitatis, & bonorum operum.* Tekintsünk egymásra, a' szeretetnek, és a' jo cselekedeteknek felindítására.

Hebr. 10.
v. 24.

Nem csak Keresztyéni szeretetre, hanem magok hasznára nézve is, azon kell lenni az okos Uraknak, hogy Istenfélő, jámbor szolgálókat tartsanak. Mert az szolgál hiven, és igazán embernek, a' ki igazán szolgál Istennek. Hallyad mit mond Szent Ambrus: *Non potest homini esse amicus, qui Deo fuerit infidus.* Nem lehet barátja embernek, a' ki hitetlen az Istennek. Az okos Urak azért féslett, és erkőlestelen szolgálókat, ne szevedgyenek Udvarokban; nem csak azért, hogy a' szolgáló vétkeffége, az Urát is gyalázní szokta. Mert ama példabelzéd szerént, mellyet

Eccl. 10.
v. 2.

a' Sz. Lélek mondott: *Secundum Judicem populi, sic & ministri ejus: & qualis Rex est Civitatis, tales & inhabitantes in ea.* A' népnek Bírója szerént, úgy az ő szolgálóis: és a' minéműt a' Város Vezére, olyanok a' bennelakók is. Hanem azért is hogy bátorságofon nem bízhatnak az Urak azokhoz, kik Istennel, és az ő szent paran-

parancsolatival nem gondolnak. Sőt ezekről méltán mondhatni, a' mit a' Régiek szoktak mondani a' gonosz szolgákról: *Totidem esse hostes, quot servos.* Ugyan annyi ellenségek, a' mennyi szolgák. Annyi ellenséget tart ember házában, mennyi lator szolgát. Mert a' kit Pokol félelme, és az Istennek jóvalta nem tartoztat a' gonofzságtól, sokkal inkább nem tartoztattya Ura akaratya. Azért a' Nagy Constantinus Császár atya, Constantius, hogy szolgait megpróbálná, és a' férgesét kihánná, Parancsolatot ada, hogy, Valaki kőzülők a' Pogány Isteneknek nem áldozik, szolgálattya nélkül ellégyen. A' kik elbulcsuzának inkább, hogysem Istent megbántanak, azokat Constantius igen megdicfíre, és nagyob tisztekre emelé. A' kik pedig a' Kristust elhagyák Urok kedvéért, gyalázatos szokkal Udvarából kiűzé; *Tanquam Dei proditores, Imperatoris servitio indignos censuit. Quomodo enim fidem Imperatori servabunt, qui adversus Deum perfidi sunt?* Mint Isten áruloit, a' Császár szolgálattyára méltatlanoknak ítélte. Mert miképpen tartják meg hitüket a' Császárhoz, a' kik hitetlenek az Istenhez? Nem méltok, hogy az Isten árulok szolgállyanak a' Császárnak. Mivel igazak nem lehetnek embernek, a' kik nem igazak Istennek. Ugyan erre nézet Sz. Dávid, mikor azt mondotta, hogy a' mely szolgát jóvá nem tehetett, azt házában nem szenvedte: méltán is, mert az ilyen ember egyebeket megronthat, vagy megvesztegethet, és maga sem lehet igaz szolga.

Psal. 100.
v. 7.

Ugy rendelte tehát Isten az emberek állapottyát, hogy egymás terhét hordozzák: és ne találtaffék senki e' Világon, ki vagy lelki, vagy testi segítségét ne adhasson egyebeknek; ne vehessen egyebektől. Nem akarta Isten, hogy senki oly légyen, ki egyebek segítségére nélkül ne szűkölködjék; ki minden terhének viselésére elégséges légyen: hanem azzal akarta az alázatosságot, és egymás Izeretét bennünk gyökereztetni, hogy Fők, és Lábak; Urak, és Szolgák; Gazdagok, és Szegények légyenek. De különkülön, mindennek szűksége légyen, más egyebek segítségére. Ha állapotokban, értékekben, és gazdagságban minnyájan egyenlők volnánk, csak egy Mesterember sem taláztatnék: mért a' szegénység cselekedtetni, hogy oly művet tanollyanak az emberek, melyből táplálást nyerjenek. Ha pedig gazdagok nem

Galat. 6.
v. 2.

volnának; kik nagyobb, és közönlégesb dolgokra vigyáznak; nem vehetnék a' szegények hasznát a' mesterségnek. Ki szolgáltatna igazságot: ki szerzene bátorságot a' prédáló tolvajoktól, ha minnyájan bérefek, és kapások volnánk? Isten rendelése tehát hogy különbözés legyen közöttünk, hogy szegények, és gazdagok legyenek e' Világon; hogy minnyájan egymást segítsük, ki pénzzel, ki munkával, ki okos gondvifeléssel; és ha a' Szolgák külső munkával terheltetnek, az Urakat gondvifelés farszja. Kiki azért magát hivatalyában úgy viselje, hogy farságának órok jutalmat vehesse Isten Országában. Amen.

Az Urak tartoznak, testi szűkségekben megsegíteni a' Szolgákat: és vétkekért megdorgálni, és büntetni őket.

II. PREDIKATIO.

Domini, quod justum est, & æquum, Servis præstate: scientes, quòd & vos Dominum habetis in Cælo. Colos. 4. v. 1.

Urak a' mi igaz, és illendő, a' Szolgáknak megadgyátok: tudván hogy néktek is Uratok vagyon Menyben.

Artozik az Ur gyámolítani, oltalmazni, és segíteni a' Szolgákat, és Jobbágyokat. A' kiket Isten Uraságra emelt, azoknak Sz. Gergely Pápa azt parancsollja: *Nolite intrà vosmetipsos pensare, quid habetis; sed quid estis.* Ne gondollyátok timagatokban, mitek vagyon; hanem mik vattok. Mert noha az Urak, értékesbek, nemesbek, és tiszték hivatalyában böcsületesbek a' Szolgáknál: de természetekben hasonlok, lét egyenlők akármely alacson Szolgához. Azért miképpen a' ki lovat vészen, pokroczt levéteti, és csak magán szemléli a' lovat. Ugy a' nagy szereneséjű, és főrendű embernek tanácsollja Seneca: *Se pone pecuniam, domum, dignitatem: te ipsum considera.* Tedd félre a' pénzt, házat, méltóságot: gondold meg tennenmagadot.

Kiki

Kiki azért félre tegye a' pénzt, jofzágot, méltoságot: és a' mint magában vagyon, ugy szemléllye magát. Ha ezt cselekeszi általéri, hogy a' Szolgák csak szerencsével, külömböznek tőle, nem természetel. A' Keresztyén Urak, ennél tovább mennye- nek az igaz Hitnek tanítása után: és meggondollyák, hogy nem illik azokat megutálni, vagy alávaloknak itilni, kiket Isten, fia- ivá fogadott; kiknek Mennyei boldogságot ígért: kikért Kríftus szent vérét kiontotta. Noha azért a' Világ jovaival bévefseb az Ur: de a' Kríftus váltságára, az üdvösséges jokra nézve, semmi- vel nem job, legalacónb szolgájánál. Sőt talám a' szolga ked- vesb, kelemetesb Isten előtt; és nagyobb dicsőlégre emeltetik Men- nyországban. Ezek így lévén, rövideden megmutatom, hogy az Urak tartoznak, testi szűkségekben megsegíteni a' Szolgákat: és vétkekért megdorgálni, és büntetni őket. Figyelmetesen hal- gassátok.

Domini, quod iustum est, & equum, &c.

Urak, a' mi igaz, és illendő, &c.

Ne terhellye szolgáját az Ur, mint barmát, felettébbvaló mun- *Jere. 34.*
kával; hanem észébe jusson, hogy Isten fegyverrel, dőggel, éh- *v. 17.*
séggel fenyegeti az Urakot, a' szolgák rongálásáért: és hogy az *Exod. 3.*
Egyiptusbelieket azért rontá sok csapásival: mert modnélkül ter- *v. 7. 9.*
helték az alattokvaló Iffraelitákat. Annakokáért, Elsőbben; az *c. 5. v. 18.*
Isten parancsolattya szerént, éppen, igazán, és üdö halogatás- *Deut. 24.*
nélkül, adgyameg a' szolgák fizetését, tudván hogy a' tób Egbe- *v. 14. 15.*
kiáltó bűnök között egyik: *Pretium laboris, mercés operariorum frau-* *Jac. 5.*
data, clamor contra te ad Dominum. A' munkások bére, mely csa- *v. 4.*
lárdul megtartatott, kiált ellened az Urhoz. Másodszor; az
okos Afszony példáját kövesse: *Dedit cibaria ancillis suis.* Elede- *Prov. 31.*
leket adot az ő szolgáloinak. *Non timebit domus sua à frigoribus ni-* *v. 15. 21.*
vis: omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus. Nem félti az ő
házát a' ho hidegtől: mert minden házanépe kétszeresbe öltö-
zöt. Harmadszor; a' Sz. Pál mondását szeme előtt visellye: ki mi-
kor azt parancsolta volna a' Szolgáknak, hogy ugy szolgállyanak
Uroknak, mint Istennek, utánaveti: *Et vos Domini eadem facite* *Ephe. 6.*
illis, remittentes minas: scientes quia & illorum, & vester Dominus est in *v. 9.*
Celis: & personarum acceptio non est apud eum. Ti is Urak azono-
kot

kot cselekedgyétek nékik, elhagyván a' fenyegetéseket: tudván, hogy mind az ó Urok, s' mind a' tiétek Mennyekben vagyon: és személy válogatás nincs ó nála. Mintha mondaná: Ti is Urak, ugy visellyétek szolgátokhoz magatokat, mint Isten az alattvalokhoz. Nem bánik ugy velünk az Isten, mint kegyetlen Tirannus; hanem mint kegyes Atya; szeretettel, szelidséggel, kegyessen, irgalmason parancsol. Senkit ereje felett nem erőltet: szolgainak szükségére gondot visel: fogyatkozásit, és tudatlanságit nagy türéssel szenved. Ez a' példa, mellyet követni kell az Uraknak.

Luc. 6.
v. 31.

Azt parancsolja megváltó Kristus Urunk: *Prout vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.* A' mint akarjátok, hogy cselekedgyenek veletek az emberek, ti is hasonloképpen cselekedgyétek vélek. Tobiás pedig azt mongya: *Quod ab alio oderis tibi fieri, vide ne tu aliquando alteri facias.* A' mit mástól gyűlölsz néked cselekedtetni, meglássad hogy soha azt másnak ne cselekedgyed. Szépen mongya Seneka is: *Sic cum inferiore vivas, quemadmodum tecum velles Superiorem vivere. Quoties in mentem venit, quantum tibi in servum licet; veniat in mentem tantundem in te Domino tuo licere.* Ugy ély az alattvalóval, a' miképpen akarnád az

Tob. 4.
v. 16.

Elöljárót veled élni. Valamennyiszert eszedbe jut, menyit szabad néked szolgádon cselekedned; jusson eszedbe ugyan annyit szabad Uradnak rajtad cselekedni.

Colos. 4.
v. 1.

Azt parancsolja Sz. Pál: *Domini, quod justum est, & aequum, servis praestate: scientes quod & vos Dominum habetis in Caelo.* Urak, a' mi igaz, és illendő, a' szolgáknak megadgyátok: tudván hogy néktek is Uratok vagyon Mennyben.

Job. 31.
v. 13.

Mintha mondaná: Urak, megadgyátok a' szolgáknak, a' mivel igafság, és szegődés szerént tartoztok: és illendőül visellyétek magatokat hozzájuk; megemlekezvén, hogy néktek is Uratok vagyon Mennyekben; és a' mint bántok a' szolgákkal, ugy bánik Isten veletek. Igen szép példát adot az Uraknak Sz. Job, e' dologban: *Si contempsi subire iudicium cum servo meo, & ancilla mea, cum disceptarent adversum me. Quid enim faciam, cum surrexerit ad iudicandum Deus? Et cum quaserit, quid respondebo illi? Numquid non in utero fecit me, qui & illum operatus est: & formavit me in vulva matris.* Ha nem akartam törvényt állani a' szolgálomnak, és szolgálomnak,

midőn

midőn ellenem perlenének. Mert mit cselekedgyem mikor felkél az ítéletre az Isten? Es mikor megkérd, mit felellyek néki? Nem az teremtette engem is a' méhben, a' ki őtet alkotta: és nem azon egy formálte engem a' méhben? Azon Isten teremtette a' szolgát, mely az Urat: és a' mint ő a' szolgákat, ugy Isten őtet megfanyargattya, ha hivatallya határát általhágja.

Noha egyéb szűkségekben is; de főképpen betegségekben, ugy kell a' szolgákat segiteni, mint segitette az Evangeliomi Százados: ki midőn emberi orvoslásokból kifogyot volna, és látná hogy halálra vált szolgája, nem nyula hivságos babonákhoz; hanem Istentől kerese utolso segitséget néki. Nem bánék ugy szolgájával, mint amaz Istentelen Amalecita; kiről azt mondá Dávidnak a' szolgája: *Develiquit me Dominus, quia egrotare cepi nudius tertius.* Elhagyot az Uram engem, mert meg kezdék betegülni tegnapelőt. Mihent megbetegedém az utban veszni hagyja engem az én Uram. Nem csak a' Keresztyéni szeretet, és igazság kívánnya a' beteg szolgárával gondviselet. De az Uraknak hivségére is, semmi inkább nem indittya az alatvalokot, mintha betegségek idején, Elsőbbben lelkekre viselnek gondot; hogy Istennel megbékélvén, készen találtaffanak a' halálnak véletlen orájától. Azután testek szűkségét, és orvoslását megadgyák.

1. Reg. 30.
v. 13.

Harmadszor; Az Urak köteleffége kívánnya: *Punire peccatum; ut aut ipse, qui peccatur, corrigatur; aut alij terreantur exemplo.* A' vétket megbüntetni; hogy avagy maga, a' ki büntetődik, megjobbittaffék; avagy egyebek a' példával megrettennyenek, ugymond Sz. Agoston. Vigyázni kell azért minden Gazdának a' Cselédgye erkölcsére, hogy senki Istent, vagy felebaráttját meg ne bántsa: senki szavával, vagy cselekedetivel bozráncozást ne adgyon. Mert ha a' Gazda elhagattya alattavaloinak gonofságát, magáévá téfzi vétkeket, főt nevelője lészzen a' gonofságnak, mellyet el kellett volna távoztatni. Mivel, *Qui criminosos patitur impunè transire, ad crimina hortatur infantes.* A' ki a' bűnőlköt büntetetlen hadgya, az ártatlanokot a' bűnőkre hija, ugymond Ennodius. Te azért, a' kire Isten cselédet, és jofzágot bizott, eszedben tartsad, hogy noha Héli, lágy dorgálással tilalmazta

1. Reg. 3.
fiat v. 22.

cap. 3. fiait a' büntől: de mivel erősebb irral nem kötötte, és gyógyította
v. 13. őket, mind magának, mind fiainak, mind a' Sidó nép közül har-
cap. 4. mincz ezer embernek, meg kelle érette halni. Azért úgy vi-
v. 10, 11. sely gondot Házadnépére, hogy az alattadvalók gonofzságát
18. ne nyögjed; hanem megdorgályad, és büntessed: mert a' te le-
keden keresi Isten, ha tudva izenveded a' gonofzt házadban.

Eccli. 7. Miképpen azért, parancsollya Isten: *Ne ladas seruum in verita-*
v. 22. *te operantem.* Megneleérted az igazán munkálkodo szolgát. A-
zonképpen megparancsolta, hogy izájára ne bocsáttassék a' Szol-
Prov. 29. ga: *Qui delicatè nutrit seruum suum, sentiet eum contumacem.* A' ki
v. 21. gyengén neveli szolgáját, engedetlennek érzi őtet. Az Ur ad-
gyameg kenyerét, várja munkáját a' Szolgának; és a' mellet fe-
nyitékben tartsa: *Panis, & disciplina, & opus seruo.* Kenyér, és
Eccli. 33. figyelem, és munka a' szolgának. Ha pedig oly gonofz a' szolga,
v. 25. hogy a' szo nem fog rajta: *Seruo malevolus tortura, & compedes: mitte*
v. 28. *illum in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit otiositas.*
In opera constitue eum: sic enim condecet illum. A' gonofzakaro szol-
gának, gyótrés, és békók: küld a' munkára őtet, hogy ne hivol-
kodgyék: mert sok gonofzságra tanított a' hivolkodás. Dolgokr
rendeld őtet: mert az illik hozzája.

De a' fenyték, és dorgálás modgyában, az Urnak arra kell
Eccli. 4. nézni, a' mit Isten parancsol a' Bölcs által: *Noli esse sicut Leo in do-*
v. 35. *mo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi.* Ne légy
mint az Oroslány a' házadban, felforgatván házadnépét, és el-
nyomván az alattadvalókat. Némely Urak könnyen akármi-
némű gyanuságból fellobbannak, megdühödnek, kiáltnak, ékte-
lenül szitkozodnak, gyalázatos szokkal élnek: és nem okofságtól,
hanem haragos indulatoktól viseltetnek. Isten pedig azt pa-
Eccli. 33. rancsollya, hogy a' Szolgák ellen: *Sine iudicio nihil facias grave.* I-
v. 30. télet nélkül semmi nehezet ne cselekedgyél. Haragbol, boszu-
bol, hirtelen indulatbol, valami nagyot ne cselekedgyék senki.
Es elkerüllye, hogy mikor a' szolga vét két dorgály, és jobbita-
ni akarja, nagyob vétekbe magát ne keverje. Nem lehet annál
bolondab dolog, mint ha Istent megbántod haragoddal, szitkod-
dal, túrhetetlenséggeddel, azért hogy téged megbántott szolgád:
mintha magad bűnével kellene orvosolnod a' mások vét két:
mint-

mintha bűnnel, és Isten bántásával kellene kötnöd a' magad lérelmét: mintha mást dorgálván, magadot dorgálásra méltovább kellene tenned: és Istent megbántván, magadot is meg kellene háborítanod szolgád gonofságáért. Nem illik, ugymond Epictetus, hogy szolgádnak annyi hatalmat adgy magadon, hogy akkor busuly, és törődgyél, mikor ő akarja: *Neq, tam bene ei sit, ut suarum perturbationum habeat ille potestatem.* Neis légyen néki olyan jól dolga, hogy a' te megháborodásidra légyen hatalma. Mert ha féltő marháddal nem hagyod birnia szolgádot: *Si corpus ei non permittis: animum permittis ut perturbetur, & mereat?* Ha testedet néki nem engeded: lelkedet engeded, hogy megháborodgyék, és busullyon? Hallyad mit mond a' Bölcs: *Filio, & mulieri, fratri, & amico non des potestatem super te in vita tua.* Eccli. 32.
v. 20. Fiadnak, és felelégednek, az atyádfianak, és barátodnak ne adgy hatalmat rajtad életedben. Micsoda okofság tehát hatalmat adnod a' szolgádnak?

Végezetre, az okos Urnak nem kell mingyárt rongálni, és büntetni a' szolgát, mihent vádoltatik: hanem meg kell a' dolgot volna szerént érteni. Sokan a' vádolok közül álnokok: sokan vagy irigyek, vagy haragtol, és gyűlölségtől vifeltetnek; és néha magok költik, a' mivel egyebeket vádolnak: néha öregbitik körülálló részeit a' lótt dolognak. Jól végére kell tehát menni, minekelötte hitelt adgyon ember a' vádolásnak, és büntetéshez kezdgyen. A' büntetésnek sem kell tüzes haraggal, dühös szokkal, ocsmány szitkokkal lenni: mert az okofságnak, és mértékletes cselekedetnek ellensége a' harag. Igazán mongya Bölcs Cato: *Impedit ira animum, ne possit cernere verum.* A' harag a' lelket meggátollya, hogy az igaz dolgot ne láthassa. Nem is kell egy lévbe szózni, és minden szolgát egyaránt feddeni, vagy büntetni. Mert az értelmes szolgának, szo is vereség: és a' maga böcsüllő emberléges embernek, a' lágy, és szelid intés, elég dorgálás. Az alacson, és csekély okofságu rendeket, keményeb dorgálással, és gyalázatokkal is kell néha ebreszteni hivatalyokra. De a' böcsületes Urnak, arra szeme légyen, hogy maga kezével ne verekedgyék; hanem ha szükséges nagy okok külömbet kívánnak, mások által vigye az Ur végbe a' büntetést. Es meg-

Deut. 25.
v. 2.

emlekezzék hogy a' büntetésnek mértékét, a' vétek mellé kell vetni: és nem szabad a' határt meghaladni: *Pro mensura peccati erit plagatum modus.* A' véteknek mértéke szerént légyen a' vereségnek modgya. A' bűnnek nagy, vagy kicsinvoltához kell szabni a' büntetést. Ezek így lévén, úgy visellyék magokat az Urak a' Szolgákhoz, hogy e' világon Isten áldását vehessék, a' más Világon pedig az örök Dicsőséget. Amen.

Mivel tartozik a' Keresztyén Ur az ő szolgájának,

III. PREDIKATIO.

Si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior. 1. Timo. 5. v. 8.

Ha ki az öveire, és főképpen házanépére gondot nem visel, a' hitet megtagadta, és a' hitetlennél alábvaló,

AZ Ur Isten nagy méltóságba helyezettette volt az embert, minden teremtetállatinak Urává tévén, és csak maga birodalma alá vévén őtet. De a' bűn által nyomorult állapotra jutott ügye. Mert a' mint ő elpártolt Istentől, megvertén parancsolattját. Azonképpen ő tőle is elpártoltak a' teremtetállatok, nem szolgálván néki kedve szerént. Sőt nagy kemény szolgálat alávetetett; és az őrdögnek, a' ki meggyőzte, rabja lótt. De azonkívül is szolgálai állapotra jutott. Mert nicefen oly ember, a' ki másnak ne szolgállyon. Sőt mentől nagyobb Urnak láttatik, és több szolgákat tart, annál nagyobb szolgálatban vagon ő is: gondgya, és fáradsága lévén mint tarthassa azokat, és számot is kelletik azokról adni. Ez a' szolgálat a' bűnnek soldgya: mert a' Sz. Irásban csak neve sem találtatott a' szolgának, hanem a' bűnért, tudnillik, mikor Noé megátkozta az ő csufolófiát Kanaánt: *Maledictus Chanaan: servus servorum erit fratribus suis.* Atkozott a' Kánaán: az ő atyafiai szolgáinak szolgája léfzen. Büntetés azért a' szolgálat: de nem tudom ha nehezebé az Uraság-

Gen. 9.
v. 25.

ságnál. Mert ha nehéz a' szolgának, hogy Urnélkül szükölködik: az Urnak sem könnyű, hogy szolganélkül szükölködik. Es ha nehéz a' szolgának az Urától várni: nyilván nem könnyű az Urnak is a' szolgától várni. Azokáért nem könnyű megítélni, mellyik legyen nehezebb: főképpen mivelhogy; *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.* Az ember fia nem jött, hogy szolgállyan nekik, hanem hogy szolgállyon. Es Ur lévén, a' mint maga mondotta, szolgálai tisztet választott, Tanítványinak lábait megmosván: *Si ego lavi pedes vestros, Dominus, & Magister; & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Ha én megmostam a' ti lábaitokat, Ur, és Mester lévén; ti is tartoztok véle, hogy egyik a' másik lábait megmossa. Mert példát adtam néktek, hogy a' mint én cselekedtem veletek, ti is ugy cselekedgyetek. Ezek így lévén, rövideden megmutatom: Mivel tartozik a' Keresztyén Ur az ő szolgájának. Legyetek figyelmetesek.

Si quis suorum, & maxime domesticorum, &c.

Ha ki az övéire, és főképpen házanépére, &c.

Elsőben azért, mindeneknekelőtte azzal tartoznak az Urak a' Szolgáknak, hogy lelkekre gondot viseljenek. Sokan vétkeznek abban, hogy szolgákat fogadván, megkérdezik ugyan idejeket, erejeket, tudományokat, mesterségeket: erkölcsökkel pedig, és hitekkel semmit nem gondolnak: és ha mi fogyatkozást azokban látnak, nem igyekeznek megjobbításokra, vagy megtérítésekre: maga, a' mint Sz. Pál mongya: *Qui suorum, & maxime Domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* A' ki az övéire, és főképpen Házanépére gondot nem visel, a' Hitet megtagadta, és a' hitetlennél alábvalo. A' Hitet megtagadta, nem ízájával; hanem cselekedetivel. Mert az igaz Hit arra tanít, hogy: *Carnem tuam ne despexeris.* Testedet meg ne utáld. Abrahám azon nap, mellyen magát, és a' fiát Ismaélt környülmetélte, szolgálait is, kik számoson voltak, azon bélyeggel megjedzette. Es a' Királyi ember, egész Házával hit. *Credidit ipse, & Domus eius tota.* Az Orgona, hogy jól szollyon, a' sípoknak egyezni kell: az Ora, hogy jól ússzon, és mutasson, a' kereknek egy nyomban kell járni. A' hol a' cseléd nem egy hitű,

Gen. 39. vagy erkölcsű, sok viszfzavonyások, és gyűlölségek vannak.
 v. 5. Putifárt, és Lábánt, noha pogányok voltak, mindazáltal a' jámbor szolgákért; Jesefer, és Jákóbert megáldotta Isten. Dávid pedig, és az ő Onokája Roboám, a' gonosz szolgák miat nagy galibába estek. Azokáért Dávid magán tanolván azután, azt mondta az Istennek: *Oculi mei ad fideles terra, ut sedeant mecum; ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.* A' szemeim a' föld hiveire, hogy velem úgylenek: a' makulanélkül való uton járó, az szolgál vala nékem. *Non habitabit in medio Domus mea, qui facit superbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.* Nem lakik az én házam közepette, a' ki kevélységet cselekezik: a' hamisságokat szollonak szemeim előtt előmenetele nem volt. Ugyanis a' ki Istennek nem igazán szolgál, hogy bizhatik ahoz az ember?

Másodszor: Tartozik az Ur, jámbor szolgáját szeretni, és bocsúlleni, a' mint a' Bölcs jelenti, mondván: *Servus sensatum, sit tibi dilectus, quasi anima tua.* Az értelmes szolga, kedvedben legyen, mint a' lelked. *Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta; quoniam in sanguine anima comparasti illum.* Ha hiv szolgád vagy, legyen néked mint a' lelked: mint atyádfiával úgy bányál véle; mert lelkednek vérével vötted őtet: az az, mint vér szeréntvaló atyádfiát, kiben hasonlo vér, és természet vagy: avagy úgy vötted őtet, hogy véred helyet legyen, mely vérben áll az élet; mert ő tartya életedet munkájával, és őrizetivel. Ebből a' szeretetből, és bocsúletből következik, hogy fizetések meglégyen: mivelhogy, *Dignus est operarius mercede sua.* Méltó a' munkás az ő bérére: és ha valami nyomorúságba esnek, el ne hagyattassanak. Melyre valoban jó példát ad az Evangéliomi Százados: ki, a' mint Origenes írja, imígyen gondolkodott: Ez nékem szolgám, és én a' Teremtő szolgája vagyok. Ennek én a' földön vagyok Ura, nékem pedig Menyben nagy Uram vagyok. Ha azért én ezen nem könyörülök, mi módon könyörül amaz én rajtam? Ha én ezt nem segétem, miképpen segít amaz meg engem? Sokan nem a' szolgát szeretik; hanem a' szolgálatot: és ha ez megszűnik, vénség, vagy betegség miatt, a' szolgának is kitelik ideje, és elhagyattatik; a' mint a Sz.

Írásban példánk lehet az Egyiptiai legény, ki azt mondotta Dávidnak: *Dereliquit me Dominus meus, quia agrotare capi nudius tertius.* 1. Reg. 30. v. 13.
 Elhagyot az Uram engem, mert meg kezdék betegülni tegnap előt. De valoban megadta az árrát: mert a' legény megéledvén, Dávidot seregestől reája vitte, ki ugy megverte az Amalecziták seregét, hogy csak üllőfüllő szaladotel benne. Káldi Geörgy Pap Jesuita írja, mondván: Gyakorta hallottam az Atyámtól, hogy egy jámbor Ura volt, ki egynéhány héti betegsége után, minden héti bérét, egy csomoba kötven, szépen megadta néki: és midőn az Atyám csudálkoznék rajta, és azt mondaná, hogy ő tartoznék inkább fizetéssel a' jo gazdálkodásért, azt felelte a' jámbor Gazda: Jo fiam, minthogy bizonyos vagyok, hogy ha az egészség szolgált volna, örömet munkálkodtál volna mint egyébkor: azért szintén ugy akarok fizetni, mintha egészséged lévén munkálkodtál volna. Nem dispotálom ha tartozotte a' Gazda azzal, vagy nem: azt tudom, hogy másnak használván, magának káre nem tótt, sőt kevéssel fokot nyert: mert a' szolgák látván emberségét, és Keresztyén indulatját, fokkal szorgalmatosban szolgáltak néki, és helyére hozták a' mit jo kedvéből adott.

Harmadszor: Tartozik az Ur, jámbor szolgáját emberül tartani, nem rabul, vagy barmul. Mert vannak némeltyek, kik soha szolgájoknak csak jo szót sem adnak: mindent dérreldurral, szitokkal, és fenyegetéssel parancsolnak, a' Bölcsnek ama mondaná ellen: *Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi.* Eccli. 4. v. 35.
 Ne légy mint az oroszlány a' házában, felforgatván házadnépét, és elnyomván az alattadvalokat: tudnillik, kemény szokkal, és kiáltásokkal. Sz. Pál pedig a' fenyegetést is tiltya, mondván: *Et vos Domini remittentes minas.* Ti is Ephe. 6. v. 9.
 Urak elhagyván a' fenyegetéseket. Es jeles okát adgya: *Scientes quia & illorum, & vester Dominus est in Caelis; & personarum acceptio non est apud eum.* Tudván hogy mind az ő Urok, s' mind a' tiétek Mennyekben vagyon; és személy válogatás nincs ő nála. Mintha azt mondaná: Oh Urak, ne kegyetlenkedgyetek, se ne kevélykedgyetek a' szolgák ellen, kik atyátokfiai, és azon Ur szolgái, ki el nem szenved, hogy szolgatársaitokat elnyomjátok; hanem számot vévén tóletek, olyannak mutattya magát hozzátok,

tok, a' mint ti mutattyátok magatokat szolgaitokhoz. Mert nem lévén ő nála személy válogatás, nem nézi ki legyen Ur, vagy szolga; hanem mindennek érdeme szerént fizet, a' joért joval; a' gonoszért gonoszszal; tudnillik, az órók boldogsággal a' joért, az órók kárhozattal a' gonoszért. Ezt még a' Pogányok is atallátták; és azért mondotta Makrobius, hogy az Uraknak kegyessen kell bánni a' szolgákkal: mert minnyájan azon-éltetőállatokkal élünk. Es a' szolgálat nem a' természetől származik; hanem a' szerencse állapottya. Seneca pedig imígyen ír egy baráttyának: Eórómeft hallottam, hogy barátságoson él szolgáddal: okofságodhoz az illik. Szolgák-é? Iőt emberek. Szolgák-é? Iőt együttlakozok. Szolgák-é? Iőt alázatos barátink. Végezetre, Szolgák-é? Iőt szolgotárfok: ha meggondolod, hogy a' szerencsének mind kettőkön egyarányu hatalma vagyon. Akarode meggondolni, hogy a' kit te szolgának mondasz, azon magból Iőt, azon éggel él, azonképpen él, és hal? Szintén ugy láthatod Iőt szabadosnak, mint ő téged szolgának. Láttam én azt, hogy Calistufnak ajtaja előtt állot az ő Ura; és mások bémenvén, ő kirekedet. Az Martius veszedelmében, a' szerencse fok főnemes embereket lenyomot; és némellyeket páfztorrá, s' némellyeket paraszt emberré tótt. Azután jo tanuságot ad: Ugy ély az alattadvaloval, a' mint akarnád hogy élne veled az Urad. Valamikor eszedbe jó, mit cselekedhetel a' szolgáddal; az is eszedbe jusson, hogy megannyit cselekedhetik veled az Urad. De mondanád: Nékem senki nem Uram: Jo állapotban vagy: Még talám lehet. Ezeket Seneca. De hallyad a' Szent

Eccls. 10.
v. 7.

Írálnak is bizonyítását: *Vidi servos in equis: & Principes ambulantes super terram quasi servos.* Lovakon láttam a' szolgákat: és a' Fejedelmeket a' földön jární mint a' szolgákat.

Judic. 1.
v. 7.

Jól meggondollyák az Urak, hogy a' Szerencsét forgo kerekén írják: és a' ki molt fenn vagyon, egy fordulással alol lészén, a' mint magáról mondotta Adonibezek: *Septuaginta Reges, amputatis manuum, ac pedum suavitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. Sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* Hetven Királyok, kezek, és lábok végei elvágatván, szedegetik vala asztalom alatt az étkek hulladékát. A' mint cselekedtem, ugy fizetet lsten nékem.

nékem. Igazán mongya Krisztus Urunk: *Quâ mensurâ mensi fueritis, remetiatur vobis.* A' mely mértékkel mérték, vízfizaméretetik néktek. Meggondolta ezt az Evangeliomi Százados, ki előb maga állapotjáról mondotta: *Et ego homo sum sub potestate constitutus.* En is birodalom alattvaló ember vagyok: és azt vetette utánna: *Habens sub me milites.* Vitézek lévén alattam. Es a' mint Sz. Bernárd mongya: *Premissa est humilitas, ne cadere, & precipitare faceret dignitas.* Előbocsáttatott az alázatosság, hogy meg ne ejtené, és nyakrafőre ne vetné a' méltóság. Jól értette Sz. Jób is, és azért mondotta: *Si contempsi subire iudicium cum servo meo, & ancilla mea, cum disceptarent adversum me. Quid enim faciam, cum surrexerit ad iudicandum Deus? Et cum quaesierit, quid respondebo illi? Numquid non in utero fecit me, qui & illum operatus est? & formavit me in vulva unius? Ha nem akartam törvényt állani a' szolgámnak, és szolgálomnak, midőn ellennem perlenének. Mert mit cselekedgyem mikor felkél az ítéletre az Isten? Es ha megkérd, mit felellyek néki? Nem az teremtette engem is a' méhben, a' ki őtet alkotta? és nem azonegy formálta engem? Sok Urak hasznát vőtték a' szolgákhoz való kegyességnek. A' Siriai Naamán kegyes volt szolgálaihoz, kik nem Uroknak, hanem Attyoknak nevezték őtet. Es hasznát vőtte; mert szép szóval reábeszélletek, hogy engedgyen a' Profétának, és meggyogyult poklofságából. Az Evangeliomi Százados dicőföretre méltó azért, hogy engedelmes vitézi voltak, a' mint ő maga jelentette, mondván: *Habeo sub me milites, & dico huic: Vade, & vadit: & alij, Veni, & venit: & servo meo: Fac hoc, & facit.* Vitézek vannak alattam, és mondom ennek: Menyel, és elmegy: és a' másiknak: Jöszte, és eljő: és a' szolgámnak: Miveld ezt, és megmiveli. A' Kapitányok dicőföreti közül, nem utolso az, hogy engedelmes, és szofogado vitézi legyenek: és valahol az nincsen, onnét semmi jót nem várhatni. Oka pedig, hogy oly engedelmes vitézi voltak e' Századosnak, Elsőbben az volt, hogy látták Uroknak ebbenváló jó példáját, minthogy ő is birodalom alattvaló ember volt; és az ő Előttejaroinak örömeft engedet. II. Kezekkel tapasztalták, hogy jó akarajok, és nem csak Urok, hanem Attyok is: ki az ő véres veritékeket el nem tékozolta; sem véreket ki nem szopta: sőt*

Z

inkáb

Matt. 7.

v. 2.

Matt. 8.

v. 9.

Job. 31.

v. 13.

4. Reg. 5.

v. 13.

Matt. 8.

v. 9.

inkább szorgalmatos gondgyokot viselte, fáradságát, s' költségét érettek nem szánta. Nem dicőreteres, midőn a' Kapitányok igen hamar meggazdagulnak: és bizonyos jele, hogy a' vitézeknek fizetésekkel töltöznek, a' kiket éhel, és hideggel ölnek. Jól viselte azért magát ez a' Százados; mert nem hogy a' Vitézek soldágyát elfoglalta volna; hanem inkább az ővéből legitette őket: és beteg szolgájának szorgalmatos gondgyát viselte: mellyel igen szeretette magát: tudván hogy a' szolgák az Uroktól nem természetekben különböznek, hanem állapottyokban; mely gyakrabban a' szerencsétől függ: és úgy történhetik, hogy a' ki ma Ur, holnap szolgává lehet: a' szolga pedig Urrá. Ugy viselleyék azért magokat az Urak a' Szolgákhoz, hogy azokkal egyetembe, a' Királyoknak Királyát, és uralkodoknak Urát örökké dicőrethessék, az örök Boldogságban. Amen.

A' SZOLGÁK TÜKÖRE.

A' mely állapotban Isten a' Szolgákat helyhezette, azzal megelégedvén, szentül, és tőkélletesen viselleyék abban magokat.

I. PREDIKATIO.

Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.
1. Cor. 7. v. 20.

Kiki mind a' mely hivatalban hivattatott, abban maradjon.

Galat. 6.
v. 2.

AZ Ur Isten úgy rendelte az emberek állapottyát, hogy, *Alter alterius onera portent, & sic adimpleant legem Christi.* Egymás terhét viselleyék, és úgy tellyesítsék a' Kristus törvényét. Es senki e' Világon ne találtaffék, ki vagy lelki, vagy testi segítséget ne adhaflon egyebeknek: ne vehessen egyebektől. Nem akarta Isten, hogy senki oly légyen, ki egyebek

bek segítség nélkül ne szükölködjék: ki minden terhének viselésére elégtelen legyen: hanem azzal akarta az alázatosságot; és egymás szeretetét bennünk gyökereztetni, hogy Urak, és Szolgák; Gazdagok, és szegények legyenek: de különkülön kinek-kinek szüksége legyen egyebek segítségére. Es miképpen a' szarvak, mikor valamely nagy vizen általusznak, szarvokkal terhelt fejeket az előtte ufzonak hátára téstik: a' legelső pedig megfáradván, elmarad, és az utolsónak hátára hajtván fejét, annak segítségével könnyebbiti fáradságát. Ugy az embereknek, akárkik legyenek, a' világi munkák közöt, segíteni kell egymást: és a' ki legelső, a' leg utolsóbtól is könnyeséget vehessen: hogy így kéz kezét mosson, és segítsen. Meghallok azért az Urak kötelességét: Lássuk immár a' Szolgák, és egyéb alacson rendenalok hivatalját. Es hogy sokat rövid sommában foglaljunk: úgy tetszik, főképpen Két dolgot kíván a' jámbor Szolgák kötelessége: Egyiket azt, hogy a' mely állapotban Isten őket helyhezette, azzal megelégedvén, szentül és tekkelletesen viseljük abban magokat. Másikot; hogy hiven, igazán, és bősülettal engedgyenek Uroknak, és reájok bizot dolgokban eljárjanak. Mostan az Elsőről rövideden szollok: A' Másodikrol, Második Prédikáciomban. Figyelmetesen halgassátok.

Unusquisq; in qua vocatione vocatus est, &c.

Kiki mind a' mely hivatalban hivattatott, &c.

Először azért; A' Szolga rend, a' Jobbágy, és a' Mives ember, eszébe jutassa; hogy Isten, a' ki úgy rendelte a' Világ állapotját, hogy Felső, és alfo rendek; Urak és szolgák; Gazdagok és szegények legyenek: és hogy kinek-kinek közüllünk oly állapotot rendelt az Istennek bölcs gondviselése, mellyet lelkünk údvósségére alkalmasnak tudot. Azért Isten akarattjára hagyván kiki magát, megnyugodgyék, és csendes elmével megelégedgyék az alázatos állapottal, melyben helyheztetett, és abban igyekezzék szent életet viselni. Azt parancsolja Sz. Pál Apostol: *Unusquisq;* *sicut divisit Dominus: unumquemq; sicut vocavit Deus, ita ambulet.* A mint mindennek osztogatta az Ur, a' mint mindent hivat az Isten, úgy járjon. *Unusquisq; in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.* Kiki mind a' mely hivatalban hivattatott, abban maradjon.

1. Cor. 7.

v. 17.

v. 20.

- gyon. Minden ember abban járjon, és maradjon, a' mire Isten-től hivatott: mert nem szerencsére, és kardéra; hanem Isteni választásnak forsából vagyon minnyájunk állapotja: *In quo etiam & nos sorte vocati sumus, predestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue, ut simus in laudem glorie ejus.* Kiben mi is fors szerént hivattattunk, elévélrendeltetvén, az ő szándéka szerént, ki mindeneket az ő akarattyának tanácsa szerént cselekeszik, hogy az ő dicsőségének dicsíretére légyünk. Azért, *Servus vocatus es? Non sit tibi cura.* Szolgául hivattattále? Ne gondoly véle; hanem, *presentibus contentus.* A jelenvalokkal megelégedvén; azon légy, hogy a' szolgai állapotban, Isten fiainak szabadságára juthass tőkélletes erkölcsöddel. Es mivel az Anyaszentegyház olyan, mint a' rendelt sereg, melynek erősvolta abban áll, hogy minden ember megtartsa helyét. *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Rettenetes mint a' táboroknak elrendelt serege. Azokáért, *Locum tuum ne dimiseris.* El ne hagyjad a' te helyedet. A' hová Isten állatott, ott maradj, és szolgálj.

- Négy kiváltképpen valo okai vannak; Miért kell az alacson állapotú embereknek hivatallyokban megnyugodni: Elsőt, Sz. Pál említi. Mert Isten az, a' ki őket ilyen állapotban rendelte. Azért méltó örömmel venni, a' mit Isten adott. *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Oh ember, te ki vagy, hogy megfelely az Istennek? Vallyon mongyae az alkotmány annak, a' ki őtet alkotta: Miért alkottál engem így? Nincse hatalma a' fazakasnak a' fáron, azon fából némely edént tiszteffégre csinálni, némellyet pedig gyalázatra? Szabad a' fazakasnak a' fából olyan edényt csinálni, minémút akar: mentől inkább az emberek közül, szabad Istennek, kit gazdaggá, s' kit szegényyé: kit Urrá, s' kit alacson munkásá rendelni? Semmivel nem tartozott Isten senkinek közüllünk: tehát elég jószág tölle, ha kisded, és alacson ajándékot ad is. Szabad volt, ha nem teremtetvolna: tehát elég irgalmasság hogy teremtet, és oly rendbe állatott, melyben néki tetszőt. Szükség azért, hogy a' Te-

a' Teremtő rendelését kiki nagyobra böcsüllye maga kivánságánál, és alkotmányosságánál; és megelegedgyék az állapottal, mellyel Isten őtet látogatta. Másik ok az; Mert mind Gazdagok, mind szegények Isten szolgái: *Advena, & coloni mei estis.* Jövevények, és jobbágyok enyimek vattok. Azért írja Sz. Pál: *Qui vocatus est servus, libertus est Domini: qui liber vocatus est, servus est Christi.* A' ki szolgául hivattatott, az Urnak szabadosza: a' ki szabadosul hivattatott, a' Kristusnak szolgája. Ha szolgák vagyunk, abban kell magunkot foglalunk, a' miben Urunk akarja: mert nem az a' jo szolga, a' ki azt miveli, a' mi tetczik néki, bár igen jot mivellyen is; hanem a' ki Ura akarattját követi. Annakokáért zugolodás nélkül abban kell járni mindennek a' mire Isten rendelte. Harmadik ok, a' mi testünk tagjainak példájából vétetik. Láttjátoke, ugymond Sz. Pál, menyi fok részek vannak testünkben? Egyik tag a' másakra nem támad, hanem segítik egymást. Es noha egyik felsőbb, másik alacsony: egyik böcsületesb, másik szemérmetesb rész: de mindenik az ő helyével, és állapottjával megeleghszik: abban szolgál a' több tagoknak, a' mire rendeltetett. Mi minnyájan teste vagyunk az Isten Országának. Azt cselekedgyük tehát, a' mit a' testi tagok: kiki állapotjában, és hivataljában szolgállyon Istennek, és egymásnak. Vajha meggondolnok minnyájan, hogy bűneinkkel azt érdemlettük, hogy ördög tagjai, és Pokolország polgári lennénk. Vajha eszünkbe jutatnok, mely érdemetlenek, és méltatlanok vagyunk, hogy a' Kristus Országának, az ő Anyaszentegyházának tagjai légyünk: bizony nem sajnálnok az Isten népe között alacson állapotunkot: sőt boldogságnak itilnök, hogy utolsó, és legkisseb részei vagyunk a' Kristus testének, az Anyaszentegyháznak. Vajha értenök, hogy ha az alacson állapotban szentül élünk, eljő az idő, melyben Királyságra emeltetünk, és a' Napnál fényesbek leszünk: bizony nem törődnénk azon, hogy Urrá, és Királyná nem tótt Isten minket; hanem háládással dicősrnök őtet, hogy Testének részévé tótt: és megnyugodnánk gondvifelésének bölcseségén; mellyet magunk hasznánál, és böcsületénél nagyobra kell böcsülnünk. Igazán mongya Epićtetus, hogy e' Világon ugy vagyunk mint Comediában, melyben nem az viseli jobban magát, a' ki Királyi

Levit. 25.

v. 23.

1. Cor. 7.

v. 22.

1. Cor. 12.

v. 12. 14.

20. 21. 25.

Ephe. 4.

v. 4.

Ephe. 1.

v. 23.

cap. 4.

v. 12.

cap. 5.

v. 23.

Colos. 1.

v. 18.

rályi személyt visel; hanem a' ki díszesben megfelel hivatallyának. *Memento Actorem te esse fabula, qualis Magistro probata fuerit. Si Madi- cum agere te voluerit, si Claudum, si Principem, si Plebeum: fac eam per- sonam ingeniosè representes. Tuum est, datam personam bene effingere eam autem eligere alterum.* Megemlekezzél hogy fabulának csele- kedője vagy, a' minémű a' Mesternek fogtetszeni. Ha azt akarja hogy Orvos, vagy Sánta, vagy Fejedelem, vagy Paraszt ember hivatallyát viseljed: Te dolgoz, néked adatott személyt jól ki- formálni; azt pedig választani másé. Azért minden dicőretek érdemlünk, ha a' miben Isten helyheztetett, abban jól járunk. Negyedik ok az: Mert ha a' Világi jokban keveseb része vagyon is a' szolgának; a' szegény Jobbágnak, a' kézimunkával élő Mivel- nek; de a' lelki, és Mennyei jokban nagyobb része lehet, ha Isten akarattya szerént jár hivatallyában. Mikor kicsin, és nagy jo- van előttünk, könnyű a' nagynak elnyeréséért, a' kisdéd jot el- hadni. Senki nem nehezteli, ha az űveget gyémántért; a' cse- repet aranyért elhadgya. Mivel azért a' világi nagy állapotok, a' Mennyei boldogsághoz, és lelki jokhoz képest, csak mulando árnyékok, és álmok; nem kell ezekkel gondolni, csak amazokat elnyerhessük.

Nem ok nélkül cselekedte az Anyaszentegyház, hogy a' Szentek Laistromában, minden féle Műves emberek, és minden rendbéli paraszt munkások közül fok, és nagy Szenteket számlált. Mert ezzel akarta mutatni, hogy nincs oly kisdéd hiva- tal, melyben szentségre nem járhat az ember. Krisztus Urunk sem ok nélkül akart e' földön szegény Kézimunkás, és Mivesem- ber állapottyában élni: kire nézve az emberek Acsnak nevezték őtet: *Nonne hic est Faber, filius Mariae?* Nem eze az Acs, a' Maria fia. Kinek alázatosságán álmétködván Jeremiás Profécia, azt ki- áltotta: *Quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut vir vagus?* Miért lélsz mint a' jövevény a' földön, és mint az utonjáró, a' ki eltér a' szállásra? Miért lélsz mint a' bujdosó férő? Nem csak Születésekor a' Ravotol béiraték; hanem azután adót fizete a' Császárnak, mond- ván Péternek: *Vade ad Mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui pri- mus ascenderit, tolle: & aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens da tu*

Marc. 6.
v. 3.

Jerem. 14.
v. 8.

Matt. 17.
v. 26.

da eis pro me, & te. Meny a' Tengerhez, és vesd meg a' horgot: és a' halat, mely elsőbben feljő, vedki: és felnyitván a' száját, egy ftatert talál: azt vévén add nékik érettem, és éretted. Szegény állapotban élt, azért mondotta: *Vulpes foveas habent, & volucres cali nidus: Filius autem hominis, non habet ubi caput reclinet.* A' rokáknak lyukok vagyon, és az égi madaraknak fészkek: az ember fiának pedig nincs a' hová a' fejét hajtsa. Egy szóval, merő szolgai állapotban élt a' Világon: *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.* Az ember Fia nem jött, hogy szolgállyanak néki, hanem hogy szolgállyon. A' világi Fejedelemségben, és Uraságban, szintén oly szentül, és tisztán élhetet volna Krisztus, mint az alacson állapotban: szintén oly kedvesen bocsúlhetet volna az Isten, mint a' szegénységben. De példájával akarta elhíttetni, hogy a' világi Főbséget, és érteket nem kell nagyra bocsúlleni, a' Lelki, és Mennyei jokhoz képest; mely minden világi joknál végetlenül nagyobb.

Az Urak, és Szolgák állapottyáról szólván Sz. Pál Apostol, nem egy helyen írja, hogy noha a' Világ előtt külömbözés vagyon, és válogatás közzöttök. De Isten előtt, személy válogatás nincsen. Így szoll azért elsőbben a' Szolgáknak: *Servi obedite Dominis carnalibus cum timore, & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes; sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate servientes, sicut Domino, & non hominibus: scientes quoniam unusquisque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino sive servus, sive liber.* Szolgák engedgyetek a' testi Uratoknak félelemmel, és rettegéssel, szívetek együgyűségében, mint a' Krisztusnak: nem szemre szolgálván, mint embereknek kedveskedvén, hanem mint a' Krisztus szolgai, szívből cselekedvén az Isten akarattya, jó akarattal szolgálván, mint az Urnak, és nem mint embereknek: tudván hogy kiki valami jót cselekeztik, annak véstzi jutalmát az Urtól, akár szolga, s' akár szabados. Ugyan ottan az Uraknak azt parancsolja: *Et vos Domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia & illorum, & vester Dominus est in Caelis: & personarum acceptio non est apud eum.* Ti is Urak azonokat cselekedgyétek nékik, elhagyván a' fenyegetéseket: tudván hogy mind az ó Urok, s' mind a' tié-

Matt. 8.

v. 20.

Matt. 20.

v. 28.

Ephe. 6.

v. 5.

v. 9.

Colos. 3.
v. 25.

a' tiétek Mennyekben vagyon: és személy válogatás nincs ó nála. *Qui enim injuriam facit, recipiet id, quod iniquè gessit: & non est personarum acceptio apud Deum.* Mert a' ki boszuságot téfzen, vizsgálvélízi azt, a' mit hamissan cselekedet: és nincs személy válogatás az Istennél.

Ne zugolodgyék azért a' Szolga, vagy Jobbágy, és Műves ember, hogy Isten ótet nagyob állapotra nem emelte; hanem azzal elégedgyék a' miben vagyon. Eszébe jussón, hogy, *Faciat ex necessitate virtutem.* A' kételenségból jofzágos cselekedetet mivellyen: Okosfág, és joság, ha a' mit kételen, és akarattya ellen viselni kell; azt jo szivel, és Isten elót érdemmel viseli. Az is elótte forogjon, hogy a' Világi szegénységben, Lelki jokkal bévelkedób lehet az ó Uránál; nagyob dicsóségre is juthat Menyországban. Végezetre meggondollya, hogy az Isten bölcsesége, sokakat szegénység által viszen Menyországba, kik elkárhoztak volna a' gazdagságban. Azért arra igyekezzék, hogy ha kifin is az Istentól néki adatott gira, azzal igazán kereskedgyék; és életét szentül visellye, hogy a' szegény állapotból, Mennyei Uraságra jussón. Gyakron elztenezze magát a' Tobiás szavaival:

Tob. 4.
v. 23.

Pauperem quidem vitam gerimus; sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene. Noha szegény életet viselünk, de sok jovaink léfznek, ha féllyük az Istent, és eltávozunk minden bűntól, és jól cselekezfzünk. Kiki azért az ó hivatallyában ugy visellye magát, hogy elnyerhelle az órók Dicsóségnek koronáját. Amen.

A' Szolgák kótelesek hiven, igazán, és bócsúlettel engedni Uroknak: és reájok bizot dolgokban eljárni.

II. PREDIKATIO.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Rom. 13.
v. 1.

Minden lélek alájavetteffék a' felsó hatalmasfágoknak.

Z okos Szolgának azon kell lenni, hogy Istenfélő Urat válasszon, kitől jámborságot tanulhasson: nem a' kitől, vagy igaz Hitinek vallásában, vagy erkölcsének tökéletességében kifértessek, vagy vesztegettesék. Ésében tartsa, a' ki szolgálatra át, hogy Krisztus Urunk meg nem gyógyította volna a' Százados Szolgáját, ha Urának jámborságára nem tekintett volna. Azt is meggondollya, hogy sokszor az Urak gonofságáért, megbünteti, és elrontya Isten az alattavalokat: mi képpen olvassuk a' Sz. Írásban, hogy a' Faraó, és Abimelek szolgait, és cselédgyét, ulolsó veszedelemmel akarta oltorozni Isten, Urok bujaságáért: noha cselekedettel véghez nem vihették: *Flagellavit Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus propter Sarai uxorem Abraham.* Megostorozá az Ur Faraót igen nagy csapásokkal, és az ő házat Sáraért az Abrahám feleségeért. Abimeleknek pedig azt parancsolá az Ur Isten: *Redde viro suo uxorem: si autem nolueris reddere, scito, quia morte morieris tu, & omnia que tua sunt.* Admeg feleségét a' férjének: ha pedig meg nem akarod adni, tudgyad hogy halállal halvesz meg te, és minden a' mi tiéd. De hogy az elővót dologra visszaterjék: A' ki szolgálatra állot, elhiteffe magával, hogy szabadságát eladta. Azért a' maga alkalmatlóságát, kedvét, akarattját hátra kell hadni Ura szolgálattyaért: és arra kell vigyázni ugy mond Seneca; hogy, *Calcatis utilitatibus, eundem quocumq; miseris: sine respectu rei familiaris, interdum etiam sine sanguine sui perfumonia vadendum: nec unquam imperium ejus detrectandum.* Hasznait megtapodván el kell menni a' hová küldetik: kedves dolgának tekintete nélkül, néha vére hullásának kimilésse nélkül is el kell menni: és soha Urának parancsolattját meg nem kell vetni. Maga hasznát, és dolgát letapodván, oda fússon a' Szolga, a' hová küldi az ő Ura; nem csak külső jóvaimak kárával; de néha vére hullásával is. Azokáért rövideden megmutatom, hogy a' Szolgák kötelesek hiven, igazán, és bősülettel engedni Uroknak: és reájok bizot dolgokban eljárni. Legyetek figyelmetesek.

Omni anima potestatibus &c.

Minden lélek alávettessek &c.

A a

Szent

Gen. 12.
v. 17.

Gen. 20.
v. 7. 9.

- Szent Pál magyarázván, minémű szent, és tiszta engedel-
mességgel, mely nagy hiveséggel tartozik kiki szolgálni Urának,
mint Krisztusnak, és mint a' szivekláto Istennek; nem úgy mint
embernek. Elsőbben azt parancsolja: *Obedite Domini carnalibus*
sicut Christo, non quasi hominibus. Engedgyetek a' testi Uratoknak
mint a' Krisztusnak, nem mint embereknek. Mely mondással ar-
ra tanítja Sz. Pál a' Szolgákat, és Jobbágyokat, hogy ne úgy
munkálkodgyanak, mint a' barmok, csak külső igának vonya-
sával: hanem felemelleyék szívóket, és meggondolják, hogy Isten
rendelése a' Felső, és alacsonb állapotok különbözése. Azért I-
sten ellen tufakodik, a' ki Előttejarojának rendelésével ellenke-
zik. *Non est enim potestas nisi à Deo. Itaq; qui resistit potestati, Dei*
ordinationi resistit. Mert nincs hatalomság hanem az Istenből.
Azokéért a' ki ellenáll a' hatalomságnak, az Isten rendelésének
áll ellen. Minekokéért az Urak parancsolatlyában, az Isten
parancsolatlyát kell szemlélni: Istennek kell engedni, mikor az
Urak engednek. Másodszor; Azt kívánja Sz. Pál, hogy *cum*
timore, & tremore. Félelemmel, és rettegéssel engedgyen a' Szol-
ga. Másutt azt parancsolja: *Quicumq; sunt sub iugo servi, Domi-*
nos suos omni honore dignos arbitrentur. Mind a' kik szolgái iga-
latt vannak, az ó Urokat minden tiszteletre méltoknak alítsák.
Ne nomen Domini, & doctrina blasphemetur. Hogy ne káromlattal-
lék az Ur neve, és a' tudomány. Félyen a' Szolga, hogy Urát
zugolodással, rágalmazással, kedvetlenséggel, mentegetésekkel,
restséggel, vagy szofogadatlansággal meg ne háborítsa. Sőt ha
eszébe vézi mit kíván az Ura, megelőzze a' parancsolatot. Mert
unalmas szolga, a' ki soha magától nem mozdul, hanem esztene-
zést vár mindenkor. Harmadszor arra kötelez Sz. Pál, hogy
Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes. Nem szemre
szolgálván, mint embereknek kedveskedvén. Ne szinre szolgál-
lyon a' jámbor szolga; azaz, ne csak akkor légyen serény, igaz,
és vigyázo Ura dolgában, mikor látják, és utánna vigyáznak:
ne csak Ura jelenlétében mutassa hiveségét, mint a' kik csak ked-
vet, és világi jutalmazást keresnek; hanem minden helyen, min-
den dologban oly igazán viselje magát, mintha Ura látná. Mert
azt kívánja a' legnagyobb Ur, a' ki mindenütt jelenvagyon: a'
ki lát.

ki láttya mit mivel: és kedvelli az igaz szolgát. Bezzeg ilyen szolga volt József, ki az Ura tisztességét, távullétében is úgy oltalmazta mint szeme fényét; és inkább tömleczre adta szabadságát, életét koczkára vetette, hogysem Ura távullétében, gonosz Alszonya kívánságának, Ura gyalázattyával engedne: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Hogy cselekedhetem e' gonoszságot, és hogy vétkezhetem az én Istenem ellen? Negyedízer; Szükségesnek mongya Sz. Pál, hogy a' Szolga, és Jobbágy: *Ex animo cum bona voluntate serviant.* Sziből jó akarattal szolgállyanak. Vigan készakarva, és nem vonakodva fáradszának Urok dolgában. *Scientes quoniam unusquisque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino.* Tudván hogy kiki valami jót cselekezik, annak vészi jutalmát az Uról. *Accipient retributionem hereditatis.* Az örökség jutalmát vészik. Istentől vészik a' Menyei boldogságnak örökségét jutalomul. Mely mondással arra taníttya Sz. Pál a' Szolgákat, hogy ha földi Uroktól kevés fizetések vagyon, ne törődgyenek rajta, se a' szolgálatban meg ne fogyatkozzanak. Mert magára vötte Isten a' jámbor szolgáknak jutalmazását, ha ő érette oly igazsággal szolgálják Uroknak, mint Istennek ő magának.

Sz. Péter Apostol pedig azt parancsollya: *Servi subditi estote, in omni timore Domini, non tantum bonis, & modestis, sed etiam discolis.* Szolgák engedelmesek legyetek Uraitoknak, minden félelemmel, nem csak a' jóknak, és csendeseknek, hanem a' feslet erkölcsűeknek is. Békeséggel tűrje a' Szolga a' szomorításokat, és sa nyargatásokat, mellyekkel Ura kegyetlensége, és darabos erkölcstelensége őtet rongálja: sokszor büntetést vévén azért, a' miért jutalmat érdemlett volna. Szép okát adgya: *Hac est enim gratia, si propter Dei conscientiam, sustinet quis tristitiam, patiens injuste. Qua enim est gloria, si peccantes, & colaphizati sustinetis? Sed si bene facientes patienter sustinetis: hac est enim gratia apud Deum.* Mert az kedves, ha valaki az Istenes lelkisméretért szomoruságokat szenved, büntelen szenvedvén. Mert miéoda dicsőség az, ha vétkezővén, és arczul csapdosztatván szenvedtek? De ha jól cselekedvén békével szenvedtek; az kedves az Istennél. Az Istentelen gonosz Uruk, sokszor oly szolgálatot kívánnak, mellyel lelkét vészi a' szolga,

szolga, ha enged: életét, és állapotját szerencséteti, ha nem enged. Azon légyen tehát, hogy jámbor Urat keressen. De ha gonofzra találkozik, Keresztyéni szelidséggel, és békeséggel engedgyen néki, valamig, Isten akarattyaival ellenkező gonofzságot nem parancsol.

Acto. 5.
v. 29.

Isten törvényének kötelezése az, hogy: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.* Az Istennek inkább kell engedni, hogysen az embereknek. Azért ha oly dolgot parancsol, és kíván az Ur Szolgájától, mellyel Isten megbántodik: a' Szolga kötelessége, hogy abban ne engedgyen; hanem, Elsőbbben alázatofsággal azt mongya, a' mit Sz. Péter, és Sz. János mondottak azoknak, kik

Acto. 4.
v. 19.

törvénytelen dolgot kívántak tőlök: *Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire, quam Deum, iudicate.* Itéllyétek meg ha méltó az Istennek szine előtt, titeket inkább halgatni, hogysen mint az Istent. Uram, nagyob Ur az Isten te náladnál: többel tartozom Teremtőmnek, Megváltomnak, hogysen néked. Szép példát adtak erről Sidrák, Misák, és Abdenágo, kiknek midőn Nabu-

Dan. 3.
v. 15.

kodonozor Király azt parancsolta: *Adorate statuas, quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: & quis est Deus, qui eripiat vos de manu mea?* Imádgjátok az álloképet, mellyet csináltam, hogy ha nem imádgjátok, azon órában bevettettek az égő tűzes kemenczébe: és kicfoda az Isten, a' ki megment titeket az én kezemből? Felelének a' Királynak:

v. 16.

Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deum nostrum, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis Rex liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi Rex, quia Deus tuos non colimus, & statuas auream, quam erexisti, non adoramus. Nem szükfég nekünk e' dologra néked megfelelnünk. Mert imé a' mi Istenünk, a' kit tisztelünk, megmenthet minket az égő tűzes kemenczéből, és a' te kezeidből oh Király megszabadithat. Hogy ha nem akarja tudtadra légyen néked Király, hogy a' te Istenidet nem tisztellyük, és az arany álloképet, a' mellyet emeltél nem imádgjuk.

Ha egyfzer megismérteti magát a' jámbor szolga, és Urával elhiteti, hogy sem reménséggel, sem félelemmel, és adománnyal oly dologra nem vitetik, amely az Isten törvényivel ellenkezik.

noha talám elsöbben idegenséget szerez, de bizonyos, hogy bőcsületire fordul. Es megtapaiztalván az Ur, hogy Szolgája senki kedvéért gonoszt nem cselekezik, sokkal nagyobb hitele léfzen előtte; és illetlen szolgálatot nem mér azután kivánni tőle. Ha pedig oly Istentelen volna az Ur, hogy tisztességes mentlégét szolgájának bé nem venné, és illetlen szolgálatra kötelezné: akkor a' Sz. Bernárd tanátsát kell követni: *Noli obedire in malo cuiquam potestati, etiamsi supplicia immineant, tormenta occurrant. Melius est mortem pati, quam malè iussa implere.* A' gonoszban semmi hatalmaságnak ne akatj engedni, ha kínzások következnek, gyötrelmek történnek is. Job halált szenvedni, hogysen a' gonoszul parancsolt dolgokat végbevinni. Azért parancsolta Krisztus Urunk: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam.* Ne féllyetek azoktól, kik megölik a' testet, a' lelket pedig meg nem ölhetik: hanem inkább féllyetek attól, a' ki a' lelket, s' a' testet is a' gehennába vesztheti. Job halált szenvedni, és Mártiromságra jutni, hogysen a' gonoszban engedni.

Mind ezekből megtanolhattyák a' jámbor szolgák, és alacsony állapotbéli emberek, mint kell viselni magokat, hogy Isten előt kedves, és üdvösséges légyen szolgálattyok, munkájok: és bétellyesedgyék ő rajtok Sz. Dávidnak ama mondása: *Beati omnes, qui timeant Dominum, qui ambulant in vijs ejus. Labores manuum tuarum, quia manducabis: beatus es, & bene tibi erit.* Boldogok minnyájan, a' kik az Urat félik: kik az ő utain járnak. Mivelhogy a' kezeid munkáját éfzed: boldog vagy, és jól léfzész. De a' gonosz emberekről azt mongya ez a' Sz. Proféta: *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideò tenuit eos superbia: aperti sunt iniquitate, & impietate sua.* Az emberek fáradtságában nincsenek, és az emberekkel nem ostoroztatnak. Azért fogtael őket a' kevélység: béborittattak az ő hamisságokkal, és istentelenségekkel. De mi hasznát vötték henyéléseknek, és kevélységeknek: és ezekből származot hamisságoknak, és istentelenségeknek, utánnaveti: *Dejecisti eos dum allevarentur. Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt; perierunt propter iniquitatem.* Uram Isten, Levetetted őket midőn felemelkednének.

Mi módon puszultak el, hirtelen elfogytak: elvesztek az ő hamiságokért.

Ezek így lévén, béfejezem beszédemet: Te Szolga, te Kéz munkával élő szegény ember, mely külső fáradságot viselsz, nézz abban csak a' külső fizetésre, és kisdéd nyereségre: hanem arra igyenesítsd fáradságodot, hogy azzal a' munkával, mellyet cselekefzel, Menyországot nyerjed: Istenéért, és az ő akarattjának tellyesítéséért cselekedgyed munkádod. Es mikor dolgodhoz kezdesz, mikor immár fáradsz, emeld fel Istenhez lelkedet, és mond azt szivedben: Uram Isten, te tudod mi hasznos, és üdvösséges nékem: te helyhezettél engem ebbe a' kisdéd állapotba, hogy szolgálatommal, és kézi munkámmal táplállyam életemet. Megelégszem, és megnyugszom édes Istenem a' te akaratomon. Te éretted, a' te kedvedért eljárók dolgomban. Es ha nagyobra nem érkezem, ezzel az alacson munkával kedveskedem néked. Ha így munkálkodnak a' Szolgák, és Mives emberek, minden munkájoknak jutalma lész az örök Boldogságban. Ha pedig efféle szent indulatok nélkül, csak mint a' barmok, testi fáradságot űznek, kedvet Isten előtt nem találnak: Lelki, és Mennyei fizetést nem vésznek fáradságokkal. Ah mely nagy bolondság haszontalanul vesztegetni, a' min Menyországot vehetnének! Ne így Keresztyének, ne így: hanem a' külső munkákat, és fáradságokat, Isten kedvéért cselekedgyétek, hogy Istentől vehessétek az örök Boldogságnak fizetését. Amen.

Mivel tartozik a' Keresztyén szolga az ő Urának.

III. PREDIKATIO.

Servi subditi estote in omni timore Dominis. 1. Pet. 2. v. 18.

Szolgák engedelmesek legyetek Uraitoknak minden félelemmel,

AZ Keresztyén Szolgáktól az kívántatik, hogy jámbor, és Istenfélő Urat keressenek: nem követvén némely bolondokat, kik ha fris kőntősű, vagy sok szolgáju Urat látnak, legottan megkedvellik, egyébbel nem gondolván. Maga ha két, vagy három orára, avagy egy éjjelre való szállást keresnek, jól megkérdezik, ki légyen a' gazda, és mint tartya vendégit: ha megértik hogy kedvetlen, avagy drágás, elkerülik, és mást keresnek. Menyivel inkább meg kellene gondolni; ki légyen a' gazda, a' kinél egynéhány holnapig, vagy esztendeig is igyekeznek maradni. Mert a' mint-Menánder mondotta: *Beatus homo, qui beato viro famulatur.* Boldog ember, a' ki boldog férfinak szolgál. A' ki pedig jámbor, és Istenfélő Urat talál, kövesse a' Sz. Pál tanítását, ki aze parancsollya a' Szolgáknak, hogy, *Ser-* Tit. 2.
vos Dominis suis subditos esse, in omnibus placentes; non contradicentes; v. 9. 10.
non-fraudantes; sed in omnibus fidem bonam ostendentes: ut doctrinam
Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus. A' Szolgák Uroknak engedgyenek, mindenekben kedveskedők legyenek; nem ellenmondók, nem csalárdok; hanem mindenekben jó hivatást mutatnak: hogy a' mi Idvőző Istenünk tudományát ékesítsék mindenekben. Mellyet végbe vihetnek megtartván Urunknak ama parancsolatját: *Sic luceat lux vestra coram hominibus: ut videant o-* Matt. 5.
pera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in Caelis est. Ugy v. 16.
világoskodgyék a' ti világosságtok az emberek előtt: hogy lássák a' ti jó cselekedetiteket, és dicsőítsék az Atyátokot, ki Mennyékben vagyon. Azokáért rövideden megmutatom: Mivel tartozik a' Keresztyén szolga az ő Urának. Figyelmetesen halgassátok.

Servi subditi estote in omni timore &c.

Szolgák engedelmesek legyetek &c.

Sz. Pál Apostol azért, Elsőbben, hathato beszéddel parancsollya az engedelmességet a' Szolgáknak, mondván: *Servi obedite* Ephe. 6.
Domini carnalibus cum timore, & tremore, in simplicitate cordis ve- v. 5.
stri, sicut Christo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes; sed
ut servi Christi, facientes voluntatem Dei, ex animo, cum bona voluntate
servientes, sicut Domino, & non hominibus: scientes quoniam unusquisque
quod-

quodcumq; fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber.
 Szolgák engedgyetek a' ti testi Uraitoknak félelemmel, és rette-
 géssel, szivetek együgyűségében, mint a' Krisztusnak: nem szemre-
 szolgálván, mint embereknek kedveskedvén; hanem mint a'
 Krisztus szolgái, szivből cselekedvén az Isten akarattját, jo aka-
 rattal szolgálván mint az Urnak, és nem mint embereknek: tud-
 ván hogy kiki valami jot cselekezik, annak vérszi jutalmát az
 Urtól, akár szolga, s' akár szabados. Mindazáltal ennek az en-
 gedelmességnek határa vagyon: mert a' Szolga, azokban tartó-
 zik engedni Urának, mellyek nincsenek Isten ellen, ki legfőbb, és
 nagyobb Ur: a' mint hogy e' világi Urak közül is, a' legfőbbnek
 kell engedni, ha az allattavalo külömbet parancsol is. Midőn

2. Reg. 18.
v. 10.

egy vitéz azt mondotta volna Joábnak: *Vidi Absolom pendere de quercu: Et ait Joab ei: Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra, & ego dedissem tibi decem argenti siclos, & unum balteum? Qui dixit ad Joab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mittirem manum meam in filium Regis. Audientibus enim nobis praecepit Rex tibi, & Abisai, Ethai, dicens: Custodite mihi puerum Absolom.* Láttam Absolomot a' cserfán függeni: Es monda néki Joáb: Ha láttad, miért nem szegezted a' földhöz őtet; és én néked tíz ezüst siclust adtam volna, és egy vitézi övet. Ki monda Joábnak: Ha ezer ezüst siclust adnál is kezembe, semmiképpen kezemet a' Király fiára nem vetném. Mert hallomásunkra parancsolta néked a' Király, és Abisainak, és Etainak, mondván: Megőrizzétek nékem a' gyermeket Absolomot. Látodé, hogy a' Király parancsolattját nagyobbra bócsúlli a' Kapitányénál? Es jo okát is adgya: *Sed & si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc Regem latere potuisset, & tu stares ex adverso.* De ha azt lelkem ellen bátorságoson cselekedtem volna is, semmiképpen az el nem titkoltathatot volna a' Királytól, és te nem ellenem állanál: az az, a' Király ellen meg nem oltalmaznál; sőt talám ellennem tá-

v. 13.

madnál a' Király kedvéért. Azokáért nem jól cselekedtek a' Saul szolgái, hogy midőn jövendőelő aszszonyt keresteter, megmondották néki hol lakik. Jól cselekedtek pedig, hogy az Ur Papjait meg nem ólték parancsolattjára. De Dóég gonoszul cselekedet, hogy engedet néki. Hasonlóképpen gonoszul cseleked-

1. Reg. 28.
v. 7.

tek a'

1. Reg. 22.
v. 17.

tek a' Dávid szolgái, hogy Bethsabeét néki vitték: és az Absolomé, hogy a' részeg Ammont megölték. Es heába mentik magokot a' Szolgák, midőn valami gonoszt cselekednek, azzal, hogy nekik engedniek kell. Mert senki nem tartozik engedni az Isten parancsolattya ellen. Sőt minden Keresztyén Szolga tartozik, vereféget, tómleczet, és halált is inkább szenvedni, hogysem valamiben Isten ellen Urának engedni. A' mint József nem engedet fájtalan aszszonyának, ki miat tómleczbe vetteték: sem a' három ifiu Nabukodonosor Királynak, a' Bálvány imádásban, noha látták az égő kemenczét, melybe bévetették őket: sem a' Vén Eléazar Antiokus Királynak, a' diszno hus ételben, noha tudta hogy iszonyu halállal megölik. Csak azért, hogy Isten ellen ne véténének.

2. Reg. 11.
v. 3.2. Reg. 13.
v. 29.Gen. 39.
v. 8.Dan. 3.
v. 18.2. Mach. 6.
v. 24.Tit. 2.
v. 9.2. Reg. 23.
v. 16.

Másodszor: Az előhozot helyen Sz. Pál azt kívánnya a' Szolgáktól, hogy az Uroknak mindenekben kedveskedgyenek. *In omnibus placentes*: még azokban is, mellyekkel nem tartoznának, csak hogy bűn nélkül megcselekedhessék, a' mint a' Dávid Szolgái, kik hogy Uroknak parancsolat nélkülvaló kivánságát bétölténék, az ellenség táborán általmenvén, a' Bethlehemi kutból vizet meritettek néki. Romoaldusrol, Grimoaldus Longobárdiai Király fiáról írják; hogy Constantius eretnek Császár reászallotta Beneventum Várasát: és megijedvén, a' szolgáját Gesvalduft az Attyához küldötte segítségért. Az Attya megigérte a' segítséget, csak meg ne adgya a' Váraft. De a' követet elfogván az ellenségek, azt parancsolták néki, hogy Romoaldust a' Váras kerítésére hivatván, feladassa véle a' Váraft, azért hogy az Attya meg nem seghetheti. Elmenvén a' kísérő vitézekkel, és a' kerítésre hivatván Romoaldust, monda néki: *Noscis me tuum esse Famulum?* Ismérsze hogy te Szolgád vagyok? Az Attyád azt izente, hogy jo szível légy: mert bizonynyal megsegit, és már is utban vagyon nagy haddal. Többet nem mondhatok, az ellenség kezében lévén, kitől egyebet iszonyu halálnál nem várok. Azokáért feleségemet, s' gyermekimet néked ajánlom. Kit legottan megölték. Ezt meggondolván pirullyanak meg azok, kik Urokat akármi kicsin változásért is készek el árulni.

Harmadszor: Azt kívánnya Sz. Pál a' Szolgáktól: *Non contrad-*

- tradicientes.* Ne legyenek ellenmondok: az az, midőn valami nehez dolgot parancsolnak nékik, vagy valamiről megfeddik őket, ne zugolodgyanak, és panaszolkodgyanak; hanem alázatofon, és békével szenvedvén mindeneket, hivatalyokban eljárjanak; mint a' Sz. Jób szolgai, kikiről ő maga azt mondotta: *Verbis meis addere nihil audebant.* Az én ígéimhez semmit nem mertek tenni. *Et lux vultus mei non cadebat in terram.* És az orcám világossága nem esik vala a' földre. Ez ellen cselekefznek, a' kik Urokokat háttok megett rágalmazzák, és annak vétkét egymás között kinyilatkoztattják. Mellyel semmit nem használnak, és nagyot vétnek. Mert ha szánakodásból cselekednék, nem másnak, hanem ő magának kellenék hurré tenni, hogy gonosz hirt nevet ne szereznének. Hogyha a' vétek botránkoztato; miért szolgálsz olyan Urat? Ha titkon valo; miért nyilatkoztatodki? Nem magadot gyalázode, hogy olyan Urat szolgálsz, a' kit egyebek elő gyalász? Továbbá azokat is ellenmondoknak nevezhettyük, a' kik Uroknak jámbor szolgait irégységből hamissan bévadollyák; a' mint Amán cselekedett Mardokæussal Asverusnál: és a' Dani-el irigy fondorloi Dáriusnál: kik végre is magoknak ártottak. Mert Amán a' Mardokæusnak készítettett akasztófára felakasztatott: Dárius Fő emberit pedig az orozzlányok emésztették meg, kiknek torkokba szánták volt az ártatlan Danielt.
- Tit. 2.* Negyedszer: Azt kívánnya Sz. Pál a' Szolgáktól: *Non fraudantes; sed in omnibus fidem bonam ostendentes.* Ne legyenek csalárdok; hanem mindenekben jó-hivséget mutassanak Urokhöz: az az, Semmiben károfsá őket ne tegyék: ne ártsanak se életekben, se tiszteffégekben, se marhájokban; hanem mindenekben hivséget mutassanak. Hivséget mutattak a' Dávid Szolgai az életéhez: mert Abisai megoltalmazta a' Filistæus ellen, a' ki meg akarta ölni a' megfáradot Dávidot. A' több Szolgai pedig meg esküdtek úgy mond a' Sz. Irás, hogy többé ki nem bocsátanak magokkal a' hadba, hogy el ne oltaná Israëlnek világát. *Tunc raverunt viri David, dicentes: Jam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israhel.* Jósef nagy hivségét mutatta a' Putifar tiszteffégéhez, nem akarván ágyát megszeplősíteni. Azt mongya a' Sz. Irás: *Erat Joseph pulchrâ facie, & decorus aspectu.* *multis*
- Job. 29.* v. 22.
v. 24.
- Esth. 3.* v. 7.
cap. 7.
v. 10.
- Dan. 6.* v. 6. 24.
- Tit. 2.* v. 10.
- 2. Reg. 21.* v. 17.
- Gen. 39.* v. 6.

multos itaq; dies, iniecit domina sua oculos suos in Joseph, & ait: Dormi mecum. Qui nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Ecce Dominus meus omnibus mihi traditus, ignorat quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, prater te, que uxor ejus es. Quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? József szép orczája, és ékes tekintetű vala. Sok napok után azért, az aszszonya szemeit Józsefre veté, és monda: Hály velem. Ki semmiképpen nem engedvén a' szörnnyű gonosz cselekedetnek, monda néki: Imé az én Uram, mindene- ket kezembe adván, nem tudgya mie vagyon házában: és semmi olly nincsen, a' mi hatalmamban ne légyen, avagy a' mit nékem nem adot légyen, te kivüled, ki ő felesége vagy. Hogy csele- kedhetem azért e' gonoszságot, és hogy vétkezhetem az én I- stenem ellen? De minthogy nem engedet József aszszonya fajta- lan kívánságának, sokat kellett szenvedni az ő hamis vádolása mi- at; de jora fordította az Ur Isten; és azután igen nagy kedvet talált Farao Király színe előtt. Ki azt mondotta néki: *Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantum Regni solio te precedam.* Te léfesz az én házamon, és a' te szád parancsolattyának az egész nép enged, csak az egy Ki- rályi székekkel előzlek meg. *Ecce constitui te super universam ter- ram Ægypti.* Imé az egész Egyiptus földére rendeltelek. Gen. 41. v. 40. v. 41.

Mind ezeknek, a' miket kíván a' Szolgáktól Sz. Pál, jeles o- kát is adgya, mondván: *Ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus.* Hogy a' mi ldvőzítő Istenünk tudományát ékesítsék mindenekben: az az, a' Keresztyéni tudományt ne szidalmaztas- sák a' Pogányokkal, hanem inkább azokkal dicfirteffék. Mert a' mint Sz. Jeronimus, és Sz. Tamás mongyák: A' Keresztyénség- nek elein, halván némellyek; hogy a' Keresztyéni szabadságra hi- vattattunk; azt vélték, hogy az által minden szolgálattól meg- szabadultunk. Mely tévelygést mindenkor kárhoztatott, és most is kárhoztat a' Keresztyén Vallás: és azért szollott Sz. Pál gyakorta a' Szolgáktól, megjelentvén hivatallyokot. Mivelhogy a' Keresztyéni szabadság lelki, és testi szolgálattal nem ellenke- zik: és a' lelki szabadságban, egyenlő lehet a' szolga az Urával. Jól mongya Aranyszájú Sz. János, hogy efféle Keresztyéni Vallás,

a' Pogányoknak megtérélére is használhatott. Mert látván a' Keresztyén Szolgáknak engedelmeslégeket, és hivelégeket; Hiteket is megkedvelhették: meggondolván annak jó gyümölcsét; mely által még az alávaló emberek is megjavulnának: és a' mit a' természet azokban nem cselekezik, azt a' Kristus Evangeliojának malasztja végbe viszi. Mert a' Szolgák természet szeréne kemény nyakuak, engedetlenek; és csak képmutatásból cselekeznek akármit is, midőn az Urok szemek előtt vannak. Joltudta ezt Sz. Pál, s' azért parancsolta, hogy ne szemre szolgállyanak, mint embereknek kedveskedvén; hanem mint a' Kristus szolgáljai, szivből cselekedvén az Isten akarattját. *Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes; sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei, ex animo.* De az Evangelio mi tudomány által ugy megjavulnak, hogy némely Szolgák jobbak lesznek minden jószágos cselekedetre, akármi szabadosoknál is: és Urokat marhástól megtalmazzák. Adgya a' Mindenható Isten, hogy mind a' közönléges Szolgák, kik a' világi Uraknak szolgálnak; s' mind az Urak, kik az Istennek szolgáljai, és azért mondatot: *Rex Regum, & Dominus Dominantium.* Királyoknak Királya, és Uralkodoknak Ura, ugy viselleyék magokat, hogy minnyájoknak azt mongya Kristus Urunk, a' mit az Evangelio mban olvasunk: *Et sic serve bene, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Eőrűly jó, és hiv szolgám, miért-hogy a' kevésben hiv voltál, sokat bizok reád, menybé az Urad örömébe.

Amen.

AZ ISTENI SZERETETRŐL.

Mire köteleztetünk, mikor azt parancsolja Isten, hogy szeressük őtet, tellyes szivből, tellyes lélekkel, és minden erőnkkel.

I. PREDIKATIO.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Matt. 22. v. 37.

Szeressed a' te Uradot Istenedet tellyes szivedből, és tellyes lelkedből, és tellyes elmédből.

Hogy Isten parancsolattal; hogy első, és legnagyobb parancsolattal kötelezet szeretésére. Elsőben: Ismérteti azzal, mint kívánnya, és mely nagyra bõcsúlli szeretetünket; mellyet mind hagyással, mind fenytékkal akar gerjeszteni. Másodszor: Arra kötelezi magát parancsolásával, hogy valamire szûksége vagyon erõtlenységüknek, az Isteni szeretésnek tellyesítésére, azt mind megadgya. *Omne datum optimum, & Jac. 1. v. 16.*
omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum. Minden jó adomány, és minden tökéletes ajándék, onnétfellyül vagyon, leszálván a' világosságnak Attyától. *Nam sumus sufficientes 2. Cor. 3. v. 5.*
cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est. Nem vagyunk elegendők mimagunktól valamit gondolni, ugyanint mimagunktól; de a' mi elégségesvoltunk az Istentől vagyon. Mivel azért az Isteni kegyességhez nem fér, sem az, hogy lehetetlen dolgot parancsollyon, lelkünk vesztése alatt: sem az, hogy megvonnya parancsolatinak tellyesítésére szûkléges segítségét: nyilván kiteteczik; hogy mikor szeretését parancsolja, arra köti magát, hogy hozzá segít: és az ő részéről fogyatkozás nem léfzen, csak eljárjunk hivatalunkban. Harmadszor: Mikor Isten azt parancsolta, hogy szeressük őtet, arra kötötte magát, hogy

Prov. 8.
v. 17.

a' mi szeretésünket, maga szeretésével megtéríti. Mert az Isteni természetnek tulajdona azokat szeretni, a' kik őtet szeretik. Azért mongya: *Ego diligentes me diligo.* En az engem szeretőket szeretem. Azokáért, a' mely szeretettel tartozunk szeretni Istent, annak mivoltát, és tulajdon cselekedetét rövideden megmagyarázom: Azt is megmondván: Mire köteleztetünk, mikor azt parancsolja Isten, hogy szeressük őtet, tellyes szívből, tellyes lélekkel, és minden erőnkkel. Halgassátok figyelmetesen.

Diliges Dominum Deum tuum, &c.

Szeressed a' te Uradot Istenedet, &c.

Psal. 15.
v. 2.
Job. 35.
v. 6. 7.

Gondoljuk meg Keresztyének, mely nagy kegyesség ez, hogy Isten akarja, sőt parancsolja, hogy azt szeressük, a' ki ha nem szeretne minket, minden jótól üressen maradnánk: sőt meg sem maradnánk; hanem semmivé lennénk. Nincs Istennek sem magunkra, sem javainkra szüksége: csak azért kívánja szeretetünket, hogy áldomást velünk közöllye, és javaiban részeltessen. Mert Isteni gazdagságának tárháza kulcsa a' Szeretet, és minden javaival tellyesíti az őtet szeretőket. Hogy értsük, miben áll az Isteni szeretet; eszünkbe jutassuk, hogy nem csak a' Bölcsék; hanem közönlégesen minden emberek értelme az, hogy: *Amare, est velle bonum.* Szeretni, jót akarni. A' Szeretet abban áll, hogy a' kit szeretünk, annak jót kívánunk: örülünk javain: bánkodunk, és szomorkodunk ellenkező dolgain. Mert noha a' Szeretetről sok jótétemények, és kedves nyájaskodások származnak: de a' Szeretet természetes mivolta nem ezekben áll, hanem hogy annak jót akarunk, a' kit szeretünk. Akkor szerettyük tehát Istent, mikor néki jót kívánunk: az az, akarjuk, és örömmel ismérjük, hogy Istennek végetlen méltosága, hatalma, bölcsesége legyen: szívből kívánjuk, hogy nem csak mi; hanem az egész Világ igaz Hittel őtet vallyá, tökéletes szolgálatokkal tisztelje, akarattyát tellyesítse, bűnökkel bántódását távoztassa: örülünk azon, hogy Isten dicsőítettik, és kedves szolgálatokkal tiszteltetik: bánkodunk azon, hogy őtet sokan megbántyák, hamis tudományokkal, és gonosz erkölcsökkel.

Az Isteni Szeretetről három tulajdon mivolta nagyon, mellyel a' természet erejéből származot szeretést meghaladgya: tud-
nillik;

nillik; *Diligimus Deum propter se: Diligimus super omnia: Diligimus ex toto corde.* Szerettyük Istent ő magáért: Szerettyük mindenek felet: Szerettyük tellyes szivünkéből. Először azért: A' Világi szeretet jot kíván. *De, id quisq; amat, quod bonum sibi.* Kiki azt szereti, a' mi magának jo. Utolsó czéllya a' Világi szeretésnek ő maga, a' ki valamit szeret. *Es a' mint Aristoteles mongya: Amabile ad alterum, ex amabilibus ad se.* Magunk jóvára nézve kívánunk jot másoknak. Nem ilyen az Isteni szeretet: mert ezzel az ember nem maga jóvára néz; hanem tisztán, és csupán magáért szereti Istent. Sz. Agoston ilyen külömbözést mond az Isteni, és Világi Szeretet között: *Charitas, est motus animi, ad fruendum Deo, propter ipsum: se, & proximo, propter Deum. Cupiditas, est motus animi, ad fruendum se, & proximo, & quolibet corpore, non propter Deum.* A' Szeretet, a' lélek mozdulása vagy indulattya Istenel, ő magáért: magával, és felebaráttjával, Istenért gyönyörködni. A' Kivánság, a' lélek mozdulása, magával, és felebaráttjával, és akármi testi állattal gyönyörködni, nem Istenért.

A' kiben Isteni szeretet vagyon, nem azt cselekeszi a' mit a' Világ fia, kik dicširik az Istent mikor jot cselekelzik vélek. *Confitebuntur tibi, cum benefeceris eis.* Con-Psal. 48.
v. 19. *Es a' mint Zakariás Proféta mongya; jo lakás közöt magasztallyák Istent: Benedictus Deus, divites facti sumus.* Zach. 11.
v. 5. Aldott az Ur, gazdagokká lóttunk: Hanem azt kiáltya Sz. Dáviddal: *Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine; quoniam bonum est.* Psal. 53.
v. 8. Szabad akaratomból áldozom néked, és hálát adok a' te nevednek Uram; mert jo. Nem azért hogy értéket, méltoságot, és egyéb jokat adtál; hanem, *Quoniam bonum est.* Mert jo. Mert ha te, nem hasznodért, hanem jo akaratból szeretted engem. *Diligam eos spontaneè:* méltó hogy én is téged magadért szeresselek. Ose. 14.
v. 5. Azért, *Confitemini Domino, quoniam bonus.* Hálát adgyatok az Urnak, mert jo. Szabad Istent szeretni azért, Psal. 117.
v. 1. hogy teremtet, táplál, megváltot, boldogságot ígért: lőt szűkség ezekért szeretni, és háládással tisztelni őtet. *De* hogy a' szeretés, csak magán Istenre néző joság légyen; szűkség, hogy ne végezödjék a' mi hasznunkon: ne szeressük magán a' jutalmat; hanem a' jotévő, és jutalmazó Istent. Mert nem annyira nézi a' szeretet az Isten jotéteményit, mint a' maga jóvoltát, melyből

- Isai. 26.
 v. 8.
 Psal. 41.
 v. 2.
- árad minden jó. Az Igazak Isteni szeretettel kívánnyák a' ma-
 gok údvösségét: *Memoriale tuum in desiderio anima mea. Anima*
mea desideravit te. A' te emlekezeted a' lelkem kívánságában. Az
 én lelkem kívánt téged. *Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum*
quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Szomjuhozot a' lel-
 kem az erős élő Istenhez: mikor megyek el, s' jelenem meg az I-
 sten orczája előtt? De nem annyira magok gyönyörűségéért vá-
 gyodnak a' boldogságra, mint Isten tisztelességéért, hogy őtet bá-
 torságosban, és tökéletesben szerethessék, és dicsírhessek abban
 a' boldog állapotban, melyben immár vétekbe nem eshetnek.
 A' kárhozattól is Isteni szeretettel félnek: mert nem csak attól
 tartanak, hogy ne kinlodgyanak; hanem tudgyák hogy valakik
 elkárhoznak, Istennek káromlo ellenségi: és attól iszonyodnak,
 hogy olyan veszélybe ne jussanak. Egy szóval; Az Isteni szere-
 tet, mindenben Istent nézi, nem csak az adományt.
- Matt. 10.
 v. 37.
- Másodszor: A' tökéletes szeretet abban áll, hogy mindenek
 felet szeressük Istenünket. Ezért mondgya Kristus Urunk: *Qui*
amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus; & qui amat
filium, aut filiam super me, non est me dignus. A' ki atyát, vagy an-
 nyát inkább szereti hogysen engem, nem méltó hozzám; és a' ki
 fiát, vagy leányát inkább szereti hogysen engem, nem méltó hoz-
 zám. Másut pedig: *Qui non odit patrem suum, & matrem, & ux-*
orem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non
potest meus esse discipulus. A' ki nem gyűlöli az atyát, és anyát,
 és feleségét, és fiait, és atyafiait, és nényeit, még pedig az ö-
 nön lelkét is, nem lehet én tanítványom. Azért azt parancsol-
 ta Isten Moyses által, hogy ha fiad, leányod, feleséged, Atyádna,
 kedves barátod, Istentől el akar szakasztani, és egyébképpen meg
 nem menekedhetel tőle: törvény szerént öleléd meg, és először is
 magad úsd agyon. Es mikor ennek a' parancsolatnak rendi sze-
 rént, a' Leviták hufzonhárom ezer embert megöltek volna, a' Bál-
 ványozásért, azt mondá Isten nekik: *Consecrâstis manus vestras De-*
v. 28. 29 mino, unusquisq; in filio, & in fratre suo, ut detur vobis benedictio. Meg-
 szenteltétek kezeiteket az Urnak, kiki az ő fiában, és atyafiá-
 ban, hogy áldás adattassék néktek. Sz. Pál Apostol előnkbe ad-
 ván: Mint kell Istent szeretni mindenek felet: azt írja a' Szeretet
 erejé-

eréről, hogy semmi nyomoruság, inség, éhség, mezitelenség, *Rom. 8.*
 fegyver, veszedelem, üldözés el nem szakaszthattya őtet az Isteni *v. 35.*
 szeretetről. Sem halál, sem Angyalok, sem világi hatalmas Fe- *v. 38.*
 jedelmek; sem mostani, sem jövőendő dolgok; sem erősség, sem
 felség, sem mélység, sem egyéb teremtetállat, el nem vohattya
 az Isten szerelmétől. Ezzel a' mondással nem csak kifejezi Sz.
 Pál, hogy Istent mindenek felet kell szeretnünk; ugymint, a' ki-
 ben minden jök vannak: hanem megtanít miben áll ez a' min-
 denek felet való szeretet. Mert ehez az kívántatik, hogy min-
 dennél nagyobra bocsúllyúk Istent: és eltökéltet akarattal, erős
 szándékkal, készek légyünk inkább mindenünket elveszteni; min-
 den jóvainktól megválni; minden nyomoruságot, és kint szen-
 vedni; életünket inkább letenni, hogy sem az Isten szerelméből ki-
 esni, és őtet halálos bűnnel megbántani.

Harmadszor: A' Szeretet modgyát Isten ő maga előnkbe ad-
 ta, mikor azt parancsolta: *Dilige Dominum Deum tuum ex toto cor-* *Dent. 6.*
de tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Szeressed a' *v. 5.*
 te Uradot Istenedet tellyes szivedből, és tellyes lelkedből, és tel-
 lyes erődből. Az Uj Testamentomban ezekhez adta: *Ex tota* *Marc. 12.*
mente tua. Tellyes elmédből. *Ex toto corde;* Tellyes szivből tar- *v. 30.*
 tozunk Istent szeretni: mert a' szivet kétfelé nem szakaszthatni
 halál nélkül. Azért Isten azt kívánja: *Probe fili mi cor tuum* *Prov. 23.*
mibi. Ad nékem fiam a' te szivedet. Az őrdógtól pedig: *Omni* *v. 26.*
custodiâ serva cor tuum. Minden őrizettel tartsd meg a' szivedet. *Prov. 4.*
 A' szivön a' Sz. Irás akaratum indulattját érti. Mert mikép- *v. 23.*
 pen testi mozdulásnak eredete, a' szivből vagyon; és ha a' gutta *Gen. 6.*
 azt megűti, elvész mozdulásunk. Ugy az akarat fő inditoja a' *v. 5.*
 lelki cselekedeteknek. Mikor azért arra kötelez Isten, hogy őtet *Levi. 19.*
 tellyes szivel szeressük: azt kívánja, hogy a' Szeretetnek első és *v. 17.*
 belső indulattja az légyen, hogy valamit szeretünk, Isten aka- *Job. 2.*
 rattya szerént szeressük: semmi szeretésünk ne ellenkezzék ő véle. *v. 6.*
Ex tota anima: Tellyes lélekkel kel Istent szeretnünk. A' Sz. Irás- *Gen. 37.*
 ban az ember élete, Léleknek neveztetik. Azért mikor Isten azt *v. 22.*
 parancsollya, hogy tellyes lélekkel szeressük őtet: arra kötelez, *Matt. 6.*
 a' mit Sz. Pál világos szokkal kifejez: *Nemo nostrum sibi vivit, &* *v. 25.*
nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, *Rom. 14.*
Domini *v. 7. 8.*

Domino morimur. Senki közülünk magának nem él, és senki magának meg nem hal. Mert akár élünk, az Urnak élünk: akár meghalunk, az Urnak halunk meg. Moyses pedig azt parancsolja: *Dilige Dominum Deum tuum, atq; obediens voci ejus, & illi adbareas; ipse enim est vita tua, & longitudo dierum tuorum.* Szeressed a' te Uradot Istenedet, és engedgy az ő szavának, és hozzája ragaszkodgyál; mert ő a' te életed, és a' te napidnak hosszúsága. *Ex tota mente:* Tellyes elménkkel szűkség szeretnünk Istent: az az, minden cselekedetünket az ő tiszteletire igyenesítsük: elménket abban fászfuszuk, mint, és hogy keressük, és egyebekkel is kerestessük kedvét Istenünknek.

Dent. 6. Végezetre, Ex tota fortitudine; ex omnibus viribus. Minden erődből; minden ereidből. Minden erőnket, és tehetségünket *v. 5.* Isten szeretésére kel forditanunk. Kinék mondotta Isaiás *Luc. 10. v. 27.* Proféta: *Domine, dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis.* Uram, békeséget adgy nekünk: mert minden dolgainkot te cselekedted nekünk. Világoson magyarázza ezt Sz. Pál: *Phil. 2. v. 13.* *Deus est, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.* Isten az, a' ki bennetek cselekeszi az akaratot, és a' véghez vitelt jó akarattyaiból. Méltó hogy a' mely Isten erejéből vagyon erőnk legkisseb dologra is, annak tiszteletire, és szolgálattyára térítsük, valamit mivelhetünk, úgy hogy belső, és külső érzékenységünket, örömmünket, félelmünket, remétségünket, haragunkot, látásunkot, szollásunkot, mindenben az Isten Törvénye zaboláján hordozzuk: Istent ezekkel meg ne bántsuk: hanem az ő akarattya, és rendelése szerént vezessük. Végezetre valamit magunk erejével, valamit jószágunkkal, értékünkkel, Alattunkvalokkal cselekedhetünk, Isten légyen vége: ő érette, az ő akarattya szerént cselekedgyünk mindeneket.

Melyre segéllyen minnyájunkot ő
Szent Fellege. Amen.

Az Isteni Szeretetnek felséges méltósága, kimondhatatlan
josága, végetlen fok, és nagy háfzna.

II. PREDIKATIO.

*Deus Caritas est: & qui manet in charitate, in Deo manet,
& Deus in eo. 1. Joan. 4. v. 16.*

Az Isten Szeretet: és a' ki a' szeretetben marad, az Isten-
ben marad, és az Isten ő benne.

Világi szeretet akármely fáradságos munkák ter-
hét elvéfzi. Mert mind könnyű, és gyönyörűlé-
ges valamit szeretetből cselekezzünk. Egy Anya
kisdéd gyermeke körül annyit fáradság, hogy más
idegennek lehetetlen volna azt elvifelni. A' kik
gyönyörködnek a' vadászatban, vagy halászásban,

annyi fáradságokat felvállalnak, hogy egyebek azokat kinnak
tartanak. Jákob hét esztendeig szolgált Rákelért: *Et videbantur Gen. 29.*
illi pauci dies pro amoris magnitudine. Ha a' Világi szeretet ezt cse- *v. 20.*
lekefzi: szégyen, és gyalázat, ha az Isten szeretete meg nem könnye-

nyebit minden munkát. Mert menyivel job, és nagyobb Isten
a' teremtetállatnál, annyival felségesb, és hatalmasb az Isteni sze-
retet, a' világi szerelemnél. Annakokáért az Isten Szolgái ki-
mondhatatlan sanyaruságokat vifeltek a' Pusztákban, és Kala-
stromok rekelziben: Vigyázással, éhezéssel, testek ostorozásával
szolgáltak Istennek. A' Szent Mártirok iszonyu kinokkal vé-
gezték, és vigan végezték életeket. Mivel annak, a' kiben Iste-

ni szeretet vagyon, nem nehéz, valamit Isten kíván tőle: *Hac est 1. Joan. 5.*
Charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus: & mandata ejus gravia non *v. 2.*
sunt. Ez az Isteni Szeretet, hogy az ő parancsolatit megőrizzük:

és az ő parancsolati nem nehezek. És mihent valaki az Isteni
szolgálatok sullyát érzi, és sajnállya, szeretetnek fogyatkozása va-
gyon benne. Mert ha a' vasat oly erőbe őltőzteti a' tűz, hogy
éget mint a' tűz: az Isteni Szeretet is oly erőt ad az igaz Szere-

tőnek, hogy valamit mivel, úgy tetczik néki, hogy mind kevés ahhoz képest, a' mivel tartozik. Hogy azért gerjedgyen szívünk az Isteni Szeretet buzgoságára: lássuk rövideden ennek a' Szeretnek Méltóságát, Joságát, és Halznát,

Deus Charitas est: & qui manet &c.

Az Isten Szeretet: és a' ki &c.

Az Isteni Szeretnek számtalan méltosági, és dicsőséges bőcsületi kőzül, csak Háromrol emlekezem. I. Arrol: Hogy a' Szeretet a' több Joságoknál nagyobb: lőt minden Joságok halznosítója, és elevenítője. II. Hogy Felleéges ereje vagy on a' Szeretnek. Mert ő véle egyút nem lehet a' Halálos bűn; hanem azt kirekesztvén, Isten kedvébe jutattya embert: és minden Joságokra hatalmasul vastagittya az emberi késedelmességet. III. Hogy a' Szeretet Istennelvaló barátság: és valami kívántatik az igaz barátsághoz, mind feltaláltatik az Isteni Szeretben. Elsőbben

Matt. 22. v. 37. azért, azt mongya Krisztus Urunk: *Hoc est maximum, & primum mandatum.* Ez a' legnagyobb, és első parancsolat, hogy Istent szeressük. Nem azért mondatik Elsőnek, mintha legelől iratott volna a' Törvényben: mert a' Sz. Írásból kitetszik, hogy időre nézvé, eléb kőltek fok törvények: hanem azért, hogy első, és méltóságosb joságra kőtelez: miképpen nagyobb parancsolatnak is azért mondatik, hogy nagyobb, és legszükségeseb Joságra viszen:

1. Tim. 1. v. 5. *Finis precepti est Charitas.* A' parancsolatnak vége a' Szeretet. Mivel a' mit tiltnak, vagy rendelnek a' több parancsolatok, mind arra valo, hogy a' Szeretet meg ne sértesse, hanem őriztesse, és nevelkedgyék.

Sz. Pál ennél is világosban szol: mert emlekeztvén a' több parancsolatokrol, azt írja: *Major horum est Charitas.* Ezek kőzül nagyobb a' Szeretet. Másut számlálván a' szent erkölcsöket, mellyekkel világoskodni kel az Igazaknak, azt írja: *Super omnia Charitatem habete.* Mind ezek felet Szeretetek légyen. Végezetre mikor a' csodatételekről, profétálásokról, nyelveken szollásokrol, az Apostoli, és egyéb Egyházi méltóságokról fokot irt volna, a' karván a' Szeretetről szollani, azt mongya: *Adhuc excellentiorem vitam vobis demonstro.* Még főb utat mutatok néktek, a' Szeretetet. Es hogy világoson ismértesse a' Szeretet bőcsületességét, azt mongya,

gya,

gya, hogy a' Szeretet gyökere, és fundamentoma a' több Jóságoknak: *Virtute roborati, in Charitate radicati, & fundati.* Hatalmason megerősödgyetek: a' szeretetben meggyökerezvén, és fundamentomot vetvén. A' gyökér, és fundamentom nevével jelenti, hogy mint a' fák, gyökér nélkül fenn nem állanak, nem nevelkednek, nem élnek, nem virágoznak: mivel mind annya, mind dajkája a' fának a' gyökér, melytől származik, és neveltetik. Ugy a' Szeretet forrása, és kutseje minden üdvösséges jonak; mely nélkül semmi szépség, semmi elevenség nincs egyéb Jóságokban. Mert a' mint Sz. Jakab mongya a' Hitről, hogy a' Szeretet cselekedeti nélkül, *Mortua est*, Holt Hit. Ugyan azont mongya Sz. Pál a' több Jóságokrol. Mert akárki légyen; ha nyelveken szol, ha profétál, ha az Isteni dolgok mélységes titkait általéri, ha minden Hiti vagyon is: Szeretet nem lévén benne; *Nil*, Semmi. Ha ki minden kincsét szegények táplálására fordittya: ha maga testét tűzre adgya is: *Nil prodest*, Semmi haszna Szeretet nélkül. Továb mégyen Sz. Pál, és azt mongya: *Charitas est vinculum perfectionis.* A' Szeretet a' tökéletességnek kötele. Minden rendlévő embereknek, valakik üdvözülni akarnak, Két dolgot parancsolt Isten: Egyiket: *Sancti fitis.* Szentek legyetek. *1. Pet. 1. v. 16. Levi. 11. v. 44.* Másikot: *Estote perfecti.* Legyetek tökéletesek. *Matt. 5. v. 48. Gen. 17. v. 1.* Nem kíván Isten e' világon olyan szentléget, és tökéletességet, minéműben lészünk Menyörizágban: mert az ilyen tökéletességre Sz. Pál sem jutot életében, a' mint maga írja: *Non quòd iam perfectus sim: sequor autem.* Nem hogy már tökéletes volnék: hanem követem. De a' világi tökéletesség megtaláltatott ő benne: *Quicumq; perfecti sumus, hoc sentiamus.* Valakik tökéletesek vagyunk ez értelemben légyünk.

Másodszor: A' Szeretet ereje oly nagy, hogy azzal együt nem maradhat a' halálos bűn: hanem mihent valaki szereti Istent, mingyárt bűnei bocsánattyát nyeri, és Isten kedvébe fogadtatik. Ezt a' Sz. Irás világosan tanittya. Mert Isten szava az: *Ego diligentes me diligo.* En az engem szeretőket szeretem. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo; & ego diligam eum.* A' ki engem szeret, szeretetik az Atyámtól; és én is szeretem őtet. Azért Isten ellenlége

Eph. 3.
v. 16. 17.Jac. 2.
v. 17. 20.
26.1. Cor. 13.
v. 1. 2. 3.Colo. 3.
v. 14.Philip. 3.
v. 12.
v. 15.Prov. 8.
v. 17.Joan. 14.
v. 21.

1. Pet. 4. nem lehet, a' ki Istent szereti. Sz. Péter azt írja: *Ante omnia*
 v. 2. *mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes: quia charitas*
operit multitudinem peccatorum. Mindenek előtt az egymáshoz való
 1. Joan. 4. bűnök sokaságát. Sz. János pedig: *Omnis, qui diligit, ex Deo na-*
 v. 7. *tus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum: quoniam*
Deum Charitas est. Valaki szeret, az Istentől született, és ismeri az
 Istent. A' ki nem szeret nem ismeri az Istent; mert az Isten Sze-
 retet. Innét mongya Sz. Agoston: *Sola dilectio discernit inter filios*
Dei, & filios Diaboli. Egyedül a' Szeretet választyameg az Isten
 fiait, az Eördög fiaitól.

- Nem csak a' bűnök győzedelmében mutattya erejét a' Sze-
 retet; hanem mint a' több Joságok Királynéja, magával hordoz,
 és utánna vonzon minden joságokat: rendeli, és igazgattya a-
 zoknak minden cselekedetit. Erre nézve írja Sz. Pál: *Charitas*
 1. Cor. 13. *credit, sperat, suffert, sustinet: patiens est, benigna est: non inflatur, non*
 v. 4. *irritatur, non cogitat malum.* A' szeretet hiszen, remél, tűr, szen-
 ved: békeféles tűrő, kegyes: fel nem suvalkodik, nem gerjed
 haragra, nem gondol gonoszt. Egy szóval minden Joságok cse-
 lekedetit Szeretetnek tulajdonittya az Apostol: mivel a' több Jo-
 ságok által, mint Királyné szolgálai által, cselekezik minden jo-
 1. Tim. 1. kot. *Finis precepti est Charitas.* A' parancsolatnak vége a' Szeret-
 v. 5. tet. Minden parancsolatok tellyesítésében a' Szeretetre kel néz-
 ni, és Isteni szeretetért kel mindent cselekedni. Azért mongya
 1. Cor. 16. Sz. Pál: *Omnia vestra in Charitate fiant.* Minden dolgaitok szere-
 v. 13. tettel legyen. Minden munkánkban Istent tegyük utolsó czé-
 lyul: ő érlette, az ő Neve tiszteffégére igazítsuk minden cseleke-
 detünket.

- Hogy ertsük, mely nagy ereje vagyon a' Szeretetnek a' mi
 1. Cor. 13. gyarloságunk vastagítására; Tűznek nevezi a' Sz. Irás a' Szeret-
 v. 49. tetet; mely hidegségünket melegíti, az Isteni szolgálatok serény-
 ségére. Nemis lehet oly sovány természetű ember, hogy mi-
 hent szeretetbe öltözik, ugy ne lágyullyon mint a' vas a' tűzben.
 Láttjátok a' vas mely kemény, hideg, fekete, és nehezen hajló:
 tegyétek tűzbe; megmelegszik; meglágyul; könnyen akármely
 formára hajló; fényes mint a' tűz. Egy szóval, a' tűznek minden
 csele-

cselekedetire, és égetésére hatalmas erőt véfzen. Ekképpen az ember szive, Isteni Szeretetnélkül, hideg, és kemény minden jorra, rut, fekete, bűneivel; engedetlen a' parancsolatokra. De mi-hent a' Szeretet tüze belé elik, nem csak megtisztul bűneiből; és oly fényes léfzen mint a' tündöklő Nap sugára: *Qui diligunt te, sicut Sol in ortu suo, rutilant:* hanem meg is lágyul az Isten parancsolatjának engedelme: és oly hatalmas erőbe öltözik, hogy a' mit eleb lehetetlennek alitot, könnyűnek, és fáradságnélkül valonak tartya.

Harmadszor: A' Szeretet méltóságát, főképpen az ismérteti, hogy a' gyarló embereket, Isten barátosivá téfzi. Azt írja Aristoteles: Isten emberrel nem lehet barátságos: mert egyenlőség, és javok közlése kívántatik a' barátságához. Mi pedig sem egyenlők nem lehetünk Istenhez, sem javainkban Istennek nem adhatunk: minthogy nincs is Istennek ezekre szűksége. De a' Szent Lélek mást tanit. Mert Abrahámot, és az ő maradékit Isten barátinak nevezi. Az Apostolokot barátinak mondotta Idvőtök; és minket is tanit mint juthallunk Isten barátságába: *A-mici mei estis, si feceritis quae precipio vobis.* En barátim vattok, ha megcselekeztetek a' miket parancsolok néktek. A' mely őt dolgo a' Világ Tudosi kívánnak az igaz barátságához, azokat fellégesben találjuk az Isteni Szeretetben, hogy sem az emberi barátságban. Kivántatiké a' Barátságához, *Ut non multum distent.* Hogy egymástól ne igen különbözzenek? Mondhatnám hogy a' Szeretet, *Divina natura consortium.* Az Isteni természet részeltetéfe. Melyre nézve az Isten nevét viselik az Igazak. Mondhatnám azt is, hogy Isten, *Semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Eőmagát kiűressítette, szolgálai formát vévénfel, az emberekhez hasonlová lőt, és ábrázattal ugy találtatott mint ember, azért hogy néki Baráti lehessünk. De azt mondom, hogy a' Barátságához, nem a' Méltoságbéli egyenlőség kívántatik; hanem, *aequalitas affectus.* Az akarathoz egyenlősége, hogy egyet akarjanak. Efféle egyenlőséget a' Szeretet szerez: mert, *Qui adheret Deo unus spiritus est.* A' ki Istenhez ragaszkodik egy lélek ő véle. A' ki Szeretettel Istenhez köti magát, egy akarattya vagyon Istennel.

Hogy

Judit. 5.
v. 31.

Judit. 8.
v. 23.

Luc. 12.
v. 4.

Joan. 15.
v. 14. 15.

2. Pet. 1.
v. 4.

Joan. 10.
v. 35.

Phili. 2.
v. 7.

1. Cor. 6.
v. 17.

Hogy pedig a' nagy méltoságu emberek, nem lehetnek baráti a' kősségnek, oka az; mert könnyen megbántodnak; és hamar bocsfut állanak a' Nagy Urak: az alacson hamar megutállyák, és unnyák. De ez nem taláztatik Istenben.

- Szüksége a' Barátságához, hogy, *Amicorum communia sint bona,*
- Rom. 8. közönléges legyen javok? *Deus, pro nobis omnibus proprium Filium*
v. 32. *suum tradidit; & cum illo omnia nobis donavit.* Az Isten minnyájunkért az ő tulajdon Fiát adta; és ő véle mindeneket nekünk ajándékozot. A' mi javaink, és adományink nélkül Isten nem szűkölködik: mindazáltal kisded szolgálatunkot, és alacson ajándékinkot nem utállyá: hanem azt a' bősületet, tiszteletet, háladást, akarattyának tellyesítését, mellyekkel néki kedveskedünk, kedvesen vézi. Es mivel a' ki Istent szereti, életét Istennek adta, Isten él az őtet szeretőben. Abban álle a' Barátság, hogy azt nem magunk hasznán; hanem a' Barátunk joságán építsük; és jovoltáért szeressük Barátunkot? Az Isten nem azért szeret minket, hogy haszna, vagy szüksége volna szolgálatunkra; hanem hogy maga joságát mutassa; és áldomást reánk árasztza. Mi is a' tökéletes szeretetben, nem keresünk egyebet Istennél: azt kiáltván Sz. Dáviddal: *Quid mihi est in Cælo? & à te quid volui super*
Psal. 72. *terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Mim vagyón
v. 25. 26. nekem az Egben? és te kivüled mit akartam a' földön? En szívemnek Istene, és az én részem Isten örökké. *Confitebor nomini*
Psal. 53. *tuo Domine: quoniam bonum est.* Hálát adok a' te nevednek Uram:
v. 8. mert jó. Nem léhete a' Barátság egymás szeretés nélkül? Mivel ha csak egy fél szeretné a' másikat, jó akarat volna, Barátság nem volna. Ez is fél taláztatik az Istenben. Mert lehetetlen, hogy Isten azt ne szeresse, a' ki szereti őtet: mivel maga igérte: Valaki szereti őtet, azt ő is szereti. Végezetre: Ha az igaz Barátságban, egymás szerelmének tudva kel lenni a' Szeretőknél. Mikor erős akarással távoztattyuk a' mivel Isten megbántodik: mikor serény indulattal fáradunk abban a' mit Isten hagyot; bizonyágtételét érezzük a' Sz. Léleknek, hogy szerettyük Istenünket. *Ipsè enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro.* Maradgyunkmeg azért az Isteni Szeretetben, hogy az Istent örökké dicsírheffük az örök Dicsőségben. Amen.

Mely fok, és nagy okok inditnak Istenünk szeretésére.

III. PREDIKATIO.

Nos ergo diligamus Deum: quoniam Deus prior dilexit nos.
1. Joan. 4. v. 19.

Mi azért szereffük az Istent: mert az Isten szeretet minket először.

MOyses Eötödik Könyvének Hatodik Réfzében parancsollya Isten: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.* Szereffed a' te Uradot Istenedet tellyes szivedből, és tellyes lelkedből, és tellyes erődből. Ezzel a' parancsolattal arra kötelez Isten, a' mit közönégesen efféle mondásokkal szoktunk jelenteni. Azt mongyuk némely emberekről, hogy tellyeffégesen tanuságra, vagy kereskedésre, vagy részegségre adták magokat. Másokrol, hogy minden eszek csintalanságra vetemedet: vagy hogy mindenestől csak az imádkozásra, Templomok gyakorlására, áitatóságra vagyongyok. Efféle mondásokkal csak azt jelentyük, hogy főb gonyok, és gondolattyok ezekre vagyon; ugy hogy egyébbel nem igen gondolnak, csak ezeket vigyék végbe: vagy hogy egyéb gond, és foglalatotság el nem szakasztya a' jonak, vagy gonosz-
nak gyakorlásától. Illyen értelemmel mongya a' Sz. Irás Josiás-
rol: *Similis illi non fuit ante eum Rex, qui reverteretur ad Dominum, in omni corde suo, & in tota anima sua, & in universa virtute sua, juxta omnem legem Moysi.* Hasonlo Király hozzája nem volt ő előtte, ki az Urhoz tellyes szivéből, és tellyes lelkéből, és minden erejéből tért volna, Moysesnek minden törvénye szerént. Sz. Dávidrol azt mondotta az Ur Isten: *Custodivit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo, faciens quod placitum est in conspectu meo.* Megőrizte parancsolatimot, és tellyes szivéből követet engem, cselekedvén a' mi kedves volt szinem előtt. Elannyira hogy maga is

Deut. 6.
v. 5.

4. Reg. 23.
v. 25.

3. Reg. 14.
v. 8.

Pfal. 118. azt merte Istennek mondani: *In toto corde meo exquisivi te.* Tel-
v. 10. lyes szivemből kerestelek téged. Rövideden: Az Istennek tel-
 lyes szivel, és tehetséggel való szeretéséhez kívántatik: hogy első,
 és főb vágyódása akaratumknak Istenhez légyen: hogy minde-
 nünket inkább elveszessük, hogysem Istenünket halálos bűnnel
 megbántsuk: hogy minden foglalatosságunk dereka az légyen,
 hogy Isten kedvében éllyünk: parancsolatinak általhágását szor-
 galmatoson távoztassuk. Ez az Istennek tellyes szivből, lélek-
 ből, értelemből való szereteti. Feneketlen tengerbe bocsátkoz-
 nám, ha hofszan elő akarnám számlálni azokat a' fok indító o-
 kokot, mellyek Isten szeretésére izgattyák lelkünket. Azért mi-
 vel azok sokaságát elmémmel fel nem érem, nyelvemmel ki nem
 mondhatom: csak kettőről emlekezem. Halgassátok figyelme-
 tetfen.

Nos ergo diligamus Deum: &c.

Mi azért szeressük az Istent: &c.

Előszór nem gyengén édesget; hanem hatalmasson vonfzon
 a' Szeretetre az Isten jóvolta. Azt mongya Aristoteles: Az a-
 karat jonál egyebet nem szeret. Azért noha sokszor, a' gyö-
 nyörűséges, hasznos, és emberek előtt tisztességes jok szine alatt,
 a' bűnnök gonofzsága fekszik: de nem a' gonofzságot szereti aka-
 ratunk; hanem azt a' gyönyörűség, és haszon álorczáját, mellyel
 a' gonofzság ugy befedetik, mint a' halak horga kedves eledel-
 lel. Ha Joságért szeretünk akarmit; kétségnélkül Istent kell
Exod. 33. mindenek felet szeretnünk: mert ő egyedül, *Omne bonum.* Min-
v. 19. den jo: az az, mivel a' Mindenható Isten erejéből vagyon a' terem-
 tetállatok jóvolta, szűkség hogy Istenben fellégesben találtaffék
Rom. 11. minden állatok jova. Mert ha, *Ex ipso, per ipsum.* Eő tőle, és
v. 36. ő általa vannak mindenek: szűkség hogy, *In ipso.* Eő benne fel-
 légesben legyenek, valamiket másokkal közöl. Ennekfelette:
1. Cor. 15. A' Mennyei Boldogságban: *Erit Deus omnia in omnibus.* Isten lé-
v. 28. szen minden mindenekben. Valaki valamit kíván Istenben ta-
 lállyá. Mindenek mindene egyedül Isten léssen. Mert ő ben-
 ne minden jo vagyon. Menyivel nagyob, és hőcsületesb joság
 vagyon Istenben, hogysem a' teremtetállatokban; Kétképpen if-
 mérteti a' Sz. Irás: Előszór, azt mondván, hogy Istenhez képest
 sem-

semmi nem érdemli, hogy Jo nevet viseljen: *Nemo bonus, nisi solus Deus.* Senki nem jo, hanem egyedül az Isten. A' minémű szines jók elvonják Istentől az embert, azok Istenhez képest olyanok, mint a' rut zavaros tocsák, a' szép tiszta forrás mellett: mert sok fogyatkozásokkal elegyítetik minden világi jo. Azért panaszkodik az Ur Isten: *Me dereliquerunt fontem aqua viva, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, qua continere non valent aquas.* Engem elhadtak az élő viznek kutfejét, és magoknak kutakat ástak, béomlot kutakat, mellyek meg nem tarhattyák a' vizet. Isten mellett minden szépség rutság: minden joság fogyatkozás. A' minémű külömbözés vagon az aranyazot darab fa, és a' mérő darab arany kőzöt: annál nagyobb külömbözés találta az Isten, és egyéb állatok josága kőzöt. Másodszor, azt mongya a' Sz. Irás: *Tamquam momentum statera, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, qua descendit in terram.* Mint a' mérték nyelvének pontya, ugy a' föld kereksege te előtted, és mint a' hajnali harmat csöppe, mely a' földre esik.

Mivel azért szeretet nélkül nem lehet akaratumk: ha valamit szeretünk, szeressük azt, a' kiben minden jot együt találunk: a' kiben elegyítés nélkül, tisztán vagon minden jo. Ne járjunk kerengőben a' teremtetállatok után: Imide amoda ne ragadtasfék kedvünk a' Világ jovainak vékony csorgoival, mellyekben ezer fogyatkozások vannak: hanem szeressük a' Nagy, a' Tiszta, a' fogyatkozás nélkül valo Jot, mely egyedül: *Replet in bonis desiderium.* Bétölti jokkal kívánságunkot: és ki nem rekeszt senkit szerelmétől: Iót azon kér: *Probe fili mi cor tuum mihi: & oculi tui vias meas custodiant.* Ad nékem fiam a' te szivedet: és a' te szemid az én utaimot őrizzék meg.

Másodszor: Győzedelmesen gerjeszti Isten akaratumkot szeretésére; *Quia dilexit nos.* Mert szeretet minket. Es, *Quoniam Deus prior dilexit nos.* Mert az Isten szeretet minket először. Igazán irták a' Világ Bölcsői: *Si vis amari, ama.* Ha akarsz szerettetni, szeress. Azt mongya Sz. Agoston: *Nulla est major ad amorem invitatio, quam prevenire amando. Et nimis durus est amicus, qui dilectionem si nolebat impendere, nolit rependere.* Semmi nagyobb hívás nincs a' szeretetre, mint szeretvén megelőzni. Es igen kemény

- a' barátos, a' ki ha szeretetet nem akar vala adni, meg nem akarja fizetni. Semmivel ugy nem indulunk valaki szeretésére, mint ha láttjuk hogy ő szeret. Az Isteni Szeretésben, nem csak azt kell meggondolni, és bócsúlleni, hogy oly hatalmas nagy Feltség szeret: hogy oly alávaló fereg, és érdemetlen, sőt gyűlölségre méltó a' kit szeret: hogy ingyen, kegyességéből, maga hafzna nélkül szeret: hanem ezeken kívül Négy csudálatos méltóságot kel szemlélni az Isten szeretésében; mellyekkel végetlenül megelőz minden egyéb szeretetet. Első, hogy a' Szeretés, mely Istenben vagyon, *Nons est accidens*. Nem valami hozzáragadot, melyben változás lehesse: hanem, *Deus Caritas est*. Az Isten Szeretet, mellyel minket szeret: és a' mely szeretettel szereti Isten magát, azon szeretettel szeret minket. Második, hogy mivel Isten ő maga a' Szeretet; miképpen maga végetlen: ugy a' mely Szeretését mi reánk terjeszti, az is végetlen. Azért akármely igaz embert, nagyobb szeretettel szeret Isten, hogysen együt minnyájan az emberek, és Angyalok szeretik az Istent: mert ezek szeretése határozot. Nincs pedig egybevetés, a' végetlen, és rövid határban foglalt közöt. Harmadik; hogy Isten ő maga lévén a' Szeretet, miképpen az Isten létének kezdete nem volt; ugy szeretése is mindenkori. Azért, *Charitate perpetuâ dilexit*. Eőrók szeretettel szeretet. *Ante mundi constitutionem*. A' Világ teremése előtt szeretet minket. Negyedik; hogy nem csak Nagyságában végetlen, régiségében őrókkévaló az Isten szeretése: hanem jótéteményiben is csak nem tékozlo. Első, és legnagyobb ajándék, mellyet ad Isten azoknak, a' kiket szeret, a' Szeretet. Mert igazán írja Sz. Tamás: *Primum donum, quod damus ei, quem amamus, est amor: per quod omnia alia donantur*. Első ajándék, mellyet adunk annak, a' kit szeretünk, a' Szeretet: mely által minden egyebek ajándékozthatnak. Azért a' Felsőges Isten szeretvén minket, Isteni szeretetinek végetlen kincsét reánk terjeszti: és ebből mint gazdag forrásból, számtalan jokat áraszt reánk. Hogy azért nagyobb köteleffégünk lenne az Isten szeretésére, nem elégedet azzal: *Quod de nihilo, quod gratis, quod in hac dignitate condidit*. Hogy semmiből, hogy ingyen, hogy ez méltóságban teremtet minket: hanem hogy esztünkéből felemelne, *Propter nimiam charitatem*
1. Joann. 4.
v. 16.
- Jere. 31.
v. 3.
- Ephe. 1.
v. 4.
- Ephe. 2.
v. 4.

tatem suam, tradidit semetipsum pro nobis. Az ő igen nagy szeretetiért, önnön magát adta érettünk. Oh mely nagy köteleltségünk vagyon Istenünk szerelmére, abból hogy nem Profétát, vagy Apostolt; hanem a' maga-Sz. Fiát küldötte váltságunkra! Ha több fia volnának Istennek; és azok közül egyet érettünk adna, nagy szeretet volna. De egyetlenegy Fiát adta, hogy életünket megadgya, betegséginket meggyógyítsa. Hallyad mint elmélkedik erről Sz. Bernárd: *Si totum me debeo pro me facto; quid addam pro me refecto, & refecto hoc modo? Neq; enim tam facile refectus, quam factus: qui me tantum, & semel dicendo fecit; in reficiendo profecto, & dixit multa, & gessit mira, & pertulit dura. In primo opere, me mihi dedit: in secundo se: & ubi se dedit, me mihi reddidit. Datus ergo, & redditus me, pro me debeo; & hū debeo. Quid Deo tribuam pro se? Nam etiamsi me millies rependere possem, quid sum ego ad Deum?* Ha magammal egészen tartozom magam teremtéséért; mit adgyak magam megváltásáért, és ilyen módon valóért? Mert nemis oly könnyen váltattammeg, a' mint teremtettem: a'ki engem csak mondván, és egyszer, teremtet; megváltván bizonyára sokat is mondot, csudálatosokat is cselekedet, keményeket is szenvedet. Az első cselekedetben engem nékem adot: a' másikkban ő magát: és ahol ő magát adta, magamot vizsgálta nékem. Adatván azért és vizsgálva, magammal tartozom magamért; és kétszer tartozom. Mit adgyak Istennek magáért? Mert ha egyszer magamot vizsgálhatnám is, mi vagyok én Istenhez képest?

Keresztyének; Az Isten Szeretésének mondhatatlan, és érthetetlen nagyvolta azt kívánnya tőlünk, hogy mivel hasonló szeretettel mi őtet nem szerethettyük: ottan csak a' mint Isten ajándékából lehet, ugy szeressük. Nem szerethettyüké Istent, természetünk mivoltával, hanem akaratunk cselekedetivel? Ottan csak akaratunknak minden erejével szeressük őtet; és mind lelkünket s' mind érzékenységinket az ő szolgálattjára fordítsuk. Nem lehet végetlen állatnyában a' mi szeretetünk? ottan csak végetlen légyen annyiból, hogy mindenkor nevelkedgyék, és öregbedgyék szeretetünk. Nem kezdete öröktől fogva a' mi szeretetünk? Ottan csak: *Ne derelinquas amicum antiquum: novum enim non erit similis.* Ne haddel a' régi barátodot: mert az új nem lé-

Eccli. 9.

v. 14.

fzen hasonlo. Végezetre nem adhatunk mi annyit Istennek, a' menyit tőle vöttünk? Megelégszik Isten azzal, ha annyit adunk ő őrettea' szegények táplálására; az Isteni szolgálatok ékeféjére, a' menyit adhatunk. Sőt ha semmit nem adhatunk, elég néki, hogy jótéteményinek emlekezetivel, az ő szerelmére gerjesztyúk akaratumot.

Nem egyebek minden teremtetállatok, hanem fáklák, és égő szővétnekek, mellyek gerjesztik, és gyujtogattyák szívünket az Isten szeretésére. Akármely teremtetállat eszünkbe jutattya, hogy ő Isten ajándéka, mellyet szeretetből küld nekünk: hogy nagyobb a' Szeretet, melyből küldi, az ajándéknál. Es ezzel jótévő, és Szerető Istenünk szerelmére esztenezi kéfédelmességünket. Ismét valami joságot, szépséget, édességet kedvellünk a' teremtetállatokban, eszünkbe jutattya, hogy határ felet, és vég nélkül, felségesben vannak Istenünkben ezek. Ugy kell azért minden teremtetállatot néznünk, és szeretnünk, mint Istenünk szeretésére izgato eszközoeket, és köteleffségünkről emlekezető ebresztőket. Ha az Egek szépségét, a' Nap, Hold, és Csillagok ékeffégét: a' patakok folyását; a' mezők gyümölcsét, virágát, álló fáit megtekintyúk; ugy gondolkodgyunk, hogy mind ezek Isten szeretésére édesgetnek: mert kimutattya mint Szeretet Isten minket, kikért ezeket teremtette. Ha a' föld gyümölcsével táplál; ha a' levegőég szellőjével vidámit; ha az viz nedvesít, és szép halakkal bévesít; ha a' tűz világosít, és melegít: kőszönnyúk az Isten szerelmének, melyből ezek származnak, hogy minket Isten szerelmére inditsanak.

- Keresztyének, ne légyünk olyanok Istenünkhöz, mint a'
2. Cor. 12. Korintusiak Sz. Pálhoz: kiknek irta: *Plus vos diligens, minus diligo.*
v. 15. Inkáb szeretvén titeket, kevesbé szerettetem: hanem a' mely Isten, ily felségesen, és béségesen szeret minket, szeressük azt magáért; szeressük mindenek felet; szeressük tellyes lélekből, értelemből, tehetségből. Mivelhogy: *Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Jesum Christum in incorruptione.* Kegyelem mindenekkel, a' kik tőkélletesen szeretik a' mi Urunk Jépus Kristust. Eszünkben forogjon az Atok, mellyel a' Sz. Lélek kárhoztattya,
1. Cor. 16. valakiben Isteni Szeretet nincsen: *Si quis non amat Dominum nostrum*
v. 22.

strum Jesum Christum, sit Anathema. Ha ki nem szereti a' mi Urunk Jésus Kristust, átkozot legyen. A' ki ilyen felséges jóvoltáért, ilyen csudálatos szeretetiért, ennyi jótéteményiért, nem szereti az Ur Kristust, Arok legyen: mely Aoktól oltalmazzon minnyájunkot a' Nagy Isten. Amen.

FELEBARATUNK SZERETESERŐL.

Felebarátunk szeretéséről valo Parancsolatnak felséges méltosága.

I. PREDIKATIO.

Diliges proximum tuum, sicut teipsum. Luc. 10. v. 27.
Szeressed felebarátodot, mint tennenmagadot.

Egválto Kristus Urunk azt mondotta: *Hoc est preceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Ez Joan. 15. v. 12.

az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, a' mint szerettelek titeket. E' parancsolatrol írja Sz. János: *Non tanquam mandatum novum scribens, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus invicem.* Joan. 2. v. 5.

Et hac est Charitas, ut ambulemus secundum mandata ejus. Nem úgy mint új parancsolatot adván, hanem a' mely eleitől fogva volt, hogy szeressük egymást. Es ez a' Szeretet, hogy az ő parancsolati szerént járjunk. Azt parancsollya a' Sz. Lélek: *Omnis injuria proximi ne memineris, & nihil agas in operibus injuria.* Eccli. 10. v. 6.

Meg ne emlekezzél felebarátodnak semmi boszuságáról, és semmit ne cselekedgyél boszuságtételből. Moyses által is azt parancsollya az Ur Isten: *Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, ne habeas super illo peccatum. Non queras ulcionem, nec memoreris injuria civium tuorum.* Levi. 19. v. 17.

Diliges amicum tuum, sicut teipsum. Ne gyblólyed az atyádfiát szivedben, hanem nyilván megfedd őtet, ne legyen bűnőd miatta. Ne keres boszuállást, se meg ne emlekezzél a' polgártársaid boszuságáról. Szeressed barátodot, mint maga-

magadot. Ezek így lévén szollok rövideden, Felebarátunk szeretéséről való parancsolatnak felléges méltóságáról. Figyelmetesen halgassátok.

Diliges proximum tuum, sicut teipsum.

Szereffed felebarátodot, &c.

A' kit a' Deákok *Proximus*nak, Kőzelvalonak mondanak, a' Sidók azt oly szóval nevezik, mely, *Amicum*, & *Proximum*, mind Barátot, mind Kőzelvalot jegyez. Azért a' Sidók, csak barátságos joakarokról értették a' Felebaráti Szeretetről adatott parancsolatot. Es a' mint Kristus Urunk mongya, azt hirdették: *Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* Szereffed felebarátodot, és gyűlöllyed ellenségedet. Noha Isten azt nem

Matt. 5.
v. 43.

mondotta; lőt világos szokkal parancsolta: *Si esurierit inimicus tuus,*

Prov. 25.
v. 21.

ciba illum. Ha éhezik a' te ellenséged, adgy enni néki. *Si videris*

Deut. 22.
v. 1.

bis bovem fratris tui, aut ovem errantem, reduces fratri tuo, etiamsi non est propinquus frater tuus, nec nosti eum. Ha az atyádfiának tévelygő ökrét, vagy juhát látod, viddmeg az atyádfiának, ha szinte

Exod. 23.
v. 4.

nem kőzelvalo atyádfiai is, sem nem ismèred őtet. *Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis eum eo.* Ha

előltalálod ellenségednek eltévelyedet ökrét, vagy szamárát, hajts viszsa ő hozzája. Ha látándod a' te gyűlölődnek szamárát a' terh alatt feküni, el ne meny mellőle, hanem emeldfel vele.

Azért Felebarátunk, és Kőzelvalok nevén, nem csak Szűléinket, Vér szerént való atyafiakat, Joakaro barátokat, Polgártársokat kel érteni: hanem valakik az emberi természetben hozánk hasonlok; valakik azon Istentől, azon fárból teremtettek: azon Világon, azon Eg alatt, azon nyavalyák között élnek: valakik azon Kristus Vérelvel megváltattak: azon Hitre, Kereszt-ségre, Mennyei boldogságra hivattak: azon Anyaszentegyházban, azon Kristus tagjai lehetnek, mind azok, *Proximi*, Kőzelvalok; testi, és lelki; földi, és Mennyei jokban kőzösök velünk; és mint Mennyei Atyánktól reánk szállot kőz örökséggel, velünk egyaránt élhetnek, ha akarják. Ezt ismèrteti Kristus Urunk az Evangeliomban; mert a' végre emliti a' Samaritanus példáját, hogy abból megtanollyuk: Kicsoda a' mi Felebarátunk; és mint

kel

kel Felebarátunkkal bännünk. Oly idegenség volt a' Sidók, és Samaritánusok között, hogy edényből nem öttek, ittak; szállást sem adtak Samariában a' Jerusálemi utonjáróknak: és a' mint a' Szent Irás mondgya; a' Samaria lakosi, az igaz Istennel együt, a' Pogányok Bálványit imádták. Noha ily nagy idegenség volt közöttök: mindazáltal azt mongya Krisztus, hogy az ut félen hagyatot, és halálos sebek fájdalommal nyomorodot Sidónak Felebaráttya volt a' Samaritánus; a' ki idegen földön, uttyában, ismérten, és rutul vagdaltatot embert, kit a' maga nemzetségéből való Egyházi személyek vesztében hadtak, megszánt: maga dolgát félben hagyván érette, uttyából kitért: a' tolvajos helyek félelmét hátravetvén, orvoslotta a' mint lehetet, borral, és olajjal: maga gyalog szállván, barmára tötte, szállásra vitte, ot gongyát viselte. Más nap uttya lévén, költő pénzt hagyot a' gazdának: és kezes lőt, hogy valamit azon fellyül költ a' sebesre, megtéríti. Egy szóval, valamit édes Atya gyermekével; valamit atyafi bántyával cselekedhetet, ilyen állapotban: azt tökéletesen megcselekedte a' Samaritánus.

Arra tanit tehát ez a' példa; hogy ha a' Samaritánus a' Sidónak, az ellenség ellenségnek felebaráttya: nem kel sem atyafiságot, és barátságot; sem ismérteket, és nemzetséget; sem állapotot és hivatalt nézni a' Felebarátságban: mert minden ember, *Proximus*, Kőzelvalo mindennek, valaki olyan ember mint ő. Es mikor minnyájunknak azt parancsollja Krisztus Urunk: *Fac & tu similiter.* Te-is hasonloképpen cselekedgyél; arra kötelez, hogy személy válogatás nélkül, minden szűkölködőt, még ellenséget is, Felebarát gyanánt segitsünk. Mert noha gyűlölhettük az ember gonofságát: kívánhattuk hogy Isten a' gonosz embert megzabolázza: hogy az ártatlanokat róle oltalmazza: hogy egyebek példájára, és maga jobbulására büntetődgyék a' gonosztévő. De magát az embert, bár *Proximus nocens*, ártalmas Felebarátunk légyen is, nem szabad gyűlölni; hanem mint azon Isten fiát, azon Adám maradékát tartozunk szeretni: mivel Isten személy válogatás nélkül, minden kőzelvaloinkot parancsollja hogy iszeressük.

Ezt a' parancsolatot bősültetni akarván Isten, azt mongya,
 Ee
 hogy;

Joan. 4.

v. 9.

Luc. 9.

v. 52.

4. Reg. 17.

v. 24. 33.

41.

Luc. 10.

v. 37.

Eccli. 28.

v. 2.

Rom. 13.

v. 9.

- hogy; Valaki Menyországba akar jutni, tudva légyen nála, hogy más ut arra nincsen, hanem hogy szeresse felebaráttyát, mint magát: és valaki ezt az utat elvéti, a' Mennyei boldogságból kireked. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Diliges proximum tuum, sicut teipsum.* Ha az életre bé akarsz menni, tarts meg a' parancsolatokat. Szeressed felebarátodot, mint temagadot. Másut pedig Királyi törvénynek nevezi a' Szent Lélek a' Felebaráti Szeretetről adot parancsolatot: *Si tamen legem perficitis Regalem secundum Scripturas: Diliges proximum tuum, sicut teipsum; benefacitis: si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quasi transgressores.* De ha a' Királyi törvényt bétellyesítitek az I-rás szerént: Szeressed felebarátodot mint tennenmagadot; jól mivelitek: ha pedig személyt válogattok, bűnt cselekeztek, megfeddetvén a' törvénytől mint általhágok. Kristus Urunk, Első, és legnagyobb parancsolatnak mongya, hogy Istent szeressük: de utánaveti: *Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.* A' másik pedig hasonlo ehez: Szeressed felebarátodot, mint tennenmagadot. Szépen mongya Sz. Pál Apostol: *Vos in libertatem vocati estis Fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis; sed per Charitatem spiritus servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quod si invicem mordetis, & comeditis; videte ne ab invicem consumamini.* Ti szabadságra hivattattatok Atyámfiai: csak hogy a' szabadságot ne adgyátok a' testnek alkotmányára; hanem a' léleknek szereteti által szolgállyatok egymásnak. Mert minden törvény egy beszédben tellyesedik: Szeressed felebarátodot mint tennenmagadot. Hogy ha egymást marjátok, és észitek; meglásátok hogy egymástól meg ne emésztessetek. Másut pedig: *Qui diligit proximum, legem implevit. Nam, non adulterabit: Non occidet: Non furaberis: Non falsum testimonium dices: Non concupisces: & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legi est dilectio.* A' ki felebaráttyát szereti, a' törvényt bétöltötte. Mert, ne paráznalkodgyál: Ne ölly: Ne orozz: Hamis tanuságot ne szolly: Ne kívány: és ha más egyéb parancsolat vagyon, ez igében foglaltatik: Szeressed felebarátodot mint temagadot. A' fele-

felebarátunk szereteti gonoszt nem cselekezik. A' törvénynek tellyesvolta azért a' szeretet. Mert, noha sok parancsolati vannak Istennek: de mindazok egybefoglaltatnak, az Atyafi szeretésről adot törvényben.

Mint a' fő Orvosok, könnyen, és hamar akarván a' beteget gyógyítani, nem adnak sok orvosságot; hanem egy sommában, egy quinta essentiában sokféle orvosságok erejét kivézik, és egy italban csinálják. Ugy Isten a' sok különböző lelki betegségek ellen rendelt parancsolatok velejét, és erejét, rövid sommába foglalta: *Diligens proximum tuum, sicut teipsum.* Szeressed felebarátod, mint te magadot; és valaki ezt cselekezi, bizonyosan kigyógyul minden betegségéből: és bátran mondhattya Sz. Jánossal:

Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Mi tudgyuk hogy a' halálból általvitettünk az életre, mert szerettyük az atyafiakat. Tudom immár hogy halálos betegségemből kigyógyultam, mert szerettem felebarátimot. Végezetre, hogy ennek az Atyafi szeretetről adot parancsolatnak méltóságát nyilvánban értenők, világos szokkal olvassuk az Evangeliumban:

Diligere proximum tamquam seipsum, majus est omnibus holocaustis, & sacrificijs. Felebaráttyát mint önnönmagát szeretni, nagyobb minden éppenégő, és egyéb áldozatoknál. Erre nézve parancsolta Krístus Urunk: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te. Relinque ibi munus tuum ante altare; & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.* Ha ajándékosdot az oltárra viszed, és ott megemlekezel hogy az atyádfiának vagyon valami ellened: hadd ott az ajándékosdot az oltár előtt; és meny először megbékélleni az atyádfiával: és akkor eljövén addbé ajándékosdot. Mert az Isten mongya: *Misericordiam volo, & non sacrificium.* Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot. Eórómesben láttya Isten ha felebarátunkot segittyük szeretetből, hogysem ha áldozatokat mutatunk az ő tiszteletire.

Kerefsztyének, jól meggondollyuk; Minémű kegyelmes jövöltát, és gondviselő szeretetét mutatta Isten hozzánk, mikor az egész emberi nemzetnek parancsolatot adot, hogy szeresse felebaráttyát? Ah ki kevesen tudgyák ezt megfontolni, és

1. Joan. 3. v. 14.
 Marc. 12. v. 33.
 Matt. 5. v. 23.
 Ose. 6. v. 6.
 Matt. 9. v. 13.
 cap. 12. v. 7.

Ee 2

bócsúlleni! Ennek a' parancsolatnak ereje az, hogy a' szélyes világon valamenyi emberek vannak, mind azokat egyenként, örökös Decretommal, és parancsolattal kötelezi Isten, hogy engemet, téged, mást akárkit szeressenek: szükségemben segítsenek: veszedelmemben oltalmazzanak: fogyatkozot állapotomat gyámolítsák. Ennekfelette, hogy én ellenem, és te ellened ne vétsen senki: ne bántson, ne háborgasson senki törvénytelen. Mind ezeket parancsolja Isten, mikor azt parancsolja: *Dilige proximum tuum, sicut teipsum.* Szeressed felebarátodot, mint temagadot. Innét mongya a' Bölcs, hogy az Ur Isten: *Unicusq; mandavit de proximo suo.* Kinekinek parancsolatot adot az ő felebaráttya felől. Nincs oly nyomorult szegény ember, kiről Isten nem parancsolt a' legnagyobb Fejedelemnek, hogy azt ne bántsák; hanem szeressék, segítsék, oltalmazzák. Ezt pedig, a' mivel kiki tartozik felebaráttyának, soha senki ugy meg nem fizetheti, hogy adósága fenn ne maradgyon: hanem akarki megnyit adgyon, fen marad kötelessége; és attol mig él, senki meg nem menekedhetik. Azért parancsolja Sz. Pál Apostol: *Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Nemini quidquam debeatis; nisi ut invicem diligatis.* Adgyátok meg mindeneknek a' mivel tartoztok: a' kinek adoval, adot: a' kinek vámmal, vámot: a' kinek félelemmel félelmet: a' kinek tisztelettel tiszteletet. Senkinek semmivel ne tartozzatok; hanem csak hogy egymást szeressétek. A' szegény nem tartozik alamisnát adni: a' beteg nem tartozik bőjtólni: a' Vén ember nem köteles sok vigyázásra, és nagy munkára; az együgyű tudatlan nem tartozik másokat tanítani. De az atyafi szeretetre, mind szegény, boldog: mind Vén, ifju; mind Tudos, tudatlan egyaránt köteles; halál oráig fenn marad ez a' kötelesség. Ezért az Istennek szerelmes gondviseleséért háládok légyünk: és gyakorta meggondoljuk, mely méltó azt szeretnünk, a' ki megelőzöt minket: és nem elégedvén, hogy maga szeretet, azt parancsolta minden embernek, hogy szeressen minket: és a' maga tiszteletinél kedvesben vészi, ha minket szeret felebarátunk.

1. JoAn. 4. Hallyad mit mond Szent János: *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per*

Eccli. 17.
v. 12.

Rom. 13.
v. 7.

1. JoAn. 4.
v. 9.

per

per eum. Abból jelent meg az Isten szeretete mi hozzánk, hogy az ő egyetlenegy szülőc Fiát küldötte az Isten e' világra, hogy éllyünk ő általa. Szépen béfejezi: *Nos ergo diligamus Deum; quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum; & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt; Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?* Mi azért szeressük az Istent; mert az Isten szeretet minket először. Ha ki azt mongya hogy szereti az Istent; és az ő atyafiát gyűlöli, hazug az. Mert a' ki nem szereti az ő atyafiát, a' kit lát; az Istent, a' kit nem lát, mi modon szeretheti? *Deum diligamus, & mandata ejus faciamus. Hac est enim Caritas Dei, ut mandata ejus custodiamus; & mandata ejus gravia non sunt.* Az Istent szeressük, és az ő parancsolatit megcselekedgyük. Mert ez az Isteni szeretet, hogy az ő parancsolatit megőrizzük; és az ő parancsolati nem nehezek. Ezeket cselekedvén, az örök életbe megyünk. Amen.

1. Joan. 4.

v. 19.

1. Joan. 5.

v. 2.

Miben áll, és minémű cselekedetet kíván a' Felebaráti szeretet.

II. PREDIKATIO.

Mandatum novum do vobis: Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Joan. 13. v. 34.

Uj parancsolatot adok néktek: Hogy szeressétek egymást, a' mint titeket szerettelek.

A' Felebaráti szeretet modgyát, és cselekedetit Isten *Levi. 19.* az O Törvényben kinyilatkoztatta: és az Uj Törvényben megújította, és arra kötelezet, hogy ugy *v. 18.* szeressük felebarátunkot mint mimagunkot. Azt *Matt. 22.* parancsollya a' Szent Lélek: *Intelligo qua sunt proximi tui ex te ipso.* Magadrol értsed meg a' felebarátod dolgait. Magunkba szálljunk: regulát, és rendet magunkból vegyünk: Mint kel felebarátunkkal bännünk. *Quod ab alio oderis tibi fieri; vide ne tu aliquando alteri facias.* A' mit mástól

Rom. 13.

v. 9.

Eccli. 31.

v. 18.

Tobi. 4.

Luc. 6.

v. 31.

Matt. 7.

v. 12.

Joán. 13.

v. 34.

gyűlölsz néked cselekedtetni, meglássad hogy soha azt másnak ne cselekedgyed. *Proit vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.* A' mint akarjátok hogy cselekedgyenek veletek az emberek, ti is hasonloképpen cselekedgyetek vélek. Sommában, az a' köteleesség, hogy senkinek gonoszt ne kívánnunk: kárral, boszuval, gyalázattal senkit ne illessünk. Eletét, tisztességét, javait Felebarátunknak oltalmazzuk: fogyatkozásit segítsük; mikor kárunk, és veszedelmünk nélkül segíthettyük. Tovább vette határát, és czéllját a' Felebaráti Szeretetnek Kristus Urunk, mikor azt mondotta: *Mandatum novum do vobis: Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Uj parancsolatot adok néktek: Hogy szeressétek egymást, a' mint titeket szerettelek. Ez a' cél, melyre kel aranyoznunk: ez a' Szeretetnek felséges magassága, melyre kel igyekeznünk. De ki tudná megérteni, ki győzné előszámlálni a' Kristus Szeretetinek méltóságát? Jól eszünkbe kel vennünk, hogy a' Kristus Szerelmének számtalan Felsőgi kőzöt, főképpen őt tulajdonságok vannak, mellyekben a' mi Felebaráti Szeretetünk hasonlatossága kívántatik. Mellyektől rövideden szolván, megmutatom: Miben álljon, és minémű cselekedetet kívánnjon a' Felebaráti Szeretet. Halgassátok figyelmetesen.

Mandatum novum do vobis: &c.

Uj parancsolatok adok néktek: &c.

2. Cor. 12.

v. 14.

Első tulajdonsága a' Kristus Szerelmének az, hogy minket szeretet, nem a' mi javainkért, mellyekre néki szűksége nem volt. Sz. Pál azzal dicsekedet: *Non quero que vestra sunt, sed vos.* Nem keresem a' tiéteket, hanem titeket. Kristus sem szerette a' mi értékünket: mert így a' fogyatkozot szegényeket nem szerette volna. Nem szerette a' mi bölcsességünket, és tudományunkot: mert így a' tudatlanokat kirekesztette volna szerelméből. Nem szerette szépségünket, méltóságos tisztűnket, bősületes állapotunkot, mert így a' fennyedékes rutak, az alávalo nyomorultak az ő szeretetiben részefek nem lőttek volna. Hanem, *Dilexit nos.* Magunkot szeretet, kik szegények, tudatlanok, rutak, gyalázatosok voltunk: hogy szegényekből gazdagok, tudatlanokból bölcsék, ocsmányokból szépek, alacson rendekből bősületesek lennénk. Ebben kívánja Kristus hogy kövessük őtet: és Felebarátun-

rátunkot, nem szerencsését, nemességét, értékét, tudományát, szépségét, nyájafságát szeressük. Mert a' ki ezeket szereti, nem Felebaráttyát, hanem magát szereti; magának vár segítségét, kedvet, gyönyörűséget: és miént ezekről megfosztatik, elolvad a' szeretet. Ah ki sokan megcsallják magokat, és Atyafi szeretetnek alittyák, a' mi csak világi kívánság! Valaki Felebaráttyát szereti, és nem az ő jóvait: egyenlő szível, és fáradsággal igyekezik a' szolga legényt, vagy koldust szeretni, mint a' magavifelő nagy Urat, vagy Királyt. Mert noha külömbség vagyon ezekben, a' körülálló értékekben, és tisztben: de magok természetiben, lelkek váltságában, boldogságok dicsőségében, semmivel nem nagyobb a' Király akármely nyomorultnál.

Másik tulajdonság a' Kristus szeretésében az, hogy, *Prior dilexit nos*. Először szeretet minket. Sem érdemünk, sem méltóságunk nem volt arra, hogy szeressen minket Kristus: semmit bennünk nem talált szeretetre méltot: hanem ő megszeretvén minket irgalmason, méltokká tótt maga szeretésére. Nem csak szeretetre való jot nem talált bennünk; de sokat talált gyűlölségre méltot. Mert minnyán eredendő bűnben születünk, és számtalan bűnök gonofságival ocsmányítottuk lelkünket. Ennekfelette jóvendő háládatlanságunkot is látta: mindazáltal, *Cum adhuc inimici essemus*. Még mikor ellenségi volnánk, akkor szeretet, akkor adta magát halálra érettünk. Ezt a' szeretetet kívánnya Kristus mi tőlünk. Nem akarja, hogy csak azokat szeressük, a' kik szeretnek, kedvünket keresik, és javokban részeltetnek: hanem azt kívánnya, hogy ingyen szeressük azokat is, a' kiktől soha semmi jot nem vóttunk, semmit nem reméalunk; lőt a' kiktől sok károkat, és boszuságokat szenvedtünk. Mert azt szeretni, a' ki téged szeret, oly dolog, mellyet a' pogányok is gyakorolnak. *Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt?* Mert ha azokat szeretitek, kik titeket szeretnek, micfoda jutalmatok léssen? nem azt cselekekszike a' publikánusok is? Es ha csak az atyátfiait kőszöntitek, mit miveltek többet? nem azt mivelike a' pogányok is.

1. Joan. 4.
v. 19.

Rom. 5.
v. 8. 10.

2. Cor. 11.
v. 7.

Matt. 5.
v. 46.

Harmadik tulajdonság a' Krisztus szeretésében az, hogy tel-
 lyes oka hozzánk való szeretetinek az ó Sz. Attyának kedve ke-
 resése volt. Okát adván miért mégyen halálra érettünk, így
 Joann. 14. szollot Tanítványinak: *Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, &*
 v. 31. *sicut mandatū dedit mihi Pater, sic facio. Surgite eamus hinc.* Hogy
 megismérje a' világ, hogy szeretem az Atyát, és a' mint paran-
 csolatot adot nékem az Atya, úgy cselekezem. Kelyetékfel
 mennyűnkel innét. Im hallod hogy az Atyához való szeretet-
 ből adta életét váltságunkért. Mikor a' maga dicsőítését ki-
 vánta, azt sem magáért, hanem Atyához való szerelemből ki-
 vánta: *Clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* Dicsőítsd-
 meg a' te Fiadot, hogy a' te Fiad megdicsőítsen téged. Atyám
 Joann. 17. azért bősűltes engem, hogy a' te dicsőséged terjedgyen, mikor
 v. 1. én általam az emberek megismérnek téged, és méltó szolgálata-
 tal tisztelnek. Illyen szeretetet kíván Krisztus tőlünk. Mert az
 Atyafi szeretet tökéletessége abban áll, hogy ember maga hasz-
 nát, és gyönyörűségét hátrahagyván; azt mongya Sz. Agoston-
 nal: *Unā, eādēmq; charitate, DEUM, Proximumq; diligamus; sed DEUM*
propter DEUM: nos autem, & Proximum propter Deum. Egy, és azon
 szeretettel szeressük Istent, és Felebarátunkot: de Istent az Iste-
 nért: magunkot, és felebarátunkot az Istenért. Azon szere-
 tettel, mellyel Istent maga jóvöltáért szereti ember, Felebarát-
 tyát Istenért szeresse, mint Isten fiát: mint Krisztus atyafiát: mint
 Isten képét, hasonlatosságát, pecsétét: mint a' Mennyei boldog-
 ság örökösét. A' képet, és pecsétet nem azért bősűllyük, hogy
 aranyon, vagy ezűstön vagyon; hanem hogy a' Királyt ábrázza,
 annak nevét viseli, és akarattját erőssíti. Felebarátunkot sem
 azért kell szeretnünk, hogy Nemes, gazdag, tudos, nyájas; ha-
 nem hogy Isten képe. Tehát mikor Kőzelvalonkkal jot csele-
 kekszünk, azért cselekedgyük: mert Felebarátunk java Isten jova:
 ki arról tudósítot, hogy úgy vészi mint magával tőt jot, ha se-
 gittyük Felebarátunkot. *Quamdiu fecistis uni ex fratribus meis mi-*
 v. 40. *nimis, mihi fecistis.* Valamig egynek az én legkissebbik atyámfiái
 közül cselekedtetek, nékem cselekedtetek. Mikor jot kívánunk
 Felebarátunknak, azért kívánnyuk, hogy Istennek tökéletesben
 szolgállyon, és üdvössége nyerésében job alkalmatossága légyen:
 hogy

hogy mi is lstenünket tisztellyük engedelmeffégünkkel, mivel ő parancsolta a' szeretetet. Így tellyesedikbé a' mit Szent János mondott: *Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta est.* Ha egymást szerettyük, az lsten mi bennünk lakik, és az ő szeretete mibennünk tőkélletes. 1. Joan. 4. v. 12.

Negyedik tulajdonsága a' Kristus szeretésének az; hogy természet felet valo lelki, és Mennyei jokat kíván, és ad azoknak, a' kiket szeret: *Amare est velle bonum.* Szeretni annyit téfzen mint jot akarni. Azért csak azt szerettyük, a' kinek jot akarunk, és a' jot is, mellyet kívánunk. Mert minden szeretésben jot kívánunk valakinek. Es ha nem hivságos a' szeretet, nem elégzik azzal, hogy jot kíván, hanem jot cselekedzik azzal, a' kit szeret. Mivel a' szeretet, mint a' tűz, rejtve nem maradhat; lángot vét, és kimutattya magát. A' Kristus szeretése sem volt hivolkodo, és erőtlen. Mert; *Pertransijt bene faciendo, & sanando omnes oppressos à Diabolo.* Széllyel járt joltévén, és meggyogyitván mindeneket, a' kik az őrdógtól lenyomattatva valának. Szertenszerte járt, keresve kereste a' szükölködöket; és mindeneket megmentet az őrdóg rabságától. Valakit Kristus szeret, annak azt kívánnya; és ha az emberi gyarłoság nem ellenzi; ajándékozza, hogy bűneiből felkellyen: világi kívánságoktól úressedgyék: tőkélletes erkölcsökben gyarapodgyék: szent életet viselleyen: Mennyei világosságok, és vigasztalások bőségével gazdagodgyék. A' mi nagyob, *Animam suam posuit pro ovibus suis.* Maga lelkét letötte az ő juhaiért. Eletét letötte, hogy üdvösségre vigye szerelmesit. Acto. 10. v. 38. Joan. 10. v. 15.

Hogy pedig Hiveit édesdedben inditsa a' Mennyei jokra, világi áldomásokkal is látogattya őket. Mert az egész Evange-liom folyása teli azzal, hogy Kristus az éhezóket táplálta: a' halottakot feltámasztotta: a' betegék gyógyításában ugy nyughatatlankodot, hogy sokszor arravalo üdöt, és úrességet sem talált, melyben eledellel valtagitaná fáradozt. *Erant enim qui veniebant, & redibant multi. & nec spatium manducandi habebat.* Mert sokan valának a' kik jönek s' mennek vala: és ennivalo ideje sem vala. De valamit cselekedet, valamit szenvedet, mind arra czélozot; *Ut sanctificaret, & exhiberet gloriosam Ecclesiam.* Hogy megszentelné, és dicsőségeffé tenné az Anyaszentegyházat; az az, Marc. 6. v. 31. Ephe. 5. v. 25. 26.

Joan. 15.
v. 12.

lelki jokkal szenteltye, és örök dicsőségre vigye szerelmes Fiait, és Tanítványit. Ennek a' szeretésnek követését parancsolja Krisztus Urunk; *Hoc est praeceptum meum: Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Ez az én parancsolatom; Hogy szeressétek egymást, a' mint szerettelek titeket. Mert nem elég azt kívánni Felebarátunknak, a' mivel testi élete tápláltatik, oltalmaztatik, jó egészségben tartatik: nem elég világi tisztet, és értéket szerezni néki, hogy alkolmatofon, és kedvére élyen: hanem elsöbben, és főképpen Lelki jokat kíván az igaz szeretet. Azt akarja hogy Felebaráttya bűneiből kitérjen: Istennel megbékéllyék: szentül élyen: örök boldogságra jusson. De azért nem oly sovány, és fősvény az Atyafi szeretet, hogy szóval, és hivolkodo kívánással megedgévén, csak eléb mutasson. Hallyad mit mond Szent Jakab:

Jaco. 2.
v. 15.

Si frater, & soror nudi sunt, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis: Ite in pace, calefacimini, & saturamini: non dederitis autem eis, qua necessaria sunt corpori, quid proderit? Ha az ötsénk, és hugunk mezítelenek, és szűkölködnek mindennapi táplálás nélkül, mongya pedig valamellyitek azoknak: Mennyetekel békével, megedgyetekmeg, és elégedgyetekmeg: nem adtok pedig nekik a' test szűkségére valokot, mit halznál az? Innét mongya

1. Joan. 3.
v. 17.

Sz. János: Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo; quomodo charitas Dei manet in eo? A' kinek e' világi marhája vagyon, és láttya az attyafiát szűkölködni, és bészárja szivét az előt; miképpen maradhatmeg az Isten szeretete abban? Es legottan utánnaveti: Non diligamus verbo, neq; lingua, sed opere, & veritate. Ne szeressük szóval, se nyelvel, hanem cselekedettel, és igazsággal. Szépen mongya

v. 18.

Szent Agoston: Qui amat homines, amare debet, aut quia justii sunt, aut ut sint justii: sic enim & seipsum quisq; amare debet, aut quia justus est, aut ut sit justus. A' ki az embereket szereti, szeretni kel, vagy hogy igazak, vagy hogy igazak legyenek: mert kineknek magát is így kell szeretni, vagy hogy igaz, vagy hogy igaz légyen. Mikor világi jokat kíván, és ad, oly moddal, és mértékkel kívánja, és osztogassa ezeket, a' menyire szűköleges, és hasznos a' lelki jokra, a' menyire segitik, és nem tartoztattyák a' Mennyei boldogság elnyerését.

Eötödik tulajdonsága a' Krisztus Izeretésének az, hogy kegyes, irgalmas, nagy túrhető. Természetes mivolta az igaz Szeretnek az, hogy, *Charitas patiens est, benigna est; non amulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit qua sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert.* A' Szeretet túró, kegyes; nem irigykedik, nem cselekezik gonoszul, fel nem suvalkodik, nem tisztességkiváno, nem keresi azokat a' mik magáé, nem gerjed haragra, nem gondol gonoszt, nem örvendez a' hamisságon, örvendez pedig az igazságon, mindeneket eltúr. Ezek a' Krisztus életében leginkább tündöklöttek. Bár ne szollyunk arról mely nagy szelidséggel ment a' halálra, és iszonyu szenvedésekre, nem zúgolodván, nem panaszkodván, nem háborogván. Csak az jusson eszünkbe, mit mivelte mikor Samaria Városában szállást nem adának néki. Szent Jakab, és János megháborodván embertelen gonofzságán a' Városnak, azt mondák: *Domino, vü dicimus, ut ignis descendat de Cælo, & consumat illos?* Uram, akarode, hogy mondgyuk, hogy tűz szálljon alá az Egből, és megemészze őket? *Conversus increpavit eos, dicens: Nescitis cujus spiritus estis; Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare.* Fordulván megfeddék őket, mondván: Nem tudgyátok ki lelkei vattok; az ember Fia nem jót lelkeket veszteni, hanem üdvözíteni. Ugy cselekedgyünk azért, hogy minnyájan üdvözüllyünk. Amen.

1. Cor. 13.

v. 4.

Luc. 9.

v. 54.

v. 55.

Menyi fok serkentő okok izgatnak Felebarátunk szeretésére.

III. PREDIKATIO.

Si diligimus invicem, Deus in nobis manet. 1. Joan. 4.

v. 12.

Ha egymást szerettyük, az Isten bennünk lakik,

Gen. 24.
v. 60.

Rom. 1.
v. 32.

4. Reg. 3.
v. 7.

Tökéletes Szeretet örül Felebaráttya jóván; és áldással mongya mindeneknek: *Frater noster es, crescas in mille millia.* Mi Atyánkfia vagy, nevelkedgyél ezerni ezerre. A' mit pedig ilyen jó akarattal kedvel Felebaráttyában, azt magáévá télszi: *Nostra sunt, qua amamus in alijs; & amantium sunt, quacunq; amantur in nobis.* Miénk a' miket egyebekben szeretünk; és a' szeretőké lesznek, valamik mibennünk szerettetnek, úgy mond Sz. Gergely. Mert ha egyebek bűnét, és büntetését, magáévá télszi a' ki jóvallya: *Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt; quoniam qui talia agunt, digni sunt morte; & non solum, qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Kik midőn az Isten igazságát megismérték volna, nem értették; hogy a' kik afféléket cselekeznek halálra méltok; és nem csak azok a' kik azokat cselekezik, de még a' kik a' cselekedőkkel egyeznek is, úgy mond Sz. Pál. Azonképpen mivelhogy Isten hajlandó a' jutalmazásra, hogysen a' büntetésre: bizonyos, hogy a' mely jószágot másban jóvállunk, annak érdemét, és jutalmát miénké télszük. Es ha a' Világi Szeretet azt cselekedheti, a' mit Josafát Király mondott Jorámnak: *Qui meus est, tuus est: populus meus, populus tuus: & equi mei, equi tui.* A' ki enyim, tiéd: az én népem, te néped: és az én lovaim, te lovaid. Sokkal inkább az igaz Atyafi Szeretet, miénké télszi azok jóvait, a' kiket szeretünk. Ezek így lévén, lássuk immár, Mely fok, és nagy okok inditnak az Atyafi Szeretetre. Es mivel vége nem lenne, ha egyenként előszámlálnok azokat a' fontos okokat, mellyek felebarátunk szeretésére izgatnak, és gerjesztenek: rövideden csak háromrol emlekezem. Halgassátok figyelmetesen.

Si diligimus invicem, &c.

Ha egymást szerettyük, &c.

Első esztenünk Felebarátunk szeretésére az, hogy nem csak sokszor, és sokképpen parancsolta Isten az Atyafi Szeretetet, hanem ennek nagy jutalmat mutogatta: nagy büntetésekkel fenyegette, a' kik ettől úressék. Legtekinteteseb, és údvösségesb haszna az Atyafi Szeretetnek az, hogy Isten kedvébe, és szerelmébe külömben nem juthatunk, hanemha Atyánkfiát szerettyük.

tyúk. Azért valaki Felebaráttyát nem szereti, hallyad mit mond arrol Sz. János: *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt; Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.* Ha ki azt mongya, hogy szeretem az Istent, és az atyafiát gyűlöli, hazug az. Mert a' ki nem szereti az ő atyafiát, a' kit lát; az Istent, a' kit nem lát, mi modon szeretheti? És e' parancsolatunk vagyon az Istentől: hogy a' ki szereti az Istent, szeresse az ő atyafiát is. Együt jár tehát az Isten szeretetével, felebarátunk szeretése: mivel ugy, és nem külömben, lehetünk Isten kedvében, hanem ha atyafi szeretet lélzen bennünk. *In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Abbol ismértük meg az Isten szeretetét, hogy az ő lelkét adta miérettünk: nekünk is lelkünket kell adnunk az atyánkfiáiért. E' mellet okát adván Isten, Miért kel, *Super omnia, ante omnia.* Mindenek felet, mindenek előtt. Az Atyafi szeretetet gyakorlanunk, azt mongya: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Mert a' szeretet befedezi a' bűnök sokaságát. *Univerfa delicta operit charitas.* Mivel Isten ígérte, hogy valaki Felebaráttyát szereti, *Translatus est de morte ad vitam.* A' halálból általvitetet az életre. A' bűnök halálából lelki életre vitetet: és megbocsátva vannak bűnei. Lehetetlen azért hogy az Atyafi szeretettel együt maradgyon a' halálos vétek: mert, *Si diligimus invicem, Deus in nobis manet.* Ha egymást szerettyúk, az Isten mibennünk lakik, és kirekeszt minden bűnöket. Igéretekkel is édesít Isten a' szeretetre: mikor az Utolsó Itélet Sententiájában, mellyel az Igazakat jutalmazza, egyéb okát nem számlállyá az üdvözítésnek, hanem az Atyafi szeretet cselekedetét: mivel azok hatalmason fogatosok Idvősségünkre. Hogy pedig a' kik igéretekkel nem hajolnak, félelemmel lágyullyanak, azt mongya a' Sz. Lélek Sz. János által: *Qui non diligit, manet in morte: omni qui odit fratrem suum, homicida est: non habet vitam aeternam.* A' ki nem szeret, a' halálban marad: minden a' ki gyűlöli az ő atyafiát, gyilkos az: nincs örök élete. Rettenetes fenyték ez: mivel kétszeres halálra íteltetnek, a' kik Felebaráttyókat nem szeretik: e'

Világon, Istennek lélek elevenítő malafztyától megfosztatnak: a' Más világon, Isten színe látásától kirekelzetnek.

Máladik dolog, mely minden keresztyén sziveket szeretetre indithat az, hogy a' mely jó akaratot felebarátunkhoz mutatunk, Krisztus azt úgy vérszi, mintha magával cselekednők. Ugy bának Isten velünk, mint a' gazdag Aros, ki azt írja adofsának, hogy ezt a' Kézirást látván, adgyon elégséges költséget a' czédula mutatónak: és valamit ad úgy béveszi adofságban, mintha magának adná. Minnyájan sok javait vöttük Istenünknek, sokkal vagyunk adofok néki. De mivel ő, *Nullius indiget.* Senki nélkül nem szűkölködik, azt parancsolja, hogy Felebarátinknak fizessük, a' mivel néki tartozunk: és azt mongya, hogy valami jó cselekezzünk legkissebb Atyaival, ő véle cselekezzük. *Quamdiu fecistis uni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Mert, miképpen felebarátunk bántását, Isten úgy vérszi, mintha *Pupillam oculi*, szemé fényét sértegetnők: mintha magát háborgatnok: sőt a' maga adofságát könnyebben megengedte a' gonosz szolgának, hogy sem felebarátja szorongatását. Azonképpen maga javának tartja, a' mit felebarátunkkal cselekezzünk. Es azt akarja hogy ne nézzük, ha érdemes javaink vételére Felebarátunk: hanem azt gondollyuk, hogy ezzel, és sokkal többel tartozunk Krisztusnak, a' kinek adgyuk, valamit felebarátunknak nyujtunk. Továbbá, hogy a' Krisztus Tanítványa az őrdög csfordáitól: az Isten Fiai az őrdög fattyaitól kiismérteffenek, jelt adot Isten, mely kimutattya Fiait, juhait, és Tanítványit: *In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Ezen ismérnek meg minnyájan, hogy én tanítványim vattok, ha szeretetetek lélszen egymáshoz. *In hoc manifesti sunt Filij Dei, & filij Diaboli: Omnis qui non est justus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum.* Ezen ismérnek meg az Isten fiai, és az őrdög fiai: Valaki nem igaz, nincs az Istentől, és a' ki nem szereti az atyafiát. Ha azért Krisztus tanítványa, fiai, és örökös akaratunk lenni, szereffük felebarátunkot. Es mikor az őrdög haragra indit, vagy arra izgat, hogy kiméllyük javainkot Felebarátunk szűkségében. Jusson eszünkbe, hogy Krisztusra haragszunk, ha felebarátunkra haragszunk. Meggondollyuk mely gyalázatos háládatlanság, ha kiméllyük

Kri-

2. Mach. 14
v. 35.

Matt. 25.
v. 40.

Zach. 2.
v. 8.

Akt. 9.
v. 5.

Matt. 18.
v. 31.

Joan. 13.
v. 35.

1. Joan. 3.
v. 10.

Kristustól javainkot, ki mitőlünk vérét nem kiméllette.

Harmadik dolog, mellyel Felebarátunk szeretésére hatalmason vonatik akaratumk, az a' mivel Malakiás Proféta serkenget egymás szeretésére: *Numquid non Pater unus omnium nostrum?* Mala. 2. *Numquid non Deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisq; fratrem suum, violans pactum Patrum?* Vallyon nem egyé minnyájunknak az Attya? Vallyon nem egy Isten teremtetté minket? Miért utáll yameg tehát kiki az ő attyafiát, megszegvén az Atyák szövetségét? Minden Királyok, Császárok azt mondhattyák, a' mit Salomon: *Sum & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro.* Sapi. 7. v. 1. En is halando ember vagyok, hasonlo mindenekhez, és annak a' földinek nemzetségéből, a' ki először teremtetet, és az anyám méhében formáltattam testé. *Unus introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus.* Mindeneknek egy az életre valo bėjövetele, és hasonlo a' kimenetele. Ennek felette egy Lelki, és Mennyei Attyánk vagyon; *Patrem nolite vobis vocare super terram: unus est enim Pater vester, qui in Calis est.* Ne hijatok senkit Attyátoknak e' földön: mert egy a' ti Attyátok, ki Mennyeőkben vagyon. A' Kristus Attyafiai vagyunk: *Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno omnes.* Hebr. 2. v. 11. *Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: Nunciabo nomen tuum fratribus meis.* Mert a' ki megszentel, és a' kik megszenteltetnek egyből vannak minnyájan. Azokáért nem szégyenli őket attyafiainak hini, mondván: Hirdetem a' te nevedet az én attyámfiainak. Illyen hatalmas Ur fiával, a' Juda neméből származot győzhetetlen orofzlány attyafiával, ki mér gyűlölködni? Ki nem szeretné, a' kit Isten ugy szeretet, hogy Fiává fogadta; a' kit Kristus annyira bocsúllót, hogy Atyafiságába bocsázotta; szent vérével megváltotta; Mennyei Királyság boldogságára rendelte? *Si sic Deus dilexit nos; & nos debemus alterutrum diligere.* Ha így szeretet minket az Isten; nekünk is kell egymást szeretnünk. A' kit Isten méltónak ítelt szeretésére, miért nem kell azt szeretnünk? A' kinek szerelmes Fia, vagy kedves Attyafia vagyon; gondollyameg mint tetczenék, ha Fiát, vagy Attyafiát tapodná, gyalázná valaki szeme előtt? Es eszébe jussón, hogy oly szemmel, és szível nézi azt Isten, a' ki bántogatya

Eccli. 34. tya felebaráttyát. *Quasi qui victimat filium in conspectu Patris sui.*
v. 2. Mint a' ki Attyának színe előtt ólimeg a' fiát.

Végezetre, minekutánna Kristus minket megvót Szent vé-
rével, és a' Keresztség által magába oltot, minnyájan Kristus tag-
jai vagyunk. *Estis corpus Christi, & membra de membro.* A' Kristus
1. Cor. 12. teste vattok, és tagból való tagok. *Membra sumus corporis ejus,*
v. 27. *de carne ejus, & de ossibus ejus.* Az ő testének tagjai vagyunk, az
Ephe. 5. ő husából, és csontyaiból. Ha Kristus tagja minden felebará-
v. 30. tunk: tehát ugy bősüllyük őtet mint Kristus tagját: ugy ke-
rüllyük hogy meg ne fertsük, mint távoztatnok a' Kristus teste

Ephe. 5. sérelmét. Ha mi tagunk minden felebarátunk: Tehát szeressük,
v. 29. oltalmazzuk, és segítsük felebarátunkot. *Nemo enim unquam*
carnem suam odio habuit: sed nutrit, & fovet eam. Mert soha senki
a' maga testét nem gyűlölte: hanem neveli, és táplálja azt.

1. Cor. 12. Nézd, az ember testében menyi külömböző tagok vannak? *Si-*
v. 12. *cut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem mem-*
bra corporis, cum sint multa, unum tamen corpus sunt. Ita & Christus.
Etenim in uno spiritu, omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive
Judai, sive Gentiles; sive servi, sive liberi: & omnes in uno spiritu potati
sumus. Mert a' mint a' test egy, és sok tagjai vannak; a' testnek
pedig minden tagjai noha sokak, mindazáltal egy test: Ugy a'
Kristus is. Mert mi minnyájan egy Lélek által egy testé keresz-
teltettünk meg, akár Sidók, akár Pogányok; akár szolgák, akár
szabadosok: és minnyájan egy Lélek által itattattunk. A' tagok
közül, ki felsőb, ki alsó; ki nagyob, ki kisebb: egyik sem itili
máshat haszontalannak; mert minden tag minden tagnak szük-
séges: mindenik segíti a' másikat. A' szem a' lábnak lát, hogy
járhasson: a' láb a' kéznek fárad, hogy munkára meheffen: a' gyo-
mor minden tagoknak főz. Azért egyik rész a' másikat segíti:
fájdalmit érzi: nyavalyáit orvosollja. Ha megfárad a' láb, a'
nyelv kiált: a' szem megnézi: a' kéz kivonnyá a' tővifet. Ilyen
szeretetet, és segítséget kíván Szent Pál Felebarátunkhoz. Kri-
stus sem akarja, hogy senki csak magának, földi, vagy Mennyei
jokot kérjen Istentől; hanem egyenlőképpen a' több szükölködő
tagoknak. Nem akarja hogy a' minden napi Kőnyörgésben azt

Matt. 6. mongyunk: En Atyám, Adgy nekem kenyeret: Bocsásd meg
v. 9. bűne-

bűneimet: hanem a' mi jót kérünk, azt akarja, hogy közönfé- *Luc. 11.*
sen minden Tagoknak kérjük. Hogy így, *Participes sumus omni-* *v. 2.*
um timentium Deum. Részefek légyunk minden Istenfélők javai- *Psal. 118.*
ban. Minden tagnak haszna légyen minden jokban. *Unusquisq;* *v. 63.*
proximo suo auxiliabitur, & fratri suo dicet: Confortare. Kiki segítse- *Isai. 41.*
meg az ő felebarátyát, és az atyafiának azt mongya: Erőssöd- *v. 6.*
gyél meg.

Mind ezeket értvén, Keresztyének: szeressük egymást, mint Isten Fiait, mint Kristus Atyafiait, mint magunk fáját tagjait: *Charitate fraternitatis invicem diligentes: Honore invicem prevenientes. Rom. 12.*
Az Atyafiságnak szerelmével egymást szeretvén: Tisztelettel egy- *v. 10.*
mást megelőzvé. Abban légyen versengés közöttünk, ki győz-
het meg felebarátyát bölcsülléssel, segítséggel. *Subiecti invicem Ephe. 5.*
in timore Christi. Engedvén egymásnak a' Kristus félelmében. *In v. 21.*
humilitate Superiores invicem arbitrantes, non qua sua sunt singuli conside- *Phili. 2.*
rantes, sed ea, qua aliorum. Alázatossággal egymást feliyebvalok- *v. 3.*
nak alitván, nem tekintvén kiki mind az ő hasznát, hanem e-
gyebekét. Kiki közülünk Felebarátyát magánál Isten előtt ked-
vesbnek itilvén, egymásnak engedgyünk: egymásnak szolgál-
lyunk: egymás terhét viseljük: egymás jóvát keressük. Hogy
az Atyafi szeretőknek ígért örök Boldogságot elnyerhessük.
Melyre segítsen az Atya, és Fiu, és Sz. Lélek; Szent Háromság,
egy örök Isten. Amen.

ELLENSEGÜNK SZERETESERŐL.

Az Isten a' maga megbántódása szenvedésében Bárány;
a' miénkben Oroszlány; nekünk is Isten ellen tété-
tett boszuságokban Tigriseknek kell lennünk, ma-
gunk ellen valokban juhoknak.

I. PREDIKATIO.

Ser-ve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum? Matt. 18. v. 32.

Alnok szolga, minden adófságot megengedtem néked, mivelhogy kértél engem: azért nem kellett volnaé néked is könyörülnöd a' szolgatársadon, a' mint én is könyörültem rajtad?

Zonegy nemű állathoz nem illik, hogy magához hasonló állatot megrontson: sokkal inkább nem szabad, hogy ember embernek ártson. Iunéc mongya a' Törvény: *Cum natura inter nos quaedam cognationem instituerit, consequens est, hominem homini insidiari nefas esse.* Minthogy a' természet bizonyos atyafiságot rendelt közöttünk, nem szabad embernek ember ellen inofelkedni. Mikor valamely ember üldözi a' másikat, mikor helyéből ki akarja vetni, úgy látczik mintha nem a zonegy nemű emberi állat volna. Szent Jeronimus méltán panaszkodot Jerusálemi János Pátriárka ellen, hogy Barát lévén a' Barátokat üldözte, nyomorgatta, számkivetésbe küldette. *Monachus, prob dolor! Monachis, & minatur, & impetrat exilium; & hoc Monachus Apostolicam Cathedram habere se jactans.* A' Barát, ah jaj! Barátokat fenyegeti, és számkivetésbe küldeti; és ezt a' Barát, ki hogy Apostoli Prédikállofszéke vagon, dicfekedik. A' több Törvények közöt, mellyeket rendeltek a' Romaiak, hogy ha az hatalmas Császárok magok nemzetségén vöttek diadalmat, pompás innepléffel valo győzedelmes koronával meg nem koronáztattak. *Morus fuit, Imperatores, belli civilis victoriâ quantumvis magnâ non triumphare.* Szokás volt, hogy a' Császárok, a' polgári hadnak akármely nagy győzedelmével, nagy pompáson nem dicfittettek, úgy mond Nivermen János; és okát adgya: *Quia Civis, non hostes occidissent.* Mivel Polgárokat, nem ellenségeket öltetek volna meg. Hogy azért ellenségünket szereffük példát adot az Isten: ki a' maga megbántodása szenvedésében Bárány; a' miénkben Oroszlány; nekünk is Isten ellen tétetett boszuságokban Tigriseknek kell lennünk, a' magunk ellen valokban juhoknak. Ezeket rövideden megmutatom, figyelmetesen halgafsátok.

Serve nequam, omne debitum &c.

Alnok szolga, minden adófságot &c.

Arany-

Aranyszájú Szent János bölcsen fontollya az Evangéliumi Király emberről: *Quando decem millia talenta debebantur non convitiatus debitori, sed misertus fuit; quando vero adversum consocium crudelitatem exercuit, tunc nequam, atq; improbum servum appellavit.* Mikor tíz ezer talentommal tartozik vala, az adóst nem szidalmazta, hanem megkönyörült rajta; mikor pedig szolgatárfa ellen kegyetlenséget cselekedet, akkor álnok, és gonosz szolgának nevezte. Hogy innét megtanollyuk boszútállani Isten ellen tött boszuságokért, magunk ellen valokkal pedig ne gondollyunk; mivel Isten a' maga megbántódása szenvedésében szelid Bárány lévén, kegyetlen Oroszlány ellennünk tétetett boszuságokért. Vétkezének az Atya, és Fiu; Adám, és Kain; amaz kinyujtván kezét a' tiltot fára; és megkérdeztén Isten ezt a' vétket, ítéletet tón, és kimondá a' sententiát: *Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vita tua: in sudore vultus tui vesceris pane.* Atkozot a' föld a' te munkádban, fáradságokkal észel abból életednek minden napjain: orczád veritékével észed a' kenyeret. Az árulo Istentelen Kain az ócsének, ártatlan Abelnek vérét kiontá; Igen megharaguán Isten ezen a' kegyetlen igen gonosz vétken; minekutánna elégségesen megkérdezté, nagy haragos sententiát monda Kainra: *Nunc igitur maledictus eris super terram, quae aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua.* Mostan azért atkozot lélsz a' földön, mely felnyitotta száját, és bévötte az atyádfia vérét a' te kezedből. Aranyszájú Sz. János megfontolván az átkot, mely az Istentől Adám ellen adott; és a' mely a' Fia ellen, azt mongya: *Notandum quod in peccato Adae, terra maledicitur; Cain vero maledicitur.* Észre kell venni hogy az Adám vétkében a' föld atkoztatikmeg; Kain pedig maga atkoztatikmeg. Vétkezék Adám, és a' föld atkoztaték: *Maledicta terra in opere tuo.* Atkozot a' föld a' te munkádban. Vétkezék Kain, és nem a' föld, hanem ő maga atkoztaték: *Maledictus eris super terram.* Atkozot lélsz a' földön. Mi az oka hogy Isten oly jó lévén, oly haragos Kain ellen, hogy őtet személyében atkozozameg; és oly szeliden bánik Adámmal, hogy nem az ő személyére, hanem a' földre veti az átkot? *Maledicta terra in opere tuo.* Atkozot a' föld a' te munkádban. Azért hogy megismérjétek

Gen. 3.

v. 17, 19.

Gen. 4.

v. 11.

mely szelid Bárány az Isten a' maga bántódásának szenvedésében; és mely kegyetlen Oroszlány a' mi megbántódásunkban. Az Adám vétke főképpen Isten ellen volt; a' Kainé noha Isten ellen is; de kiváltképpen Abel ellen volt. Es mikor Kain vétkezik, miért büntetődik keményebben, hogysen mikor Adám vétkezik? Azért hogy Isten sulyosban ostorozza az ellennünk tött bántódásokat, és boszuságokat, hogysen a' maga ellenválokat.

Mikor ama hamis Proféta Balaám az Isten választot népét

- Num. 22.** megátkozni mégyen vala. *Iratus est Deus. Stetitq; Angelus Domini*
v. 22. *in via contra Balaam, qui insidebat asina.* Megharagvék az Isten. Es megállá az Ur Angyala az utban Balaám ellenében, ki a' szamáron ülvala. *Cernens asina Angelum stantem in via evaginato gladio, avertit se de itinere.* Látván a' szamár az utban megállot Angyalt mezitelen kardal, kitére az utbol. Minthogy pedig a' szamár nem járhatta a' hamis Proféta akarattya szerént, háromszor megverettetéek tőle. Kőnyörűlvén Isten a' szamáron, azt mondgya a' Szent Irás: *Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum stantem in via evaginato gladio.* Mingyárt megnyitá az Ur a' Balaám izemeit, és látá az Angyalt az uton állani mezitelen kardal. Ki monda néki: *Cur tertio verberas asinam tuam? Ego veni ut adversarer tibi; quia perversa est via tua; mihiq; contraria: & nisi asina declinasset de via, dans locum resistenti, te occidissem, & illa viveret.* Miért vered háromszor a' te szamárodot? En jöttem hogy ellenkedgyem veled; mert gonosz az utad; és ellenem vagyok: és ha a' szamár ki nem tért volna az utbol, helyt adván az ellenállonak, téged megöltelek volna, és ő élne. Jól megfontolta Oleaster az Angyal cselekedetét, és beszédit: *Præus arguit eum de impietate erga animal subjugale, quam quòd animum haberet damnatum in via, quâ ibat.* Először feddettemeg őtet a' gonoszrol, mely néki a' torhviselő állathoz vala, hogysen kárhoztatot lelkét, mely néki vala az uton, mellyen mégyen vala. Két vétkeket cselekedék az Istentelen Proféta; egyiket, és főbbiket engedetlenségét, nem akarván megtartani az Isten rendelését, melyet néki mondotvala: *Noli ire cum eis, neque maledicas populo; quia benedictus est.* Ne menyel vélek, se meg ne átkozd a' népet; mert megáldatott. Másikot, kegyetlenségét a' nyomorult szamár ellen, mel-

mellyet oly kegyetlenül ver vala. Es mellyikéért feddette elő-
szőr meg az Angyal, Isten ellen valo engedetlenségéért? Nem,
ugy mond Oleáster, hanem hogy oly hamissan verte az ártatlan
állatot: elsőbben a' nyomorult állatnak bántodására tekintet az
Angyal, hogysem Isten ellen tört engedetlenségre. *Prims arguit
eum de impietate circa animal, quam quod animum haberet damnatum
in via, quā ibat.* Elsőbben az oktalan állat körül tört gonofzság-
rol feddette meg őtet, hogysem mint hogy kárhoztatot lelke vol-
na az utban, mellyen mégyen vala. Ezzel erősfittetik a' mit
mondánk; hogy az Isten alig emlekezik meg maga ellen tétetet
bántodásokról, hogy boszutállyon azokért; de el nem felelkezik
azokról, mellyek mi ellennünk tétetnek, hogy boszutállyon. Es
ha mind a' kettőről boszut kell állani, mindenkor előttézi a' mi
megbántodásunkért valo boszuállást.

Az ostorozások, és verések között, mellyeket Isten Egyiptus-
ra bocsátot, egy a' főbbek közül, mely a' rettenetes nevet meg-
érdemlette, volt a' setétség. *Extendit Moyses manum suam in Cæ-*
lum, & facta sunt tenebrae horribiles in universa terra Ægypti tribus die-
bus. Nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco, in quo erat. Ki
nyujtá Moyses kezét az Egre: és rettenetes setétség lón egész
Egyiptus földén harmad napig. Senki nem látta atyafiát, sem
ki nem mozdult a' helyből, mellyen volt. Midőn Kristus meg-
ölettetnék, azt mongya Szent Máté: *A sexta autem hora tenebrae fa-*
cte sunt super universam terram, usque ad horam nonam. Hat órától
fogva pedig setétség lón az egész földön kilencz oráig. Csü-
dálkozásra méltó dolog, hogy meghalván az életnek Szerzője,
és fogyatkozást szenvedvén az Igaságnak Napja, ily nagy vé-
teknek mintegy büntetésére, ily iszonyu bűnnek mintegy osto-
rozására, ily igen gonofz cselekedetnek mintegy boszuállására,
a' setétségnek rettenetessége három ora alatt tartot: és hogy nem
akarván Farao szabadon bocsátani az Isten népét; ennek bűnte-
téte három nap tartot: *Facta sunt tenebrae horribiles in universa terra*
Ægypti tribus diebus. Nemo vidit fratrem suum, neque movit se de loco,
in quo erat. Rettenetes setétség lón egész Egyiptus földén har-
mad napig. Senki nem látta atyafiát, sem ki nem mozdult a'
helyből, mellyen volt. Mi az oka hogy mikor Kristus meg-

Exod. 10.
v. 22.

Matt. 27.
v. 45.

őlettetik ily rövid büntetése a' ferétségnek; és mikor a' nép megbántodik, ily hofzszu oltorozása? Hogy megtanittassunk e' példa által, menyi külömbséget téfzen lten a' vétkek között, mellyek ő ellené tetettetnek, és a' boszuságok között, mellyek mi ellennünk léfznek: mivel az ő haláláról valo vétket három óráigvalo ferétséggel, az ő népének bántásáról valo pedig harmadnapig valo ferétséggel büntette.

Tanollyunk Istentől azért, és juhok lévén a' mi megbántodásikban, Tigriseknek mutassuk magunkot azokban, mellyek Isten ellen léfznek. Midőn Szent Jób igen nagy nyomoruságban volna, azt tanácslá a' felesége, hogy áldanameg az Istent, és halnameg: *Adhuc tu permanes in simplicitate tua? Benedic Deo, & morere.* Mégis megmaradze a' te együgyűségében? Aldmeg az Istent, és halymeg. Halván e' gondolatlan, és esztelen igiket a' Szent Pátriárka, monda néki: *Quasi una de stultis mulieribus locuta es; si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus?* Mint egy a' bolond afzonyok közül szollál; ha a' jököt elvöttük az Isten kezéből, a' gonofzokot miért ne vegyük? A' Hetven Magyarázok írják: *Respiciens in illam.* Reája tekintvén. Mi modon tekintet reá Sz. Basilius, és Aranyfzaju Sz. János megmagyarázzák: *Cum ea verba stomachum Job movissent (id quod superiora mala facere non potuerunt) pleno iracundie vultu, truciq; aspectu ad uxorem convertitur.* Mikor azok a' szok a' Jób gyomrát felindították volna (mellyet a' fellyebvalo gonofzok nem cselekedhetek) haraggal tellyes orczával, és kegyetlen tekintettel a' feleségéhez fordul. Igaz lévén, hogy az ifzonyu fekélyekben, és keserves fájdalmakban, mellyeket szenved vala békeséges türelnek jeles példájára; és az álhatatofságnak gazdagságinak, és fiainak elvesztésében, soha difztelen szot nem mondott, soha gondolatlanul nem befzéllet, soha színét meg nem ránczosította, soha orczájának tisztaságát meg nem háborította; de mikor a' felesége gonofz dolgokot tanácslani kezdte, mellyek Isten tisztessége bántására valának, akkor mint a' megharagudott Tigris, kinek kólykei ellopattattak, szerelmes kólykeinek barlangjából kiugrik, és rettenetesképpen kegyetlenkedik. *Pleno iracundie vultu, truciq; aspectu ad uxorem convertitur.* Haraggal tellyes orczával, és ke-

Job. 2.

v. 9.

v. 10.

és kegyetlen tekintettel a' feleségéhez fordul. Akkor megháborította tisztá orcáját, megváltoztatta kedves színét, megránczolta széles homlokát, és szikrákat bocsátván szeméből, mint bolondal úgy bánik gondolatlan feleségével, és színe elől kikergeti. Mikor? mikor Isten bántására jut a' dolog; mikor az ő tiszteffége veszedelemben vagyon; Szent Jóh, ki az ő nyomorúságiban, és keserves fájdalmiban halgat, tudgya magát Oroszlánnyá változtatni, és Tigrissé formálni az Isten ügyének oltalmazásáért.

Panaszolkodot Isten némely vizsgálfordult emberek ellen, mondván: *Invaluerunt super me verba vestra.* Elhatalmaztak rajtam a' ti beszéditek. Kik felelének: *Quid locuti sumus contra te?* Mit szollottunk ellened? Monda nékik: *Dixisti: Vanus est, qui servit Deo: & quod emolumentum, quia custodivimus praecepta ejus, & quia ambulavimus tristes coram Domino exercituum?* Azt mondottátok: Heáavalo, a' ki az Istennek szolgál: és mi haszna hogy megőriztük az ő parancsolatit, és hogy szomoruan jártunk a' seregek Ura előtt? Halván e' szentségtörő káromkodásokat, azt mongya Malakias Proféta: *Tunc locuti sunt timentes Dominum, unusquisq; cum proximo suo.* Akkor szollának az Uratfélők, kiki az ő felebaráttával. Mit térszen az: *Tunc locuti sunt?* Akkor szollának? Igaz, hogy az Istenfélők ellen sok boszuságokat mondottak az elfordult káromkodo emberek; de amazok mindenkor halgattak: de mikor Isten tiszteffége ellen fordították szentségtörő nyelveket; *Tunc locuti sunt timentes Dominum.* Akkor szollának az Uratfélők. Akkor mint oroszlányok erőssen indulának az Isten tiszteffégét oltalmazni, kik a' magok bántodásiban juhoknak látczottak lenni. *Convertimini, & videbitis quid sit inter justum, & impium: & inter servientem Deo, & non servientem ei.* Térjetekmeg, és meglátjátok mielőda külömbség légyen az igaz, s' az Istentelen között: és a' között a' ki Istennek szolgál, és a' ki néki nem szolgál.

Segéllyen minket ezekre az irgalmas
Isten. Amen.

A' ki

A' ki Istentől bűneinek bocsánattyát akarja nyerni, ellenséginek meg kell bocsátani.

II. PREDIKATIO.

Ivatus Dominus ejus, tradidit eum tortoribus, quoadusq; redderet debitum: sic & Pater meus Cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Matt. 18. v. 34.

Megharaguán az Ura, a' hohéroknek adá őtet, mig nem megfizetne minden adótságot: így cselekeszik az én Mennyei Atyám is veletek, ha meg nem bocsátotok kiki az ő atyafiának a' ti szivetekből.

Ristus Urunk az Evangeliomi példabeszédet erre a' végre, és célra igazította, hogy ezt a' csálhatatlan, és mindeneknél leghasznosb igazságot elhitetné; tudnillik hogy ha az örök Atyától akarjuk nekünk megbocsáttatni nagy és mintegy végtelen adótságot, melybe bűneink által estünk, és mégis naponként esünk; meg kell engednünk nem tettetésképpen, hanem szívünknek belső indulatnyából felebarátinknak, kik valami módon minket megbántottanak. Mert a' mint Kriszolog Szent Péter jól mongya: *Improbus petitor est, qui quod alijs negat, sibi postulat.* Embertelen kérő, a' ki a' mit másoknak megtagad, ő magának kívánnya. Mert holott Isten annyi vétkeket megbocsát, mellyek sokkal többek tiz ezer tálentomnál; nekünk annál inkább meg kel bocsátanunk, felebarátinktól nekünk tettett minden bántódásokat, mellyek mindazáltal sokkal könnyebbek, alábvalok, és kevesebbek: *Præsertim cum Deus, hanc lege, & conditione, nostra gravissima, & plura crimina remittat, ut & nos exigua, & parvas offensas proximis condonemus.* Főképpen minthogy Isten, ez törvénnel, és moddal, a' mi igen nehéz, és sok bűneinket bocsáttymeg, hogy mi is a' kevés, és aprolék bántódásokat felebará-

barátinknak megbocsássuk, úgy mond Silveira. Mert noha a' parancsolat megbocsátani a' boszúságokat, és szeretni az ellenségeket, a' megvesztegetet emberi természetnek, igen kemény, és nehéz megtartásra, elannyira hogy Szent Agoston azt mondotta: *Recole in omnibus justificationibus Domini, nihil mirabilius, & difficilius esse, quam ut suos quisq. diligat inimicos.* Megemlekezzél az Úrnak minden igazításában, semmi csudálatosb, és nehézb nincsen, mint hogy kiki szereffe ellenségit. Mindazáltal mivel igaz, hogy nincs oly kemény, és nehéz dolog a' világon, mely meg ne győzettefélk, és könnyebbítessék tulajdon haszonnak reménségével, Boetiusnak ama mondása szerént: *Spes premij solatium est laboris.* Az ajándéknak reménsége vigasztalása a' munkának. Mely cselekedetből remélhetünk nagyobb jot, és hasznot, mint felebarátinktól tétetet boszúságoknak megbocsátásából, és bántodásoknak megengedéséből? Szent Basilius azt mongya: *Quis est amicus, à quo tam mercedem speremus, quam speramus ab inimico?* Kicsoda a' barátos, kitől azt a' jutalmat reméllyük, mellyet reménlünk az ellenségtől? Ezek így lévén rövideden megmutatom, hogy: A' ki Istentől bűneinek bocsánattját akarja nyerni, ellenséginek meg kell bocsátani. Figyelmetessen halgassátok.

Iratus Dominus ejus, tradidit eum &c.

Megharagván az Ura, a' hohéroknak &c.

Minthogy oly gyarlok vagyunk, hogy minden járásunkban valamely vétekbe rohanunk, elannyira hogy azt mongya Szent János: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus; ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Ha azt mongyuk, hogy nincs bűnünk; magunkot csallyuk meg, és igazság bennünk nincsen. És valóságos, hogy senki bűneinek bocsánattja nélkül nem üdvözülhet; mivel Isteni decretommal erősttetet: *In illam sanctam civitatem non intrabit aliquod coinquinatum.* Bé nem mégyen abba a' városba valami fertezettet; hogy üdvözüllyünk, meg kell bűneinknek bocsáttatni. És noha e' végre édes Idvözítők kinszenvedésének feredőjét készítette, úgy hogy az által, a' mint Szent Pál mongya: *Fecit purgationem peccatorum.* A' bűnőktől való megtisztítást cselekedte: mindazáltal hogy ez a' ferdő hathatos légyen, és hogy bűneinkből hathatosképpen megmosattassunk,

1. JOAN. 1.

v. 8.

Apoc. 21.

v. 27.

Hebr. 1.

v. 3.

Luc. 6.

v. 37.

Matt. 6.

v. 14.

v. 12.

funk, együtt kel munkálkodnunk: mert azt mongya Szent Agoston: *Qui facit te sine te, non salvabit te sine te.* A' ki alkotot téged náladnélkül, nem üdvözít téged náladnélkül. Es miképpen cselekedszfzük ezt? Jobban nem mint a' boszuságoknak megbocsátása, és megengedése által. Es ezt világosan megmutatta ő maga Kristus Urunk, mikor mondotta: *Dimittite, & dimittimini. Si dimiseritis hominibus peccata eorum; dimittet & vobis Pater vester Caeli delicta vestra.* Megbocsáttatok, és megbocsáttatik néktek. Ha megbocsáttjátok az embereknek az ő bűnöket; megbocsáttya néktek is a' ti Mennyei Atyátok a' ti vétkeketek. Es hogy ezt a' valóságos, és igen hasznos igazságot elménkbe, és szívünkbe oltaná, azt akarta hogy Mennyei Atyánkot így kérnök: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Es enged meg nekünk a' mi adósságinkot, miképpen mi is megengedünk a' mi adósságunknak. Es bizonyára ez igikben láttatik foglaltatni világos szerződés Isten, és emberek között, mellyel a' kegyelmes Isten köti magát megengedni annak, ki az ő szerelméért a' boszuságtételeket megbocsáttya. Azokáért Szent Agoston ez helyet magyarázván azt mongya: *Aduxit nobiscum Deus pactum, & placitum, firmiter, chirographum, ut dicamus: Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Qui vult ergo efficaciter dicere: Dimitte nobis debita nostra; oportet etiam veraciter dicere: Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Az Isten szerződést, és jó akaratot, és erős kézírást tött mivelünk, hogy mongyuk: A' mint mi is megbocsátunk ellennünk vétetteknek. A' ki azért hathatofon akarja mondani: Bocsásd meg nekünk bűneinket; szűkség igazán mondani is: Miképpen mi is megbocsátunk ellennünk vétetteknek. Aranyfzaju Szent János azt mongya: *A nobis res hac tota sumit exordium; futurumq; de nobis in nostra est potestate iudicium, ipsum reum Dominum, Christus fecit esse sententia: si enim dimiseris conservis tuis, eandem, ait, a me quoq; gratiam consequeris.* Ez egész dolog mi tőlünk vérszenkezetet; és mi rolunk következendő ítélet mi hatalmunkban vagon, ő magát a' vétkeft Urává tötte Kristus a' sententiának: mert ha megbocsátasz szolgatársaidnak, azon kegyelmet, úgy mond, nyérlz én tőlem is. Mintha mondotta volna: Holot az Ur Isten a' te lelkednek ítéletét, és sententiáját hatalmadban hely-

helyhezette, jóvá, vagy gonofzfa teheted azt: te bűneidnek bocsánattyát megnyerheted, vagy nem; úgy hogy noha ezelőt az Ur Isten néked megengedte nem egy, hanem száz ezer bűneidet: ha mindazáltal most gyűlölöd felebarátodot, és szivedben haragot tartasz, oda vagyon dolgoz; egyebet sem várhatz, hanemha a' gyűlölséget letészed, hanem az örök kárhozatnak szerényü sententiáját: Mert: *Sic faciet Pater meus Caelestis, si non remiserit de cordibus vestris.* Így clelekezik az én Mennyei Atyám is veletek, ha meg nem bocsátotok a' ti szivetekből. *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Ha meg nem bocsátotok az embereknek, a' ti Atyátok sem bocsáttymeg néktek bűneiteket. Ellenbe, noha sok, és igen sullyos vétkekkel megbántottad az Isteni Felséget, ha mindazáltal az ő szeretetéért, megengedsz annak, a' ki téged megbántot, minden bizodalommal mondhatod a' Mennyei Atyának: *Dimitte nobis debita nostra.* Bocsádmeg nekünk a' mi bűneinket; mert midőn igazán hozzáadhatod: *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Miképpen mi is megbocsátunk ellennünk vétetteknek; igalságnak titulusából bűneidnek bocsánattyát néked meg nem tagadhattya.

Matt. 18.

v. 35.

Matt. 6.

v. 15.

v. 12.

De az Evangeliumi példabeszédből Fernandez kihozza, hogy a' ki felebaráttyának megenged, nem kel félni az Ur Istennek kemény ítéletétől. Mert abban Kristus Urunk magát hasonlittya a' Királyhoz, ki számot akart vetni a' szolgálival; mint-ha jelenteni akarná, hogy az utolsó ítéletben kegyetlen lesz az a' szolgálakhoz; és nem a' fiakhoz; az az, azokhoz, kik ellenségeket szeretik, és azoknak megengednek; mert azokat fiainak hja: *Diligite inimicos vestros, ut sitis filij Patris vestri, qui in Caelis est.* Szeressétek ellenségiteket, hogy fiaik legyetek a' ti Atyátoknak, ki Mennyeikben vagy; mintha mondotta volna: Ha az én szeretemért ellenségiteknek megengedtek, az Isten Fiainak felléges méltóságára felemeltettek, és mint olyanoknak mintegy kézi-irástok lesz az a' bátorságról Istennek utolsó ítéletében. *Siquidem illud iudicium, ac ratio strictè, severè, exigendi non filiorum, sed servorum erit.* Minthogy az az ítélet, és keményen, s' kegyetlenül való számvétel nem a' fiakon, hanem a' szolgálakon lesz, úgy mond Fernandez.

Matt. 5.

v. 44.

Hugo Kárdinál három kiváltképpen való okait adgya, melyekért Krisztus ellenségünköt szeretni parancsolja: *Primo, est diligendus inimicus propter Deum. Secundo, propter se. Tertio propter nos.* Elsőbben, szeretnünk kel ellenségünket az Istenért. Másodszor, magáért. Harmadszor, magunkért. Elsőbben azért szeretnünk kel ellenségünket az Istenért, ugymint az ő teremtetállatját, Isten képére, és hasonlatosságára formáltattat, az ő tiszteffégére ugymint utolso végre rendelttet; és végre, mivel megparancsolta hogy szeretnők azt. Es noha dicüretes a' szeretet, mellyel felebarátinkot szerettyük, bizonyos természeti okra nézve, tudnillik, hogy mi atyánkfia, polgártársunk, elmés, &c. Mindazáltal a' mint tanittya Szent Agoston, és Szent Gergely; a' tökéletes szeretet abban áll, hogy szeressük felebarátunkot az Istenért, ugymint minden dolgoknak kezdete, és végéért. Es azért midön Szent Maximusnak azt vetnék, hogy az ellenség szeretéséről való parancsolatot meg nem tarthatni; igazán azt felelte, hogy nem csak nem lehetetlen, hanem könnyű is megtartani, *Apud eos, qui ad imaginem Dei conditi sunt, & ratione ducuntur, ac Dei notitiâ dignati sunt, & legem ab ipso acceperunt.* Azoknál, kik az Isten képére alkottattak, és okofságtól viseltetnek, és Isten ismérésével méltóztattak, és ő tőle törvényt vöttek. Mert a' ki okofságtól viseltetik, és érti hogy az ember Isten képére formáltatott teremtetállat, Isten szeretetéért könnyen szereti azt, bár ellensége legyen. A' Moysesli törvényben a' Sidó nép szerette barátit szivének belső indulatlyából, de ellenségit gyűlölte. De minekutánna Isten emberi testbe öltözék, oly bőségesen szeretetét, és kegyelmét öntötte belénk, hogy nem csak barátinkot, hanem ellenséginket is szerethettyük. Es ezt csudálatosképpen akarta tanítani édes Idvözitónk, midön némely ő hozzá vitetnek, kinek száraz keze vala, monda: *Extende manum tuam.* Nyujtski a' kezedet, és azt mingyárt meggyogyitá. Aranyszájú Sz. János, annak az embernek két kezeia érti a' két szeretetet, felebaráthoz való szeretetet, és ellenséghez való szeretetet. A' száraz kéz a' Sidó népet jegyzette, mely szerette barátit, és nem ellenségit. De minekutánna Krisztus Urunk emberré lótt, meggyogyította a' száraz kezét, az az, anyi szeretetet, és kegyelmet belénk-

Matt. 12.

v. 13.

belénköföpetett, hogy úgy szeressük ellenséginket, mint barátinkot. *Restituta est sanitati sicut altera.* Meggyógyula mint a' máfik. *Sanavit Christus per gratiam manus iustorum, ut non solum amicos, sed etiam inimicos amaret, bene omnibus facientes.* Meggyógyította Krisztus a' kegyelem által az igazak kezeit, hogy ne csak baráttyokot, hanem ellenfégeket is szeressék, mindenkkel jól tévén, ugymond Aranyzáju Sz. János. Azokáért a' kinek Isten kegyelme, és szeretete vagyon, oly könnyen szereti ellenségit, mint barátit; úgy hogy azt mondhattya Szent Pállal: *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Mindeneket megcselekedhetem az által, a' ki engem megerősít. Ibid.

Másodszor szeretni kel az ellenséget magáért: *Ipsé enim magis indiget.* Mert ő inkább szűkölködik, úgy mond Hugo, az az, ő kíváltképpen szűkölködik szeretetünk nélkül, hogy azzal meggyőzöttetvén letegye a' gyűlölséget; mi is mutassuk magunkot igaz szeretettel ékesítettve lenni. Az Izrael fiai Samuelt igen feltetéb megvetették vala, midőn nem akarák őtet Birájoknak tartani, hanem azt kívánák hogy nekik Király tetteffék elejékbe ő tőle; mindazáltal azon időben az ő könyörgésit, és közbejárását kívánták; kiknek ő felele: *Abstine à me hoc peccatum, ut cessem orare pro vobis; & docebo vos viam bonam.* Távul légyen tőlem e' véték, hogy megszűnnyem imádkozni érettetek; és jo s' igaz utra tanítalak titeket. I. Reg. 12. v. 23. Micsoda vétket cselekedet volna, ha érettetek nem imádkozot volna? Vétkezet volna a' szeretét ellen, mely égvala az ő melyében. Kérdi Szent Gergely: Micsoda, a' mit mond: *Abstine à me hoc peccatum?* Távul légyen tőlem e' véték? Hanem hogy a' szent férfit a' szeretetnek tetejére felemelkedvén, nem csak barátit szereti vala, hanem még ellenségit is ölelgeti vala. Az O Törvénynek parancsolatlyával tanittatot lévén ugyan: de az Újkegyelemnek fényességivel megvilágosítottván, a' régiségnek szabadságát Evangeliomi tőkélletességgel megfeddette.

Végre, az ellenséget szeretnünkkel a' mi tulajdon hasznunkért. *Propter nos diligendi sunt inimici; quoniam utiles nobis; quoniam ducunt nos ad portum; quoniam debita nostra persolvunt; & rubiginem remouent, & humorem.* Mimagunkért szeretnünk kel ellenséginket; mert hasznosok minékünk; mert a' partra visznek minket;

- mert megfizetik adofáginkot; és a' rosdát eltörlik, és a' nedvesléget. Mert ha jól reá figyelmezünk, semmi más cselekedettel, akármely jelessel is annyit nem érdemelhetünk az Ur Istennél, és úgy meg nem engesztelhetjük, nem csak testi dolgokban, hanem még lelkiekben is, mint a' boszuságok megengedésének cselekedetével. Valóságos, hogy az emberi élet szünetlen való és kegyetlen hadakozás. *Milisia est vita hominis super terram.* Vitézkedés az ember élete a' földön. Es elsőbben ugyan harczolunk kel a' hatalmas órdóg ellen, *Qui tanquam leo circuit, querens quem devoret.* Ki mint az orofzlány körüljár keresvén a' kit elnyeljen. Másodszor harczolunk kell nekünk a' Világ ellen, mely ég a' kívánsággal, szent Jánosnak ama mondása szerént: *1. Joann. 2. v. 16.* *Omne quod est in mundo concupiscentia est.* Valami a' világon vagyon kívánság. Es ez minket szünetlen szorgalmaztat, furdal, hogy a' jofzágos cselekedetektől, és az Isteni szolgálattól elfordullyunk. Végre, viaskodunk kel tulajdon érzékenységink ellon, mellyek kemény harczot inditnak mi bennünk: *Gal. 5. v. 17.* *Caro concupiscit adversus spiritum.* A' test a' lélek ellen kíván. Es ez ellenségek csak egy szempillantásig sem engednek nekünk nyugodalmat, úgy hogy igazán mondhattuk Dávid Királlyal: *Pfal. 55. v. 3.* *Multi bellantes adversum nos.* Sok hadakozók vannak ellenünk. Es mit cselekedgyünk mi, hogy kegyelmet nyerhessünk, mellyel ily kemény hadban győzedelmek légyünk? Maga példájával tanit minket Kristus Urunk: *Luc. 23. v. 34.* *Pater, dimitte illis; non enim sciunt, quid faciunt.* Atyám bocsáld meg nekik: mert nem tudgyák mit mivelnek. Azokáért minden jó Keresztyénnök fel kel fegyverkezni ez igével, és Kristus Urunkkal imádkozni ellenségiért, és azokat szeretni; mert így annyi kegyelmet nyer Mennyekekből, hogy dicfőléges győzedelmet vészzen akármeltyik ellenségén. Es ez könnyebben léfzen, ha Kristus léfzen meletteálloja, és oltalmazója. Mert noha Kristus adot törvényt az ellenség szeretéséről: mindazáltal mikor Dávid őtet béhozta, a' Mennyei Atya azt mondotta: *Pfal. 44. v. 4.* *Accingere gladio tuo potentissime.* Kősdfel oldaladra kardodot leghatalmasb. De ha annyi szeretettel bévelkedet, hogy azt ellenségi-re is kiterjesztette; miért kellett magát kardal erőffíteni? Holot felfegyverkezve jár, miképpen tanácsollja az ellenségek szeretését?

Kar-

Kardot hordoz, hogy minket oltalmazzon, és ellennünk tétetet hamiságokért boszútálljon; mintha mondaná: Csak ti ellenségeket szerezsetek: én ellenetek tétetet hamiságokat megbüntetem, és titeket megoltalmazlak. Innét mongya Szent Paskásius: *Imperatur à Patre, ut accingatur gladio suae fortitudinis, ad conservanda rerum omnium jura, ut in pace sint omnia, quae possidet; ne ullus de vindicta cogitet servorum, dum viderit praeliantem Dominum mucrone adulationem accinctum.* Parancsoltatik az Atyától, hogy erősségének kardgyával környülvéteffék, minden dolgok igazságának megtartására, hogy békeségben legyenek mindenek, a' miket bir; hogy senki boszúállásról ne gondolkodgyék szolgálai közül, midőn harczolni láttya Urát fegyverrel környülvéteve.

Az Ur Isten régen hat Várást rendelvén oltalomra, azt mondotta: *De ipsis autem oppidibus, sex erunt in fugitivorum auxilia; ut fugiat ad ea, qui fuderit sanguinem.* A' Várasok közül pedig hat elválasztva legyen a' futók segítségére; hogy azokba fusson a' ki vért ont. Es miért mostan semmi várasok nincsenek, mellyekbe fussanak, a' kik ellenségektől szorongattatnak? Szerelmetes Kristus Urunk, azt ítélte, hogy ez egy parancsolatnak elégnek kellene lenni, minden gyűlölségnek a' világból kirekesztésére; és hogy az bátorságosb oltalom, hogysem akármely erős, és megerősítettett váras. Szépen mongya Rupertus Apátur: Mely Váras erőssébb, és inkább megerősítettet lehet a' bűnösök oltalmára, mint az igazságnak, vagy szeretetnek ez egybefoglalása: *Si non dimittitis, nec Pater vester Coelestis dimittet vobis.* Ha meg nem bocsátotok, a' ti Mennyei Atyátok sem bocsát meg néktek. Mert kiefoda ez Atyának fia akarván lenni, ez várasnak vafrudait, és lakatit mérézli feltörni? és azon boszútállani, *Qui in illam confugit cupiendo reconciliare?* Es abba fut kívánván megbékélni? Ellenbe senkik nem forognak zavarosb, és veszedelmesb állapotban, mint a' kik a' gyűlölségeket táplállyák, és a' boszuságtételeket megbocsátani nem akarják. Kiknek személyében mondotta Dávid: *Turbatus est à furore oculus meus.* Megháborodot a' busulás miatt a' szemem; mintha mondotta volna; a' busulásnak, és haragnak annyi háborujától lenyomattattam, hogy mintegy elmerültem. Es honnét annyi háboru? Eő maga okát hozzáadgya:

Dive

Num. 35.

v. 6.

Matt. 6.

v. 15.

Psal. 6.

v. 8.

Inveteravi inter omnes inimicos meos. Megaggottam minden ellenségim között; az az, ellenségimhez való szeretetemet valamiképpen hátrahattam, és azért a' háborutól ingereltetem: mert ha azt a' szeretetet megtartottam volna, ugyan azon habzásokat, és háborukat megtapodtam volna. Innét mongya Szent Agoston: *Ille calcat fluctus huius saeculi, qui diligit inimicos: Christus in mari ambulat intrepidus, cuius omnino de corde auferri non poterat inimicorum dilectio; qui pendens in cruce dicebat: Pater ignosce illis.* Az tapodgya e' világ habjait, a' ki ellenségit szereti: Kristus a' tengeren félelem nélkül jár vala; kinek ugyanis szivéből az ellenségek szeretete ki nem vétethetik vala; ki a' kereszten fűgvén mongya vala: Atyám bocsásd meg nekik. Azokáért tarcsuk meg a' Kristus Urunk parancsolattját: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persecquentibus, & calumniantibus vos: ut sicut filij Patris vestri, qui in Caelis est.* Szeressétek ellenségiteket, jól cselekedgyetek azokkal, kik titeket gyűlölnek: és imádkozzatok a' ti kergetőitekért, és rágalmazóitekért, hogy fiaik legyetek a' ti Atyátoknak, ki mennyekben vagyon. Amen.

Matt. 5.
v. 44.

Egyéb jok mutattatnak, mellyeket okoz az ellenségek szeretése; és miképpen kel az ellenségeknek szeretetni.

III. PREDIKATIO.

Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos.
Matt. 5. v. 44.

Szeressétek ellenségiteket; jól tegyetek azokkal, kik titeket gyűlölnek.

Ogy ha jól megtekintyűk tulajdon testi, és lelki hasznunkot, hathatosképpen indittatunk a' bosszuságtételeket megengedni, és ellenséginket szeretni: mert a' mint Hugo jól mongya: *Propter nos diligendi sunt inimici, quoniam nobis utiles.* Mima-gunkért szeretnünk kel ellenségiakét; mert hasznosok

nosok nekünk. Es annyira hasznosok, és gyümölcsözők nekünk, hogy az tapodgya e' világ habjait, és minden veszedelmen kívül vagyon, a' ki ellenségit szereti. Ez igazságot igen jól ismérte Dávid: Kit midőn Saul Király kegyetlenül üldözne, és torkát megmetczeni kereshé; Dávid egy éjjel Abisai vitézével találá Sault a' látorban feküni, és aluni: *Venerunt David, & Abisai, & invenerunt Saul jacentem, & dormientem in tentorio.* Elmenének Dávid, és Abisai, és találák Sault feküvén, és aluván a' látorban. Ihol Dávid, mely szép alkolmatofság adatik: kezeidben vagyon ellenséged, és üldözöd; ha azt megölöd, nagy félelemtől, és veszedelemtől megmented magadot; miért nem ölöd azért őtet? Vagy talám nem kívánsz békeségben, és nyugodalomban élni? Igen is, de Dávid azt alította hogy soha bátorságosb, és erősb nem lehetne, mint ha a' boszuságtételeket megbocsátaná, és ellenségének megengedne. Innét Aranyzáju Szent János azt mongya: *Ipsius factus docuit David, nihil esse tutius, quam parcere inimico: contra nihil periculosius, quam velle ulcisci, ac vindictam sumere.* Cselekedetivel tanított Dávid, hogy nincs semmi bátorságosb, mint megengedni ellenségnek: ellenbe nincs semmi veszedelmesb, mint akarni boszútállani, és boszútállani. Annakokáért nem csak Dávid, hanem akárki Isten választotta mondatik a' Szent Enekekben, hogy igen erősb szárai vannak mint a' márványkő: *Cruca illius columna marmorea, qua fundata sunt super bases aureas.* A' szárai márvány oszlopok, mellyek arany talpokra fondáltattak. Mit jelentnek azok az oszlopok, és arany talpok? Teodoretus, és egyéb Atyák, azok az oszlopok által értik az erősségnek jóságos cselekedetét, mely szükséges minden Isten választottinak, hogy nemessen viaskodhassanak, és meggyőzheffék minden földi, és pokolbéli ellenségeket, kik kemény hadat inditnak, és a' Paradicsomba bemenést elhánnyák. Ezek így lévén, rövideden megmutatom mely jeles jok legyenek, mellyeket okoz az ellenségek szeretése; és miképpen kel az ellenségeknek szerettetni. Legyetek figyelmetesek.

Diligite inimicos vestros, &c.

Szeressétek ellenségeiteket, &c.

Mint nyerhetni az erősségnek jóságos cselekedetét? Jobban

li

nem,

1. Reg. 26.
v. 7.

Cant. 5.
v. 15.

nem, mint ha a' választot a' szeretetnek tiszta aranyára támaszkodik, és szereti nem csak barátit, hanem ellenségit is: mert a' mint jól mongya Szent Remigius: *Perfectio dilectionis, ultra dilectionem inimicorum non potest procedere.* A' szeretetnek tökéletessége, az ellenségek szeretésénél tovább nem mehet. Es annyi erőt nyer az igaz az ellenségek szeretése által, hogy mintegy hasonló legyen az erősséges Istenhez. Elzrevészi azon Szent Atya, hogy minekutánna Kristus ez parancsolatot adta volna: *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros.* En pedig mondom néktek: Szeressétek ellenségeiteket, utánnavetette: *Estote perfecti, sicut & Pater vester Cælestis perfectus est.* Legyetek tökéletesek, mint a' ti Menyeyi Atyátok is tökéletes. Azt mongya Szent Remigius: *Quia sicut Pater perfectus est, & fortissimus ut omnipotens, ita homo sit perfectus, & fortis ut ab omnipotente adjutus.* Mert a' mint az Atya tökéletes, és erősséges ugmint mindenható, ugy az ember tökéletes legyen, és erős, ugmint a' mindenhatótól megfegéttet. Mert a' ki megbocsátja a' boszuságtételeket, és a' ki megenged ellenségeinek, annyi kegyelmet vézzen Istentől, hogy oly nemes, és erős léfzen, hogy mintegy Istenhez hasonlittathatik. Es ez igazságot láttatik hogy megismérte Dávid: mert minekutánna a' kegyes Istennek szeretetével, fok, kemény, kegyetlen, Saul Királytól ellene indittatott üldözéseket meggyőzte volna: Saul halála után, Dávid a' Királyifzékre emeltetvén, mingyárt azon volt, miképpen az ő ellensége Saul attyafiainak jól tehessen: *Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam Dei?* Maradote valaki a' Saul házából, hogy az Isten irgalmaságát cselekedgyem véle? De mint akarta Dávid az Isten irgalmaságát cselekedni ellenségivel? Igen jól mondotta; mert az ollyan irgalmaságnak gyakorlására, Istennek kiváltképpen való kegyelme kivántatik, mellyet bőkezűen részeltet annak, a' ki jól elkészíti magát annak bévételére; s' mind azért hogy abban kiváltképpen világoskodik, és nyilván láttatik az Ur Isten irgalmasága: *Qui oriri facit Solem super ingratos, & malos.* Ki a' Napot feltámasztja a' háládatlanokra, és gonoszokra. Innét mongya az Atyafzentegyház: *Deus qui omnipotentiam tuam, parcendo maxime, & miserando manifestas.* Isten ki mindenhatóságodot, engedvén legfő-

Matt. 5.
v. 44.
v. 48.

2. Reg. 9.
v. 3.

Matt. 5.
v. 45.

legfőképpen, és könyörülvén megjelented: s' mind azért hogy mikor ember annyira jut, hogy ellenségével jól tégyen, és azt szeresse, annyira részefül Isteni erőben, és hatalomban, hogy a' földön Ur Istennek hivattathatik: úgy hogy mindenható legyen, ugymint a' mindenhatótól megfegétetet.

Es az olyan embernek mindenek mind testiek s' mind lelkiek szerencsésen következnek. Mert a' mint Sz. Agoston mongya: *Unusquisq; talem indulgentiam accepturus est à Deo, qualem ipse debet proximo suo.* Kiki olyan engedelmet véend Istentől, a' minéműt ő kíván felebaráttjának. Probálva jól tudta ezt ama régi, és szent Anna afzony. Sok esztendő vala, és magtalan, azért alázatosan Istennek könyörögvén, fiuval megajándékozott: *Sterilis peperit plurimos.* A' magtalan fokakot szült. De mielőda ezkőzökkel indította Istent, hogy a' természeti magtalan-ság elkergettétvén, világosságra hozná fiát Samuelt, oly szentet, és jót? Othon Fenenna ellenkezője vala, *qua, Affligebat eam, & vehementer angebat, in tantum ut exprobraret, quod Dominus conclusisset valvanz ejus.* Gyótri vala őtet, és igen kehergeti vala, úgy hogy szemére vetné, hogy az Ur bészarta volna a' méhét. Innét Aranyzája Sz. János: *Æmula ejus injuriarum tempestatem in eam corrigebat.* Az ellenkedője a' bofzuságok háboruit ő reá hánnya vala. Eő pedig oly nagy békeleleges tűréssel, és szeretettel szenvedte azokat a' gonosz szemrehányásokat, hogy semmi darabos, vagy kemény igével néki nem felelt; hanem oly békelegefesen élt ő véle, hogy erről férjének egyszer sem panaszkodot, vagy zúgolódásra nem indult. Méltán azért az, a' ki Isten szeretetéért minden bofzuságtételt megbocsátott, és az őtet sértegetőt szeretete, annyira meggazdagittatott Istentől, hogy nem csak kiváltképpen valo kegyelmet, és belsőképpen valo örömet vót legyen, úgy hogy azt mondotta: *Exultavit cor meum in Domino; & exaltatum est cornu meum in Deo meo.* Örvendezet a' szívem az Urban; és a' szarvam felmagasztaltatott az én Istenemben: de a' fiak gyümölcsözétével is, legfőképpen Samuelével, ki szent Pap volt, Proféta, Bíró, Népnök Igazgatoja. Innét Aranyzája Szent János: *Mulier hac non est indignata: quo magis sibi conciliavit Deum; sic enim res habet, quoties opprobrijs, milleq; malis affectu convitiantes excelsio*

1. Reg. 2.
v. 5.

1. Reg. 1.
v. 6.

1. Reg. 2.
v. 1.

ferimus animo, majorem nobis à Deo benevolentiam conciliamus. Ez afzonyállat nem boszonkodot, mellyel Istent inkább magához foglalca; mert így van a' dolog, valamennyifzer szidalmazásokkal, és ezer gonofsízzal illettetvén, a' szidalmazókat nemes elmével vissellyük; magunknak Istentől nagyob joakaratot nyerünk. A' megengedő, kegyelmet igafságból kérhet Istentől, és szükségiben segítséget, és oltalmat kívánhat. Hogy ez nyilván légyen, vigyázzatokrá mint mondotta Dávid: *Justum adjutorium meum à Domino.* Az én igaz segítségem az Urtól. De miképpen oh Dávid az igafság adofságából kívánsz kegyelmet? Tehát lehet a' Teremtő ados a' teremtetállatnak? Igenis, nem ugyan egyáltallyában, hanem az Isteni ígéretnak feltételéből. Ugy felela' Dávid személyében Aranyszáju Szent János, mondván: *Ne miremini, si auxilium justum petam à Domino, quia non ulcisci desidero.* Ne csudálljátok, ha igaz segítséget kérek az Urtól, mert boszutálani nem kívánok; mintha mondotta volna: Midőn én Istenem szerelméért megbocsátom a' boszuságokat, és megengedek ellenségimnek, igafságot nyerek, az igafság erejéből, kegyelmet kívánni az Istentől, és mondhatom, a' mint magyarázza Sz. Agoston: *Redde quod promifisti, quia feci quod jussisti.* Admeg a' mit ígértél, mert megcselekedtem a' mit rendeltél.

Szent Pál a' keresztfán függő Krisztusrol szolván, azt mondotta: *Cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus est pro sua reverentia.* Nagy kiáltással, és könnyhullatásokkal bémutatván, meghalgattatot az ő böcsületéért. Innét Sz. Ambrus fontolván, a' mint megirván Sz. Máté a' Judás kétségbeeset halálát, mikor tudnillik látván, hogy Krisztus Pilátusnak adatot: *Tunc videns Judas, quod Jesus damnatus esset; abiens laqueo se suspendit.* Akkoron látván Judás, hogy Jésus halálra kárhoztatot volna; elmenvén felakasztá magát. Nagy dolgot mond, tudnillik hogy oka abba a' kétségbeeset halálnak volt, hogy meg nem várta mig a' Izerető Ur a' keresztfán vérét kiontotta, és ellenségiért imádkozot. Mert ha az a' vér, és az az imádság oly viszfzafordult, és vétkekben megrögzőt tolvajnak szivét meglágyította, annál inkább annyira magához foglaltatot tanitvánt meglágyithatta volna: *Certè ipsi donâset veniam, si Christi expectâset misericordiam.* Bizony néki bocsánatot

Pfal. 7.
v. 11.

Hebr. 5.
v. 7.

Matt. 27.
v. 3. 5.

natot adot volna, ha a' Kristus irgalmaságát megvárta volna, ugymond Sz. Ambrus. Es Sz. Leo ó rola ízolván azt mongya: *Felicem futurum, si expectasset consummationem criminis.* Boldog lótv volna ha a' véteknék megeméltzését megvárta volna; az az, a' vérnek kiöntését, és ellenségekért való imádságot. Azonkivül vegyétek észetekbe, miképpen Sz. István oly tókélltetesen kóvette légyen az ó Mesterét, hogy Mártiromságában egyáltallyában így kérte az Istent: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Uram, ne tulajdonítsd nekik e' bünt. Elsóbben imádkozot: *Domine Jesu suscipe spiritum meum.* Uram Jésus vedd hozzád az én lelkemet. Holot oly nagy szeretettel imádkozot ellenségiért, mondhatta: *Iustum adiutorium meum à Domino.* Az én igaz segítségem az Ur-
 to: úgy hogy igafságból kérhette Istent. Es úgy mind a' két imádsága meghalgattatot: mert, *Cum hoc dixisset adormivit in Domino.* Midón ezt mondotta volna elaluvék az Urban. Legottan pedig Sz. Lukács hozzáadgya: *Saulus autem erat consentiens neci ejus.* Saulus pedig jóvalya vala az ó halálát. De mi kózi van Saulusnak Istvánal? A' Szent Lélek csudálatosképpen rendelte, hogy mingyárt az úldózó Saulusnak igen hiv Apostollá megtérése olvastatnék, hogy tudnok azt a' Sz. István könyörgésnek tulajdonítani, ugymond Pinna.

Ačto. 7.

v. 60.

v. 59.

Psal. 7.

v. 11.

Ačto. 7.

v. 60.

De mit csudáalom ezt? Legnagyobb dolog, és az Isten szerelmének legfóképpen kinyilatkozttatoja, az Isteni Igének Megtestesülése volt. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.* Ugy szerette Isten e' világot, hogy az ó egyetlenegy szülót Fiát adná: hogy minden a' ki ó benne hiszen, el ne vesztzen, hanem órók élete légyen. Igaz ugyan, hogy oly nagy jótétemény ígértetet ajándékul annak a' jeles fő cselekedetnek, mellyel Abrahám késznek mutatá magát, megáldozni szerelmes fiát, hogy Isten azt mondotta néki: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, quia obedisti voci meo.* Megáldatnak a' te magodban a' földnek minden nemzetségi, mivelhogy az én szomnak engedté. De azonkivül az is igaz, hogy azon ígértetet azután Dávidnak: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* A' te méhed gyümölcséből tészek a' te székedre. De micfoda szolgálatot akart

Joan. 3.

v. 16.

Gen. 22.

v. 18.

Psal. 131.

v. 11.

- Isten úgy megajándékozni? Azt a' jeles fő cselekedetet, mellyel megengedet ellenségének Saulnak, kit megölhetet volna. In-
 1. Reg. 26.
 v. 9.
nét Rupertus Apátur: Ratio docet, non multo minus esse meriti, pepercisse inimico propter Deum, quam non pepercisse unigenito filio propter Deum: & ob hanc causam maximè, juratum Davidi arbitramur, quòd semen, vel caro ejus assumenda foret in Filium Dei. Az okosság tanítja, hogy nem sokkal keveseb érdem legyen, megengedni ellenségnek az Istenért, mint meg nem engedni egyetlenegy szülőc fiának az Istenért: és ennek okáért legfőképpen, hogy esküvés tétetett Dávidnak alittyuk, hogy az ó magva, vagy teste vétetikfel az Isten Fiára. Es miképpen Dávid annyira kedves lott Istennél, hogy ó rola mondotta legyen: *Inveni David, virum secundum cor meum.* Megtaláltam Dávidot, szivem szerént való férfiat? Megfelel Sz. Hilarius: *Quia patiens odia gratulabatur, & inimicos non est persecutus.* Mert gyűlölségeket szenvedvén örvendezet, és ellenségit nem üldözte. Melyből világoson kitérczik, hogy semmi nincsen, a' mit Isten szerelméért az ellenséginek megengedő, Istentől ne remélhesse.
- Kristus Urunk ellenségiről szolván a' Proféta által, azt mon-
 dotta: *Detrahant mihi: ego autem orabam.* Rágalmaznak vala engem: én pedig imádkozom vala. Mely igikre azt mongya Szent Jeronimus: *Orabam, hac scilicet sunt arma Domini, hac sint & nostra arma, Oratio. Quid verò orabat Dominus? Pater ignosce illi.* Imádkozom vala, ezek tudnillik az Urunk fegyveri, ezek legyenek a' mi fegyverink is, Imádság. Mit imádkozik vala pedig az Ur? Atyám bocsásd meg nekik. Holot azért ellenségekért való imádság Isteni fegyver legyen; mit nem nyer meg az az ember, a' ki ily hatalmas fegyverekkel erősfittet meg? Mely joakaratot, és világi kedvet nem nyer meg? Es bizonyára ó maga az istentelen Saul Király kényszerítettet ez igafságot megvallani. Kegyetlen üldözéit tévén háborgattya vala az ártatlan Dávidot; és midőn az utban megtáradván, bizonyos helyen, melyben magát bátor-ságosnak alittyta vala, nyugalomra adná magát, Dávid reá találta, ki noha alkalmatoson megölhetné őtet; mindazáltal megengede néki, és szabadon bocsátá őtet: megtudá ezt Saul, és hal-
 1. Reg. 24.
 v. 17. 21.
 ván a' Dávid szavát, ez igikre fakada: *Namquid vox hac tua est fili mi Da-*

mi Dávid? *Nunc scio, quod certissimè regnaturus sis, & habiturus in mansura tua Regnum Israël.* Nemde te szöde ez fiam Dávid? Most tudom, hogy bizonynal országolni fogsz, és kezekben leszen Izraél Országá. Oh csudálatos változása olyan férfinak, ki az előt legnagyobb kegyetlenséggel üldözi vala Dávidot, az mostan kedves fiának hja őtet; és a' mi nagyobb, megjövendőli, hogy Isten annyira kegyelmes leszen néki, hogy ő tőle a' Királyiszékre fel-emeltetik. De a' viszszafordult, és istentelen ember honnét vehette ezt eszébe? Megfelel Aranyzáju Sz. János: A' Dávid erkölcsiből; mert látta őtet oly békeleget tőrőnek lenni az üldözésekben, és oly nemessen szeretni ellenségét Isten szerelméért: mert semmi joakarát, semmi jo nincsen, mely azzal az eszközzel meg nem nyeretik.

Eő maga Dávid már Izraélnek koronás Királya lévén, midőn egykor igikkel, és cselekedetekkel az istentelen Semeitől meguráltatnék. Oly nagy békeleget tőrővel szenvedte azt a' boszúságot, hogy midőn Abisai boszút akarna állani, megtartoztatta őtet, mondván: *Dimitte eum, si forte respiciat Dominus afflictionem meam; & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac.* Hadgy békét néki, ha talám megtekinti az Ur nyomoruságomat; és jót ad nekem az Ur ez átokért. Ugy is lőt; mert midőn azután az ő háládatlan fiának Absolonnak kegyetlen üldözésével szorongattatnék, Isten kegyelmével azokat szerencsésen meggyőzte: és a' békeleget tőrőnek, és a' boszúságtételek megbocsátásának jutalmáért jo, és örök békeséget; és a' mi nagyobb, végre az örök Dicsőséget megnyerte: és ez elkészítettet azoknak, kik a' boszúságtételeket megbocsáttyák; és midőn boszút álhatnak, ellenségeiknek megengednek. Minthogy nem hazudhat, a' ki mongya: *Beati misericordes; quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Boldogok az irgalmasok: mert ők irgalmaságot nyernek.

De oly nagy a' mi romlot természetünknek viszszafordultsága, és gonofsága, hogy legnagyobb része az embereknek, hasonló az evangeliomi gonosz szolgához: mert noha igen nagy adofságba estünk; és mégis esünk a' mi sullyos vétkeink, és bűneink által; mindazáltal azt képezzük magunknak, hogy az Isten igen kegyelmes leszen nekünk; és minden bűneinket megbocsát-
tya:

2. Reg. 16.

v. 12.

Matt. 5.

v. 7.

- tya: holot mi felebarátinkhoz Barbarusok, kegyetlenek légyünk; kevés adófságot sem akarunk megbocsátani, vagy kicsin boszúságtételt megengedni. De oh átkozot kegyetlenség, és bolondság: mivel nem hiszünk, vagy nem figyelmezzünk amaz sententiára: *Judicium sine misericordia ei, qui non facit misericordiam.* Irgalmasságnélkül való ítélete léssen annak, a' ki irgalmasságot nem cselekezik. Es bizonyára oly vakmerő bizakodás akarni Istentől bűneinek bocsánattyát nyerni, mindazáltal az Isten szerelméért a' boszuságtételeket meg nem engedni, hogy a' Szent Lélek
- Jac. 2.
v. 13. *Judicium sine misericordia ei, qui non facit misericordiam.* Irgalmasságnélkül való ítélete léssen annak, a' ki irgalmasságot nem cselekezik. Es bizonyára oly vakmerő bizakodás akarni Istentől bűneinek bocsánattyát nyerni, mindazáltal az Isten szerelméért a' boszuságtételeket meg nem engedni, hogy a' Szent Lélek
- Eccli. 28.
v. 3-5. *Homo homini reservat iram, & à Deo querit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? Quis exorabit pro delictis illius?* Ember emberre haragot tart, és az Istentől keres orvofságot? Magához hasonlo emberhez nincs irgalmassága, és a' maga bűneiért könyörög? Ki imádkozik annak vétkeiért? Innét kinek kinek mongya Sz. Agoston: *O quicumq; id attendis, quid tibi fecerit homo; & non attendis, quid tu feceris Deo.* Oh a' ki arra figyelmezz, mit cselekedet néked az ember; és arra nem figyelmezz, mit cseleked-
- v. 6. 8. *tél te Istennek. Fejezzük bé a' Szent Lélekkel: Memento novissimorum, & desine inimicari. Memorare timorem Dei, & non irascaris proximo.* Emlekezzélmeg az utolso dolgokrol, és szűnnyélmeg gyűlölködni. Emlekezzélmeg az Isteni félelemről, és ne haragudgyál felebarátodra. *Deum time, & mandata ejus observa; hoc est animi omnia homo.* Az Istent félyed, és az ő parancsolatit megtartsad; mert ez az egész ember. Ezeket ha megcsele-
- Eccli. 12.
v. 13. *Deum time, & mandata ejus observa; hoc est animi omnia homo.* Az Istent félyed, és az ő parancsolatit megtartsad; mert ez az egész ember. Ezeket ha megcsele-
- kekszük, az örök dicsőléget, és boldogságot elnyerjük. Amen.

AZ ANYASZENTEGYHÁZ SZEN- TELESERŐL.

Miért építették a' Szent Templomok, és azoknak tiszteletéről.

I. PREDIKATIO.

Domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. Isai.
56. v. 7.

Az én házam minden népeknek imádság házának hivat-
tatik.

Szent Agoston fontolván, miképpen Dávid Istenhez fordulván mondotta légyen: *Domine, dilexi decorem domus tua.* Uram, szerettem a' te házad éke-
ségét. Ez igiket így magyarázza: Az Isten házá-
nak ékeségét szerettyük, ha mi is ékesek vagyunk; kicsoda az Isten háza ékesége, hanem az Isten Temploma, mely vattok ti? Mi mintegy eleven kővek, ha a' szeretet kötelével egybefoglaltatunk, Isten házának ékesége vagyunk. A' ki az Isten háza ékeségét szereti, az Anyaszentegyházat szereti; nem a' mesterségesen csináltatott kőfalakban, és héjazatokban; nem a' márványkövek fényességében, és aranyas mennyezetekben; hanem a' hív emberekben, szentekben, Istent telyes szívókból szeretőkben, és felebarátynak mint önnön magukat. Hogy pedig ezt kiváltképpen kívánja az Anyaszentegyház, midőn tulajdon Templomnak megszentelése szenteltetik; igen jól megmutattya Sz. Bernárd, mondván: A' Szenteknek egyéb inneplési más Anyaszentegyházakkal közönlegesek nekünk; ez pedig oly tulajdonunk, hogy szükséges légyen, vagy mi tölünk ezt, vagy senkitől szenteltetni. Miénk, mert a' mi Anyaszentegyházunkból való; inkább miénk pedig; mivel mi magunkból való: mert kicsoda szentségek lehetet e' kőveknek, hogy azoknak inneplését szenteljük? Vagyon ugyan szentségek, de a'
Kk mi te-

mi testeinkért: kételkedike pedig valaki a' mi testeinket szenteknek lenni, mellyek a' Szent Lélek templomi? Nem a' kőfalak mongyák, hanem az emberek; Néki gondgya vagyon reánk. Ezek így lévén, rövideden megmutatom; miért építettetek legyen a' Szent Templomok; azoknak tiszteletéről is szolván, Legyetek figyelmetefek.

Domus mea domus orationis &c.

Az én házam minden népeknek &c.

Hogy ha vizsgálni akarjuk; miért építettetek a' Szent Templomok, négy végeit találjuk. Első, hogy az Isten Templomában az Isten Fia Testének, és Vérének Isteni Aldozattya bémutatassék. Mivel a' Szent Pál mondása szerént: *Omnia Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs, que sunt ad Deum, ut offerat dona, & Sacrificia pro peccatis.* Minden Főpap az emberek közül választatot, az emberekért rendeltetik, azokban a' mik az Istenhez tartozok, hogy ajándékokot, és Aldozatokat mutassonbé a' bűnökért. Es minden Atyák az Anyaszentegyháznak kezdetétől fogva megegyeztek ebben, hogy a' Templomok így hivattatnak, azért hogy rendeltettek legyen, hogy azokban az Isten Fiának makulanélkülvaló Teste, és Vére áldoztassék. Másodszor, a' Templomok építettetek, hogy azokban a' Keresztyén nép egyenlő szivel Istennek bémutassa könyörgésit, és imádságit, és e' végre hivattatnak a' templomok Imádsághelynek, a' mint Isten mondotta Isaiás által: *Domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis.* Az én házam imádság házának hivattatik minden népeknek. Mely igiket ő maga Kristus előhozot, midőn a' vásárosokot a' Templomból kivetette, mondván:

- Scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur.* Irva vagyon:
 Matt. 21. v. 13. Az én házam imádság házának hivattatik. Szent Péterről, és
 Acto. 3. Sz. Jánosról is olvassuk: *Ascendebant in templum ad horam orationis nonam.* Felmennekvala a' templomba az imádságnak kilencedik óráján. Azonkívül Annáról a' Fanuel leányáról olvastatik:
 Luc. 2. v. 37. *Non discedebat de templo, jejunijs, & obsecrationibus serviens nocte, ac die.* El nem távozik vala a' templomból, bójtólésekkel, és könyörgésekkel szolgálván éjjel, és nappal. Es a' Farisæusról, és Publikánusról: *Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent.* Két ember
 Luc. 18. v. 10. méne-

mennefel a templomba, hogy imádkoznának. Mert noha imádkozhatunk, lőt szükség imádkoznunk othon is. *Quoniam oportet semper orare, & non deficere.* Mivel szükség mindenkor imádkozni, és meg nem szünni: minthogy nem lehetünk mindenkor a templomban: mindazáltal tulajdon, és alkalmatosb helye mind magánvaló, s mind közönléges imádságnak a Szentegyház. In-
 tét mongya Aranyszájú Sz. János: *Esti domi quoq; detur orandi facultas; tamen fieri non potest, ut domi tam bene qui orat, quam in Ecclesia.* Noha othon is adatik tehetség imádkozni; mindazáltal nem lehet, hogy othon oly jól imádkozzék valaki, mint a Szentegyházban. Annakfelette valóságos dológ, hogy Isten könnyebben meghalgattya a könyörgéseket, mellyek a templomban öntetnek, hogysen más helyen: mivel meg akarván mutatni Salomonnak, mely kedves lőt légyen az ő tőle építettet Templom, azt mondotta: *Ego exaudiam orationem eorum, qui in loco isto oraverint, & propitius ero peccatis eorum. Oculi quoq; mei erunt aperti, & aures meae erectae ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit.* En meghalgatom azoknak imádságát, kik e' helyen imádkoznak, és megkegyelmezek az ő bűnőknek. Az én szemeim is nyitva lesznek, és a füleim figyelmetesek annak imádságára, a' ki e' helyen imádkozik. Harmadszor, a' Templomok építették, hogy azokban illendő tisztelességgel, és tisztelettel tartassék nem csak a' Krístus teste az Isteni Szentségben; hanem a' Szentek ereklyei, és tete-
 mis: mert azért hivattatnak Basilicaknak, az az, a' Mártirok, és Szentek Emlekezetinek. Es ez annyira igaz, hogy a' Szent Atyák, és Conciliomok ezt egy szájal bizonyittyák. Nemis Bálványozás ezt cselekedni, akármit csevegjenek Luter, és Kalvinus; mivel magunk megvalljuk, hogy templomokat építeni a' Szenteknek, Istenre nem nézve, Bálványozás volna: mi pedig a' Szentegyházakat elsőmodon az Isten tisztelességére szentellyük, hogy azokban őtet imádkyuk, mint minden jonak Szerzőjét; és azután másodikmodon, hogy ezt, vagy ama Szentet tisztellyük. Es ugy a' Püspök a' Szentegyházát szentelvén, azt mongya hogy olyan Szentnek segítségülhivása alatt szenteli; és azért a' Szentek Templomi építettnek, vagy a' csodatételekért, vagy a' jóté-

v. 1.

2. Par. 7.

v. 14.

teményekért, mellyeket Istentől ő általok vöttünk, vagy hogy őket tiszteljük, és bocsúllyuk.

Negyedszer, a' Templomok és Szentegyházak épittetnek, hogy azokban a' Keresztyén nép az Isten igéjét halgassa, és a' Szentségeket vegye. Es ezokáért Szentegyházaknak hivattatnak a' helyek, mellyekben egybegyűlnek a' Hívek, hogy lelki-képpen tápláltassanak, és legeltesse, és igazak, s' szentek legyenek. Es azért az Angyali Doctör Sz. Tamás azt meri mondani: *Festum dedicationis Templi est omnium solemnissimum solemnissimum.* A' Templom szentelésének innepe minden inneplések közül legnagyobb inneplés. Es okát adván, azt mongya: Az Innepléseket azért szenteljük, hogy az ajándékokról, kegyelmekről, jótéteményekről, mellyeket Istentől azokban vöttünk, megemlekezzünk. Azokáért három némű Inneplések, és Innepek adatnak, Némeltyekben az Anyaszentegyház hálákat ad Istennek, az Ur Kristusnak adatot jótéteményekért, és ajándékokért, ugymint Születésének, Feltámadásának, Menybemenetelésének Innepeiben, és hasonlokban. Egyéb Innepekben hálákat ad az ő tagjainak, ugymint az Apostoloknak, Szenteknek, és Boldogoknak adatot ajándékokért; kiknek örül, és örvendez; mert a' mint Sz. Pál mongya: *Si gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra: vos autem estis corpora Christi, & membra de membro.* Ha dicsekedik egyik tag, egyút örülnek minden tagok: ti pedig a' Kristus teste vattok, és tagbolvalo tagok. Azonkivül vannak Innepek, mellyekben megemlekezzünk az egész Anyaszentegyháznak adatott jótéteményekről, és azokért hálákat adunk Istennek: ugymint az Anyaszentegyháznak Megszentelése. Es ez nagyobb a' Szentek Innepinél, a' mint nagyobbra bocsúllytetnek az egész testnek adatot jótétemények, hogysem némely tagoknak adattattak; ugy hogy a' Szent Templomnak inneplése által az Anyaszentegyház megemlekezik, és hálákat ad Istennek a' jótéteményekért, mellyeket ő tőle vót, és mégis vészen. Hogy az Anyaszentegyház ezt világosan előjelentsen, a' Szent Templomnak inneplésében, nagy örömmel, és örvendezéssel énekli, hogy a' Templom nem csak Istennek szenteltetett dolog; de a' Kristus is méltoztatott azt magának jegyesül venni; ugy hogy minden szentséggel,

tekin-

1. Cor. 12.
v. 26.

tekintettel, és tisztelettel kelleffék illetetni: *Domum Dei decet sanctitudo, Sponsum ejus Christum adoremus in ea.* Az Isten házat szentség illeti, annak Vőlegényét Kríztust imádjuk abban. Es mit tölzen ez? Talám azt, hogy ama matériából valo kőfalak legyenek háza amaz Istennek, a' ki lemmi helytől bé nem fogadtathatik? Talám bizonyára Kríztus mátkaságot szerzet azokkal a' kőfalakkal, és matériai templommal? Nem; mert az a' mátkaság nem oly szoroffan vétetik. Azokáért az Anyaszentegyház akarja jelenteni, hogy az az Isten, ki mindenűt vagon jelenlétevel, hatalmátságával, valóságával, kiváltképpenvalo modon találtatik a' Szent Templomban, holot abban nagy bőséggel részelteti kegyelmit, és mind testi, s' mind lelki ajándékot; ugy hogy Salomonnak, minekutánna a' Templomot építette, azt mondotta: *Exaudiui orationem tuam, & deprecationem tuam* 3. Reg. 9. *Edificavi Domum hanc, quam edificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum; & erunt oculi mei, & cor meum ibi in cunctis diebus.* v. 3. Meghalgattam imádságodat, és könyörgésedet. Megszenteltem e' házat, mellyet építettél, hogy ott helyheztetném az én nevetet örökké, és ott lésznek szemeim s' a' szivem minden napokban. Es Salomon így imáda, és kérte az Istent: Ha ember vétkezik. 3. Reg. 8. Ha megfutamodik a' te néped Israél az ó ellenségi elót; mert v. 31. 33. vétkezni fog néked; Ha bészárva lész az ég, és eső nem lész az ó bűnökért. v. 35. 37. Ha éhség támad a' földön, vagy mirigy halál, vagy megrothat ég, vagy ragya, vagy fáska, vagy alzály: és nyomorgattya őtet az ellensége a' kaput megszálván, minden csapás, minden nyavalya, minden megemésztes, és átkozás, mely történik valamely emberen a' te néped Israél közül. Ha ki meg- v. 38. ísméri szive csapását, és kiterjeszti kezeit e' házban, te halgald meg Menyben, a' te lakásodnak helyében, és kegyelmez meg.

Azonkivül, Kríztus a' Szent Templom Vőlegényének hivatathatik, minthogy igazán, és valóságosan az Oltári Szentségben, abban lakik, és találtatik. Es ugy igazán mongyuk: *Sponsum ejus Christum adoremus in ea.* Az ó Vőlegényét Kríztust imádjuk abban. Annakfelette a' szollásnak e' jeles modgyával az Anyaszentegyház a' Hivek elméit, és sziveit fel akarja emelni ama Menyeyi, és kimondhatatlan Mátkaságra, mellyet az Isteni Ige szerzet

a' Hívek Gyülekezetével, mely által az emberi természetet egy személyben úgy magához foglalta, hogy a' Szent Theologusok szerénc, Ember Istennek hivattassék, és Isten embernek. Bizonyára oly méltó, és felleéges Mátkaság, hogy hasonlót soha nem látot, s' nemis láthat a' világ: és példázatot a' mi első szüléinknek házasságában: mert arról szolván Szent Pál, azt mondotta: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & Ecclesia.* Ez nagytitkos szentség, én pedig a' Kristusban, és Anyaszentegyházban mondom: mintha mondottavolna: Az a' házasság nagy Szentség, és titkos dolog volt; mivelhogy világos példája volt két csudálatos, és kimondhatatlan házasság szerzésének, mellyek lóttek az Isteni, és emberi természet között; a' Kristus, és Anyaszentegyház között: úgy hogy a' mint Adám, és Eva között való házasságból vóttek eredetet minden természeti nemzések: mint-hogy azért hivattatunk Eva fiainak. Azonképpen a' Kristus, és Anyaszentegyház között való második menyegzőből származnak a' boldog magzatok, Istennek választotti. Mert a' mint Sz. Pál mongya: *Elegit nos in ipso, & predestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipso.* Választot minket ő benne; és elévvelrendelt minket fogadot fiaivá a' Jésus Kristus által ő magában. Nem csak a' cselekedet, és joakarát vétetik a' Kristus érdemi alá; hanem minden eszközök is, az az, mennyei kegyelmek, és lelki szűkféges ajándékok annak megnyerésére, a' Tridentomi Szent Gyülekezet szerénc, ugyan ő tőle mint érdemlő októl nekünk részeltetnek: *Ipse enim est fons omnium bonorum, & causa cunctarum gratiarum, donorumq; spiritualium.* Mert ő kutféje minden joknak, és oka minden kegyelmeknek, és lelki ajándékoknak, ugymond Sz. Leo. Azokáért az Anyaszentegyház a' Templom Megszentelésének Innepe által, akarja nekünk, ugymond Szent Tamás, mind ezeket a' jótéteményeket, és ajándékokot eszünkbe jutatni, mellyeket vöttünk a' nagy Istentől az ő Szent Fia Megtestesülésének Menyegzője által, hogy azokért ilendő hálákat adgyunk. Es mivel mind azokat az ajándékokot, és kegyelmeket nekünk kiváltképpen részelteti, és nagyobbóséggal adgya a' Szent Templomban, hogysem másutt; azért a' Templom az ő méltó Jegyesének hivattatik. Es annyira

bócsúlli

Ephe. 5.
v. 32.

Ephe. 1.
v. 4. 5.

böcsüllő annak tiszteletét, tekintetét, és böcsületét, hogy azt mondotta a' Proféta által: *Zelus domus tua comedit me.* A' te házadhoz való buzgoság megemészte engem. Es cselekedettel megmutatta ezt, midőn tulajdon kezeivel ostorozta, és a' Szent Templomból kivetette azokat, kik sokadalmaskodásokkal szentlételenítik vala azt: *Cum fecisset quasi flagellum de funiculis omnes eiecit è Templo.* Midőn kötelecskéből mintegy ostromot csinált volna, minnyájokat kihányá a' Templomból.

Psal. 68.

v. 10.

Joan. 2.

v. 15.

De hogy megtudgyuk, minémű tekintettel, és tisztelettel a' Szent Templomokat nem csak külsőképpen test által, hanem belsőképpen is lélek által kelleffék illetnünk, az Anyaszentegyház nagy, és hangos szóval énekli a' Solosmában: *Domum Dei decet sanctitudo.* Az Isten házat szentség illeti: mintha azt mondaná. Keresztyének, szűkség eszetekbe venni, hogy a' Szent Templom Inneplésének méltó szentelésére, nem elegek a' ceremóniáknak, és külső tiszteleteknek készületei; hanem mindenek előt kívántatik, hogy lelkeiteket a' bűnöknek ocsmányáságitól megtisztítsátok, és annyi jofzágos cselekedetekkel ékecsétek, hogy szentek legyetek: *Domum Dei decet sanctitudo, ut scilicet dignè, Sponsam ejus Christum adorent in ea.* Az Isten házat szentség illeti, hogy tudnillik méltán, az ő Jegyefét Kristust imádgjuk abban. Es e' végre az Anyaszentegyház, a' Templom Szentelésében, a' Zakæusrol való históriát olvassa, ki oly nagy lelki gyümölcsfel Kristust a' maga házába, mintegy Templomba befogadta, hogy minekelőtte abból kimenne, ez drága igiket az ő szájából hallani érdemlette: *Hodie salus domui huic facta est.* Ma lőt üdvösség e' háznak. De miképpen Zakæus pogány, és usorás lévén, oly jeles nagy joakaratot nyert Kristustól? Megfelel Sz. Agoston, hogy noha bűnös volt Zakæus; mindazáltal a' penitentiátartás ereje által magát annyira elkészítette, hogy; *Habitabat Christus in ejus corde, priusquam illum susceperet in domum.* Kristus az ő szívében lakik vala, minekelőtte őtet házába fogadta volna. De vegyétek eszetekbe, hogy noha Kristus az üdvösséget Zakæusnak, és az ő házanépének adta; mindazáltal mondatik, hogy az ő háznak adatott: *Salus domui huic.* Idvösség e' háznak, annak jelenlétére, hogy minden tisztelet, tekintet, böcsület, mellyel a' Szent Tem-

Luc. 19.

v. 9.

Tem-

1. Cor. 3.
v. 17.
1. Cor. 6.
v. 15. 19.

Templomot illettyük, abban áll, hogy az emberek főképpen abban igazak, és szentek legyenek; holott ők inkább, hogysem a kőfalak Isten Templomi, Szent Pálnak ama mondása ízerént: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Az Isten temploma szent, mely ti vattok. Es viszontag: *Corpora vestra membra sunt Christi.* A' ti testetek a' Kristus tagjai: A' ti tagjaitok a' Szent Lélek temploma. Ugy hogy az Anyaszentegyház a' Templom Szentelésének inneplése által a' Hivek sziveit oly nagy áitatoságra inteni akarja, hogy magokat megtisztítsák a' vétkektől; ékesítsék szent jóságos cselekedetekkel: Istennek mind közönléges, s' miad magánvalo jótéteményiért hálákat adgyanak. Szépen mongya Rupert Apátur: A' Templom Megszentelése inneplési dicüirettekkel minden esztendőben nem heába szokot szenteltetni: mert mindenek, a' mik a' kőnek nevei alat énekeltetnek, háládások minden Hiveknek ujjonnan születéséért. Mivel nem lehet vala, hogy kiki közüllünk a' maga ujjonnan születése napját esztendőnként szentelné: ismég nem kel vala elhagyattatni emlekeztető inneplés nélkül oly nagy kegyelem gyönyörúségének, mely kinekkinek közüllünk adatot. Ezokáért a' kik külömbkülömb üdőben ujjonnan születtenek; alkalmatoson a' magánvalo innepekért, a' helyeknek közönléges innepit szentellyük, mellyekben Istennek éltető ajándékot vót-tuk. Szent Agoston pedig azt mongya: Atyám fiai, valamenyiszer a' Templom inneplését szentellyük; ha szentül, és igazán élünk, valami a' kézzel építettet templomokban cselekedtetik, egészszén mi bennünk lelki épülettel bétellyesedik. Mert nem hazudot a' ki mondotta: Az Isten temploma szent, mely ti vattok. Fejezzükbe azon Sz. Doctossal: Mi azért szerelmetes atyámfiai, ugy igyekezzünk cselekedni, hogy mindenkor kettős inneplést szentelni méltok legyünk. Es a' mint a' Templom szenteléséről örvendezünk; ugy láthatatlanul a' testnek tisztaságáról, és a' léleknek szépségéről lelki örömmel vigadni érde-melleyük. Amen.

A' TEM.

A' TEMPLOM SZENTELESERŐL.

Megmutattatik, miképpen Isten keményen bünteti a' Templom szentségtelenítőket.

II. PREDIKATIO.

Cum videritis abominationem desolationis, &c. Matt. 24. v. 15.

Midőn láttyatok a' pusztaság utálatofságát, &c.

A' Világ annyira szunyadozó vala, és oly mély, veszedelmes, halálos álmotól, mélyléges álommal bolondító betegségtől volt elnyomattatva az egész emberi nemzetség, hogy minden emberek, férfiak, afszonyok; nagyok, kicsinyek; szegények gazdagok koporlokban feküni láttatnának; és semmi üdvösséges gondolattok az örök üdvösségről nem volna; úgy hogy azt mondotta Dávid: *Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es mentor amplius.* Mint a' megsebesültek a' koporlokban aluván, kikről meg nem emlékezel többé. Annakokáért az örök Ige oly nagy nyomoruságon megkönyörülvén, igen nagy kivánságtól kezdve viseltetni hogy felferkentené az emberi nemzetet; és e' végre: *Propter nimiam charitatem, quã dilexit nos.* Az ő igen nagy szeretetért, mellyel szeretet minket, úgymond Sz. Pál, aláfzállot a' magas Egből, és a' mi halando testünkbe öltözöt. E' végre Jeremiás Proféta szemlélte azt a' vigyázó veszfző hasonlatofsága alatt: *Virgam vigilantem ego video.* Vigyázó veszfzőt látok én. És noha egész életében szorgalmatoson gyakorlotta ez hivatal, és minden lépésre azt mondotta: *Vigilate, Vigilate.* Vigyázzatok, vigyázzatok: Mindazáltal mint a' kő mennél magasab helyről alájó annál sebessebben esik a' végre. Azon szerelmes Ur, midőn közel volna halálának végéhez, azokban az utolsó napokban, mellyekben Jerusálemben prædikállot, láttatik hogy az egész világot nagyobb hathatos igikkal akarta

akarta felferkenteni; holot egyebet nem mondott, egyebet nem prædikált, hanem a' szörnyű dolgokat, mellyek történnek világ végezetén: hirtelen halált, kemény ítéletet. Kiváltképpen pedig megmondotta a' tellyes veszedelmet, pusztaságot, mellyel a' Romaiak a' földig elrontandok valának Jerusálemet: *Cum videritis circumdari ab exercitu Jerusalem; scitote, quia appropinquavit desolatio ejus.* Mikor láttjátok Jerusálemet a' hadtól környülvétetni, akkor tudgyátok hogy elközelgetet az ő pusztulása. Es ezt csak az átkozot utálatosságot, mellyet a' templomban cselekedendők valának. *Cum videritis abominationem stantem in loco sancto.* Midőn láttjátok a' pusztaság utálatosságot álván a' szent helyen: mintha az Ur Istent semmi inkább nem boszontaná, mint a' Szent Templomnak szentségtelenítése; és ingerlené a' szörnyű büntetések bocsátására, a' mint megláttjátok. Legyetek figyelmeztettek.

Cum videritis abominationem &c.

Midőn láttjátok a' pusztaság &c.

Mit kell értenünk midőn láttjátok a' Sz. Templomot szentségtelenítettve, és a' népet abból előmenetelt nem tenni? Semmit nem egyebet, hanem hogy Isten igen megbusul, és kegyetlen büntetések következnek. Innét ő maga Isten az ő párttűtő Sidó népéről azt mondotta: *Populus, qui ad iracundiam provocat me, ante faciem meam semper.* A' nép, mely engem haragra ingerel szentől szembe mindenkor. Es mit téshen az, hogy Istent igen ingerlették azzal hogy az ő színe előtt vétkezzenek? Talám valaki elrejtethi magát az Isten szemeitől? Szent Jeronimus azt mondja, hogy azt akarta Isten jelenteni, hogy a' Sidók oly nagy vakmerőségre, és szentelenségre jutottak, hogy a' Szent Templomban mérészlettek vétkezni, és Istent megbántani, melyben kiváltképpen találtatik vala. *Erant peccantes in conspectu Domini, idest, in Templo ejus; Idolis hostias immolantes.* Vétkeznek vala az Ur színe előtt, az az, az ő Templomában; a' Bálványoknak áldozatokat tévén. Manasses Király igen gonosz volt; őrdöngős, szentségtörő, minden vétkekkel tellyes: *Ariolatus est, & observavit auguria, & fecit pythones, & aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, & irritaret eum. Posuit quoque, Idolum luci, quem fecerat in Templo Domini.* Jóvendőt monda, és a' madarak szavára vigyáza, és va.

Luc. 21.
v. 20.

Matt. 24.
v. 15.

Isai. 65.
v. 3.

4. Reg. 21.
v. 6.

és varázlokat szerze, és meglökafítá a' nézőköt, hogy gonofzt cselekednék az Ur előtt, és boszontaná őtet. A' berek Bálványát is, melyet csinált vala az Ur Templomába helyezetté. A' Glossa erre a' helyre azt mongya: *Quodq; omnium maxime impium erat impudica Dea simulacrum in Templo statuit.* Es a' mi legnagyobb istentelenség volt a' szemtelen Isten aszszony álloképét a' Templomban helyezetté. Es ez vétkekkel úgy megbántá Isten, hogy mingyárt megfosztaték az Országtól, az egész néppel fogva vitették Babiloniába, a' mint Jeremiás Proféta Levél által előb megmondotta vala: *Propter peccata, qua peccastu ante Deum, abducemi in Babiloniam captivi.* A' bűnökért, melyeket vétkeztetek az Isten előtt fogva vitettek Babiloniába. Veddeszedbe itt, hogy oly iszonyu büntetéssel fenyegette, nem a' bűnökért egyáltalában, hanem a' Templomban Isten előtt véghezvitetet bűnökért.

Baruc. 6.
v. 1.

Esezt szívókre kellene venni az igen gonofz embereknek, kik szemtelenek lévén bé mernek menni a' Szent Templomokba, hogy azokban időt töltsenek hivságos beszélgetésekkel, magokat gyönyörködtessek illetlen nézésekkel, éktelen nevetésekkel, leányokat csokollyák, magokat hivságos gyönyörúségekkel gyönyörködtessek; és ilyenek nem kevesen vannak: mert a' mint Aranyzáju Sz. János mongya: Sokan az aszszonyállatok személyt nézni, az ifiak szépségét szemlélni jönnek az Anyaszentegyházba. Es kevésfel azután buzgosággal éppen bételvén, és igaz boszorkodással felindulván, minden balgatagnak így szoll: Nem csudálode hogy minden felől menykővek nem hányatnak? Hogy mindenek fundamentomostól fel nem forgattatnak? Mit mivelisz oh ember, az aszszonyállatok ékeffégit szemléled a' Szentegyházban, nem irtozol oly nagy boszusággal illetvén az Isten Templomát? Bordélyháznak látczike néked a' Szentegyház, és tiszteletlennek a' piacznál? Nem szégyenlede a' piacon? De még félsz is, hogy ne lásson téged valaki az aszszonyállatot szemlélni: az Isten Szentegyházában pedig, holot ő maga Isten szol te néked, és ezektől elijeszt, azon időben legfőképpen paráznasággal, házaságtöréssel élsz, melyben néked nagy ízoval kiáltatik, hogy sus ezektől, nem iszonyodol, nem rettegsz, nem félsz. Az Anya a' Pásztoroknak az Isteni Igének Megteltesülését így hirdette:

Luc. 2.
v. 10.

Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator. Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, & positum in praesepio. Imé nagy örömet hirdetek néktek, mely léfzen minden népnek, mert szüületet ma néktek Idvözítő. Es ez néktek a' jel: Találtok egy gyermecskét polákba bétakarva, és a' jászolba helyheztetve. De miért ez jelt adta, hogy a' jászolban talállják meg őtet? Megfelel Eukérius: Az az oka látezik lenni, hogy mintegy gorombául az istáloba bé ne mennének, és a' jászolhoz járulni mernének, melyben a' gyermek tétetet vala. Mi azért midőn meggondollyuk, hogy az Isten Fia igazán, és valóságoson találtatik az Isteni Szentségben, hathatosbképpen fel indullyunk, hogy minden lehetleges tekintettel, és tisztelettel bócsülljük azt.

Es azért a' Turoni Gyülekezet ez decretomot tötte: *Non liceat in Ecclesia verbis alieno modo strepere, aut tumultuari.* Ne légyen szabad a' Szentegyházban beszéddel, és egyéb modon zörgegni, vagy csetépatét s' háborut indítani. A' Salegestadi Gyülekezet, Nyolczadik Benedek Pápa alatt rendelte: *Statuit sancta Synodus, ut mala consuetudo prohibeatur, quod omnes colloquia in atrio Ecclesiae habent.* Azt végezte a' szent Gyülekezet, hogy a' rosz szokás megtiltassék, hogy mindenek a' Szentegyház pitvarában beszélgetést tésznek. Es bizony a' ki a' Szentegyházban, vagy a' Szentegyház pitvarában beszélget, kicsiny, avagy semmi hittel találtatik. Jeremiás Proféta akarván megmutatni, hogy a' Bálványok távul

Baruc. 6.
v. 21.

vannak az Istenségtől, ezt a' bizonyítást hoztaelő: *Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant nocturna, & hirundines: unde sciatis, quia non sunt Dei.* Az ő testek felet, és a' fejek felet röpösnek a' baglyok, és a' fecskék: Innen tudgyátok, hogy nem Istenek. De ha a' baglyok gyúlólik a' tiszta világofságot, és csak az étszakának letétségében repülnek; és a' fecskék ficseregven igen unalmasok; miképpen bizonyittathatot azokból, hogy azok a' Bálványok nem voltak igaz Istenek? Abbol hogy semmi tekintetek nem volt a' Bálványokhoz. Azok tehát, kik a' Templomban az Istent nem félik, se nem tisztelik; hanem mint a' fecskék csetvegnek, vakoknak mutattyák magokat a' lelki dolgokban, és kicsin hittel ajándékozottaknak. Ha az olyanok mongyák, hogy

hogy hitek vagyon; erősíteni kel, hogy cselekedetekben arról meg nem emlékeznek. Innét mongya Origenes: *Ab impijs etiam memoria interficitur Dei, quando in Templo Dei à vanis, & lascivis corrumpitur.* Az istentelenektől még emlékezete is Istennek megölettetik, mikor az Isten Templomában a' hivatásosoktól, és fiataloktól megvesztegettetik. Ezokáért mongya Sz. Cyprianus: *Diabolo peior est, qui in templo, fœminarum aspectibus feriatur.* Az ördögnél gonoszab, a' ki a' templomban, az aszszonyállatok szemlélésével ünnepel. Mivel abban a' helyben mérészli Istent megbántani, melyben ő maga a' kisértő ördög részket: hogy ha nem akar gonoszb lenni az ördögnél, legalább kegyetlenb Barbarus léssen, hogysem valamely ember a' világon. A' kegyetlen Kain meg akarván ölni az atyafiát Abelt, nem akarta az Attya láttára oly nagy vétkeket cselekedni, hanem kivitte őtet a' mezőre: *Egre diamur foras in agrum.* Mennyünkki a' szántó földre. A' kegyetlen Esau, magában ugyan borszutállani az atyafián Jakóbon elrendelte vala, de hogy az Attyát ne sanyargatná, ennek halálát meg akará várni: *Venient dies luctus Patru mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Eljönnek az Atyám síratásinak napjai, és megölöm Jakóbot az öcsémet. De azok, kik az Isten házában, Isten láttára mernek vétkezni, és tulajdon lelkeket, és a' másokét, a' botrányozásért, mellyet cselekekeznek, megölni, gonoszbak. Két-szer a' Farisæusok a' darabantok seregével környülvétetvén, meg akarák fogni a' Kristust. De mikor elsőbben őtet a' Templomban találták volna, nem merék kezeket reája vetni; hanem halván az ő prédikállását, minnyájan töredelmesen elmenének, és mondának: *Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo.* Soha ember így nem szollot mint ez az ember. De jaj sok Keresztyének gonoszbak a' Farisæusoknál, oly vakmerők, hogy a' Templomban is az Ur Kristust meg merik kötözni a' bűnök köteleivel. Es azért: *Quid miramur, si cadimur? Quid miramur, si flagellamur?* Mit csudálljuk, ha verettetünk? Mit csudálljuk, ha oltoroztatunk? ugymond Aranyszájú Sz. János.

Midőn Boldisár Király tellyesen vigadván Főemberivel vendégeskednék, és az Isten Templomából elhozatot szent edényeket szentségtelenitené: *In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus homi-*

hominis scribentis, contra candelabrum. Azon orában tetszének mintegy ember irokezének ujai, a' gyertyatarto ellenében. A' közönséges Glossa ez helyt lelki értelemmel így magyarázza: *Fertur sententia Divina contra pradičtos peccatores in scripturis, & ut firmior ostendatur, in hac conscriptione, scribens est Deus Pater, manus Filius, & digiti Spiritus Sanctus.* Isteni sententia hozatik az előbmondot bűnösök ellen az irásokban, és hogy erősbnek mutattassék, e' megírásban, az iro az Atya Isten, a' kéz a' Fiu, az ujak a' Szent Lélek. Es miért e' sententiának kihirdetésében megjelentetet, és magyaráztatot a' tellyes Szent Háromság? A' Templom, és a' szent dolgok szentségtelenítőinek büntetéséről traktáltatik vala; és az az éktelen véték oly szörnyűnek látszik vala, hogy mintegy a' tellyes Szent Háromság annak büntetését alájairásával erősítette légyen.

Es bizonyára Isten igen keményen büntette a' Templom szentségtelenítését, minekutánna Salmanasár Király megvőtte volna Samariát, és annak lakosit elvitte volna, és az Assirufok alávetette volna; mingyárt sokan az Assirufok közül a' kegyetlen oroszlányoktól elzaggattatának: *Immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.* Az Ur oroszlányokat bocsáta reájok, kik megölik vala őket. Es miért oly keményen büntettettek? Mefelel a' Sz. Historia: *Eò quòd ignorarent ritum Dei terra.* Mivel nem tudnák a' föld Isten szertartását. Es mimodon ezt? Az Assirufok nem kevesbé Bálványozok valának tulajdon hazájokban, mint Samariában, miokért tehát ebben az ő bálványozások annyira büntettetet? Istennek igen viszfzetet, hogy abban a' helyben, melyben azelőt tiszteltetet, és imádatot, tiszteltetettnek. Es ebből nyilván kitetszik, hogy noha nagy véték légyen Istent megbántani az utzákon, és akármely egyéb helyen; mindazáltal igen megfertődik, és bántodik; és azokat kegyetlenül megbünteti, kik a' szent helyekben, mellyek az ő tisztességére, és tiszteletére szenteltettek, vétkeznek. Es bizonyára nem olvasom, hogy a' Templomok szentségtelenítői büntetlen maradtak volna. Senakérib ki az Istent átkozta, és a' Templomot szentségtelenítette, a' fiaitól megölettetet. Heliodorus a' Templom fosztoja az Angyaloktól ostromoztatot. A' Nagy Pompeus, midón

4. Reg. 17.
v. 25. 26.

4. Reg. 19.
v. 37.
2. Mac. 3.
v. 26.

midőn huszonkét Királyok meggyőzése után a' Jerusálemi Templomot istálová fordította volna, semmi győzedelmet nem nyert, hanem igen boldogtalanul holtmeg. Azon történt Antiokus Királlyal. A' vétkező Adámot az Angyal Paradicsomból kivette. Bűnökkel bétólt egész világot Noë idejében a' vizözön elcőrlőtte. A' gyalázatos fertelmes Várasokot az Egi tűz megemészttette. A' Templom szentségtelenítő Sidókot Kristus tulajdon kezeivel ostorozta: *Cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit è templo.* Midőn kötelecskékből mintegy ostromolt volt, minnyájokot kihányá a' templomból. És midőn magokot meg nem jobbitának, végre oly keményen megbűntette őket, hogy egész Jerusálemet felforgatta, és tellyességgel követ a' kővön nem hagyván elrontotta. És azért, *Qui legit intelligat.* A' ki olvassa értse: és kiki magával elhitesse, hogy ha a' szent templomot szentségteleníti, és azt illendő tisztelettel nem illeti, keményen megbűntettetik, és a' legfellegebb Birótól megveret-
tetik: mivel megmásolhatatlan decretom tétetet: *Si quis templum Dei violaverit, disperdet eum Deus.* Ha valaki az Isten templomát megfertezteteti, elveszti azt az Isten.

Szent Agoston fontollya, miképpen nagy örömmel fogadta Zakæus Kristus Urunkot házába. *Exceptit illum gaudens.* Eörömmel fogadá őtet: és azt mongya hogy nem csudálkozik azon; mivelhogy Zakæus a' lelkében el volt rendelve, és elkészülve a' penitentiára; de utánaveti hogy igen csudállya, hogy némelyek a' Templomok szentelésiben vigadnak, és örvendeznek, hol az ő lelkek teli légyen tisztátalanságokkal, és sziveknek oltári szentségtelenítettet. És azért álmélkodván felkiált: *Nescio quâ fronte optat in templi materialis consecratione gaudere, qui in cordis sui altari non curat munditiam habere, ac custodire.* Nem tudom mi-
da orzával kíván a' matériái templomnak szentelésében örülni, a' ki szivének oltárában nem gondol tisztaságot tartani, és megörizni. Ugyan azon Sz. Doctor fontollya, miképpen Salomon, minekutánna a' szent templomot építette volna, azt parancsolta, hogy annak oltárán a' tűz mindenkor égne: *In illo altari quod à Salomone legimus dedicatum, jugiter quotidianus ignis ardebat.* Azon az oltáron, mellyet olvassunk hogy Salomon megszentelt, a' minden

Levi. 6.
v. 12.

Pfal. 57.
v. 9.

Acto. 2.
v. 3.

1. Cor. 3.
v. 16.

den napi tűz szűnetlen ég vala. Es már régen azelőt paran-
csolta vala Isten Moysefnek: *Ignis autem in altari semper ardeat.* A'
tűz pedig az oltáron mindenkor égjen. Es ez miért parancsol-
tatot? Szent Agoston minekelötte megfelellyen, két féle tüzet
mond adatni: a' kivánságnak tűzét, melyről szollot Dávid, mi-
dön mondotta: *Supercecidit ignis, & non viderunt Solem.* Reájok
eset a' tűz, és nem látták a' Napot. *Et hic ignis universa bona con-
sumit.* Es ez a' tűz minden jokat megemészit. Másik a' Szeret-
etnek tüze, mellyet a' Szent Lélek adot, mikor a' tűznek for-
májában megjelent az Apostolok felet. *Et hic est ignis devorans o-
mnia mala.* Es ez minden gonoszokat megemészitő tűz. De
mit kel cselekedni embernek, hogy a' Templom szentelésének
Innepét méltán szentelje? Hallyátok mit vetutánna a' Sz. Do-
ctor: *Consideret unusquisq; conscientiam suam, & si viderit in se ignem
cupiditatis ardere, cum Dei adjutorio festinet extinguere.* Kiki gondol-
lyameg lelkisméretét, és ha láttya magában a' kivánságnak tü-
zét égni, Isten segítségével siessen eloltani. Mintha mondaná:
Ha valaki a' kivánságnak eleven tűzével érzi magát égettetni,
mennyen a' szent Templomba; és az Isteni Szentség Szeretetének
amaz igen erőssen égő tüze elejébe helyheztesse ő magát: és ot-
tan eleven kivánsággal égjen a' vétkeket kitisztítani, tulajdon
kivánságát megöldökleni: mert így az Isteni Szeretetnek buzgo-
sága az ő melyében, és szivében könnyen felgyulad; és Istenhez
valo nagy tekintettel, és lelkének gyümölcsével a' Templom meg-
szentelését méltán szenteli. Hogy ha valaki ezt nem cselekeszi;
hanem inkább a' vétkekben megmaradás által, a' bűnöknek loka-
fitása által, akarja inkább táplálni a' kivánságnak tűzét; az semmi
bizodalmát nem helyheztetheti a' Templom méltóságában, és
inneplésében, sem Istenben, és Kristusban, ki a' templomban ta-
láltatik; sőt inkább Isten haragját gerjeszti magára. Ennekoká-
ért ugy vifellyük magunkot, hogy megbizonyodgyék mi rolunk

Sz. Pálnak ama mondása: *Templum Dei estis, & Spiritus
Dei habitat in vobis.* Az Isten temploma
vattok, és az Isten lelke la-
kik bennetek.

Amen.

A' SZENT-

A' SZENTEGYHAZ SZENTELESERŐL.

Mimodon kel a' Kereiztyén embernek a' Templomban magát viselni.

III. PREDIKATIO.

Custodi pedem tuum ingrediens Domum Dei, & appropinqua ut audias. Eccl's. 4. v. 17.

Eörizdmeg a' lábadoz az Isten Házába menvén, és járuly közel hogy meghallyad.

AZ Isten egykor Jeremiás Profétának azt parancsolta; állana a' Templom ajtajához, és minden bemenőknek ez igiket prédikállaná: *Audite verbum Domini omnis Juda, qui ingrediuntur per portas, ut adoretis Dominum: Hac dicit Dominus exercituum, Deus Israël: Bonas facite vias vestras, & studia vestra; & habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbo mendacij, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est.* Halgassátok az Ur Igéjét egész Juda, kik bémentek e' kapukon, hogy' imádgjátok az Urat: Ezeket mongya a' seregek Ura, az Isráel Istene: Jobbitsátokmeg a' ti utaitokat, és a' ti cselekedetiteket; és veletek lakom e' helyen. Ne bizzatok a' hazugság igéiben, mondván: Az Ur temploma, az Ur temploma, az Ur temploma. A' Templomba valo bemenetelben, akart mindeneket inteni, hogy igyekeznének szentséget nyerni; és mindenek előtt vennék észekbe, hogy hazudnak, midőn mongyák hogy az az Ur temploma. De mimodon hazudtak ebben? Nem néki szenteltetet valaé az a' nagyságos Templom, ugy hogy ő kiváltképpen laknék abban? Igaz, hogy magoktól azok az igik nem voltak hazugságok; de igenis mások, mellyekkel ugy felmagasztallyák vala a' templomot, hogy az Isráelitákkal el akarták hitetni, hogy az a' templom az emberek egyútmunkálkodása

nélkül, kedvéffé tehet valakit Istennek. Es ez hazugságokkal megcsallják vala magokat, és nyilván valo veszedelmekbe vetik vala. Mert a' mint Theodoretus mondgya erre a' helyre: *Propheta denuntiat eis, ne sermonibus hujusmodi fidant; sed vitam mutant in meliorem, & judicia reformident.* Hirdeti nekik a' Proféta, hogy ez illyen beszédekben ne bizzanak; hanem életeket jobbra változtassák, és az itilletektől rettegenek. Mert az Isten semmiért annyira meg nem bántodik, és ingereltetik, mint ha a' szent templomokat nem tisztellyük; és azokban a' mint illik magunkot nem vífellyük. Ezokáért rövideden meg akarom mutatni: mimodónkel a' Keresztyén embernek a' Templomban ó magát vífelni. Legyetek figyelmetesek.

Custodi pedem tuum ingrediens &c.

Eőrizzmeg a' lábodat &c.

Az Apostolok ki nem szakadtak a' Templomból, mikor Jerusálemben voltak. Es nem csak Szerecsenorországól a' Jerusálemi Templomba fáradot a' Candáces Királyné szolgája; hanem Sz. Pál szarándokságban a' Jerusálemi Templomba ment, *Adorare.* Imádkozni. Es a' mint Sz. Jeronimus írja, lehetetlen azokat előszámlálni, kik a' Keresztyének közül Jerusálembé mentek imádkozni: mert azok oly sokan voltak, hogy, *Nulla hora, nullum momentum sit, in quo non fratrum ex toto orbe venientium occurrant turbæ.* Sem óra, sem szempillantás nincsen, melyben az egész világról jövő atyafiak seregít szembe ne talállyuk. Sz. Agoston is azt írja, hogy, *Imperij nobilissimi Eminentissimum cæstem, ad sepulchrum Piscatoris Petri, submisso diademate supplicat.* A' nemességes Birodalomnak Legfelleégesb teteje (a' Császár) a' Halász Péter koporsójánál, Királyi koronáját alábocsátva könyörög. Ugyan-is a' Szentek Teremihez, és Isteni csudákkal ékesitet Templomokhoz, nem csak azért megyünk meszfze földre szarándokságban, hogy testünköt fáratsággal hanyargassuk, és a' Lélek engedelmeslége aláholdoltassuk; hogy külső cselekedettel Hitünkrol, és a' szent helyhezvalo áitatóságunkról vallást tegyünk; hogy az erdőköt, és mezőköt imádsággal tisztellyük; hogy Kristust követlünk, ki miérettünk sokszor Jerusálemi Templomba fáradot kided korában is. Hanem azért is hogy tisztellyük a' Templomokat, mel-

Acto. 8.

v. 27.

Acto. 24.

v. 11.

Luc. 2.

v. 41. 42.

mellyekben Istennek kiváltképpen való jótéteményi világoskodnak: és ott egyebek példájával ebredvén, annál figyelmetesb, és szeretettel buzgó könyörgéseket bocsássunk Istenünkhöz, mennél nagyobb reméniséget adnak az otvaló minden napi jótétemények: mellyekkel ismérteti Isten az ő kegyességét.

Ezekből kitettség, mely nagy bőcsületben kel tartani a' Templomok szentségét; minémű fenyték alatt kel távoztatni; hogy meg ne bolygassuk szabadságát; meg ne mocskoljuk szentségét; meg ne foltszuk ékeességét. Azt mondotta Istennek Sz. Dávid: *Domine, dilexi decorem domus tua.* Uram, szerettem a' te házad ékeességét. Hallyad mit mondot a' fiának Salomonnak: *Ecce ego in paupertate mea preparavi impensas domus Domini; auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum; aris vero, & ferri non est pondus; vincitur enim numerus magnitudine.* Imé én az én szegénylégemben elkészítettem az Ur háza költséget; száz ezer talentom aranyat; és ezerni ezer talentom ezüstöt: a' réz pedig, és a' vas megmérhetetlen; mert a' fokasága meghaladgya a' számát. Ha Sz. Dávid annyi ezer talentom aranyat, ezüstöt hagyván, mind ezeket *in paupertate*, csak szegénységnek itilte az Isteni Felségre nézve: mentől inkább kívántatik, hogy ékesítteffék az a' Templom, melyben a' Szent Sacramentom alst, test szerént lakik az Isten Fia, mint saját házában? Mikor a' földi Királyt házunkhoz várjuk; a' mint legékesben lehet, bévonattjuk a' falokat kárpitokkal, felékesíttyük az asztalokat minden tekintetes szépségekkel; de ezzel nem a' falt tiszteljük, hanem a' Királyt, kit házunkba várunk. Ugy a' Templom ékeességit, és rendtartásit, a' Krisztus bőcsületire, és tisztességére rendeljük, ki abban lakik. Azért mennél nagyobb a' Mennyei Király, annál nagyobb igyekezettel kel az ő Házát szépegetni.

Ugy vagy on hogy Isten, lelki, és belső tiszteletet, és ékeességet kíván: Hittel, szeretettel, reméniséggel, igazsággal, áitatosággal ékesítteget lelki házat kedvel inkább hogysém a' Templom falainak szépségét. De mindazáltal maga példájával is tanittya, hogy nem csak a' belső, és lelki szolgálatot, hanem a' külső céremoniókkal való tiszteleteket is kedvesen fogadgya. Mikor Jerusálemben ment, el nem hagyigálta az Apostolok köntösit, mel-

- Luc. 19. lyekkel a' szamár hátát béterítették: nem feddette, lőt oltalmazta
v. 40. az együgyű kősséget, mikor ruháját a' szamár lábával tapodtatta,
Joan. 12. és vig énekléssel őtet kérészte. Magdolnát dicősrte, és mentette,
v. 3. 4. 7. mikor drága kenetet őntót lábaira: noha Judás ezt pénzveszte-
getésnek alította. A' Keresztyének is eleitől fogva, mihent Tem-
plomot kezdettek építeni, Isteni szolgálatokra rendelt drága szép-
ségekkel ékesítették az Isten Házát. Ezeket értvén nem szűkség
szót szaporitanunk arról, mint kel magunkot viselnünk a' Tem-
plomban. Elég meggondolnunk, hogy mikor a' Templomba
Exod. 3. megyünk, Isten Házába, Isten eleibe megyünk. Ha Moysesnek
v. 5. le kellett vetni saruját, mikor a' Szent helyen állot: leveffük mi is
Aclio. 7. szivünk töredelmességével, minden vétkes indulatok rutságát;
v. 33. lőt minden külső, és világi gondviselésnek szorgalmatosságát.
Eccl. 4. Mert nekünk is megvagyon parancsolva: *Custodi pedem tuam ingre-*
v. 17. *diens Domum Dei.* Eőrizz meg a' lábodat az Isten Házába menvén.
Lábunk tiszta légyen, előnkbe nézzünk, botlástól oltalmazzuk
magunkot, mikor Templomba megyünk. Nem annyira tessi,
mint lelki tisztaságot kíván Isten tőlünk, mikor az ő Házába
Exod. 30. megyünk. Azért mikor Aronnak, és az ő fiainak parancsolta
v. 18. 19. életék vesztése alat, hogy valamikor az Oltárhoz akarnak men-
20. ni, kezeket, lábokat megmossák a' Sátoron kívül: azt akarta pél-
dázni, mely nagy lelki tisztaságot kíván azoktól, kik az ő Házá-
ba mennek. A' Keresztyénségben is régi szokás volt, hogy a'
Szentegyháznak ajtajánál Szentelt vizet tartottak, mellyel mago-
kot meghintették a' bemenők: hogy ezzel emlekeztesse a' Ke-
resztség köteleffégére, mellyel Istennek szentelték magokat: hogy
intessenek, lőt a' viz szentelésnek könyörgéssivel segitessenek a'
Templomhoz illendő lelki tisztaságra.

Kiváltképpen két dolog kívántatik a' Keresztyén embertől,
mikor a' Templomba mégyen. Egyik az, hogy meggondolja,
hová mégyen. Másik, hogy szeme előtt visellye, miért mégyen
a' Templomba. Mikor azért belépel a' Templomba, jusson e-
szedbe, hogy Istened eleibe, Istened Házába mégy. Nem olyan

- Hebr. 9. Szentegyházba mint a' Salomoné, melyben egyéb nem volt, ha-
v. 4. nem a' Törvény táblái, az Aron veszszeje, és egy kevés manna a'
3. Reg. 8. Szekrényben. Mert a' mi Templomunkban, az élő Isten Fia, a'
v. 9. Kri-

Kristus Jézus, jelenvagyon az Oltári Szentségben. Es miképen Születése oráján, a' Mennyei Szent Angyalok minnyájan imádták őtet: *Cum introducit Primogenitum in orbem terra, dicit: Et adorant eum omnes Angeli Dei.* Mikor béhozza az ő Elsőszülöttét a' föld kerekiségébe, azt mongya: Es imádgják őtet az Istennek minden Angyali. Ugy irják a' Szent Atyák, hogy az Oltáron, *Choris Angelorum cinctus.* Az Angyalok Karaival környülvétetet. Környülvészik, és nagy áitatos alázatossággal tisztelik őtet a' Mennyei seregek. A' mi Templomunkban prædikáltatik az E-vangeliom: ot osztogattya Isten Mennyei áldásit.

Ezeket meggondolván a' Keresztyének eleintén, mig a' szentség buzgosága fénylet, addig a' Templom küszöbén által nem léptek, hanem a' hatalmas Fejedelmek is a' földre borulván, *Apostolorum, & Martyrum exosculabantur limina.* Az Apostolok, és Mártirok Templominak küszöbit megcsokollyák vala. Megcsokolták a' küszöböt, homlokokkal illették; és lelkeket eléb az Isteni Felségnek bocsületivel megtöltvén, ugy léptekbé a' Templomba. Ha Salomon a' Templomban mind a' két térdére térdepelvén, kezeit Egbe terjesztette, és nagy áitatosággal viselte magát: *Utrumq; enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in Cælum.* Mert mind a' két térdét a' földre hajtotta vala, és kezeit kiterjesztette vala az Egre. Kivántatik, hogy mi is sokkal nagyobb külső, és belső szolgálatokkal tisztellyük Istenünköt a' Templomban. Ha a' világi Király házában, Urunk jelenlétét megbocsülllyük, és sem zajgásokkal, sem tafzigálásokkal, sem egyéb illetlen háboruval, kőzönféges házzá nem teszszük a' Királyi Palotát: méltob hogy az Isten Házában oly dolgot ne cselekedgyünk, mely nem oda illendő. Hogy senki a' Templomot kőz helynek ne tartaná, hanem tuttára lenne mint kel azt tisztelni: azt parancsolta Isten, hogy a' Templomnak Szenteb helyére, *Ad Sanctuarium,* egyedül csak a' Papifejedelem menne: az is pedig egyszer esztendőben. Nem akarta Isten, hogy a' gyakor, és kőzönféges minden napi látással, illendő bocsülete kissébbednék a' Templomnak. Annak felette, csak az Aaron fiainak, és a' Levitáknak engedte Isten, hogy bémeheffenek a' Templomba. *Si quis alius ingressus fuerit Templum interficiatur.* Ha valaki más béme-

v. 5. nend a' Templomba megöletteffék. A' köllégnek pedig, *In A-*
rijs Domus Domini. Az Ur Házának Pitvariban, kellet imádkoz-

v. 7. ni. Nagy privilegiombol egyedül a' Királynak engedte Isten,
 hogy a' Leviták fegyveres kézzel közbevegyék, és bévigyék ma-
 gát a' Templomba. Illyeu bocsületben tartotta Isten a' régi Tem-
 plomot.

Másodszor, azt is meggondold; miért mégy a' Templomba?
 A' Templom Imádság Háza. *Domus mea domus orationis vocabitur.*
 Az én házam imádság házának hivattatik. Tehát azért meny-
 oda, hogy Istennek könyörögj. A' Templom Oltárán jelen va-
 gyon az Ur Kristus, Mennyei Angyalok sokaságával; mindenek
 szavát, és kivánságát általláttya. Tehát nagy bocsülettel, nagy
 figyelmefféggel járuly kegyelmének széke eleibe, lelki, és testi
 jokat kérvén tőle. A' Templomok arra valok, hogy azokban
 az Isten igije hirdetteffék, és a' sokaság áitatos intéseffé-
 kkel indit-
 tassék Isteni szolgálatra. Mellyet édes Idvőzítőnk maga példá-
 jával is erőffitet: *Ego palam locutus sum mundo; ego semper docui in Sy-*
nagoga, & in Templo, quo omnes Judaei conveniunt. En nyilván szol-
 lottam e' világnak; én mindenkor a' Synagogákban tanítottam,
 és a' Templomban, a' hová gyűlnek minnyájan a' Sidók. Tehát
 elme csavargás, és tétova ragadtatás nélkül, halgald a' Templom-
 ban, a' mit mond Isten a' Tanitok által.

Végezetre arravalo a' Templom, hogy ha bűneink miat
 Kristust elvesztettük, a' Templomban keressük, és ot talályuk
 őtet. Mikor a' Szentléges Szűz Mária, test szerént elvesztette a'
 tizenkét esztendő Jéust, harmadnapig keresé attyafiai, és ismé-
 rői közöt: de sem utzákon, sem nyugodalmas ágyakon, sem a'
 kedvekre élők nyájassági közöt fel nem találá: *Non invenitur in*
terra suaviter viventium. Nem találtatik a' gyönyörűlégesen élők
 földén; hanem a' Templomban. Jaj ki sokan elvesztik Kristust
 lélek szerént, és nem bánkodnak utánna; nem keresik őtet, lőt
 eszékbe sem vészik, hogy elvesztették. Keresztyének, mind an-
 nyiszor elvesztyük Kristust, menyiszer halálos bűnbe esünk: de
 olyanok vagyunk, mint a' kikről Ezekiel mongya, hogy, Min-
 den jotol megfosztatnak; és nem sirattyák. *Ecce ego tollo a te de-*
siderabile oculorum tuorum in plaga; & non planges, neq; plorabis, neq;
fluens

fluens lachryma tue. Imé én elvézsem tőled csapással a' te szemeidnek kívánatos dolgát; és nem jajgatysz, se nem sírsz, se könyhulacáfid nem folytak. Ha fel akarjuk találni Krístust, azt cselekedgyük, a' mit az ő Szentléges Anyya: *Dolentes queramus in Templo.* Bánkodva keressük a' Templomban. Templomba menynyünk, bűneinket bánnyuk, és sírassuk. Mert miképpen a' szuaféreg fábol terem, de a' fát megemészti: ugy a' bűnökért valo bánat, bűnből származik, és a' bűnt elrontya. A' Szentegyház Penitentiának, Gyonásnak, Urvacsora vételének helye. Azért ha azt mivellyük a' Templomban, a' mire a' Templom csináltatott, ebből a' világi Templomból az örökké valo, de nem kézzel építet Templomba jutunk; mely nem egyéb hanem önnön maga Isten, és a' Bárány. *Templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens Templum illius est, & Agnus. Et Civitas non eget Sole, neq; luna, ut luceant in ea; nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus est Agnus. Et ambulabunt Gentes in lumine ejus, & Reges terra afferent gloriam suam, & honorem in illam. Et porta ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illic.* Templomot nem láttam abban. Mert a' mindenható Ur Isten annak Temploma, és a' Bárány. Es a' Város nem szűkölködik Nap nélkül, sem hold nélkül; mert az Isten fényessége világosítottameg azt, és annak szövétneke a' Bárány. Es a' Nemzetségek annak világozságánál járnak: és a' földnek Királyi az ő dicsőségeket, és tiszteleteket abba viszik. Es annak kapui nappal bé nem tétetnek: mert nem léssen otét-szaka. *Et afferent gloriam, & honorem Gentium in illam.* Es a' Nemzetségeknek dicsőségét, és tiszteletét abba viszik. Melybe vigen minnyájunkot az Atya, és Fiu, és Szent Lélek; tellyes Szent Háromság, egy örök Isten.

Amen.

A' NEGY

A' NEGY UTOLSO DOLGOKROL,

In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in eternum non peccabis. Eccli. 7. v. 40.

Minden cselekedetidben megemlekezzél utolso dolgaidrol, és örökké nem vétkezel.

A Z H A L Á L R O L.

Az Halált semmi uton el nem kerülhettyük,

I. PREDIKATIO.

Statutum est hominibus semel mori. Hebr. 9. v. 27.

El vagon végezve, hogy az emberek egyszer meghal-
lyanak.

Kik a' Halál képét leirták, formáját ugy rendelték, hogy abbol megismértetnék minnyájunk állapotya. Szem nélkül irván a' Halált, azt példázták, hogy a' Halál méltoságra nem néz; személy válogatás nélkül, Pápát, Császárt, Ifiat, Vént, Szegényt, Gazdagot egyaránt elviszen. Fül nélkül irván, ismértették, hogy senki könyörgésit, sírását, rívását nem hallya: A' Bölcsék okoskodásit, és Ékesfenszollók hitetésit, a' Prokátorok mesterléges fogásit, fülébe nem ereszti: senki ohajtása; senki jajgatása; senki könyörgő vagy hizelkedő szava nem fog rajta. Mezitelen irván, jelentették, hogy semmi ékességén, és gazdagságon nem kap: senki kincsét, és ajándékát bé nem vészti. Végezetre egy nagy kaszát kezében vágolan irván, arra mutattak, hogy valamint a' kaszás a' fűvekben válogatást nem téfzen; hanem noha egyik magassab másiknál; egyik szebb másiknál; de egyaránt mind levágja, egy rakásba hánnya. Ugy a' Halál nem nézi, hogy emez hatalmasb, vagy gazdagb; szebb,

szébb, vagy ifiabb; erősebb, vagy bölcsébb: hanem egyenlőkép-
pen lekaszál, földhöz vér, és oly egyarányuvá téfzen mindeneket,
hogy a' holt csontok közöt, megválogathato külömbsege nem
marad az embereknek. Csufolo hazug férfiaknak nevezte Isa-
iás, a' kik azt mondották: *Percussimus fœdus cum morte, & cum In-* Isai. 28.
ferno fecimus pactum. Szövetséget szerzettünk a' halállal, és a' v. 15.
Pokollal kötést töttünk. Azokáért rövideden megmutatom,
hogy a' Halált semmi uton modon el nem kerülhettyük. Le-
gyetek figyelmetesek.

Statutum est hominibus &c.

El vagyon végezve hogy az emberek &c.

Salomon bölcseséggel, Dávid szentséggel, Absolon szépség-
gel, Abrahám engedelmefféggel, Moyses szelidséggel, mind Isten,
mind világ előtt tekintetefek voltak. A' Pogányok közöt Pláto,
és Aristoteles, elmés bölcseséggel tündöklöttek: Cicero, és De-
mosthenes, ékefen szollással egyebeket megelőztek: Hector, és
Hercules hires vitézek voltak: Nagy Sándor, és Julius Császár
győzedelmekkel a' földet megtöltötték. Ezek, és ezekhez ha-
sonlok, minnyájan megholtak. Sem bölcseség, és szentség: sem
erő, és szépség: sem kincs, és gazdagság; sem uraság, és biroda-
lom: sem ifiuság, és hatalom, senkit a' Halál nyilaitól el nem rejt-
hetet: fulánkjától meg nem menthetet. Annakokáért akármely
hosszu életű Atyákról is azt olvassuk: *Et mortus est.* Es meghala. Gen. 5.
Es hogy a' régi dolgokrol ne szollyak: A' kik ezelőt száz eszten-
dővel; mit száz esztendővel? Husz, vagy harmincz esztendővel,
ebben az Országban tisztékkel, és értekkel fénylettek: a' kik gaz-
dagságokat gyűjtöttek, vigan öttek, ittak, csak nem minnyájan
megholtak. Valakik most jelenvattok, rövid idő forgásában
együl egyig meghaltok: ugy hogy legfellyeb, negyven, vagy ta-
lám csak harmincz esztendő után kevesen élnek közületek: száz
esztendő mulva pedig, azt sem tudgyák az utánnunk valok, ha
voltunke e' világon. A' mely házakban most laktok, a' mely
földeket most birtok, a' mely tisztéket most viseltek, azok mind
másokra szállanak: kik ti rolatok annyit gondolkodnak, menyit
ti gondolkodtok azokrol, kik ti előttetek ezeket birták, és kevés
ideig élvén, megholtak.

No

Nem

Nem csak akkor halunk meg, mikor életünk föttára jutunk; hanem; *Quotidie morimur: quotidie enim demitur aliqua pars vite. Cum crescimus, vita decrescit. Infantiam amissimus post pueritiam; deinde adulescentiam. Quidquid transijt temporis, perijt.* Minden nap halunk; mert minden nap életünknek valami része elvétetik. Mikor nevelkedünk, életünk fogy. Kisdedségünket elvesztettük gyermekségünk után: azután ifjuságunkot. Valami elmúlt időnkben, elveszet, úgy mond Seneca. Azért mondotta amaz okos asziszony Dávidnak: *Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur in terram.* Minnyájan meghalunk, és mint a' vizek elfolyunk a' földbe. A' halál nem egyéb, hanem életünk elfolyása, és fogyása. Mivel azért a' mi életünk mingyárt kezd fogyni mihent születünk: bizonyos, hogy mingyárt halni kezdünk, mihent világra jövünk. *Quidquid temporis vivitur, de spacio vivendi demitur; ut omnino nihil aliud sit tempus vite, quam cursus ad mortem: in quo nemo vel paululum stare, vel aliquantò tardius ire permittitur.* Valamennyi ideig az élet vonodik, részeiből kiöltöztetik: hogy tellyességgel semmi egyéb ne légyen az élet ideje, hanem a' halálhoz sietése: melyben senkinek vagy egykevesé megállani, vagy valamennyire későbbben menni nem engedtetik, úgy mond Sz. Agoston. Mennél tovább élünk, annál inkább fogynak esztendeink. Igazán mongya Sz. Ambrus: *Vita principium, Mortis exordium: nec prius incipit augeri etas nostra, quam visui.* Eletünk kezdete, halálunk eleje: nemis kezd eléb esztendőnk nevelkedni, mint fogyni. Az üdö, és a' halál vettenveszi részeit életünknek. Gyermeklégünk elfogy, mikor ifjuságot érünk: Ifjuságunk meghal mikor emberkorra jutunk; megállapodot Emberlégünk véget ér, mikor megvénhedünk. Ugy hogy ez a' minden napi fogyás, nem egyéb hosszú halálnál: és mikor vége lesz en egész életünknek, vagy inkább egész halálunknak, akkor szününk meg a' halástól. Vaj forogna gyakran elménkben, hogy meg kel halnunk! Bezzeg az lenne belőle, a' mit Epietetus említ: *Mors ob oculos quotidie versetur: sic nihil unquam humile cogitabis; nec impense cupies quidquam.* A' Halál mindenkor szemeid előtt forogjon: így soha semmi alávalót nem gondolsz; seletteb sem kívánsz valamit. Ez az emlékezet akaratumk dőllyösségét, emberi gyarloságunk vétkes indulatit

2. Reg. 14.
v. 14.

latit könnyen megfojtaná: elszakasztaná vágyodásunkot a' világi hívságoktól: és semmihez felettéb nem ragaszkodván, minden állapotban mértékletefféget követnénk.

Akarjatoke érteni, mit téfzen az, hogy meg kel halnunk? Annyit téfzen, hogy valamit birunk, valamit reménlünk e' földön, azt mind el kel hadnunk. Annyit téfzen, hogy minden pompáktól, és gyönyörűségek-től; minden tisztektől, és méltóságoktól; minden atyánkfiától, és barátinktól; minden jószágunktól, és gazdagságinktól, el kel szakadnunk. Annyit téfzen, hogy a' léleknek a' testből ki kel menni: e' világot el kel hadni: oly utra, és Országba kel lépni, melyben azelőt nem volt: és nem tudgya ki leszzen vezetője, Angyale, vagy Eördög. Annyit téfzen hogy ez a' test, elsőbben egészségétől, és erejétől; az után minden érzékenységtől, minden világi édesffégektől, megfosztatik: föld alátétetik: férgek-től megemésztetik. Annyit téfzen, hogy Isten Itilőszéke eleibe kel menni. Oda pedig sem szolgánk, és barátunk: sem kincsünk, és gazdagságunk, nem késérhet; hanem csak cselekedetink jőnek utánunk: és azok érdeme szerént vészszük az örök jutalmat. *Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisq; propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* Mert minnyájunknak meg kel jelennünk a' Kristus Itélőszéke előtt, hogy elvegye kiki a' testnek tulajdonit, a' mint cselekedet, vagy jót, vagy gonoszt. Tudta Abraham mely hasznos a' halál emlékezete: azért mihent szarándoksága után letelepedet, első örökséget temetőhelyt vásárlot, jelentvén hogy első gondolattya, halálról volt, melynek emlékezetivel tárgyázta azután valo vásárlásit. Az Irástudok több okok között, a' végre mongyák, hogy Jóséf parancsolva kötelezte maradékit, hogy tetemít kivigyék Egyiptusbul, hogy a' halálról emlékeztetné a' Sidókat.

Mihent Kristus Urunk, Sz. Pétert Főpásztor-ságra választatotta, és juhait néki ajánlotta, legottan halálról emlékeztette. Innen vagy on eredete, hogy a' mai napig, mihent Pápát választatának, egy kis szófzt fellobbantanak előtte, azt kiáltván: *Sanctissime Pater, sic transit gloria Mundi.* Szentléges Atyánk, így mulik e' Világ dicsólége. Mikor a' Napkeleti Császárokat koronázták;

egynéhány féle márványkő darabot vittek a' Császár elejébe, hogy elválásza mellyikből akar koporsót csináltatni. Ezzel intették hogy e' világi Országért el ne veszeffe a' Menyországot. Így vetettek zabolát a' Fejedelemségből származo kevélységnek. Így a' Királyi méltoságból serkedező dagályt, megfojtották a' halál emlekezetével a' Királyokban. Mert a' Sz. Jób mondása szerént, mivel a' nagy Fejedelmek vétkeit nem merik megdorgálni az emberek: *Ad sepulchra ducantur, & in congerie mortuorum vigilent.*

Job. 21.

v. 31. 32.

A' koporsókra viteffenek, és a' halottak rakásában vigyázzanak. A' koporsó, és halál emlekezetivel felnyilik szemek, hogy magokba szálván, gondolkodgyanak jobbulásfokrol. Bezzeg ezt cselekedte Sz. Dávid: Azért mondotta: *Si ambulavero in medio umbrae mortis, non timebo mala.* Ha a' halál árnyéka közepet járok, nem félek gonoszoktól. A' halál árnyéka közöt járt, az az, oly közelnek alította halálát, mely közel a' test árnyékához. Ezt cselekedte ama hatalmas ötödik Károly Császár: ki eszébevéén,

Psal. 22.

v. 4.

hogy semmi ugy nem tartoztattya embert a' bűnöktől, mint a' halál emlekezeti; sok esztendőök forgásában, mindenkor egy fedet társzekérben, magával hordoztatta koporsóját. Es mivel azt a' szekeret legközeleb jártatta magához, sokan azt itélték, hogy elrejtet drága kincseit hordoztattya rajta. Ezzel a' halálnak szűnetlen emlekezetivel, ugy meggyőzte magát Károly Császár; ugy megutálta világi Felségét, hogy Császárságát, és Királyságát letévén, Barátok közzé, Kalastromba rekeszketet; és világi gondoktól üressédvén, halála napjáig az egy Isteni szolgálatban foglalatoskodot; példájával erőssítvén, hogy; *Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.* Könnyen mindeneket megutál, a' ki mindenkor eszében forgattya, hogy meg kel halni. Ki kapot inkább e' Világon, mint Világbiró Sándor? De mihent eszébevévé, hogy meg kel halni: *Divisit Regnum suum.* Elofzta Országát: számtalan fáratsággal, sok vér hullatással kereset Országit megutálá, és szolgai közzé ofzta.

1. Mach. 1.

v. 7.

Tudgyátoke Keresztyének; Mi az oka, hogy az emberek ily szabadoson, lőt feslettül élnek? Hogy bűnökben ily bátran hevernek, búszhódnak? Hogy minden elmélkedéseket, gondolatyokat csak a' világi jokra függesztik? Ugy ragaszkodnak a'

csalárd világhoz, mintha it volna maradando lakások? Ennek okát mongya Isaiás Proféta: *Nam possidisti hac super cor tuum, neque recordata es novissimi tui.* Nem gondoltad meg ezeket, és meg nem emlekeztél a' te utolsó dolgodrol. Elfelejtetted, hogy meg kel halnod. Ha sokan a' világ gyönyörűségiben usznak; oka az hogy szemek előtt nem viselik halálokat. *Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata est finis sui.* Az ő undoksági az ő lábain, és meg nem emlekezett az ő végéről. Annak a' léleknek nem árt a' világ incselkedése, mely a' halálrol gyakran gondolkodik. Erre nézve egy tudos ember, egy száraz kaponya alá azt írta: *Hoc cogitanti, vilescunt omnia.* A' ki ezt meggondollya, mindeneket megutál. Ha sokan felebaráttokkal veszekednek, és a' világi jökért üstököt vonásznak; oka az, hogy halálokról nem gondolkodnak. Mert miképpen a' méhek, akár mint viaskodgyanak, megcsendesednek, mihent egy marok port vetnek közikbe: *Pulveris exigui jactu compressa quiescunt.* Ugy mi bennünk porrá létünk emlékezete megoltana minden gyűlölséget. Ha a' túrhettelenek semmit békével nem szenvednek: oka az, hogy testek rothadásáról elfelejtkeznek: mert ezt jól meggondolván haragos indulattyakot könnyen megzaboláznák; semmi kárral boszura nem indulnának. Mint az Egyiptus lakosi, noha látták, hogy a' Sidók, kölcsön kért gazdagságokat elviszik: de azzal nem gondoltak: mert akkor halottakat temetvén, azt kiáltották: *Omnes moriemur.* Minnyájan meghalunk.

Nem ok nélkül nevezi zabolának a' halál emlékezetit a' Sz. Írás; mikor azt mongya, hogy viszszavonatot Senakerib, mint erős zabolával, az ő vitézi halálának látásával. Adámnak is ezen zabolát, vetette volt szájába az Isten: és mind addig álhatatos volt az engedelemben, mig az őrdög el nem rontotta ezt a' zabolát, ama szokkal: *Nequaquam morte moriemini.* Semmiképpen halállal meg nem haltok. Nem csak zabolája, hanem kormányja életünknek a' halál emlékezete. A' ki a' hajót jól akarja igazgatni, nem ál a' csonok orrán, vagy közepén a' kormányal; mert így hamar parthoz, vagy tőkéhez rontaná barkedjét; hanem a' hajónak utolsó végére ál, és onnan igazgattya folyását. Ha mi is csak életünknek eleit, az az, Nemzetségünköt, és nemes

1. Cor. 15.

v. 31.

vérünköt nézzük; ha életünk közép folyását, ifúságunkot, erőnket, értékes állapotunkot szemléllyük: veszedelmesen evézünk a' test csónokában: Eletünk utollyát tekintsük; az légyen kormányunk. Es miképpen Sz. Pál azt írta magáról: *Quotidie morior.* Minden nap meghalok. Mi is minden nap, ha nem többször, egyszer gondolkodásunkkal nyujtoztassukki magunkot egy koporsóban; ugy a' mint halálunk után kinyujtoztatnak; elhervat, és változott szörnnyű ábrázatban: megkékült rut színben; az iszonyu férgek, és undok genyetségek közöt. Es mikor így kinyujtoztunk, szollyunk ekképpen magunknak: Illyen állapot-ra kel jutnom: így kel e' Világtól, és minden javaitól elválnom: így kel mindenektől elhagyatnom. Ennek a' rothadando testnek ekképpen kel búszhódni. Azért mit kapok a' gonosz Világon? Miért kedvezek a' bűdös testnek? Miért nem készülök oda a' hol örökké kel laknom? *Maxima infamia est, in brevi vita, nunquam finiendos comparare dolores.* Legnagyobb bolondság, a' rövid életben, véghetetlen fájdalmakot s' örök kínokot szerzeni, ugy mond Sz. Jeronimus. Ezekről mindenkor ugy gondolkodgyunk, hogy minden bűnt eltávoztatván, holtunk után az örök Boldogságba mehessünk. Melyre segéllyen minnyájunkot az iggalmas, Mindenható Isten. Amen.

A' Halálnak oráját nem tudhattyuk.

II. PREDIKATIO.

Vigilate, quia nescitis diem, neq; horam. Matt. 25. v. 13.
Vigyázzatok, mert nem tudgyátok a' napot, sem az órát.

Dan. 5.

v. 1.

Daniel Proféta írja, hogy, Boldisár Király nagy lakodalmat szerze ezer Főemberinek: és kiki ideje szerént iszik vala. Parancsola azért már megborodván, hogy előhozattatnának az arany s' ezüst edények, mellyeket elhozot vala Nabukodonosor az ó Attya a' templomból, mely Jerusálemben volt, hogy innának azokból a' Király s' az ó Főemberi,

az ó

az ő feleségi, és ágyasi. Azon órában tetszének mintegy író ember kezének ujai, a' gyertyatartó ellenében, a' Király palotájának falán: és a' Király nézi vala az író kéznek ujait. Akkor a' Király orczája elváltozék, és az ő gondolati háborgattyák vala őtet: és az ő veséinek erei ellankadának, és az ő térdei egymáshoz verődnek vala. Azután tanácsul adaték a' Királynak: *Daniel vocatur, & interpretationem narrabit.* Daniel hivattassék, és a' magyarázatot megbeszéli. Azokáért béviteték Daniel a' Király eleibe. Es monda Daniel néki: Te Boldisár nem aláztad meg a' te szivedet, noha jól tudnád az atyád cselekedetét: hanem az Égnek uralkodója ellen felemelkedtél: és az ő házának edényi elődbe hoztattak: és te s' a' te Főemberid, és a' feleségid, és az ágyasid bort ittatok azokból. Azokáért Istentől küldetet a' kéznek uja, mely ez írást írta. Ez pedig az irás, a' mely feljegyeztetett: *Mano, Tekel, Fares;* Es ez a' beszédnek magyarázattya: *Mano:* megszámálta Isten a' te Országodot, és bétöltötte azt. *Tekel:* megmérettetted a' mérő szerpényőben, és heával találtattál. *Fares:* elosztatot a' te országod, és adatot a' Medusoknak, és Perláknak. *Et adena nocte interfecit Baltassar Rex Chaldeus.* Azon éjjel megöletteték a' Kaldeus Bolgisár Király. Igen illik ide ama példa, mellyet Kristus Urunk mondott az Evángeliomban. Egy gazdag embernek szánto földje bőséges gyümölcsöt terme; és gondolkodik vala magában, mondván: Mit mivellyek, mert nincs hová gyűjtenem gyümölcsimet? Es monda: Ezt cselekefzem: Elbontom csüremeimet, és nagyobbakat csinállok: és oda gyűjtök mindeneket, a' mik nékem termettek, és a' jóvaimot: és azt mondom a' lelkemnek: *Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.* Lelkem, sok esztendőkre eltétetted jóvaidd vannak: nyugodgyál, égyél, igyál, vígan lakjál. Monda pedig néki az Isten: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te: quæ autem parasti cuius erunt?* Bolond, ez éjjel lelkedet megkérlik tőled: a' miket kerestél pedig kié lesznek? Ezek, a' Halálnak oltáját nem tudták: de mi sem tudhattuk; a' mint rövideden megmutatom. Figyelmetesen halgassátok.

Vigilate, quia nescitis &c.

Vigyázzatok, mert nem tudgyátok &c.

Nem

- Nem csak meg kel halnunk, Keresztyének; hanem hamar valo údon kel ennek lenni: mert a' Szent Pál mondása szerént:
1. Cor. 7. *Tempus brevis est.* Az idő rövid. Sz. Jób is azt mongya: *Breviter dies hominis sunt.* Rövidek az ember napjai. Nem élünk most annyit mint a' régiek, nyolcz, kilencz száz esztendőig. A' mely bizonyos halálunk, oly bizonytalan annak ideje, orája, helye, és modgya: betegségbőle, vagy hirtelen történetből; gyilkosunk gonofzságából, vagy egy téglá esetéből, egy fa dőléséből, egy házomlásból, vagy hajó fordulásból, egy hid romlásból; tűztőle, vagy vitztól, imettünke, vagy aluvásunkban, senki nem tudhattya. Es a' mint édes Idvőzítőnk mongya: *Estote parati; quia quâ horâ non putatis Filius hominis veniet.* Legyetek készek; mert a' mely órában nem vélitek, eljő az ember Fia. Mikor ingyen sem gondollyuk, akkor szolítanak ki e' világból. *Incertum est, quo te loco mors expectat: itaq; tu illam omni loco expecta.* Bizonytalan, mely helyen vár táged a' halál: azokáért te minden helyen várjad azt, ugymond Seneca. Es Horatius: *Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.* Minden napot utolsó napodnak itily. Ezt a' halál bizonytalanságát, a' Sz. Irás szép példákkal adgya előnkbe. Együt azt mongya, hogy a' Halál ugy jár mint a' lopo: ki örömeft étszaka fetétben kullog: reá leselkedik, mikor aluszna, és vigyázatlan vannak az emberek; és akkor nagy csendesen, zajgás, csattogás nélkül ballag: nem is az ajton, hanem ablakon, vagy egyéb rejtek helyen bujikké. Azért mikor a' Sz. Irás sok helyen lopohoz hasonlittya a' halált. Mikor azt mongya: *Ascendit mors per fenestras nostras.* Feljött a' halál a' mi ablakinkon: jelenti a' halálnak véletlen voltát, bizonytalan oráját. Másutt azt olvassuk, hogy a' halál olyan nekünk, mint a' horog a' halnak, a' tör a' madárnak: *Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur; sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit.* Nem tudgya ember az ő végét: hanem mint a' halak horoggal fogattatnak; és mint a' madarak törrel fogattatnak; ugy fogattatnak meg az emberek a' gonofz időben, midőn az hirtelen reájök jó. Ezzel tanittatunk, hogy a' halált sokszor ot talállyuk, a' hol nem alittjuk, sőt a' hol életet keresünk. Mikor a' hal vigan utzkál a'
- szép

szép folyóvizben: mikor a' madár gyönyörűséges szép ágakon röpös, és kedve szerént énekel; azt alitván, hogy jó falattal bétölci gyomrát: akkor nyel el a' horgot: akkor fojtya nyakára a' tört. Ugy az emberek, a' gyönyörűségek, tiszték, gazdagságok again bátorsággal vigadozván, véletlen esnek a' halál törébe. Menyin hallottunk kik vigan mentek feküdni, és halva találtattak? Menyin merültek vízben? Menyin égtek házban? Menyin fuladtak meg, kedves falatok torkán akadásával? Menyin veszték házomlásban? A' Sz. Jób fiai mikor vigan lakoztak, akkor omlottak a' ház. Mikor Amnon az ő Battyával Absolonnal kedvesen vendégeskedet: Mikor Isbofet, a' Saul Király fia, delyeit ágyában nyugodot, véletlenül megöletének. Holofernes, a' szép Judit kívánságában álmát halálához ragasztá. Egy szóval nincs száma azoknak, a' kik; *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Jókban mulattyák napjokot, és egy szempillantásban alámennek poklokra.

Ez az oka, hogy a' Sz. Irás a' mi életünket, párának, füstnek, tajtéknek, hamar elhervado virágnak, árnyéknak, álomnak nevezi: mert véletlen elmulik: és oly keveset tart, hogy az Isten Kalendárioma szerént, senki egy egész napon nem él: mivel Isten élet ezer esztendő csak egy nap. *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterni.* Senkit nem olvasunk pedig a' régi nagy életű emberek közül is, ki ezer esztendeig élt volna. A' mostaniakról pedig azt mongya a' Bölcs: *Numerum dierum hominum ut multum, tantum anni.* Az emberek napjainak száma ha sok, száz esztendő. Sz. Dávid pedig: *Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Et autem in potentatibus octoginta anni: & amplius eorum labor, & dolor.* A' mi esztendeink napjai hetven esztendő: Ha pedig erőssék nyolczvan esztendő: és azok felet, munka, és fájdalom. Mivel azért ily gyarló, és romlando; ily rövid, és mulando a' mi életünk: nem hogy egy napot, de egy órát sem igirhetünk életünknek. Sőt minden órában azt mondhattuk Sz. Dáviddal: *Uno tantum gradu ego, & mors dividimur.* Csak egy lépélnire vagyunk el, s' a' halál. Mert a' Bölcs mondása szerént: *Mors non tardat.* A' halál nem késik. Azért int Szent Jakab: *Ecce nunc qui dicitis: Hodie & crastino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem an-*

Job. 1.

v. 18.

2. Reg. 13.

v. 28.

2. Reg. 4.

v. 5.

Judith. 13.

v. 4.

Job. 21.

v. 13.

Psal. 89.

v. 4.

2. Pet. 3.

v. 8.

Eccli. 18.

v. 8.

Psal. 89.

v. 10.

1. Reg. 20.

v. 3.

Eccli. 14.

v. 12.

Jac. 4.

v. 13.

Prov. 27.
v. 1.

num, & lucrum faciemus: qui ignoratus quid erit in crastino. Quae est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur; pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit: &: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud. Imé most kik mongyátok: Ma, vagy holnap elmegyünk ama városba, és ott esztendőre töltünk ugyan, és nyereféget szerzünk: kik nem tudgyátok mi lesz holnap. Mert mi csoda a' ti életetek? kevés ideig tetsző pára, és azután elenyészik; a' helyet hogy azt mondanátok: Ha az Ur akarja: és: ha élünk ezt, vagy amazt cselekezzük.

Mondaná valaki: Isten igen kívánnya üdvösségünket: igen szereti lelkünket. Mi az oka tehát, hogy elrejtette, és titkon tartotta magánál utolsó óránkot? Ha tudnok mikor lenne kimulásunk, szorgalmatoson hozzá készülnénk: minden egyéb gondjainkot félre tennők, és így üdvösségünket bátorságosan megnyerhetnők. Keresztyének, Istennek atyai kegyelmessége az is, hogy halálunk óráját titkon tartya. Mert ezzel ebreszt, és ósztónez, hogy szentül, és jámborul éllyünk: a' bűnöktől magunkot ojuk. Ha tudnok halálunk napját, boldog Isten! mely nagy szabadságban, sőt mely nagy feslettségben élnénk? Most noha nem tudgyuk óránkot, mindazáltal napról napra halasztyuk jobbulásunkot, és bátran merülünk minden bűnökbe: Mit mivelnénk ha bizonytal tudnok, hogy még tiz esztendőre élünk? Semmivel azért nagyobb okot nem adot volna Isten a' gonofságra, mint ha tudositot volna halálunk idejéről. Óránkot elcitolván, *Ita vivere hominem valuit, quasi alterâ die iudicandum.* Ugy akarta hogy ember éllyen, mintha másik nap meg kellene itiltetni, ugymond Rupert. Sz. Agoston pedig arra tanit. *Cum diluculo surreximus, ne ad vesperam nos confidamus pervenire: & cum in lectulo membra deposuerimus, de lucis non confidamus adventu.* Midőn joreggel felkelünk, hogy estvére érünk ne bizakodgyunk: és mikor tagjainkot az ágyba letésszük, a' napnak eljövételéről ne bizunk: hanem Sz. Cyprianusnak ama mondásáról gondolkodgyunk: *Qualem te invenerit Deus, cum vocat, talem pariter & iudicat.* A' minéműnek találand téged Isten lenni, mikor hi, hasonlóképpen olyannak itil. Ugy itiltetünk, a' mint utolsó óránkon találtatunk: és ha készületlen tapasztaltatunk, örökké elveszünk.

Azokéért életünknek bizonytalan vége, erős ósztón az Istenes életre, és üdvösség keresésére. Ezokéért mongya Krisztus Urunk: *Vigilate ergo, nescitis enim quando Dominus veniat: serò, an mediâ nocte, an galli cantu, an manè.* Vigyázzatok azért, mert nem tudgyátok mikor jöel az Ur: estvee, vagy éjszélkor, vagy kakas szokor, vagy reggel. *Vigilate itaq, quia nescitis diem, neq, horam.* Vigyázzatok azért, mert nem tudgyátok a' napot, sem az orát. *Esote parati, quia quâ horâ non putatis, Filius hominû veniet.* Legyetek készek, mert a' mely orában nem vélitek eljõ az embernek Fia.

De oh vakság! oh balgatagság! noha ily bizonytalan az óra, melytõl függ az örök állapot, mégis ily feledékenyek, és késedelmesek vagyunk az üdvösség dolgában! Ha valamely várasban tiz, vagy tizenkét embert halálra itiltek volna, és csak az orát várnak, mellyen a' hohértol megõletnek: vallyon ezek mit mivelnének? mit gondolnának? miben foglalnék magokat? Talám koczka, kártya jádzásban? talám kaczagásban, trágárságban, egymás közõt ústók vonásban? Efféléket mind félre tennének; és ha eszek volna, keseredet szivel, szomorú orczával, kónyhulato szemmel, zokogo szokkal, Istentõl bocsánatot kérvén, bûnökõt megbánván, üdvösségekhez készülnének. Es ha valaki közülök jádzanék, dobzodnék, veszekednék, azt sült balgatagnak, és eszefordultnak itilnök. Illyen a' mi állapotunk. Minnyájan, *Tamquam mortî destinati.* Mint halálra rendeltettek, a' bizonytalan orát fejünkre várjuk. Mit mivellyünk tehát? jáczodgyunk, kaczagjunk, dobzodgyunke? Oh esztelenség! gyûlölködgyünk, és az árnyék világon vonakodgyunke? Oh gondolatlanság! ha lelkünkre, és üdvösségünkre nem vigyázunk: ha úgy nem élünk, mintha ma kellene meghalnunk! Bezzeg ha eszünkön járnánk, gyakran így kellene magunknak szollanunk: Ha ez éjjel megholtam volna, jaj mint járt volna dolgom? Ha ezen orában meghalnék, micsoda állapotban találtatnám? Mint járna az én szegény lelkem, ha most kiszollittatnám? Vallyon nem mennéke az örök kinra? Oh mely kevesen vannak, kik efféle gondolkodásokkal, életek jobbitására izgattyák magokat!

Akarjátok tudni honnan vagyon, hogy noha némelleyek gondolkodnak halálokról; de meg nem tellyesedik benne a' Bölcs

Marc. 13.
v. 35.

Matt. 25.
v. 13.

Luc. 12.
v. 40.

1. Cor. 4.
v. 9.

Eccli. 7.
v. 40.

mondása; hogy soha sem vétkeznek, a' ki utolsó állapottyárol em lékezik? Oka az, hogy hosszú életet ígérnek magoknak: a' halált pedig megszűzni alittyák. Mikor az ördög bűnre akar vinni, első mestersége az, hogy a' halálfélelmét ki vegye szívéből. Ifjú vagy, erős vagy, egészséges vagy: nem dobzodol, nem rézgeskedel: mikor annak ideje, orvossággal segited a' természetet: azért még most meg nem halsz: megszűzni még a' te céloddól. Űdöd léssen ezután is a' jora. Tudgya jól az ördög, hogy senki

Gen. 3.
v. 4.

nem hinné, ha egyenesen azt mondaná neki: *Nequaquam morieris*. Semmiképpen meg nem halsz; mivel Első szüléinket így csalta meg. Azért ezzel senkit nem biztat; hanem azt mongya, hogy meghal ugyan, de nem ez idén; nem ebben a' holnapban; nem ezen a' napon: és így minden esztendő, holnapot, és napot fel szabadítván a' halál félelmétől; halandóságát elfelejteti emberre és halhatatlansággal bátorítja szabados életre. De eszünkbe kellett a' csalárd ördög mesterségét vennünk; és nem kel úgy gondolkodnunk a' halálról, mintha távol volna. Ha vén vagy, elötted a' koporló, fokáig nem élhetsz; mivel Sz. Pál mondála szerint: *Quod senescit, propè interitum est.* A' mi megvénhedik, közel az elvezéshez. Ha ifjú vagy meggondold, hogy több bányát viznek a' mézárshékbe, hogysem juhok: és egy ötven esztendő ember mellett, sok száz ifjú vitetik a' temetőhelyre. Azért minnyájan szálljunk magunkba, és eszünkön járjunk: mert miképpen, *in bello non licet tu peccare.* A' hadban nem szabad kétszer vétkezni: mivel ott egy vétek veszély; és elől nem kezdhetni úgy a' halálban kétszer nem vétkezhetünk. Egyszer nem több ször halunk meg. Azért orvosolhatatlan vétek, ha bűnben, és

Hebr. 8.
v. 13.

Isten haragjában léssen halálunk. Mert, *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumq; loco ceciderit, ibi erit.* Ha a' fenyő Délre esik, vagy Északra, valamely helyre esik ott marad. Annakokáért; Teljes életünkben elég dolgunk vagyunk, ha meg akarjuk tanulni, mint hallyunk jól meg: mindenkor azért tanuljunk, készen legyünk, és szorgalmatossággal vigyázzunk magunkra, hogy valamikor jó készen talállyon a' Halál: és az okos Szűzekkel úgy várjuk Urunk jóvetelét, hogy Menyegzős házába meheffünk. Amen.

Eccli. 11.
v. 3.

A' Ha-

A' Halálnak rettegtető szörnyűségétől külömben szabadosok nem lehetünk, hanemha szent életet viselünk.

III. PREDIKATIO.

Iustorum anime in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. Sapi. 3. v. 1.

Az igazak lelkei az Isten kezében vannak, és nem illeti azokat a' halál gyötrelme.

Az a' külöbség az igazak, és a' gonoszok halálában, hogy: *In malitia sua expelletur impius: sperat* Prov. 14. *autem justus in morte sua.* Az ő gonoságában ki- v. 32.

űzettetik az istentelen: bizik pedig az igaz az ő halálakor. Az istentelen kedve ellen, erőszakkal taszittatikki e' világból; az igaz ember pedig bátorsággal, vigasztalo reménsséggel várja utolsó oráját,

mondván Sz. Dáviddal: *Latatus sum in his, que dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus.* Vigadtam azokban, a' mellyek nékem Psal. 121. v. 1.

mondattak: az Ur házába megyünk. Mikor a' tisztá életű jámbor afzizony Ura távul vagyon, szomorkodik, és bánkodva ohajtya annak visszafatérését: ha hallya hogy jó, felugrik, vigad, helyét sem találja örömeiben. A' csintalan afzizony pedig akkor tapsol, mikor Ura megszű vagyon: elhűl, és reszket, mikor jóvetelét hallya. Így az igazak vigak, mikor a' jó halál által U-

rokhoz mennek: a' gonosz szolgák pedig reszketnek. Bölcs Aristoteles mongya, hogy a' halál rettenetesb minden félelmes dolgoknál. Azért mikor Ezekias Király hallotta volna, hogy megkel halni, *Flevit fletu magno.* Sira nagy sírással. Mikor Saul hal-

lotta volna, hogy más nap meg kel halni, *Statim cecidit proreclusus* Isai. 38. v. 3. *in terra.* Mingyárt leesék a' földre elterjedve. Mikor Boldisár

Király halálának jelenségét látá, *Facies ejus commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages rerum ejus solvebantur,* & Dan. 5. v. 20. *ignis ejus ad se invicem collidebantur.* Az orczája elváltozék, és az v. 6.

8fal. 33.
v. 22.

ő gondolati háborgattyák vala őtet, és az ő veseinek erei ellankadának, és az ő térdei egymáshoz verődnek vala. Kerefsztyének, a' halálnak rettegtető szörnyűségétől külömben szabadofok nem lehetünk, hanemha szent életet viselünk. Mert, *Mors peccatorum pessima.* A' bűnösök halála igen gonosz. Semmi nincs e' világon veszedelmesb, és rettenetesb, mint a' bűnösök halála. Ennek sok, és nagy okai vannak. Mellyekről rövideden szollok. Figyelmetesen halgassátok.

Iustorum anima in manu Dei sunt &c.

Az igazak lelkei az Istennek kezében &c.

Előszór: A' Halál oly nagy testi gyötrellemmel mégyen végbe, melynél nagyobb a' testhez nem fér. Nagy kinnal jöttünk e' világra; noha nem magunk, hanem Anyánk kinnyával, és sokszor halálával. De sokkal nagyobb, és magunk saját kinnyával megyünkki e' világból. Minnyájan láttatok halálra vált embert; Vöttéteké eszetekbe, mint változik hervadot szine; mint hidegűl, és merevedik lába; mint kékűl keze; mint kiesnek, és a' nagy kinok miat, kifordulnak szemei; mint vonódik, és keményedik homloka; mint feketűl nyelve; mint röhög a' mellye; mint vonakodik; menyit fohászodik; mint ferkedeznek könyhullatási; mint folynak hideg izzadási; mint fárad a' lélekzésben; egy szóval, mint elváltozik, megrutittatik minden tagja? Ezek a' nagy változások, szörnyű kinok jelenségi. És ha minden fájdalmakból származik, hogy a' testnek természet szerént való állapottya megbontakozik, és a' benne való nedveffégek mértéke megváltozik: mivel soha semmi kin és fájdalom úgy meg nem bontogattya, és el nem változtattya természetünk állapottyat, mint a' halál, mely éppen, és tellyeffégesen mivoltát elrontya, és csak nem tőkévé téfzi: következik hogy valamenyi kinokat, betegségek, és fájdalmakot szenved, vagy szenvedhet a' szegény gyarló test, mind azoknál nagyobb, és kelervesb kinokat érez ember a' halálban; úgy hogy minden egyéb fájdalmak, akkár sebből, akár kószvénytől, kolikától, kótól származzanak, csak előjárói, és martaléki a' halálnak. Mert a' betegségek egy, vagy két tagját, fogát, szemét, lábát veséjét gyótrik embernek: de a' halál minden kinokat magában kapcsol: minden tagjait, és részeit a' test.

teltnék felbontya, és elváltoztattya. Annakokáért rettenetesb, és fájdalmasb minden világi kinoknál a' halál.

Másodszor: A' földhöz, és világi jokhoz ragaszkodot ember lelkének kimagyarázhatatlan szorongatási, és kinnyai vannak a' halálban; mikor láttya hogy el kel válni mind azoktól, a' miket szeret; a' miben gyönyörködött; a' miben reménségét helyhez-

Job. 1.

v. 21.

Eccl. 5.

v. 14.

tette: és a' mint mezitelen jöt ide, úgy kel ianen kimenni. *Sicut egressus est nudus de utero matris sue, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo.* A' mint mezitelen jöt ki az anyja méhéből, úgy

Eccl. 41.

v. 1.

térvizsza, és semmit el nem viszzen magával az ő munkájából. Ezt meggondolván a' Bölcs felkiált: *O mors quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis: viro quieto: & cuius via directa sunt in omnibus; & adhuc valenti accipere cibum!* Oh halál mely keserves a' te emlekezeted az ő javaiban békesége lévő embernek: a' nyugodalmas férfunak, és a' kinek utai mindenek-

ben szerencsések, és a' ki még béveheti az eledelt. Igazán írja Sz. Gergely: *Numquam sine dolore amittitur, nisi quod sine amore possidetur.* Soha fájdalom nélkül el nem hagyattatik, hanem a' mi szeretés nélkül birattatik. A' mit ember szeret, fájdalommal válik el attól. Azért a' halálra vált ember, észébevévén hogy gazdagságát, kincsét, méltóságát, tisztit, örökségit, jóságát mind el kel hadni, *Panis ejus in utero illius vertetur in sel aspidum intrinsecum.*

Job. 20.

v. 14.

A' kenyere belől a' gyomrában áspifok epéjévé változik. Szeme előt forog, hogy jó barátitól, és Attyafiaitól, kedves házasától, és magzatitól, sok szép nyájasságtól, és barátságos társalkodástól, lőt az egész Világtól, úgy meg kel válni, hogy soha ezekhez visszazana nem tér. Az is elméjébe ütközik, hogy az ő teste, melynek gyengéltetésére mindenben kedvezet, oly szörnyűségre jut, hogy sem jó baráttya, sem kedves házasa, nem hogy ágyban, de egy házban sem maradhat véle: hanem föld aládugják; és ot a' férgektől megemésztetik: megposhad, és rothad, úgy hogy utálás nélkül reá sem nézhetni. Oh mely keserves kinokot szereznek efféle gondolatok a' világhoz ragaszkodot ember szívében.

Harmadszor: Rettenetesb gyöttelelem vagyon a' gonosz életű emberek halálában. Mert a' mint a' gonosztévő, mikor a' tömléczben vagyon, mindenkor törődik, gyötrődik: de főképpen a' mely

mely nap kivitetik a' Birák eleibe, iszonyu rettegeéstől szorongat-
tatik, és kinoztatik. Ugy a' bűnös ember, mikor az ajton va-
gyon, hogy Birája eleibe mennyen, szernyű felelmektől környé-
keztetik. Eszébe jut akkor, és mintegy tükörben szeme előtt
forog, tellyes életének számlálhatatlan gonofsága, szabados er-
kölcse, feslet undoksága. Furdallya, és feddi lelkiismereti, hogy
az Isteni szolgálatban ily restes, és üdvösség keresésben, ily ké-
sedelmes volt, és minden eszét kedvét csak a' mulando világi ro-
szaságra fordította. Tellyes életében valami vétkekről peniten-
tiát nem tartot, csoportban, lőt seregben rohannak elméjébe,
mint Antiokusnak: és szörnyűképpen szorongatják, mardossák
szívét: mivelhogy, *Stimulus mortis peccatum est.* A' halál ősztone a'
bűn. Sz. Jób, és Sz. Dávid, noha megőregedet állapottyok vét-
keiről nem annyira tartottak; de ifúságok fogyatkozását, rette-
géssel említették. Szent Isten! mennyi kívánnának halálok o-
ráján, Egy napot, egy órát azok közül, mellyeket most játékkal,
mulatsággal, hívsággal töltenek; hogy abban Istennek kedvét
keresnék? De sokan úgy járnak, mint ama szegény Krisztius,
kiről Sz. Gergely azt írja, hogy a' menyire gazdagsággal, annyira
bévelkedet vétkekkel, és halála óráján, látván az őrdögöket, kik
érette jöttek, szernyű rettegéssel kiáltani kezdet: *Inducias vel us-
que manè.* Bár csak virattig, bár csak virattig hadgyatok békét.
De nem lón helye esedezésének, hanem azon órában meghala.
Mert, *Qui penitenti veniam sponondit, peccanti diem crastinum non pro-
misit.* A' ki bocsánatot ígért a' penitentiatartonak, holnapi na-
pot nem ígerte a' vétkezőnek. Mikor pedig a' gonosz lelkiismeretű
ember így gyótródik, akkor az őrdög mint az ordito oroszlány
legnagyobb dühösséggel rohan emberre, *Sciens quod modicum
tempus habet.* Tudván hogy kevés ideje vagyon.

1. Pet. 5.
v. 8.
Apoc. 12.
v. 12.

Negyedszer: Mind ezeknél nehezebb dolog, mely a' gonosza-
kot kinozza az utolsó űtközetben; hogy mingyárt a' halál után,
nem prokátor, és gondviselő által, hanem személye szerént, Isten
Itilószéke eleibe kel menni: számot kel adni tellyes életéről: örök
üdvösségnek, vagy kárhozatnak utolsó sententiáját kel venni.
Azért mongya Sz. Gergely: *Non immerito anima mec terretur,
quando post pusillum hoc invenit, quod in aeternum mutare non potest.*

Mél-

Méltán retteg akkor a' lélek, mikor kevés vártatva azt találja, a' mit örökké meg nem változtathat. Oh mely szernyű félelem ez! nem csak azért, hogy utolsó, és másolhatatlan a' sententia; és senki ennek kiszolgáltatását nem ellenzheti; nem csak azért hogy oly dologról léfzen sententia, melynél nagyobrol nem lehet, tudnillik, örök Boldogságról, vagy kárhozatról. De azért is hogy nem tudgya ha nyerie vagy veszti? Es noha léfznek, kik a' bűdös tettet elkéférik a' sírhoz; de senki nem mégyen a' Bíró eleibe a' lélekkel: hanem elhagyatván minden segítségétől, csak a' jó, és gonosz cselekedeti mennek véle. *Opera illorum sequuntur illas.* Az ő cselekedetek követik őket. A' Sátán pedig, kit Sz. János vádolónak nevez, jelen léfzen, ki béadgya a' szegény lelkét, a' mint Zakariásnál olvassuk: *Et Satan stabat à dextris ejus ut adversaretur ei.* Es a' Sátán az ő jobja felől áll vala, hogy ellenkednék véle. Egy szempillantásban vége léfzen a' törvénynek, bévádoltatik, megitiltetik, megsententiáztatik a' lélek: és haladék nélkül igazság szolgáltatik. *Ex hoc momento pendet aternitas.* E' szempillantástól fűg az örökkévalóság. Illyen nagy kinokkal, ennyi keserves gyótródésekkel; illyen rettegésekkel, és szorongatásokkal tellyes azoknak halála, kik a' halált készen nem várják: hanem csak a' mulando Világhoz ragaszkodnak; testekre, és nem üdvösségekre vigyáznak: gazdagság keresésben, nem listenes erkölcsökben foglalják magokat, emésztk életüket.

Azok pedig, a' kik igaz fontban vetik, és hivságnak tartják a' Világot minden kincseivel, bőcsületivel, és gyönyörűségivel. Azok a' kik it gondolattjokat csak arra fordittják, hogy Istennek kedveskedgyenek. Azok a' kik szivében megholt a' Világ, és elvált kivánságok attól, a' mivel e' rossz világ tartoztattya az emberek kedvét: nem illyen rettegésekkel, nem efféle bajos gondolkodásokkal mennek a' halálra; hanem vig, és csendes elmével várják halálokat. Mert noha el nem kerülhetik a' halál nyilat: *de Non tanget illos tormentum mortis.* Nem illeti azokat a' halál gyótrélmé: hanem a' mint Sz. Bernárd írja: *Mors bonorum optima: quia fit ibi requies à labore: fit jucunditas de novitate: fit securitas de aternitate.* Az igazaknak halála igen jó: mert nyugalom léfzen a' munkárol: gyönyörűség léfzen az világról: bátorság léfzen az örökkévalóságról.

- Az Isten szolgái tudgyák, hogy az ő halálok elrontatik a' boldog feltámadással: azért ugy válnakel a' testől, mint az utramenők házoktól. Tudgyák hogy a' világi élet, tengeri habok hányása; és hogy nincs a' halálnál egyéb part, a' hol megnyugodgyanak. Tudgyák hogy e' földön jövevények, és számkivetésben vannak. Tudgyák hogy, *Mors porta est, & principium verae vitae.* A' halál ajtaja, és kezdete az igaz életnek. Azért minden kedvek, és kincsek ott vagyon, a' hol örökké maradnak. It pedig ugy laknak, mint ma, holnap kimenő Sellyérek: és eszokban forgattyák; *Non domum esse hoc corpus, sed hospitium.* Hogy nem házok, hanem szállások ez a' test. Tudgyák hogy it sok harczok, és veszedelmek között vitézkednek; sok munkás fáradságokkal lenyomattatnak; sok kisértetekkel ostromoltatnak; és a' testnek sullyos terhével nehezítettnek. Azért nyereségnek tartják; hogy a' Világ tőreiből kiszabadulnak; hogy a' test gyarlogásától megmenekednek; hogy az ördög ostrominak veszedelmiből kivitetnek. Es gyakran kiáltják Sz. Dáviddal az Istennek: *Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo: me expectant iusti, donec retribuas mihi.* Viddki a' Tömleczből az én lelkeket a' te nevednek dicfírésére: várnak engem az igazak, míg megfizetsz nékem. *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est.* Ah nékem, mert az én szarándokságom meghozszabbítottot. *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.* Mely szerelmesek a' te hajlékid erőknék Ura: kívánkozik, és elájul az én lelkem az Ur pitvarában. *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* A' szivem és a' testem örvendeztek az élő Istenben. Mert ha kedves a' vitéz embernek, harczután valo diadalma: ha örvendetes a' kereskedőnek fáradság után valo nyeresége: ha gyönyörűleges az uton járok háza menése; az el-fárat munkások estvéli nyugodalma; a' tengeren hanyattattak partra jutása. Az igazaknak is kedves, mikor ez halando testnek szolgálattyaiból felszabadulnak. Ebből akart felszabadulni Sz. Pál Apostol, mikor azt kiáltotta: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* En szerencsétlen ember, ki szabadit meg engem e' halálnak testéből? Es maga meg felelt: *Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* Az Isten malasztya a' mi Urunk Jézus Kristus által. Igaz
- Clemens.*
- Semeca.*
- Isal. 141.*
v. 8.
- Isal. 119.*
v. 5.
- Isal. 83.*
v. 1.
v. 2.
- Rom. 7.*
v. 24.
v. 25.

Igaz ugyan, hogy az Istenfélő szent emberek, le nem vetkeznek az emberi gyarloságból: azért vagyon ő benne is a' halálfulánkjának érzékensége. De orvofságok is vagyon, mellyel annak mérget megfojtyák. Az emberek minnyájan kívánnják az Isten félők halálát: és ohajtyák Baláammal: *Moriatur anima mea, Num. 23. morte iustorum, & fiant novissima mea horum similia.* Hallyonmeg *v. 10.* lelkem az igazak halálával, és legyenek utolsó dolgaim ezekhez hasonlok. De arról nem gondolkodnak, hogy az igazak erkölcsit kőveffék életekben. Minnyájan örömeft egy mulnánakkie' Világból mint Lázár, csak ugy élhetnének mint a' gazdag. De nem így jár ez: az Igazak halálában csak azoknak vagyon részek, kik az igazak erkölcsit követik. Mert valamely bizonyos, hogy gonofzul meg nem hal, a' ki jámborul él: oly bizonyos, hogy ritkán végezi jól életét, a' ki halálig vontattya gonofzságát. A' szent Irásban csak egy latort olvasunk, ugymond Sz. Bernárd, ki halála oráján megtért, és üdvözült. Mivel, *Sera penitentia, raro vera.* A' késő penitentia, ritkán igaz. Es ha Nagy Sándor kiiratta hadából, a' ki akkor igazgatta fegyverit, mikor ütközni kellett: Isten is méltán megveti, a' ki gonofzságát akkor akarja elhadni, mikor elhatta őtet a' latorság.

De ideje hogy elvégezzük tanításunkot. Sommája a' dolognak az, hogy ha jól akarunk meghalni, jól éllyünk. Es tellyes életünk rendelésében, két Kormányt tartunk. Egyik: hogy ugy éllyünk, a' mint halálunk oráján akarnok, hogy éltünk volna. Ha most meg kellene halnod: mint akarnád, hogy viselted volna magadot, rendelted volna életedet. Es azt cseleked most, a' mit akkor haszontalanul fogsz kívánni. Másik: hogy nem tudván, utolsó oránkot, ugy éllyünk minden orában, mint-ha akkor kellene meghalnunk. Azokáért gyakran magunkba szállunk, és meggondollyuk, micfoda furdalná, és nehezitené lelkisméretünköt, ha ezen orában meg kellene halnunk. Es ha oly fogyatkozást érzünk, mellyet nem akarnok, hogy a' halál bennünk tapasztalna, kéfedelem nélkül mingyárt kifefellyünk abból. Mert a' mint Sz. Agoston mongya: *In quibus actibus, quisq; inventus fuerit, in isdem iudicabitur, quando anima exierit de corpore.* A' mely cselekedetekben kiki találtatik, ugyan azokban itiltetik,

mikor a' lélek a' testből kimégyen. Azért nem bátorságos, lőt nem szabad, oly állapotban lennünk egy szempillantásig is, melyben nem akarnánk meghalni. Ha így élünk a' halál nekünk üdvösségünk uttya, és kapuja lészzen. Mellyet engedgyen az irgalmas Atya Isten Szent Fiának érdemiért. Amen.

AZ UTOLSO ITELETRŐL.

Miért kelleffék az utolsó közönséges Itiletnek lenni.

I. PREDIKATIO.

Omnes stabimus ante Tribunal Christi. Rom. 14. v. 10.
Minnyájan a' Kristus Széke eleibe fogunk állani.

Hebr. 9.
v. 27.

Izonyos dolog, hogy mihent ember e' Világból kimulik, legottan megitiltetik; és elvész vagy jutalmát, vagy büntetését. Mert midőn Sz. Pál azt mondotta volna: *Statutum est hominibus semel mori.* Elvégezve vagyon, hogy az emberek egyszer meghaljanak. Azonnal utánavetette: *Post hoc autem iudicium.* Azután pedig az itilet. Azért mondotta a' Bölcs is:

Eccli. 11.
v. 28.

Facile est coram Deo in die obitūs retribuere unicuiq; secundū vias suas. Könnyű Isten előtt kinekinek halála napján megfizetni az ő utai szerént. A' fizetés pedig nem lészzen itilet nélkül. Azért mon-

v. 29.

gya ugyan ottan: *In fine hominis denudatio operum illius.* Az embernek végekor, az ő cselekedetinek kinyilatkoztatása. Ez kiterczik a' frissen lakozo gazdag, és a' koldus Lázár historiájából.

Luc. 16.
v. 22.

Mert a' gazdag mihent megholt, *Sepultus est in inferno.* Pokolban temettetet. Lázár pedig az Angyaloktól az Abrahám kebelébe vitetet. Mely példával bizonyittya ezen dolgot Sz. Agoston, és üdvösséges dolognak mongya azt elhinni. Azokáért kérhetné valaki: Mire valo lészzen Világ végezetin a' közönséges itilet, melyre Kristus ugymint itilő Biró, hitünk ágazattya szerént, eljövendő? Mert e' világ szerént uj itilet azért engedtetik, hogy az elsőben fogyatkozás találtatott; vagy hogy appellatio vagyon fellyeb-

fellyebvalo Biró eleibe. Mellyekben, a' mi dolgunkban nincsen helye. Mert sem a' Biró nem változik; sem fogyatkozás az első itéletben nem esik. Ezek így lévén; Miért kelleffék az utolsó közönléges Itéletnek lenni; Izép okait talállyuk a' Doctóroknál, mellyeket rövideden előhozok; figyelmetelen halgafásatok.

Omnes stabimus ante tribunal &c.

Minnyájan a' Kristus széke &c.

Az utolsó közönléges itéletnek első oka az, hogy az Istennek titkos itéleti mindeneknek kinyilackoztassanak, mellyekben mostan lókan heába török fejeket. Gyakorta szerencsések e' Világon az istentelenek; az igazak pedig nagy háboruságokban élnek: amazok tiszteltetnek: ezek pedig láb alatt hevernek, mint-ha az Isten tellyességgel megvetette volna őket. Mely dolog még a' hiveket is, és a' nagy Szenteket csak nem megtántoritotta:

Mei autem penè moti sunt pedes; penè effusi sunt gressus mei. Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns. Az én lábaim pedig csak nem meg tántorodtak; csak nem elcsuszamodtak a' lépésim. Psal. 72. v. 2.

Mert boszorkodtam a' hamissakra, látván a' bűnösök békeségét. Jeremiás pedig: *Iustus quidem tu es Domine, si disputem tecum: ventumtamen iusta loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus, qui pravaricantur, & iniquè agunt?* Igaz vagy te ugyan Uram, ha veled vetekedem: mindazáltal igazat szollok néked: Jere. 12. v. 1.

Miért szerencsésíttetik az istentelenek uta, jól vannak minnyájan, a' kik vétkeznek, és hamissan cselekedsznek? Habakuk Proféta is: *Quare respicis super iniqua agentes, & taces devorante impio juvenem se?* Miért tekintesz a' hamisság cselekedőkre, és halgat sz mikor az istentelen elnyeli az igazbat nálánál? Sőt még ama békeséges túró Sz. Jób is: *Quare impij vivunt, sublevati sunt, confortatiq; divitijs?* Miért élnek az istentelenek, felemeltettek, és meg- Haba. 1. v. 13.

erőssödtek gazdagsággal? Azokáért hogy minnyájan ezekben vegyék; hogy a' gonoszok elvőtték életben javokat, és jutalmokat, a' kevés joért, a' mellyet cselekedtek. Az igazak pedig nyomoruságokat szenvedtek, hogy azok által a' lelki jokban nevelkednének, vagy a' kevés, és kicsin vétkekért lakolnának. Job. 21. v. 7.

Második oka az: hogy gyakorta az emberek a' bűnt nem nagynak alittyák; és ha valami sullyos csapás esik rajtok, pana-

szolkodnak, alitván hogy érdemek felet szenvednek. Ha valamely Fejedelem népét megszámláltatná, mint Dávid; és látná hogy a' dőghalál, népe közül hetven ezeret megemésztené. Ha a' gyermekek gyermeki bolondságból a' vén embert megcsufolnak, és legottan a' medvék negyvenkettőt elszaggatnának közülök, a' mint Eliseus Proféta idejében történt: vallyon nem felettébb való büntetéseknek mondanáke? Az utolsó Itéletkor azért meglát-
 2. Reg. 24. a' dőghalál, népe közül hetven ezeret megemésztené. Ha a' gyer-
 v. 15. mekek gyermeki bolondságból a' vén embert megcsufolnak, és
 4. Reg. 2. legottan a' medvék negyvenkettőt elszaggatnának közülök, a'
 v. 23. mint Eliseus Proféta idejében történt: vallyon nem felettébb való
 büntetéseknek mondanáke? Az utolsó Itéletkor azért meglát-
 szik, hogy efféle panaszok helyetlenség; és minnyájan meg-
 értik a' halálos bűnnek gonoszságát, mely örök büntetést érdemel.

Harmadik oka az: hogy az Istennek igazsága, a' közönséges itéletkor leginkább tündököllyön. Ha valami szép testben mindenik tagot magán megnézed, ékesnek tetszenek; de sokkal inkább ha azokat mind együtt megnézed. Ugy az Istennek igazsága, az egész Világnak együtvaló megítélésében inkább fogfényleni, hogysen magánvaló itiletokban. Egy embernek gyönyörűséges szavát kedvelled az éneklésben: de ha egyebekkel együtt énekel, gyönyörűségesbnek tetszik. Midőn Isten e' Világot részenként teremtette, mindenik alkotmányról azt olvassuk: *Et vidit Deus, quod esset bonum.* Es látta az Isten, hogy jó volna. De elvégezvén mindeneket: *Vidit Deus cuncta, quae fecerat; & erant valde bona.* Látta az Isten mindeneket, a' mellyeket alkotott vala; és igen jók valának. Nem csak jók, hanem igen jók. Azont mondhattuk az Isten itiletiről, hogy noha mindenik magán igaz; de mindazáltal a' közönséges igen igaz.

Negyedik oka az: hogy illendő módon megdicsőítessék az embernek Fia: kinek dicsősége azt kívánja, hogy mivel az ő első eljövetelekor, hamissan megíteltet, és megöltetett. A' másikkban dicsőségesnek láttassék; és mindenek igaz Birája legyen. Akkor bétellyesedik az Isten mondása: *In meum ipsos juravi: Egre dietur de ore meo iustitia verbum, & non revertetur: quia mihi curvabitur omne genu.* En magamra esküttem: Kimégyen az én számból az igazság ígéje, és vízfza nem tér: mert nékem hajol meg minden térd. Mely mondást Sz. Pál az itilő Kristusrol magyaráz. Mert midőn azt mondotta volna: *Omnes stabimus ante Tribunal Christi.* Minnyájan a' Kristus Széke előtt fogunk állani, utánnavetette: *Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus: quoniam mihi flectetur omne*

Gen. 1.
v. 10.12.
18.21.25.
v. 31.

Isai. 45.
v. 23.

Rom. 14.
v. 10.
v. 11.

omne genus. Mert irva vagyon: *Elek én, ugymond az Ur: hogy nekem hajol meg minden térd.* Es talám azért léfzen az utolsó közönséges Itélet a' Jofafát vólgyében, a' mint Joëlnél olvassuk, *Joël. 2. v. 2.* mely közel vagyon Jerusálemhez, hogy a' hol halálra itiltetet a' mi bűneinkért, ot láfsák őtet mind a' jok, s' mind a' gonofzok, hogy nagy dicsőséggel Itilőbirája az eleveneknek, és holtaknak, a' mint őtet Sz. Péter nevezte. *Qui constitutus est à Deo Judex vivorum, & mortuorum.* Ki az Istentől Birójává rendeltetet az eleveneknek, és holtaknak. *Acto. 10. v. 42.*

Eótódik oka az: Minthogy embernek teste, és lelke vagyon; méltó hogy cselekedetiért mindenikben jutalmat, vagy büntetést végyen: Szükség azért, hogy ne csak titkon, és magánvaló itilete légyen, mely a' léleknek elég volna; hanem külső, és látható is, mely a' testnek is szolgállyon. Ennek szép okát adgya Sz. Tamás: Minthogy a' test társ volt az érdemben is. Mely okát Sz. Pál is jelenti: *Omnes nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit sive bonum, sive malum.* Minnyájunknak meg kel jelennünk a' Kristus Itélő széke előtt, hogy elvegye kiki a' testnek tulajdonit, a' mint cselekedet vagy jot, vagy gonofzt. Mellyel azt jelenti, hogy mivel a' jo, és gonofz cselekedetek a' testben lőttek: Szükség hogy testünkkel együt az Isten Széke eleibe álljunk. Es minthogy az ember údvósságéért lőt emberré az Isten, ugy hogy őtet megitilyle, mint ember megmutattya magát. Es az Attya, *Potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est.* Hatalmat adot néki, hogy itiletet tégyen, mert embernek fia. *Azokáért: Pater non judicat quemquam: sed omne judicium dedit Filio.* Az Attya senkit nem itil; hanem minden itiletet a' Fiunak adot. Mert nem az Attya, hanem a' Fiu lőt ember Fiává. Innét mondotta Szent Jób: *Scio quod Redemptor meus vivit; & in novissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle meâ, & in carne mea videbo Deum meum: Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspècturi sunt, & non alius: repofita est hac spes mea in sinu meo.* Tudom hogy az én Megváltom él; és az utolsó napon a' földből feltámadok: és ismét környülvétetem bőrömmel, és az én testemben látom meg az én Istenemet: Kit én magam látok meg, és az én szemeim nézik, és
nem

nem más: eltéteget e' reménség az én kebelembe. Mely reménség minden fáradságot megszokot könnyebíteni.

- Hatodik oka az: hogy a' magánvalo iteletben, kiki csak maga tudgya sententiáját: de a' közönségesben mindenek megértik. Sokakat méltatlan kárhoztat a' Világ, nem tudván senkinek belső dolgait. Sokan megint úgy eltikkolják gonofságokat, hogy nagy Szenteknek tartatnak. Erről emlékezik Salomon: *Vidi sub sole in loco judicij impietatem: & in loco justitia iniquitatem. Et dixi in corde meo: Justum, & impium judicabit Deus; & tempus omni rei tunc erit.* Láttam a' nap alatt az itelet helyen istentelenséget: és az igazság helyen hamiságot. Es mondék szívemben: Az igazat, és az istentelent meg itili Isten; és minden dolgoknak akkor léfzen ideje. Es málut: *Est malum quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens a facie Principis: positum stultum in dignitate sublimi; & divites sedere deorsum. Vidi servos in equis: & principes ambulantes super terram quasi servos.* Vagyon gonosz, mellyet láttam a' nap alatt, ugymint tibolyodásból származván a' Fejedelem szine elől, hogy a' bolond nagy méltóságban helyhezett; és a' gazdagok alolülnek. Lovakon láttam a' szolgákat; és a' Fejedelmeket a' földön járni mint a' szolgákat. De megmutattya az Itélet nyilván az igazságot: mert nem test szerént léfzen; hanem a' szivek vizsgálása szerént; hogy az igazaknak jó hírek megtérjen; és a' hamissak álorczája levonattassék. E' világon alig ísmérhetnimeg a' balgatag szűzeket az eszelektől: A' hamissakat az igazaktól; de akkor megválasztyák őket, mint a' buzát a' konkolytól, vagy polyvától. Akkor a' mint Salomon írja: *Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum.* Akkor fognak az igazak nagy bátorsággal állani azok ellen, kik őket nyomorgatták, és a' kik elvötték az ő munkájokat. Utánnaveti az istentelenekről: *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis, dicentes intra se, penitentiam agentes, & pre angustia spiritus gementes. Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improprij. Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sicut inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est.* Azt látván megháborodnak

iszonyu félelemmel, és csudálkoznak a' véletlen szabadulásnak hirtelenségén, mondván magokban, bánkodván, és a' lélek szorongatása miat soházkodván. Ezek a' kiket vala csufnak tartottunk, és szidalom hasonlatosságának. Mi balgatagok az ő életeket bolondságnak alittyuk vala, és az ő végeket tisztelet nélkül. Imé mint számláltattak az Isten fiai közé, és a' Szentek között az ő sorfok.

Ebből pedig a' nyilván valo Itéletből, a' gonoszoknak igen nevelkedik büntetések. Mert a' tűzben valo kinlodást a' barmok is érezhetik. De a' gyalázat, és píróság az embernek tulajdon büntetése, mely semmit nem fog az oktanállaton. Innét nagyon hogy a' gonosztévőket nyilván büntetik, melytől inkább irtoznak hogysem a' kintol; és nagy kegyelemnek tartják, ha titkon rekkentikkel őket. Ezzel a' büntetéssel gyakran fenyeget a' Sz. Irás: *Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tua: & ostendam Gentibus nuditatem tuam, & Regni ignominiam tuam. Et projiciam super te abominaciones, & contumelijs te afficiam.* Imé én te ellened, ugymond a' seregek Ura, és felfedezem a' te szégyenségedet a' te orczád előtt, és megmutatom a' Pogányoknak a' te mezeitelenségedet, és az Országoknak a' te gyalázatodot. Es utálatosságokat hányok reád, és gyalázatokkal illelek téged. Elő Isten, minémű gyalázat léfzen az egész Világ előtt megszégyenülni! Ha az üdvösségünkre szerzet titkos Gyónásban, csak egy ember előtt is oly hatalmas a' szemérem, hogy nagy lelki veszedelemmel, némellyek eltitkollyák vétkeket: mi léfzen, midőn az egész Világ előtt kinyilatkozik minden utálatosságok? Mint fognak akkor pirulni, és szégyenkedni? Főképpen minthogy az nem a' végre léfzen, hogy megoltalmaztassanak, hanem örök gyalázattyokra. Midőn a' Birák valami híres gonosztévőt büntetni akarnak, azt sokadalom, avagy válsákor cselekezik, és a' népet harang, vagy trombita szoval reá hirdetik, hogy annál nagyobb gyalázattyára légyen, mentől többben léfzenek. Az Isten is akkorra halásztya a' derék Itéletet, mikor közönlégesen mindenek jelen léfzenek: és ugyan trombita szoval hirdetteti az egész emberi nemzetnek.

Hetedik oka az; hogy a' kárhozottaknak semmi mentlégek

ne legyen. Mert a' közönléges itéletkor, sokan léznek jelen, kik magok győzedelmes példájával, mindenféle bűnözőknek bédugják szájokat. A' kevélyeknek, kik az Isten ajándékival kérkednek, a' Boldogságos Szűz Mária, ki noha minden malasztal tellyes volt, mindazáltal nagy alázatossággal, magát az Úr szolgálójának nevezte; és minden dicsőretet az Úrra háritot. A' fősvényeknek, kik házoknépe szűkségével mentik magokat, a' Sareptai özvegy aszszony, ki az egy marok lisztből is elsőbben az Isten emberének adakozot. A' fajtalanoknak, kik gyarloságokat, vagy egyebek gonosz példáit akarnák paisul venni, a' szép ifiu József, ki aszszonyának sem engedet: és Susánna, ki életénél nagyobra bősüllőtte a' tisztaságot. A' kényes gyomru zabálloknak, kik a' bőjtőt megvetik, az ifiu Daniel az ő tárfaival, kik kínálva sem akartak enni a' Király asztaláról valo gyenge étkekből; hanem csak bősű eleséget kívántak; de ugyan nem hervadot meg orczájok, se hasok meg nem csapont: hanem inkább szebbeknek láttattanak az orczájok, és tellyesbeknek minden gyermekekénél, kik a' Királyi étkekkel éltek. Az irigyeknek, kik bánnyák ha alábvaloknál hátráb maradnak, Dávid, ki az ő előmenetelének ellenségét Sault elkerülte; és nem csak meg nem ölte; hanem siratta is halván halálát. A' haragosoknak, kik méltatlan szenvedésekkel mentik magokat, Sz. István, ki azokért, kik kővekkal agyon verték, térdre esvén imádkozot. Az Isteni szolgálatbanvalo resteknek, kik a' munkát neheztelik, az Apostolok, kik Urunkot egy szavára legottan követtek; és számtalan munka után életüket is letótték a' Kristusért. Azokárt mi is ezeket kövessük, hogy az örök Boldogságban ő vélek együt örökké a' Felsőleges mindenható Ur Istent dicsőrhessük. Amen.

AZ UTOLSÓ ÍTELETRŐL.

Megmagyaráztatik az istentelenek ellen való utolsó sententia czikkelyenként.

II. PREDIKATIO.

Sagittæ tuæ transeunt: vox tonitruui tui in rota. Pſal. 76. v. 19.

A' nyilaid általmennek; a' te menydörgéfed szava a' ke-
reken.

AZ utolsó sententiát, mellyet az Isten Fia a' háládatlanokra kimond, ő maga bizonyos igikkal kifejezte: *Discedite à me maledicti in ignem aeternum,* Matt. 25. *qui parati est Diabolo, & angelis ejus.* Meanyetek. v. 41. el tőlem átkozottak az örök tűzre, mely az ördögnek készítettet, és az ő angyalinak. Elő Isten, bezzeg iszonyu menydörgés léfzen ez. Melyről érthetjük Jóbnak ama mondását: *Cum vix parvam stillam sermonis ejus* Job. 26. *audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?* Holot a v. 14. lig hallottunk egy kis cseppet az ő beszédében, ki nézheti az ő nagyvöltának menydörgését? Egy kis cseppe volt a' Kristus beszédének, mikor a' kertben nagy kegyessen mondotta a' seregnek: *Ego sum.* En vagyok: de mégis minnyájan leestek a' földre. Joan. 18. v. 5. Es midőn nagy irgalmaságból Saulust, kegyelmébe akarván fogadni, azt mondotta: *Ego sum JESUS, quem tu persequeris; durum est* Acto. 9. *tibi contra stimulum calcitrare.* En vagyok a' JESUS, a' kit te üldölsz; nehéz néked az őszton ellen rugoldoznod: de mindazáltal a' dulosulo, fenyegető, és öldöklő vitéz leeset a' földre, és megvakult. Mi léfzen tehát az ő kemény sententiájából, mely az örök veszedelemnek bizonyos jele léfzen? A' Kristus koporsójának őrzői, az Angyaltól való féltékben, olyakká lóttek mint a' v. 3. holtak. Mit cselekeznek tehát az Isten színe előtt, a' megharagut Biró előtt az istentelenek? Holot e' Biró felől olvastatik:

- Apoc. 1. v. 14. v. 16.* *Oculi ejus tamquam flamma ignis. A' szemei mint a' tűz lángja. Et de ore ejus gladius utraque parte acutus exhibit. Es a' szájából két élű kard jóki. Ha végezetre az Istennek méltóságát nem szenvedhették az Izraél fiai, midőn Moysesnek a' Törvényt kiadta, és azt mondták Moysesnek: *Loquere tu nobis, & audiemus; non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Szoly nekünk, és meghal-gattyuk; ne szollyon nekünk az Ur, hogy talám meg ne hallyunk. Ki szenvedhetiel őtet, midőn kemény számat vélsen az ő Tör-vényének megszegőitől? Midőn a' mint Sz. Anselmus mongya; jobkéz felől léznek a' vádolo vétkek, balkéz felől számtalan ör-dógók, alat a' pokolnak iszonyu mélysége, fellyül a' megharagut Biró, kívül a' tűzben égő világ, belől a' mardofo lelki méret. Jaj nyomorult bűnös ember e' képpen kézbe e'vén, hová szaladíz? Hogy elrejtezzél lehetetlen lézzen; hogy láttassál tūrhetetlen. *Si justus vix salvabitur, impius, & peccator ubi parebunt?* Ha az igaz csak alig üdvözül, az istentelen, s' a' bűnös hol álhatelő? De fontollyuk meg az utolsó sententiának igéit az istentelenek ellen. Legyetek figyelmetefek.*

Sagitta tua transeunt: &c.

A' nyilaid általmennek: &c.

- Discodite à me.* Mennyetekel tőlem. Kitől? a' ti Istentektől, Teremtőtőktől, Megváltotoktól: ugy hogy se barátságomat, se gondviselésemet, se dicsőségemet ne láthassátok, se Országomat ne birhassátok. E' világon is nagy büntetés a' számkivetés, és minnyájan rettegnek tőle: menyivel nagyob a' Mennyei Boldog-ságbolvaló örök kirekedés, mellyet jelent: *Discodite à me.* Men-nyetekel tőlem. Méltán mondotta Dávid az Istennek: *Ne projicias me à facie tua.* Ne vessel engem orczád elől, tudván hogy ha elfordittya orczáját megháborodik; a' mint mindenek megháborodnak azon okból. Azért a' kit elhagy Isten, legottan azt kiáltyák ellenségi: *Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.* Az Isten elhadta őtet, kergessétek, és fogjátok meg őtet, mert nincs a' ki megmentse. Azt mongyák a' Doctórok, hogy kétféle büntetés lézzen Pokolban: Egyiket nevezik Kárvallásnak, mely abban áll, hogy soha az Istennek szinét ne lássák a' kárhozottak, és ezt jelenti Urunk mondván:

Disce-

Discedite à me. Mennyetek el tőlem: nem akarok titeket látni; se nem akarom, hogy engem lássatok. Es ezt a' Szent Atyák nehezbnek tanították a' másiknál, melyet az Erzékenység bünteté-
 lének neveznek. Midőn Dávid Absolonnak életét megengedte volna: és Joábnak, ki a' kegyelmet mesterséggel nyerte vala, azt mondotta volna: *Revertatur in domum suam; & faciem meam non videat.* Térjenvizfza házába; és ne lássa orczámat. Azt mondotta Absolon Joábnak: *Obsecro ut videam faciem Regis, quod si memor est iniquitatis meae, interficiat me.* Kérlek had lássam a' Király orczáját; hogy ha megemlekezik hamisságomról, öljön meg engem. Ha azért Absolon, ily igen érzette, hogy egy embernek orczáját nem láthatta, noha egyéb nyavalyája nem volt: mint fogják érzeni a' Kárhozottak, hogy az Isten szinét örökké nem láthatták, melynek látásában áll a' boldogság; és a' mellyért minden nyomoruságban léfznek? Ez pedig igen méltó büntetés és léfzen; mivelhogy az Istentelenek előb mongyák az Istennek: *Recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus.* Távozzá el tőlünk, és utaidnak tudományát nem akarjuk. De jaj annak, a' kítől Isten eltávozik. *Va eis, cum recessero ab eis.*

Maledicti. Atkozottak: Ez is igen kemény ige, melyet azelőt senki Urunktól nem hallot, még mikor szidalmazták is. Sőt a' mint Sz. Pál mongya: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum; quia scriptum est: Maledictus omnium, qui pendet in ligno: ut in Gentibus benedictio Abrahae fieret in Christo Jesu.* A' Kristus minket megváltot a' törvénynek átkától, mi érettünk átokká lévén; mert írva vagyon: Atkozot minden a' ki a' fán fűg, hogy a' Pogányokon az Abrahám áldása lenne a' Kristus Jétus által. Nem mongya Kristus az átkozottaknak, hogy az ő Attyának átkozottai: a' mint az áldottaknak, hogy az ő Attyának áldottai: mert az áldomásnak Isten az oka: de az átkot az emberek nyerték magoknak. *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis.* Atkozottak, a' kik elhajolnak a' te parancsolatidtól. *Deus mortem non fecit, nec latatur in perditione vivorum. Impij autem manibus, Sapi. 1. & verbis accersierunt illam.* Az Isten a' halált nem szerzette, se nem vigad az élők veszedelmén. Az Istentelenek pedig kezekkel, és beszédekkel hitták azt. Azért mongya Isten a' Profétánál:

Ose. 13.

7. v. 9.

Perditio tua à te Israël: tantummodo in me auxilium tuum. A' vesze-
delem tóled vagyon Iſraél: csak én bennem a' te segítséged. Ez
pedig mely méltó büntetés légyen, jelenti Sz. Dávid, mondván:

Pſal. 108.

v. 18.

*Dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur
ab eo.* Szerette az átkot, és reá jó: és nem akarta az áldomást,
és eltávozik tőle. Gondold meg itten hogy a' Krisztus átka oly
foganatos, hogy mingyárt követi a' nyavalya; mint mikor a' fű-

Matt. 21.

v. 19.

ge fának azt mondotta: *Numquam ex te fructus nascatur in sempi-
ternum.* Soha örökké te rajtad gyümölcs ne teremjen. *Et are-
facta est continuo ficulnea.* Es megzárada mingyárt a' fügefá-

in ignem aeternum. Az örök tűzre. Oh rettenetes ige; mely
az Erzékenység büntetését illeti; és azért adatik az Istentelennek,
hogy a' teremtetállathoz térült: a' mint az Első, azért hogy Isten-
től elfordult. Annyit téfszen pedig az örök tűz, mintha azt
mondaná: Többé semmi gyönyörűségben nem léftek; hanem
Pokolnak ifzonyu tómleczébe vettetvén, a' tűznek rettenetes
kinnyát érzitek: nem tíz, száz, ezer, vagy ezerniezer esztendeig,

Matt. 25.

v. 46.

hanem örökké. *Ibunt in supplicium aeternum.* Az örök kínba men-
nek. Az a' tűz minthogy az Isten igafságának eszköze, bizony
külömben éget minden egyéb tűznél, melyhez képest a' mi tű-
zünk, csak irot tűznek tetszik. Oh nyomorult, kényes, és ked-
ve tólt bűnösök, kik egy balha csipést, és kevés fűtő meleget,
egy fogfájást nyógés, és jajgatás nélkül nem szenvedhettek; mint
szenveditek az azt az ifzonyu tűzet! Mennél későbbben tűzefedik-
meg a' vas, annál inkább megtartya a' tűzet, és inkább éget a' fá-
ban valo tűznél. Azonképpen a' kedvetólt emberek, mentől in-
kább ifzonyodtak a' testi sanyargatástól; ugy hogy sem Isten ked-
véért, sem bűnök bocsánattyáért, semmi fáradságot fel nem vót-
tek; annál inkább érzik a' Pokolnak tűzét, és egyéb kínokat, mel-

Hſai. 33.

v. 14.

lyek minden felé általjárják őket. *Quis poterit habitare cum igne
devorante? Quis poterit habitare cum ardoribus sempiternis?* Ki lak-
hatik az emésztő tűzzel? Ki lakhatik az örök hévségekkal? De
mi módon emésztő, ha mind örökké éget? a' vagy ha égető tűz,
mi módon nem emészt meg tellyességgel? Ez az Isten hatalmas-
ságának tűze, mely hogy örökké kinozhassa az istenteleneket,
nem emészt meg őket. Hallyad mit mond Dávid: *Sicut oves in*

Pſal. 48.

v. 15.

infer-

Inferno positi sunt: mors depascet eos. Mint a' juhok pokolba helyeztettek: a' halál elrágja őket. Nem mongya hogy elfogyattya mindeneltől; hanem mint a' juhok a' fűvet elrágják ugyan; de a' gyűkeret nem bántják, hogy ismég nőhessen. Azonképpen a' férgek rágják ugyan az istenteleneknek testeiket, de el nem fogyatták: hasonloképpen a' tűz is.

Ezt semmi nyelv ki nem mondhattya, semmi elme meg nem foghattya: mindazáltal elmélkedhetünk felőle. Ha valamely madárka, száz ezer esztendőben egyszer innék a' tenger vizében, és az Isten azzal biztatná a' kárhozottakat, hogy mikor a' tengert mind kiírfízza a' madárka, akkor vége lesz az ő kinoknak: lehetne valami reménségek, hogy valami későre meg-leszen. Mert noha ahoz meggondolhatatlan űdő kívántatnék, mindazáltal nem volna véghetetlen. Ha az Egnek csillagi, a' tengernek, és minden folyovizeknek cseppei; a' mezők fűvei, és viráigi; a' fáknak levelei, és gyümölcsei; az emberek hajszálai, az oktalanságok szőrei, és fertői; a' madarak tollai, és halak héjai mind egy rakásban volnának; és minden száz ezer esztendőben, valami páányi részt abból elvennének: noha valoban későre; de mégis valaha vége lehetne: de a' Pokol kinnyainak akkor sem lenne vége. Mert sok száz esztendők után, szintén ugy lennének, mintha csak akkor kezdetnének. A' Szent Dávid mondása igen illik ide:

Sagitta tua transeunt: vox tonitruum tui in rota. A' nyilaid Psal. 76.
átalmennek: a' te menydörgésed szava a' kereken: az az, e' vilá- v. 19.

gonvalo nyomoruságok elmúlnak: a' más világonvalo kinoknak vége nem lesz, mint a' kerék forgásának, mely mindenűt egyaránt kezdetik, és semmi véget nem mutathatni rajta. Mondaná valaki: Mint illik az Isten igazságához, hogy örök kinokkal büntesse az embert, a' rövid életnek idejében tött vétkekért? Erre Sz. Gergely szépen megfelel; hogy az igaz Biró, az emberek szívét fontollya inkább, hogysem cselekedetét. A' hamissak pedig azért vetettek véget vétkekben, mert vég volt életükben: és ha végnélkül élhettek volna, ugyis vétkeztek volna: mellyet azzal mutattak meg, hogy valamig éltek, meg nem szűntek a' büntől. Illik azért hogy soha győtrelem nélkül ne legyenek, a' kik életükben soha bünnélkül nem akartak lenni. Továbbá bölcsen

csen okoskodik Sz. Agoston, mondván : Semminémű itéletben nem kívántatik, hogy a' büntetés a' véteknek idejéhez szabattal-
lék. Mert a' házaságtörés, vagy gyilkosság igen hamar végbe
mégyen; de tovább tartó büntetése vagyon, néha örök számki-
vetés, vagy tómlecz, vagy ugyan halál is; mely minthogy az
emberek tárfaságából örökké kirekeszt, példázza az örök bünte-
téstis. Továbbá, minthogy a' halálos bűn az Isten ellen vagyon,
ki véghetetlen jó, és mérhetetlen méltóság, néminéműképpen
véghetetlen gonofság, és véghetetlen büntetést érdemel; és a-
zért méltó hogy örökké vége ne legyen.

Qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus. Mely az őrdögnek ké-
szítettet, és az ő Angyalinak; az az, a' kiknek engedtetek a' vé-
tekben, és a' kiket követtetek, azokkal együtt szenvedgyetek.
Es a' kik tanács adoitok voltak, azok legyenek hohéritok, a'
Ezech. 23. mint a' Profétánál szol az Isten Jerusálemnek: *In via sororis tua*
v. 31. *ambulásti, & dabo calicem ejus in manu tua.* A' te nénéd uttyán
jártál, és az ő pohárát kezvedbe adom. De veddeszedbe, hogy
nem mongya itt Urunk: *Qui paratus est vobis.* Mely néktek ké-
szítettet, mint az Ország felől mondotta az igazaknak: hogy em-
lekezvén a' nagy irgalmaságról, mellyet ő vélek is örömeit köz-
lót volna, inkább busullyanak, és gyótródgyenek. Mert bizo-
nyos dolog hogy, *Deus mortem non facit, nec letatur in perditione*
Sap. 1. *vivorum.* *Impij autem manibus, & verbis accersierunt illam.* Isten a'
v. 13.16. halált nem szerzette, se nem vigad az élők veszedelmén. Az
istentelenek pedig kezekkel, és beszédekkel hitták azt.

Noha pedig a' Kristus sententiája, csak az örök tűzről em-
lekezik: mindazáltal az, egyéb számtalan kinokot is foglal ma-
gában. Innét mongya Szent Dávid: *Pluet super peccatores laqueos:*
Psal. 10. *ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* - A' bűnő-
v. 7. főkre törököt hint: tűz, és kénkö, és szélveszek fuvása, az ő po-
hárok része. A' kénkövön értsed az iszonyu bűzt, mely a' kár-
hozottaknak testiből gőzölög. Ez oly nagy, hogy, a' mint Sz.
Bonaventura írja, ha egy olyan test, itt a' föld színén volna, az
egész világot eldögleltetné. A' szélvészzen értsed az iszonyu hi-
deget, mely miat ugyan csikorgattyák fogokot. Mely rettene-
tes örök gyótrelmeket, hogy eltávoztassunk, hallyad mit mond

Kristus Urunk: *Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est, qua ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est, qua ducit ad vitam; & pauci sunt, qui inveniunt eam.* A' szoros kapun mennyetekbé: mert széles a' kapu, és tág az ut, mely a' veszedelemre viszen; és sokan vannak, kik azon bémennek. Mely szoros a' kapu, és keskeny az ut, mely az életre viszen; és kevesen vannak, kik azt megtalálják. Ha Isten megjelentené, hogy egy ora alatt, egyet a' menykő megút: nem minnyájan félnéneke, és rettegnének, a' kik jelenvolnának? De sokkal inkább ha azt mondaná, hogy nagyobb részét szörnyű halállal megöli. Im hallok Urunktól, hogy sokan mennek a' veszedelemre; kevesen az életre: miért nem ebredünk fel, és gondot magunkra jobban nem viselünk? Mi az oka, hogy sok Keresztyének, halván a' Sz. Írásból az Itélet napjának rettenetes voltát, azt a' félelmet, mely a' bölcséségnek kezdeti. *Initium sapientia timor Domini*, magokban nem érzik, és azzal mint erős szeggel, meg nem tartozkodnak a' vétkektől? Bizony félek rajta, hogy a' vagy nem hisznek az Írásnak, a' vagy soha nem elmélkednek valoban azokról, a' miket az Itélet napjáról hallanak. Azokáért kőveffük Dávidot, ki imígyen könyörgött az Ur Istennek: *Confige timore tuo carnes meas: a' judicijs enim tuis timui.* Szegezd által félelmeddel az én testemet: mert a' te itéletidről félttem. És Habakuk Profétát, ki azt mondotta: *Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem, ut videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.* Az én vigyázo helyemen állok, és megállapodom az erősségen, hogy meglássam mi mondatik nekem, és mit felellyek az engem feddőnek. Az ellenségnek eljövételéről való félelem, a' várasbéliéket felebreszti, hogy jó idején megszerezzeék, a' mi az ellenséget eltávoztathattya, és őket megoltalmazhattya. Azonképpen az Itiletről való félelem, senkit kétségbe nem ejt, hanem inkább reménséget nevel; minthogy arra int, hogy idején szerét tegyűk azoknak, mellyek megengesztelhetik a' Birót, hogy kegyelmes sententiát halljunk tőle: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum a' constitutione mundi.* Jöjjetekel én Atyámnak áldottai, birjátok a' Világ kezdetitől fogva néktek kézzittetett Országot. Amen.

Matt. 7.
v. 13.Psal. 110.
v. 10.Psal. 118.
v. 120.Haba. 2.
v. 1.Matt. 25.
v. 34.

AZ UTOLSO ITELETRŐL.

Megmutattatnak az Utolsó Itéletről való elmélkedésnek, és gondolkodásnak hasznai.

III. PREDIKATIO.

Vigilate itaq³, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quae futura sunt, & stare ante Filium hominis. Luc. 21. v. 36.

Vigyázzatok azért, minden időben imádkozván, hogy méltok legyetek mind ezeket eltávoztatni, a' melyek következendők, és az ember Fia előtt állani.

Oha az Utolsó Itéletkor, az Istennek igazsága fogtündöklenni: mindazáltal mikor megharagzik is, az irgalmasságról megemlekezik. *Cum iratus fueris, misericordiae recordaberis.* Innét is vagyon, hogy a' teremtetállatokat néminémüképpen gyászba öltözteti: és azzal mutattya, hogy kedvetlen a' bűntetésre: és ha az igazság engedné, azt örömeit elmulatná. Innét vagyon az is, hogy a' Biró, a' juhoknak, és a' gödölyéknek elválasztásában, mely az Itéletkor léssen, nem valami irgalmatlan

Haba. 3.
v. 2.

Matt. 25.
v. 32.

Isai. 1.
v. 24.

Jud. 1.
v. 14.

mészárosához hasonlittya magát; hanem kegyes Pásztorhoz, ki midőn valamely állatot a' mézárszékbe küld, ugyan megesik a' szive rajta. Azért mongya az Isten: *Heu, consolabor super hostibus meis; & vindicabor de inimicis meis.* Jaj, vigasztalást vészek az én ellenségimből; és boszutállok az én ellenségimen. Jajt mond, hogy bánattyát, és fájdalmát jelentse a' boszuállásban. Ez az oka annak is, hogy az Isten minden időben jelengette az embereknek az Itélet napját, hogy tudnillik ahoz, mentől jobban lehetne, készülnének. Elsőbben, Enok, a' mint Sz. Judás írja (ki Adámtól hetedik volt) profétálta, mondván: *Ecce venit Dominus in Sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes.* Imé eljő az Ur

lok

fok ezer Szentivel ítéletet tenni mindenek ellen. Azután csak nem mindenik Proféta szollot az Itéletről. Az Uly Testámentomban pedig ő maga Kríztus Urunk, nem csak annak jeleiről emlekezet az Évangeliomban; hanem modgyát is megíratta Sz. Mátéval, oly nyilván, hogy Cæsarius azt írja, hogy ha semmi egyéb Sz. Irás nem volna is a' Sz. Máté Evangeliománál, melyben az utolsó Itéletnek formájáról emlekezik: elég volna a' bűnöknek eltávoztatására, és az embereknek megzabolázására, hogy hivatalyokban hiven eljárának. Sőt az Apostoloknak is megparancsolta, hogy arról prédikállanának. Sz. Vincentiusról is olvastatik, ki Sz. Domokos Szerzetében jeles tanító volt; hogy Isten azt parancsolta néki, hogy az Itélet napját, és azonvaló kemény Izamadást, gyakorta elejekbe adná halgatoinak; mellyel fok feslet erkölcsű embereket Istenes életre hozot. Azokáért rövideden megmutatom, hogy az Utolsó Itéletről való elmélkedésnek, és gondolkodásnak fok hasznai vannak. Legyetek figyelmetesek.

Acto. 10.
v. 42.

Vigilate itaq, omni tempore orantes, &c.

Vigyázzatok azért minden időben, &c.

Két része vagyon az igazságnak: a' gonoszok eltávoztatása; és a' jonak megcselekedése. Mind a' kettőre igen alkalmas eszköz az Utolsó Itéletnek gyakor, és szorgalmatos elmélkedése: mivelhogy Kríztus Urunk azért jó az Itéletre, hogy mindenek megfizessen érdeme szerént: *Reddet unicuique secundum opera ejus.* Matt. 16. Megfizet kinekinek az ő cselekedeti szerént. *Procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem judicij.* Joan. 5. Előjönnek a' kik jokat cselekedtek, az életnek feltámadására: a' kik pedig gonoszokat cselekedtek, az itéletnek feltámadására. *Et ibunt hi in supplicium aeternum: justi autem in vitam aeternam.* Matt. 25. Es ezek az örök kinba mennek: az igazak pedig az örök életbe. Sz. Pál is ezt nyilván tanította, mondván: *Omnes nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisq, propria corpori, prout gessit sive bonum, sive malum.* 2. Cor. 5. Minnyájunknak meg kel jelennünk a' Kríztus Itélőszéke előtt, hogy elvegye kiki a' testnek tulajdonit, a' mint cselekedet vagy jot, vagy gonoszt. Azokáért bizonyos dolog, hogy a' jó cselekedetnek jutalma az örök

Matt. 16.
v. 27.

Joan. 5.
v. 29.

Matt. 25.
v. 46.

2. Cor. 5.
v. 10.

- Boldogság: a' gonoszoknak pedig az örök kárhozat. Ugy hogy a' ki több jót cselekedet, nagyobb dicsősége lesz, Sz. Pálnak ama mondása szerént: *Unusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem.* Kiki mind tulajdon jutalmát veszi, az ő munkája szerént. Es a' ki több gonoszt cselekedet, nagyobb gyötrelme lesz: ama mondás szerént: *Quantum glorificavit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & lacrum.* A' mennyire dicsőítette magát, és gyönyörűségekben volt, aannyi gyötrelmet adgyatok néki, és siralmat. Innét mongya Isaiás: *Dicite iusto, quoniam bene, quoniam fructum adinventioinum suarum comedit. Va impio in malum: retributio enim manuum ejus fiet ei.* Mongyátok az igaznak, hogy jól vagyon, mert az ő találmányinak gyümölcsét észli. Jaj az istentelennek a' gonoszért: mert az ő kezeinek fizetését veszi. Mellyeket valaki jól meggondol, és fontol, ősztoné vagyon a' jóravalo fel-ebredésre; zabolája a' gonosztól való meg-tartozásra.
- Dávid az elsőről imigyen emlekezik: *A judicijs tuis timui. Feci iudicium, & justitiam.* A' te itéletidről félttem. Itéletet, és igazságot cselekedtem. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in aeternum, propter retributionem.* Meghajtottam a' szívemet a' te igazságidnak megcselekedésére örökké, a' jutalomért. A' Másikról pedig, midőn az istentelenről azt mondotta volna: *Inquinatae sunt viae illius in omni tempore.* Megferteztettek az ő utai minden időben; mintha annak okát akarta volna adni, utánna vetette: *Anferuntur judicia tua a facie ejus.* Elvétetnek a' te itéletid az ő orczája elől. Méltán mondotta azért Sz. Basilius: Ha valami gonosza csalogattatol: jusson eszedbe ama rettenetes, és szenvedhetetlen itelite a' Krisztusnak, és azzal mint zabolával lelkedet megtartoztassad.

- Noha pedig mindenféle vétkeknek eltávoztatására; és minden jóságos cselekedeteknek gyakorlására hasznos az utolsó iteletnek emlekezete. Mindazáltal némellyeknek eltávoztatására, kiváltképpen való ereje lehet; és viszontag bizonyos jóságos cselekedeteknek gyakorlására: azért hogy azok leginkább előkelnek az Itélet napján. Első vétkek, a' Tobzodás, és Részezség: mely igen alkalmatlanná tévzi az embert a' számadásra; a' mint Urunk jelentette, mondván: *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra*

*vestra in crapula, & ebrietate, & cura hujus vite: & superveniat in vos
repentina dies illa.* Eőrizkedgyetek, hogy valamiképpen meg ne
nehzedgyenek a' ti sziveitek tobzodással, és részegséggel, és az
életnek gondgyaival: és reátok jőjön ama hirtelen nap. *Tam-* v. 35.
*quam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis
terra.* Mert mint a' tör jő mind azokra, kik az egész föld színén
ülnek. Senki hamaréb e' törbe nem akad, sem nehézben abból
ki nem menekedik, mint a' részegek, elvesztvén minden okosá-
gokat, mellyel megoltalmazhatnák magokat a' Biró előtt. Má-
lodik; a' Tisztátalanság: *Fornicatores enim, & adulteros judicabit Deus.* Hebr. 13.
Mért a' paráznákat, és a' házasságtörőket megitili az Isten. Har- v. 4.
madik; Felebarátunk ellenvaló vakmerő ítélet; a' mint Urunk
jelentette, mondván: *Nolite judicare, ut non judicemini. In quo e-* Matt. 7.
nim iudicio judicaveritis, judicabimini. & in qua mensura mensi fueritis v. 1.
remetietur vobis. Ne ítéllyetek, hogy ne ítélteftek: mert a' mely *Luc. 6.*
ítéllettel ítéltek, megíteltettek: és a' mely mértékkal mértek víz- v. 37.
szamérettetik néktek. Negyedik; a' Szentségekkel való méltat-
lan élés; midőn azokhoz készületlen járulunk. Azért mongya
Sz. Pál az Oltáriszentségről: *Qui manducat, & bibit indignè, judici-* 1. Cor. 11.
um sibi manducat, & bibit; non dijudicans corpus Domini. A' ki észik, v. 29.
és iszik méltatlanul: itéletet észik, és iszik magának, meg nem
választván az Ur testét. Es utánaveti: *Quòd si nosmetipsos dijudi-* v. 31.
caremus, non utiq; judicavimus. Hogy ha mi magunkot megitélnők,
nem íteltetnének meg ugyan.

A' jofzágos cselekedetekre is kőzönlégesen serkenget, és
ősztonéz az utolsó Ítéletről való gondolkodás: de főképpen Há-
rom félét kíván tőlünk, mellyeket őszve foglalván, dicfirt Rafaël
Angyal, mondván: *Bona est oratio cum jejuniò, & elemosyna magis* Tob. 12.
quam thesaurus auri recondere. Jo az imádság a' böjtöl, és az ala- v. 8.
mifna inkább hogysen az aranynak kincseit gyűjteni. Az imád-
ságról Urunk azt mondotta: *Vigilate itaq; omni tempore orantes, ut* Luc. 21.
digni habeamini fugere ista omnia, que futura sunt; & stare ante Filium v. 36.
hominis. Vigyázzatok azért, minden időben imádkozván, hogy
méltok legyetek mind ezeket eltávoztatni, a' mellyek kővetke-
zendők; és az ember Fia előtt állani. Joél Proféta midőn az I- Joél. 2.
télet napjáról azt mondotta volna: *Sol convertetur in tenebras, &* v. 31.

- luna in sanguinem; antequam veniat dies Domini magnus, & horribilus.*
 A' Nap setétséggé változik, és a' hold vérré; minekelőtte eljőjön az Urnak nagy, és rettenetes napja; utánnavetette: *Omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus erit.* Minden a' ki segítségül hiva az Ur nevét údvözül. A' bőjtnek hasznát abból megérthetni, hogy a' véle ellenkező tobzodás, igen ártalmas. Az alamisnának hasznát, Rafaél megjelentette, mondván: *Elemosyna à morte liberat, & ipsa est, que purgat peccata, & facit invenire misericordiam, & vitam aeternam.* Az alamisna megszabadít a' haláltól, és ő az, mely megtisztította a' bűnöket, és irgalmaságot, és örök életet találtatt. Azért mondotta Urunk is: *Beati misericordes; quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Boldogok az irgalmasok; mert ők irgalmaságot nyernek. A' minthogy: *Judicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam.* Irgalmaság nélkül való ítélete léfzen annak, a' ki irgalmaságot nem cselekedet. Ezt mind a' kettőt megmutattya az Utolsó Itéletnek formája: melyben Urunk, csak az irgalmasokat állattya jobkeze felől; áldottaknak mongya, és az Ország birodalmára hiva. Az irgalmatlanokat pedig, balkézre állattya, átkozottaknak nevezi, és az örök kínra veti. Holot azt kel meggondolni, hogy ha az örök tűzre vetetnek, a' kik a' magokébol irgalmaságot nem cselekesznek: mint léfzen azoknak dolgok, kik a' másét is torkon verve elvonják? Bizony Isaiás azt jelenti, hogy azok ellen kemény ítélet léfzen: *Dominus ad judicium veniet cum senibus populi sui, & principibus ejus: vos enim depasti estis vineam, & rapina pauperis in domo vestra.* Az Ur az ítéletre jó az ő népének véneivel, és annak fejedelmivel: mert ti megőttétek a' szőlőt, és a' szegények ragadománya a' ti házatokban. Látode mely nyilván szol a' nyuzofosztorol. Oh mely sokan vannak, kik élészik az ő alattokvalo szőlőit: kiknek a' szegénynek ragadománya vagyon házokban: mert hogy sok gyűteményeket megkiméllék, a' szegénységgel kimélletlen bának; ujab ujab adót találván, és reájok vetvén; semmit nem gondolván azzal, hogy kemény számat kellett arrol adniok.

Azt pedig felette igen csudálom, hogy a' kik igazán hiszik, hogy a' joknak örök jutalma, a' gonoszoknak pedig örök büntetése léfzen; fel nem ebrednek a' penitentia tartására; hanem napról napra

napra halasztyák megtéréseket; meg nem gondolván a' Bölcsinek ama mondását: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die Eccli. 5. in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. v. 8.* Ne késsél megtérni az Urhoz, és ne halogasd napról napra: mert hirtelen eljő az ő haragja, és a' boszuállásnak idején elveszt téged. Kiket nem ok nélkül mondhatunk hasonloknak az istentelen Boldisár Királyhoz; és félthettyük is őket, hogy szintén úgy ne járjanak, mint ő járt. Kiról azt olvassuk, hogy nagy *Dan. 5. lakodalmat szerzet; és megborosodván, előhozatta a' szent edényeket, mellyeket az Attya Nabukodonosor a' Jerusálemi Templomból elhozatot volt; és azokból ivot a' Király, s' az ő főemberei, és az ő feleségi, és ágyasi. Azon orában tetézének, mintegy író ember kezének ujai: és a' Király orczája elváltozék, és az ő gondolati háborgattyák vala őtet: és az ő veséinek erei el-lankadának, és az ő térdei egymáshoz verődnek vala. Ezek nagy rémülésnek jelei. De mi dolog, hogy a' Király, midőn sem az Irást meg nem olvashatta, sem annak magyarázattját nem tudhatta; hanem csak a' jeleket látta, oly igen megháborodot? Mikor pedig az irásnak rettenetes keserves magyarázattját Danieltől megértette, semmit olyat nem mond az Irás felőle? Hallyad mint magyarázta Daniel az Irást: *Hac est autem scriptura, quæ digesta est: MANE, THECEL, PHARES. Et hac est interpretatio sermonis, MANE: numeravit Deus Regnum tuum, & complevit illud. THECEL: appensus es in statera, & inventus es minus habens. PHARES: divisum est Regnum tuum, & datum est Medi, & Persis.* Ez pedig az Irás, a' mely feljegyeztetet: MANE, TEKEL, FARES. Es ez a' beszédnek magyarázattja: MANE: megszámlálta Isten a' te Országodot, és bétöltötte azt. TEKEL: megmértettél a' mérő serpenyőben, és heával találtattál. FARES: elosztatot a' te országod, és adatott a' Médusoknak, és Persáknak. Nem rettenetes magyarázat-e ez? Hogy pedig azt elhitte legyen a' Király, nem kétkem: mert mingyárt az ő parancsolattjából: *Indutus est Daniel v. 29. purpurâ, & circumdata est torques aurea collo ejus; & predicatum est de eo, quod haberet potestatem tertius in Regno suo.* Felöltöztetétek Daniel bársony ruhába, és arany láncz tétetétek a' nyaka környül; és meghirdettetétek felőle, hogy hatalmas volna mint harmadiknak az ő Orzá-*

ő Országában. Mi az oka tehát hogy sem meg nem tért, sem az Istent nem igyekezett megengesztelni? Gondolom, hogy elhittette magával, hogy a' dolog továbbra halad: avagy úgy elmerült volt a' testi gyönyörűségben, melyhez régtől fogva szokot volt, hogy a' jövődó dolgokrol, noha rettenetesek voltak, nemis gondolkodot. De valoban megfizetet balgatagságáért; mert, *Eâdem nocte interfectus est.* Azon éjjel megölettetet.

- Hasonlo dolgokat hallunk mi gyakorta a' Sz. Irásbul. A' mi az Elsőt illeti: *Breves dies hominû sunt, numerus mensium ejus apud te est: constituisti terminos ejus, qui prateriri non poterunt.* Rövidék az ember napjai, a' havainak száma nálad vagyon: elrendelted a' határit, mellyeket által nem hághatni. A' Másikrol: *Nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.* Nem tudod, hogy te nyomorult vagy, és nyavalyás, és szegény, és vak, és mezitelen. Noha mi nagyot vélünk magunk felől. A' Harmadikrol pedig: *Divisum est cor eorum, nunc interibunt.* Megosztot az ő szivek, ezennel elvesznek. Azokáért ne csallyukmeg magunkot, azt alitván, hogy továbbra halad dolgunk: avagy elragadtatván e' világi gyönyörűségekto, meg ne emlekezzünk a' következendó dolgokrol. Gondollyukmeg azt is, hogy a' mint Jeremiásnál olvassuk, az Ur Isten: *Effudit quasi ignem indignationem suam.* Kiöntötte mint a' tüzet az ő boszorkodását. Mert mint a' sebes patak, mentől tovább megrekesztetik, annál sebesben mégyen, ha a' töltést elszakasztya. Azonképpen az Istennek csapása, meltől tovább halad, annál keményben esik. Mellyet igen szépen ád előnkbe Sz. Agoston: Itt az Isten irgalmas, amot igaz. Mert hogy nem mingyarást boszutál a' bűnösökön, nem restlég, hanem tűrés, vagy várás. Azért igen félő, hogy a' menyivel tovább vár, hogy megjobbullyunk, annyival inkább megbüntet, ha meg nem akarunk jobbulni. Azokáért kérlek Atyámfiai, hogy gondollyukmeg minéműek leszünk az Itélet napján; midőn az örökkévalo Birónak számot adunk, a' lelkisméretinknek könyveiről. Mely jo intésnek ha engedünk, örömmel várhatyuk az igaz Birót, hogy bévigyen bennünket az ő örök örömébe. Mellyet engedgyen a' kegyes Atya Isten, áldot Sz. Fiának érdemiért. Amen.

A' P O K O L R O L.

Mely undok, és rut Tömleczet rendelt Isten a' Kárhó-
zottak kinezására; és mely kegyetlen Hohérok
vannak ottan.

I. PREDIKATIO.

*Congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, &
claudentur ibi in carcere. Isai. 24. v. 22.*

Egybegyűjtetnek egy kéve kötésben a' verembe, és ott
tömleczbe rekesztetnek.

Pogányoknál a' Pokol neveztetet; *Lethe*, Minden
jok feledésének: *Phlegeton*, A' gonoszban való égés-
nek: *Acheron*, Vigaságtalannak: *Cocytus*, Siralom-
nak: *Styx*, Fogyhatatlan gyűlölségnek. Mely ne-
vezetek, testi, lelki; külső, belső nyavalyák sokasá-
gát jelentik. A' Keresztyén Hitnek tanításá-
ból a' Poklon, oly Tömleczet értünk, melyben az Isten igazsága
érdemek szerént ostromozza az engedetlen lator szolgálót. Ezt
a' Sz. Irás nevezi, *Terribilis miseria*, Nyomoruság földének; égő ke- *Job. 10.*
menczének; Tömlecznek; Kénköves tónak, órdógók házának, *v. 22.*
Külső setétségnek. Ezekkel, és többszörnyű nevekkel, ismérteti
a' Sz. Lélek, hogy minden kívánatos jó nélkül vagyon a' Pokol.
Nincs ott az élő Isten színe látása, mely megboldogithatna; nincs
a' Mennyei Angyalok, és üdvözült Szentek nyájaskodása, mely
a' szomoruságot enyhitené; nincs a' Mennyei boldogság vigasá-
ga; nincs semmi azokban, a' mik ebben az árnyék világban gyö-
nyörűséget, és könnyebséget szoktak adni: hanem csak azzal
teli Pokol, a' mi kinezhető, és gyötörhető. Mert miképpen Isten
megismérteti Mennyei országban Irgalmasságának végtelenségét;
és boldogult szolgálóban semmi szomoruságot nem szenved: ugy
Igazságának nagyváltat mutattya a' kárhozottakban; és azoknak

Job. 10.
v. 20.

femmi vigasztalást nem enged. Erről szólott Sz. Job, mikor az Ur Istennek mondotta: *Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum. Antequam vadam, & non revertar ad terram tenebrosam, & opertam mortu caligine: terram miseria, & tenebrarum, ubi umbra mortu, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Vallyon az én napimnak kevéssége nem hamar végeződikeel? Bocsás-el azért engem, hogy sírassam egykevelé fájalmomot. Minekelötte elmegyek, és meg nem térek a' fetétléges, és halál homályával befedezett földre. A' nyomoruság, és fetétség földére, ahol a' halál árnyéka, és semmi rend, hanem örök iszonyuság lakik. Megmutatom azért rövideden, mely rut, és undok Tömleczet rendelt Isten, a' Kárhóztok kinzására: és mely kegyetlen Hóhérok vannak ottan. Legyetek figyelmetesek.

Congregabuntur in congregatione &c.

Egybegyűjtetnek egy kéve kötésbe &c.

Matt. 22.
v. 13.

Először azért: Mivel a' Szent Irás, Isten Tömleczenek nevezi a' Kárhóztok helyét, melyben kezek, és lábok kötözve tartatnak a' gonoszoknak. *Ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.* Megkötözvén kezeit, és lábait, vessétek ötet a' külső fetétségre: ott léfzen sírás, és fogak csikorgatása. Valami szörnyűség lehet egy igen rut, és kinos tömleczenben, mind Pokolban találhatik. Leggonoszabnak tartjuk a' tömleczet, ha igen mély, ha fetét, ha oly szoros, és rekkenő, hogy lélekezete, vagy szellője sem lehet, ha bűdös. Ezek Pokolban mérték nélkül találhatnak. Mert a' Szent Irás tanítása szerént; Pokol a' föld fenekén vagyon. Azért nevezi

Ephe. 4.
v. 9.

Szent Pál a' Poklot: *Inferiores partes terra.* Föld alfo részeinek. Moyses pedig azt írja, hogy a' kik Pokolba mentek, földel befedettek:

Num. 16.
v. 33.

Descenderunt viri in Infernum operti humo. Aláfzállának elevenen Pokolba földel befedtvén. Sok helyen alámenetelnek

Job. 21.
v. 13.

nevezi a' Szent Irás a' Pokolba vettetést: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad Inferna descendunt.* Jokban mulattják napjokot, és

Matt. 11.
v. 23.

egyszempillantásban alámennek Poklokra. Ha a' föld gyomrában vagyon a' Pokol: tehát oly fetétség vagyon ott, melynél nagyobb nem lehet. Mivel sem nap, sem hold, sem csillagok világosko-

gosko-

gосkodása oda nem hat. Sőt a' tűz is mely benne vagyon, noha éget, és füstölög, de nem világosít. Mert vagy a' temérdek bűdös kénkö fűsti elfed minden világosságot: vagy mint a' Babyloniai kemenczében, fényessége volt a' tűznek, de nem volt égető ereje: ugy a' Pokolbéli tűznek égetése megmarad, de világosítástól megfosztatik. Erre nézve Szent Jób nevezi a' Poklot: *Terram tenebrosam, & opertam mortu caligine.* Setétség, és halál homályával befedeztetet földnek. Kristus Urunk pedig: *Tenebras exteriores.* Külső setétségnek hija a' Kárhozottak lako helyét. Kinosá teszi a' Tömleczet, ha oly szoros, hogy egymáson kell heverni a' raboknak. Ez is Pokolban találatik. Mert abban a' Kárhozottak, mint a' téglák az égő kemenczében, ugy ólvsze rakatnak. Ezt jelenti Sz. Dávid, mondván: *Sicut oves in inferno positi.* Mint a' juhok Pokolba tétettek: nem tágason, mint mikor a' juhok a' pásiton elszélednek; hanem mint mikor a' mézárásoktól megölettetnek, és rakásba hányattatnak. Másut azt olvassuk, hogy a' gonoszak, *Congregabuntur in congregatione unius factis in lacum, & claudentur ibi in carcere.* Egybegyűjtetnek egy kőve kötésbe a' verembe, és ott tömleczebe rekesztetnek. Utolsó gonoszsága a' Tömlecznek, bűdösség. Benne vagyon Pokolban az ifzonyú bűdösség. Mert ha Isten Sodomára egyszer kénköves tüzet bocsátván, a' mái napig bűdösségét megtartya: mint léfzen a' Pokol állapotya, mellyet a' Szent Irás, *Torrentem sulphuris.* Kénkö pataknak, vagy, *Stagnum ignis, & sulphuris.* Tűzzel s' kénkövel égő tónak nevez? Es ezzel nem csak jelenti, hogy mint a' halak a' vízben, ugy környékezternek a' kénköves tüztől a' kárhozottak: hanem a' Pokol tömleczének bűdösségét is előnkbe adgya. Illyen palotát épitenek gonosz életekkel az Istentelenek, örök lakásokra. Vajha valoban meggondolnok ennek a' tömlecznek szörnyűségét, mely minden utálatos undoksággal, bűdös rut kénkövel, rettenetes setétséggel tellyes: melyben örök rabság, és kedves szabadság vesztés vagyon: melyben szabadulás reménlége nincsen: bezzeg szorgalmatosbak volnánk ennek elkerülésében, és gyakrabban könyörgenénk Sz. Jóbbal; hogy az irgalmas Isten várakozzék, mig bűneink siratásával engedjtelvén ő Sz. Felségét, elkerülhessük ezt a' setétséget, és nyomoruság földét.

Másodszor; Ha megtekintyűk lakosít ennek a' Tömlecznek, azt találjuk, hogy az Isten Hóhéri laknak benne. De nem egy féle hanem három féle Hóhéri. Első hóhér az ördög; mert ennek készítettet a' Pokol. Azért a' Kárhozottak az ördögökkel együtt laknak. Szent Isten! minémű rut tárfaság ez! Bár az ördög ne kinozná semmivel a' Kárhozottakat, csak az is elég kin volna, hogy az iszonyatos rut ördögökkel együtt kell lenni.

Matt. 25.
v. 41.
Virgilius

Híres kegyetlenek tartották a' régi Bölcsék Mezentiuust, azért, hogy a' mely embert szörnyű kinokkal akart ölni, egy holt testhez kötöztette; úgy hogy kezét kezével, száját szájával, szemét szemével illetté; mind addig míg a' holt test bűdös fenyedéke, és rothadásból nevelt férgei, az eleven testet megrothasztanak, megdöglelnék, és elfogyatnák. Semmi ez ahoz képest, hogy a' kárhozottak örökké ördögök között léfzenek. Némely emberek az ördögöt szörnyű ábrázatban látván, vagy meghóltak rémülésekben, vagy megbolondultak. Az Egyiptomiakról olvassuk: *Persona tristes illis apparentes, pavorem illis praestabant.* Szomorú ábrázatok jelenvén nekik, félelmet szereznek vala nekik. Ha természet szerint minnyájan rettegünk egy holt ember árnyékától, úgy hogy éjjeli sötétségben, koporsóhoz, és holt testhez rettegve megyünk: minémű nagy félelem, nagy iszonyodás, és szörnyű reszketés vagyon a' kárhozottakban, mikor a' sok ezer ördögök között forognak? Kik valamennél undokab, és rettentőbb ábrázatot gondolhatnak, azokat formállyák a' Pokol fűstiből, és iszonyu állatok képében, fogokat agyargatván, rettenetes tekintetekkel ijegetik a' gonoszokat, és a' mint Sz. Jób mongya: *Veniunt super eos horribiles.* Ugyan reájok rohannak a' szörnyűléges rut ördögök. Ezt pedig nem egy, két nap; nem egy, két ördög; hanem szünetlen, mind örökké, számtalan ördögök cselekezik.

II. Az ördögökön kívül, kárhozot emberek vannak Pokolban, kiket a' Sz. Irás ördög angyalinak, vagy szolgainak nevez. Ezek sem egyebek Hóhéroknál. Senki nem talál csak egyet is, a' ki neki jot kívánnyon, vagy rajta szánakodgyék: és kinnyát enyhítse. Egyéb nyájas szavát egymásnak nem hallják, hanem káromlást, átkozódást, szickot, orditást, fogcsikorgatást. Egyéb kedveskedés közöttök nincsen, hanem rágás, harapás, körmökkel,

Sapi. 17.
v. 4. 9.
14.
Job. 20.
v. 25.

kel, és fogokkal egymás szaggatás. Az Apa átkozza gyermeket; az Anya mardossá szülöttét: Felesége póki, szidalmazza Férjét. Es noha minnyájan a' Kárhozottak gyűlölik, átkozzák, pókik, és mint a' dühös ebek mardossák egymást. De főképpen a' kik valamely bűnben társok voltak: a' kik fertelmesül szerették egymást: a' kik egymás veszedelmére okot adtak, azok legnagyobb dühösséggel átkozodnak. Es valamint egyik úszóg gerjeszti, és neveli tűzét a' más úszógnak, ugy ezek a' Pokol úszógi egymás kinnyát öregbitik. Mert valamenyi kárhozot ember vagon Pokolban, annyi hóhéra vagon mindennek. Jól tudta ezt a' kárhozot gazdag: azért nem valami szent indulatból, hanem maga könnyebségéért kívánta, hogy az ő atyafiai Pokolba ne mennének: *Habeo quinque fratres, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.* Eőt atyámia vagon, ne jöjjenek ók is e' kinok helyére. Mivel bizonyoson értette, hogy az ő kinnya öregbedik Atyafiai jelenlétével, kiket ő is gonosz példájával fegitet a' Pokol kinnyára.

III. Noha mind az ördögök, mind a' kárhozot gonoszak együt létele, lőt hóhérsága szörnyűleges. De nehezebb, és kínosb gyótróje a' kárhozot embernek önnönmaga. E' földön is: *Inordinatus animus sibi ipsi pana est.* A' rendetlen lélek ő magának büntetője. De a' mint az Egyiptusbéliekről mongya a' Sz. Irás: *Ipsi sibi erant graviores tenebris.* Eők magoknak nehezebbek valának a' sötétségnél: ugy a' kárhozottak legnagyobb kínzói magoknak. Mert meggondolván mely nagy dicsőséget vesztettek, Menyországbol kirekedvén: mely kicsin, és mulando dologért estek ily szörnyű kárhozatba: nem ugy orditnak mint Esau, mikor egy tál lencsén eladá gondolatlanul Ellőszülöttségét; hanem mennél nagyobb joktól fosztattak, és nagyobb kinokba estek, annál iszonyub kiáltással, fohászzkodással, sírással keseregnek. Es a' mint Sz. Dávid szol: *Peccator videbit, & irascetur: dentibus suis fremet, & tabescet.* A' bűnös megláttya, és haragszik: fogaival agyarkodik, és megeped. *Fletu, & stridore dentium,* sírással, és fogak csikorgatással megepednek: késő, és haszontalan penitentiát tartanak, és lelkek szorongatása miat ohajtván, így kiáltnak: *Ergo erravimus a via veritatis, & justitia lumen non luxit nobis.* Tehát eltévelyedtünk

- az igazság utáról, és az igazság világossága nem fényt nekünk.
- v. 7. *Lapsati sumus in via iniquitatis, & perditionis: viam autem Domini ignoravimus.* Elfáradtunk a' hamisságnak, és veszedelemnek uttyán:
- v. 8. az Urnak uttyát pedig nem tudtuk. *Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jaclantia quid contulit nobis? Transferunt omnia illa tamquam umbra.* Mit használt nekünk a' kevélység? vagy a' gazdagságokkal való kérkedékenység mit hozot nekünk? Elmultak mind azok mint az árnyék. Efféle keserves gondolkodásokból származot szívszorongatásokat, a' Szent Lélek, halhatatlan féregnek nevez: *Vermis eorum non morietur.* Az ő férgek meg nem hal, mely szünetlen mardossa a' gonoszokat. *Dabit ignem & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usq; in sempiternum.*
- Isai. 66.* Tűzet ád, és férgemet az ő testekben, hogy égetteessenek, és érezék mind örökké. Ezekből iszonyu rettegés, szomoruság, unakozás, harag, dühösség, kétségbeesés származik: mellyek annyira elfogják minden elméjét, és gondolkodását a' kárhozot embernek, hogy soha olyat nem gondolhat, a' mi könnyebségére volna: hanem örökké csak a' maga romlását forgattya gondolattában; és megdühödvén efféle gondolatokban, nem csak magát átkozza, tépi, szaggattya; hanem Istent is iszonyu káromkodásokkal szidalmazza. *Blasphemaverunt Deum Celi pro doloribus, & vulneribus suis.* Káromlák a' Menynek Istent, az ő fájdalmok, és sebek miat. Mind ezektől az iszonyu gonoszoktól mentsen meg minnyájunkot az irgalmas Atya Isten áldot Szent Fiának drága érdemiért. Amen.
- Apoec. 16.* v. 11.

A' POKOLROL.

A' Pokol kinnyának szörnyűsége megmagyaráztatik.

II. PREDIKATIO.

Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis. Isai. 33. v. 14
 Ki lakhatik közületek az emésztő tűzzel? ki lakik közületek az örök hévségekkel?

A' régi

Régi Pogány Bölcelek fok képpen ábrázták a' Pokolnak ifzonyu gyötrelmit: Némellyek háromfejű *Cerberust*, dühöt ebet irtak ott lenni, mely mardossa, és rágja az emberek csontyait. Némellyek, *Titiust* leirták, kinek szinét éh sasok szűnetlen mardofsák. Egyebek említik ama kigyó haju *Furiakot*, kik mindeneket szaggatnak; vagy *Tantalust*, kinek orra előtt folyván a' viz, halálos szomjuságát nem enyhíti: mert mihent száját reá táttya, mingyárt elmégyen előtte. De a' Szent Irás világosban szol a' dologrol: azt mongya hogy tűzben léznek a' kárhozottak. Mikor Kristus Urunk utolsó sententiát ad a' gonoszokra, azt mongya: *Mittent eos in caminum ignis.* Tűzes kemenczébe vetik őket. *Discedite à me maledicti in ignem eternum.* Mennyetekel rólem átkozottak az örök tűzre. *Omniis arbor, quae non facit fructum bonum excindetur, & in ignem mittetur.* Minden fa a' mely nem hoz jó gyümölcsöt, kivágattatik, és a' tűzbe vetetik. Szent János pedig azt írja: *Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris, ubi & bestia, & Pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte in saecula saeculorum.* Az ördög, a' ki elhitesi vala őket, a' tűznek, és kénkönek tavába vetteték, a' hol a' fenevad is, s' a' hamis Proféta is gyötrettetnek éjjel, és nappal mind örökkön örökké. En azért a' Pokol kinnyának szörnyűségét magyarázván, rövideden szollok. Figyelmetesen halgassátok, hogy eszetekbe vehessétek.

Qui poterit habitare de vobis &c.

Ki lakhatik közületek &c.

A' Pokol ifzonyatos szörnyűségét kimutatattya, a' bennevalo kinok sullyofsága. Mert a' Pokol, *Locus tormentorum.* Kinok helye: melyben *Cruciantur in flamma,* Gyötrettetnek a' lángban a' gonoszok. Miképpen azért az Igazaknak oly örömet, és dicsőséget készítet Isten, mellyet elme meg nem gondolhat. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quae preparavit Deus ijs, qui diligunt eum.* Szem nem látta, fül nem hallotta, se ember szivébe fel nem mentenek, a' miket Isten azoknak készítet, a' kik őtet szeretik. Ugy a' Kárhozottaknak oly kinokot rendelt, mellyeket emberi nyelv ki nem magyarázhat. Mert ha
itt is

itt is az Irgalmasságnak helyén, ennyi fok kemény csapásokkal, sőt halállal bünteti Isten az Adám bűnét, még az Igazakban is: könnyű meggondolni, mint ostromozza az Igazság szolgáltatók helyén a' kárhozottak tulajdon gonofzságit. Első, és leg rettene-
tesb büntetése a' Kárhozottaknak: *Pena damni*. Kárvallásnak büntetése, az az, hogy Isten színe látásától, Mennyei dicsőségtől, örök Boldogságtól megfosztatnak: minden lelki jószágoktól, és áldomásoktól megűressednek: minden átokkal, és gonofzságokkal tellyesek lesznek. Soha semmi áitatos indulatokkal, semmi reménséggel, és Istenben való bizodalommal: semmi vigasztalások könnyebbitésével nem enyhittetik nyavalyájok, hanem lelki vak-ság, dühös harag, Isten káromlás, kétlégbeelés minden dolgok. Aranyzáju Sz. János azt írja: *Amisio Regni Caelorum, major pena est, quam cruciatus flammaram. Gloria amisio, multo amarior supplicium est, quam Gehenna*. Menyországának elvesztése, nagyob büntetés, hogysen a' tűzes lángok gyótreleme. A' Dicsőség elvesztése, fokkal keservesb kinzás, hogysen a' Gehenna.

Második kinnya a' kárhozottaknak: *Pena sensus*. Az Erzé-
kenség büntetése: a' testnek, és léleknek iszonyu gyótreleme. Lát-
tátoke mint égetik, és olvasztyák az érzeket, mikor a' nagy se-
bes tűzben, a' kemény kövek is folynak? Azt mongya a' Sz.
Ezech. 22. Irás, hogy ekképpen leszzen dolgok a' Kárhozottaknak: *Ut con-*
v. 22. *flatur argentum in medio fornacis, sic erit in medio ejus*. A' mint egy-
beolvasztatik az ezüst a' kemenczének közepette, ugy lesztek
annak közepette. Es noha magán is a' tűz, szörnnyű kinokot sze-
rez az ember testében: de hogy a' Kárhozottak gyótrelemének sul-
Job. 24. lya világosban ismértetnék, azt mongya a' Sz. Irás: *Ad nimium*
v. 19. *calorem transiunt ab aquis nivium*. A' selettébvaló melegre által-
mennek a' havas vizekről. Hó vizek hidegségéből szörnnyű me-
legségre vitetnek; hogy ezzel a' változással, keservesben kinlod-
gyanak. Mert próbálva tudgyuk, hogy ha hirtelen fagyos ke-
zünket forroba mártjuk: vagy meleg testünkre jeges vizet ón-
tózunk, nehezebben esik ez a' változás, hogysen ha egy álla-
potban maradnánk. Noha pedig a' Pokol tűzében nem min-
Dent. 25. nyáján egyaránt kinoztatnak; hanem, *Pro mensura peccati erit &*
v. 2. *plagarum modus*. A' véteknek mértéke szerént leszzen a' vereség-
nek

nek modgya is. Es a' mint Isaiás írja; *In pondere, & mensura, font-ra, és mértékre veti lsten az Igazság ízolgáltatást.* Másut pedig azt parancsolja az Ur lsten: *Quantum glorificavit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.* A' menyire dicsőítette magát, és gyönyörúségekben volt, annyi gyötrelmet adgyatok néki, és síralmat. Mindazáltal együlegyig a' Kárhozottak olyanok, mint egy nagy keferű tenger, melybe mindenfelől a' kinok foka-sága temérdek habokkal toldul. Mert a' Pokolbéli tűz, mivel az lsten hetalmának, és igazságának eszköze a' gonoszok kinzásában, mind külső, és belső részeit a' Kárhozot embernek, oly szörnyű égetéssel gyótri, melynél nagyobbat nem gondolhatni.

Ennekfelette: *Per qua peccat quis, per hac & torquetur.* A' mellyek által ki vétkezik, azok által kinzattatik is. Ha ama kárhozot gazdag nyelve, jo lakásokban gyönyörködöt e' földön, iszonyu szomjusággal kinoztatik Pokolban. Sőt a' mint Szent Dávid mongya: *Pluet super peccatores laqueos ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* A' bűnösökre törököt hint: tűz, és kénkö, és szélveszek fuvása az ő pohárok része. Ha a' testét drága ruhákban czifráztatta; tűzbe óltóztatik. Ha irgalmatlan volt, egy morfa kenyeret nem nyujtot a' szűkölködőnek, néki sem adnak egy csep vizet. Mivel azért e' világon, az érzékenségek fő eszközők a' gonolzságra, azok is külön magánvalo kinokkal gyóttrettetnek Pokolban. A' szem sírással, Pokol fűstinek csipá-sításával szűnetlen tellyes: és a' mint a' Bölcs jelenti az Egyipto-miak példájával, szörnyű állatok ábrázatit láttják: *Novi generis irā plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut summi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes: quarum non solum lasura poterat illos exterminare; sed & aspectus per timorem occidere.* Ha-raggal tellyes isméretlen, és szokatlan fenevadakat, vagy tűzes párával lehellőköt, vagy szagos fűstöt szerzőköt, vagy a' szemek-ből rettenetes szikrákot bocsátotok: mellyeknek nem csak lérté-fek kivészthette volna őket; de a' tekintetek is megölhette volna félelemmel. Soha pedig el nem fordithattyák szemeket efféle látások előtt. A' fül egyéb musikát nem halhat rettenetes sírá-nál, és iszonyu fogak csikorgatásánál. Az illatozás teli léfzen nem csak kénköves bűdösséggel: hanem a' kárhozottak teste per-

Isai. 28.

v. 17.

Apoc. 18

v. 7.

Sapi. 11.

v. 17.

Psal. 10.

v. 7.

Sapi. 11.

v. 19.

- feléséből, és bűdös izzadásból származot utálatos szagokkal. A' költségnek gyötrelme: *Cibabo eos absinthio, & potabo eos felle.* Eü. rómme étetem őket, és epével itatom őket. *Fel draconum vinum eorum; & venenum aspidum insanabile.* Sárkányok epéje az ő borok; és az áspifok gyógyithatatlan mérge. *Ignis, & sulphur par calicis eorum.* Tűz, és kénkö az ő poharak része. *Panis eorum fel aspidum.* A' kenyerek áspifok epéje. Mellyek felháborittyák, és ilzonyu fájdalmakkal okádálra erőltetik a' gyomrot: és a' rettenetes éhségben, szomjuságban, senki csak egy csep vizet sem nyujthat. Az illetés, mivel az egész testen terjed, annak is kinya minden részekre ofzol, minden tagokat elfog: ugy hogy tetétől fogva talpig fájdalmakkal teli lézzen az egész test. Fő fájás, szem fájás, fog fájás, szű fogás, kolika, kőszvény, áréna, és egyéb mindea féle kinok lézzenek a' kárhozot emberen: és a' mint Sz. Job mongya: *Omnis dolor irruet super eum.* Minden fájdalom reá rohan. Ha azért ezeknek a' nyavalyáknak csak egyik is oly keservefen gyöttri az embereket; mentől nagyobb nyavalya, mikor mind együt lézzenek a' kinok tengerében? Oh átkozot gyönyörűség, mellyet ily nagy kinokkal fizetnek! Oh temérdek vakaság! Oh oktalan gondolatlanság! hogy egy kis világi jócskaért egy oráigvalo alkalmatosságért: ezért a' szempillantásig tartó életünkért, ily nagy kinokot keressünk! Meg nem gondolván Edes Idvözítőknek ama mondását: *Quid prodest homini si mundum universum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur?* Mit használ embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkének pedig kárát vallja? Mit használ akárkinek, bár a' szélyes világnak minden birodalmát, dicsőségét, gazdagságát, örömet, gyönyörűségét elnyeri is, ha egy órában, ilyen végetlen tűzre, és perselelésre vettetik? Melyhez képest, embernek élete, ha tiz ezer éltendő volna is, olyan mint egy szempillantás.

- Ha az egész emberi nemzet közül, csak egynek kellene erre a' kinra vettetni: méltó volna minnyájunknak reszketve örizkednünk, hogy ez a' veszedelmes sors reánk ne esnék. Most pedig tudgyuk a' Kristus szavaiból, hogy a' kárhozottak sokaságához képest, kevesen üdvözűnek: *Lata porta, & spatiosa via est que ducit ad perditionem; & multi sunt, qui intrant per eam. Quam angusta*

angusta porta, & arcta via est, qua ducit ad vitam; & pauci sunt, qui inveniunt eam. Szélyes a' kapu, és tág az ut, mely a' vezedelemre viszen; és fokban vannak, kik azon bémennek. Mely szoros a' kapu, és keskeny az ut, mely az életre viszen; és kevesen vannak, kik azt megtalállyák. Mi ezt tudgyuk, és mintha semmi vezedelemtől nem kellene félnünk, csak jáczodozva mulattjuk életünket, csak ritkán gondolkodunk az örök vezélyről. Ebredgyünkfel azért, és hallyuk mit kérd tőlünk Isaiás Proféta: *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Kí lakhatik kőzúletek az emészto tűzzel? kí lakik kőzúletek az örök hévségekkel? Bizike magához valaki kőzúletek, hogy elszenvedheti az örök égetést? Ha fejünk, vagy fogunk; ha vesénk, vagy bélünk fájása; ha kolika, aréna, vagy kőszvény, egy éjjel gyötör; esztendőnek látzik az étfzaka: holnapnak az ora: noha vetet ágyban fekszőnk: noha joakaraink jelenlétével vigasztaltatunk: noha reménységünk legyen a' gyógyuláshoz: noha ezek a' kinok csak játékok a' Pokol kinnyaihoz képest: noha ha egyéb vigasztalásunk nem volna is a' Világ nyavalyái kőzöt; tudgyuk hogy a' betegség, *Si longus levis est, si gravis ille brevis.* Ha hoszszu kőnyű, ha nehéz rövid az; fokot nem tart. Tehát mint maradhatunk az örök tűzben, ahol semmi kőnyeség, semmi tágitás, semmi pihenés, semmi reménység nincsen szabadulásunkban?

Hallyad mit mond Sz. János Titkos látásában az istentelenekről: *Descendit ignis à Deo de Cælo, & devoravit eos; & Diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris, ubi & bestia, & pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte in sacula seculorum.* Es az Istentől Menyből tűz szálla alá, és megemészte őket; és az őrdög a' kí elhiteti vala őket, a' tűznek, és kénkőnek tavába vetterék, a' hol a' fenevad is, s' a' hamis proféta is gyötrettetnek éjjel, és nappal mind örökkön örökké. A' Fenevadon értetnek a' Pogányok; a' Hamis profétán az Eretnekek. Mind a' Pogányok pedig, s' mind az Eretnekek az őrdög angyali: kikkel együt gyötrettetnek a' Kárhozottak az örök tűzben. Kiknek ama rettenetes sententiát mongya az Igaz Biró Itélet napján: *Discedite à me maledicti in ignem eternum, qui paratus est Diabolo, & angelis ejus.*

Marc. 9.
à versu 42.

Mennyeteket tőlem átkozottak az örök tűzre, mely az ördögnek készítettet, és az ő angyalinak. Sz. Márk Evangéliomának egy néhány versfeskéjében sokszor nevezi Kristus Urunk ezt a' kárhozottak kinnyát tűznek: *Ire in gehennam, in ignem inextinguibilem: ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* A' gehennába menni, a' megoltathatlan tűzbe: a' hol az ő férgek meg nem hal, és az ő tűzök meg nem oltatik.

Keresztyén ember; mikor a' test, és a' Világ kifért, nyujcsd egy ujjodot a' tűzbe: lássad meddig álhatod a' fájdalmát: és szolyigy magadnak: Pokolban nem egy tagocska, hanem az egész test: nem egy oráig, hanem örökké: nem ilyen gyenge tűzben, hanem rettenetesb lángban lészén. Ha azt eltűrheted, kedved szerént járj: de ha elégtelennek találod magadot ily nagy szenvedésre: ne bolonduly ugy meg, hogy egynéhány pénzért, egy kis gyönyörűségért, örök siralmat, véghetetlen, és másolhatatlan vezélyt szerez magadnak. *Maxima insania est, in brevi vita, nunquam finiendos comparare dolores.* Igen nagy esztelenség, e' rövid életben véghetetlen fájdalmakat ízerezni, ugy mond Sz. Hieronimus. Kerefs egy oly embert, ki leginkább elmerült e' világi dolgokban; és vidd egy nagy égő kemencze elejébe: kérdgyed tőlle: Hány esztendeig valo gyönyörűségért: menyi somma pénzért, akar egy nap, lőt egy oráig, ebben a' kemenczében égni? Azt feleli, hogy az egész világért sem ugranék abba a' tűzbe. Minémű nagy vakság tehát, hogy a' Pokol tűzére vakmerőül rohanunk, akármi kevés világi joért, és gyönyörűségért. Keresztyének, most egynéhány könyhullatással elolthattjuk a' Pokol tűzét, ha igaz pœnitentiát tartunk. De ha elhalasztyuk, nem lészén azután P mod abban. Azt mongya Sz. Gergely: *Penitentiam agere est, per errata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Quid enim prodest, si peccata quis luxuria defleat, & tamen adhuc avaritia aslibus anhelat?* A' pœnitentiátartás nem egyéb, hanem a' gonosz cselekedeteket megsíratni, és síratásra valokot nem cselekedni. Mert mit használ, ha ki a' bujaság vétkeit megsírattya, és mindazáltal a' fősvénységnek tűzétől gyaladoz? Hallyad mit mond Sz. Agoston: *Unusquisq; peccando animam suam Diabolo vendit, acceptâ tamquam pretio, dulcedine temporalis voluptatis.* Kiki vétkezvén
lelkét

lelkét órdógnak adgya, mintegy jutalmat vévén, a' kevés ideig tartó gyönyörűségnek édességét. Fejezzúkbé Sz. János Apostollal: *Nolite diligere mundum, neq; ea, que in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo: quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vite.* Ne szerezsetek e' világot, se azokat a' mik e' világban vannak. Ha ki szereti e' világot, nincs abban az Atyának szeretete: mert valami e' világban vagyon, a' test kívánsága, és a' szemek kívánsága, és az élet kevélysége. *Mundus transit, & concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in aeternum.* E' világ elmúlik, és az ő kívánsága. A' ki pedig az Isten akarattját cselekezi örökké megmarad. Amen.

1. Joan. 2.
v. 15.

1. Joan. 2.
v. 17.

A' P O K O L R O L.

A' Pokol kinnyainak örökkévalo végetlensége megmutattatik.

III. PREDIKATIO.

Ignem succendisti in furore meo, usq; in aeternum ardebit.
Jere. 17. v. 4.

Meggyújtottad a' tüzet az én haragomban, mind örökké ég.

Z emberi fogyatkozást mutattya, mind az, hogy mástól könyörületességet kívánunk; mi pedig felebarátunkot kiméltelen, és irgalmatlan szorongattjuk: mind az, hogy noha Istennek számadó szolgálai vagyunk; és valamiket reánk bizot, utolsó fillyérig mindenekről el kell igazitanunk számadásunkot: de azért szinte úgy tékozunk, úgy rakjuk egymásra az adótságokat, mintha senki fel nem jedzené kártékonyágunkot: mintha a' mit rovásra vásárlunk, soha meg nem kellene fizetnünk. Es így annyival maradunk adófok, hogy ma-

- gunk, és mindenünk sem elég a' fizetésre. Az Istennek Atyái kegyességét, és irgalmassága tengerét ismérteti. Először, hogy
- Psal. 48.* mikor a' gonosz szolga, *Non dabit Deo placationem: & pretium redemptionis animæ suæ.* Nem adgyameg Istennek az ő váltságát: és az ő lelke váltságának árát: nem azt cselekedte Isten, a' mit az
- Matt. 18.* ados szolga kért, hanem sokkal nagyobbbat: hanem, *Omne debitum dimisit.* Minden adóságát megengedte, ingyen, és maga jovoltából. Másodszor: hogy Istennek hozzánk való nagy irgalmassága, oly gondot visel mi reánk, hogy a' maga bántásit egy kéreésre megengedvén; felebarátunk ellen való vétkeinket büntetés nélkül nem hadgya: hanem, *Judicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam.* Irgalmasság nélkül való ítélete leszen annak, a' ki irgalmasságot nem cselekedet. Sok és foganatos szép tanúságok vannak a' Keresztyén tudományok tárházában, mellyek elvonják akaratumot minden féle bűnöktől: és a' tökéletes jámborságok gyakorlására esztenezik. De nem tudom, ha annál hathatosb lehet, mellyet sok helyen a' Szent Írásban előnkbe ad; tudnillik, hogy Isten, a' bűnököc, örök kárhozat kinnyaival ostorozza. Annakokáért rövideden megmutatom a' Pokol kinnyainak örökkévaló végetlenségét. Legyetek figyelmetesek.

Ignem succendisti in furore meo, &c.

Meggyújtottad a' tüzet az én haragomban, &c.

- 2. Thes. 1.* Legrettenetesb sallya a' Pokolnak az, hogy, *Qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi penas dabunt in interitu æternas.* A' kik nem engednek a' mi Urunk Jézus Kristus Evangeliomának, az elveszésben örök büntetéssel büntetődnek, ugy mond Sz. Pál.
- Judit. 16.* Azokáért az Ur Isten: *Dabit ignem, & vermes in carnem eorum, ut urantur, & sentiant in sempiternum.* Tüzet ad, és férgemet az ő testeiben, hogy égetteffenek, és érezzék mind örökké. A' tűz örökké égeti, de el nem égeti: perfeldi, de meg nem emészti: a' férgek örökké rágják, de el nem fogyatják a' kárhozottak testét. Az iszonyu Pokolbéli rettenetes kinok tűrhetők volnának, ha valamikor végek lenne, és szabadulás reménségével lágyulnának: de leginkáb sullyosittya, és halálos szomorúsággal keseríti a' szörnyű kinokot, hogy soha ezektől szabadulás nem lehet. Méltánis büntetődik végetlen kinokkal a' halálos vétkek: Eggyért; mert az
- ó go-

ő gonofzsága Isten ellen lévén, végetlen. A' véteknek nagyvolta nevelkedik annak méltóságából, a' kit megbántunk. Azért a' Királyt arczul csapni, mérték nélkül gonofzab, hogysem egy béres legént pofázni. Tehát a' ki Isten ellen vétkezik, határozatlan gonofzságba esik. Máfért; mert a' mely vétekben meghal ember, örökké abban marad: mivel Pokolban nincs helye a' bocsánatnak. Minthogy azért az adofság le nem szál, sem kiffbedik; méltó hogy a' vétkes ember mind addig kinlodgyék, mig benne marad a' gonofzság. *Laborabit in aeternum, & vivet adhuc in finem.* Eörökké munkálkodik, és mégis végigél. A' ki pénzt vótfel intereffere, noha minden efszendőben fizet; de mindenkor fen marad derék adofsága. A' ki valamely fának, vagy fűnek gyókerét földben hadgya, noha gyakran metéli jövését; de vizfont ujab ágat bocsát: mivel a' gyóker erejében marad. Ugy a' Kárhozottak kinnya, soha le nem szálhat, mig ennek gyókere, és derék sommája, tudnillik a' bűn fen marad.

Psal. 48.
v. 9.

Eörökkévalo lészzen azért a' kárhozot ember, ugy hogy sem magától, sem mástól meg nem ólethetik. Mert noha itt e' világon a' halál minden retteneteffégnél szórnyeb, és azt az emberek tellyes tehetségekkal kerúlik: de a' Pokol kinnyának nagyvoltagehoz képeft édes, és kívánatos a' kárhozottaknál a' halál. Azért mongya a' Sz. Irás: *Quarent mortem, & non invenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.* Keresik a' halált, és azt nem talállyákmeg: és kívánnak meghalni, és elfut a' halál tőlök. A' tűz mególi, és emészti a' testet természet szerént: de a' mely Isten a' Babyloniai kemenezében megtartotta szolgait; a' Pokol tűzében is hatalmas erejével kinra tartya rabjait. Ha sok helyen a' hegyek örökké égnek, és el nem fogynak: ha a' régi Pogányok holt testét oly lepedőben égették, mely a' tűztől meg nem emészttetet: kónyú az Isteni hatalmaságnak az emberek testét tűzben megtartani; noha nem életre, hanem örök halálra tartatik: mert a' Sz. Irás második halálnak nevezi a' Pokol kinnyát, melyben a' halál halhataatlan, és szűnetlen. *Timidis, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatriis, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure: quod est mors secunda.* A' félékenyeknek, és hitleneknek,

Apoc. 9.
v. 6.

Apoc. 21
v. 8.

nek, és átkozottaknak, és gyilkosoknak, és paráznáknak, és varáslokknak, és bálványozóknak, és minden hazugoknak, az ő részek a' tűzzel s' kénkövel égő toban lészzen: mely a' második halál.

Eörökkévaló a' tűz is, mellyel kinoztatnak a' kárhozottak:

- Isai. 66.* *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Az ő férgek meg nem hal, és az ő tűzök meg nem oltatik. *Ire in gehennam, in ignem inextinguibilem: ubi vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* A' gehennába menni, a' megolthatatlan tűzbe; ahol az ő férgek meg nem hall, és a' tűzök meg nem oltatik.
- Leve. 17.* *Ignem succendisti in furore meo, usq; in aeternum ardebit.* Meggyújtottad a' tűzet az én haragomban, mind örökké ég. *Nocte, & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus ejus.* Se éjjel, se nappal el nem oltatik, örökké felmegyen annak füstje. *Non extinguetur flamma succensionis.* Meg nem oltatik a' gyuladásnak lángja. Végetlen a' Pokolban való kinlodás: mivel senki Pokolból Menyországba nem mehet. Mert az istentelenek, *Ibunt in supplicium aeternum.* Az örök kinba mennek. *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunq; loco ceciderit, ibi erit.* Ha a' fa Délre esik, vagy északra, valamely helyre esik, ott marad. Minden ember halála után, *Ibit in domum aeternitatis suae.* Elmegyen az ő örökké való házába.

Nincs emberi elme, mely megfoghassa; nincsenek szok, mellyekkel kimondhassuk, mit tészzen az, hogy örökké kinoztatnak Pokolban a' gonoszok: és valamig Isten Isten lészzen, addig kiáltják a' Gazdaggal: *Crucior in hac flamma.* Gyötrettetem e' lángban. Azokáért mikor Moyses az örökkévalóságot akarja magyarázni azt mongya: *In aeternum, & ultra.* Eörökké, és tovább, tudnillik, hogy az örökkévalóság tovább terjed annál, a' mit mi gondolhatunk: mert akármely hosszú idő forgását gondollyuk, nem hogy az örökkévalóságot elérnők; de csak eleje, és kezdete vagyon ott az örökkévalóságnak. Sz. Dávid azt írja, hogy ezer esztendő az Isten szemei előtt, *Tamquam dies hesternus, qua praeteriit.* Mint a' tegnapi nap mely elmúlt. Az Irástudo Doctörök különböző hasonlatosságokkal ismértetik az örökkévalóságnak szörnyűségét. Némeltyek azt mongyák, hogy ha a' föld, és Eg között föveny hegygel megtöltenék, és minden ezer esztendőben, csak

egy fővenyeske vitetnékel abból más helyre: ezerfzer, és ezerni ezerfzer, mind máshová hordatnék a' nagy hegy: és még sem volna vége a' kárhozottak kinnyának; sőt akkor kezdetnék az örökkévalóság: mert, *Finitis ad infinitum nulla proportio.* A' végezet dolognak a' véghetetlennel mértéke nem lehet. Mások azt írják, hogy ha egy kis kalánkát adnának a' kárhozot embernek, és azt mondanák, hogy akkor léfzen vége kinnyának, mikor azzal a' tengert kimeríti: vigasztalására volna ez is a' holfszu reménség. Vannak a' kik azt mongyák, hogy ha a' kárhozottak minden száz esztendőben egy csep könyhullatást ejtenének; és ezek mind megtartatnának: több könyvet hullatnának, hogy sem a' menyti csep nagyon a' mélyléges tengerben: és akkor csak kezdete volna az ó romlásoknak.

Vajha ezeket meggondolnok, lehetetlen hogy ily gondvi-
feletlenek volnánk üdvösségünk dolgában. Mert igazán írja Se-
neca: *Æternitatem qui mente concepit, nullis horret exercitus: non ter-
retur tubâ: nullis ad timorem minis agitur.* A' ki elméjébe fogadta
az örökkévalóságot, semmi feregektől nem iszonyodik; nem ret-
teg a' trombitától; semmi fenyegetésektől nem izgattatik: semmi
félelemből illetlent nem cselekezik: semmi mulandót nagyra nem
bócsúl. Bezzeg eszében forgot Sz. Dávidnak az örökkévalóság,
azért mondotta: *Anticipaverunt vigilias oculi mei: turbatus sum, & Psal. 76.
non sum locutus. Cogitavi dies antiquos: & annos aternos in mente ha- v. 5.
bui. Et meditatus sum nocte in corde meo, & exercitabar, & scopebam
spiritum meum. Numquid in aeternum proiciet Deus: aut non apponet,
ut complacitior sit adhuc? A' vigyázást megelőzték a' szemeim:
megháborodtam, és nem szollottam. Gondolkodtam a' régi na-
pokról: és az órók esztendők voltak elmémben. Es elmélked-
tem éjjel szívemben, és gondolkodtam, és megsepretem az én
lelkemet. Vallyon órókké elvéte az Isten; avagy nem léfzene
megengesztelteteb? Ejjeli álom sem jöt szemébe: mert az órók-
kévalo esztendőköt elméjében tartotta: és ezzel a' gondolattal
tisztogatta lelkét; sem napot, sem orát nem várt élete jobbitásá-
ra; hanem: *Dixi: nunc capi.* Mondék, most kezdettem; mingyárt v. 11.
haladék nélkül hozzá kezdet a' pœnitentiához, és Istenes élethez.
Eszében forgatta az órók esztendőköt ama Sz. Remete, ki midőn*

1. Cor. 9.
v. 25.

nagy sanyaru életet viselne: és tudakoznának tőle, mint győzi a' Izenvedéit? Azt felelte, hogy ezek mind könnyűk, az örök kinokhoz képest. Es örömezt ideig Izenved, hogy örökké ne Izenvedgyen. Erre nézve mondotta Sz. Pál Apóltol: *Sic currite, ut comprehendatis. Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans: sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo: ne fortè cum alijs predicaverim, ipse reprobus efficiar.* Ugy Iuffatok hogy elvegyétek. Minden pedig a' ki a' küldésben tufakodik mindenektől megtartoztattya magát: és azok ugyan hogy megrothadando koronát vegyenek; mi pedig hogy rothadatlant. En azért ugy futok nem mint bizonytalanra: ugy harczolok, nem mint a' levegő eget vervén: hanem verem a' testemet, és szolgálat alávetem: hogy ne talám midőn egyebeknek prédikállottam, énmagam meg ne vettessem. Ez az örök kinok emlekezete vastagította a' Mártirokat, hogy vérekben úszván, mindent vigan tûrnének, az örök kinok elkerüléléért. Ez gerjesztette az Istenfélőköt, hogy a' világtól bulesfut vévén, Pufztákban, és Kalastro-mokban sanyaru életet viselnének. Ez indította az áitatos embereket pœnitentia tartásra, és minden világi inlégek békefégyes Izenvedélére. Mert valaki az örök kârhozat félelmét ezfében forgattya, könnyen megzabolazza testi kivánságát, örömmel viseli világi keresztit: minden Izenvedélt semminek tart; csak ez által az örök kinoktól menekedgyék. Hallyad mit mond a' Bölcs:

Eccls. 11.
v. 8.

Si annis multis vixerit homo: & in his omnibus letatus fuerit; meminisse debet transgressi temporis, & dierum multorum: qui cum venerint, vanitati arguentur præterita. Ha sok ezftendeig él az ember, és mind azokban viga is, meg kel emlekezni a' fetétes időről, és a' fok napokrol: mellyek midőn eljönnek, hivságofoknak itéltetnek az elmúlt dolgok. Es fellyeb:

Eccls. 7.
v. 1.

Quid necesse est homini majora se querere, cum ignoret, quid conducatur sibi in vita sua, numero dierum peregrinationis sue, & tempore, quod velut umbra præterit. Mi szükség az embernek magánál nagyobb dolgokat keresni, holot nem tudgya, mit hallyon néki életében, az ő szarándoksága napjainak számában, és az időben, mely mint az árnyék elmulik.

De jaj mely kevesen tartják elméjekben az örök kínok emlékezetit! Egyéb dolgokban izemesek az emberek, az örök Kárhozat értelmére tompák. Az elmulando gazdagságra, a' rövid tisztességre, a' kevés ideig tartó gyönyörűléges nyugalomra, felettéb vigyáznak; ezekért éjjel, nappal fáradnak; de az örökkévaló kínlódásról ritkán gondolkodnak. Noha a' Bölcs mondása szerént: *Malitia hora oblivionem facit luxuria magna: & in fine hominu, denudatio operum illius.* Egy oráigvaló nyomorúság elfelejteti a' nagy gyönyörűséget: és az embernek halálakor az ő cselekedetinek kinyilatkoztatása. Egy oráig való kínnya a' Pokolnak, elfelejteti legnagyobb bujaságos gyönyörűségét az egész Világnak. Annakokáért szépen intetünk minnyájan az Anyazentegyház által: *Emendemus in melius, qua ignoranter peccavimus: ne subito preoccupati die mortu, queramus spatium penitentia, & invenire non possimus.* Jobbitsuk meg életünköt, a' mikben tudatlanul vétkeztünk: netalán a' halál napja hirtelen reánk rohanván, keressük a' penitentia idejét, és meg nem találhattyuk.

Keresztyének: Felemelé szemét a' Gazdag Pokolban: de kélon, mikor haszna nem volt vigyázásának. *Elevans oculos suos, cum esset in tormentis.* Felemelvén izemeit, midőn a' kínokban volna. Mert ugyanis a' kit megút, és megől a' menykő, felnyitja szemét, ha izembéhunyva találta. De a' vigyázo ember izemét béhunyattya. A' Halál a' mi menykővünk; felnyitja bezzeg izemeket az álmofoknak: de ugy hogy soha bé ne hunnyák nyugalomra: *Non habent requiem die, ac nocte.* Nincs nyugalomok éjjel, és nappal. A' kiket pedig vigyázva talál örök nyugalomra befogja izemeket. Most nyissuk fel szemünket: most szemléllyük a' kárhozottak kinyait, hogy azokat elkerülheffük, igaz penitentiartással, és keresztyéni izent étellel. Es mind ezekből a' Pokol kínnyainak előszámlált szörnyűségiből, gyökerezteffük szívünkhez az Isteni félelmet; a' bűnöktől való iszonyodást. Es az Isten irgalmaságához folyamodván, mongyuk könyhullatással: Uram, édes Istenem, én vagyok ama boldogtalan bűnös, ki téged számtalanszor megbántottalak: és örök kárhozatot érdemlettem. Szánom, és bánom álnokságimot: Bocsásd meg Uram gonofságimot: enged meg adofságimot. *Hic ure, hic seca, ut*

aternum parcas. Itt égefs, itt vágj, hogy örökké megengedgy. Ne had elveszni Uram a' te teremtetállatodot, kit Sz. Fiad vé- rével megváltottál: ne vefs engem az örök kárhozatra, melyben senki nem dicfir téged: hanem adgyad, hogy e' világon elkezd- vén, te szolgád legyek, téged áldgyalak, és dicfirjelek, Szent Angyaliddal örökkön örökké. Amen.

A' MENNYEI BOLDOGSAGROL.

Mely nagy a' dicsőfég, és boldogság, mellyet készitet Isten Hiveinek Menyországban.

I. PREDIKATIO.

Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei. Psal. 86. v. 3.

Dicsőféges dolgok mondattak felőled Isten Várafa.

A' értenők nevét a' Boldogságnak: elég volna en- nek említése, hogy tellyes életünk fáradságát, minden elménk gondolattyát, minden tehetsé- günk erejét, ennek kerelésére, és elnyerésére for- dítanak. Nem kellene erős okokat állatnunk, mellyek elménket meggyőzvé, elhítenék, hogy a' Mennyei Boldogsághoz képest, minden világi felséget ganéj- nak: minden fáradságot kőnyűnek kell tartani: holot magán a' Boldogság neve, mind ezeket foganatofon szivünkbe oltaná. Mert a' Bölcs Doctorok tanítása szerént: *Beatitudo est status bono- rum omnium congregatione perfectus.* A' Boldogság minden joknak egybegyűlésével valo tőkélletes állapot. Allapotnak mondatik: mert a' földön, mindenkor változunk, és azon állapotban soha nem maradunk. *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, re- pletur multis miserijs. Qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.* Az aszszonytol születet ember, rövid ideig élven, sok nyavalyákkal eltelik. Ki mint a' virág kinyilik, és elnyomattatik, és elfut mint az árnyék, és soha

és soha azon állapotban meg nem marad. De a' Boldogságban, minden változás felet, bátorságos, állandó, másolhatatlan állapotban helyheztesztünk. Mivel senki boldog nem lehet, ha fél, és retteg állapotja elvesztésén. Oly állapotnak mondatik pedig a' Boldogság, melyben tökéletesen, és fogyatkozás nélkül, minden jók vannak. Mert valami fogyatkozások a' világi jókban elegyítettnek, azoktól mind tisztá a' Boldogság. Nincs e' földön oly jó, mely elegyes nem volna: mely változó, és álthatatlan nem volna: mely unalmat, és kedvetlenséget nem szerezne: mellyen kívül ember sokat nem kívánna. De a' Boldogság tökéletesen magában foglal minden jót, mellyet ember kívánhat, úgy hogy megelégszik azzal az akarattal, beteljesedik a' kívánság. Mert, *Beatus non est, nisi qui & habet omnia que vult, & nihil vult male.* Nem boldog, hanem a' kinek megvannak mindenek, a' miket akar, és semmit gonoszul nem akar, úgy mond Sz. Agoston. A' ki azt mondhattya Sz. Dáviddal: *Ego in iustitia apparebo conspectui tuo: factiabor cum apparuerit gloria tua.* En igazsággal jelenem meg színed előtt: megelégszem mikor megjelenik a' te dicsőséged. Azokáért rövideden megmutatom, mely nagy a' Dicsőség, és Boldogság, mellyet készitet Isten hűveinek Menyországban. Legyetek figyelmetesek.

Gloriosa dicta sunt de te &c.

Dicsőséges dolgok mondattak felőled &c.

Hogy becsületes voltát a' Boldogok lakohelyének megismertesse Isten, nevezi azt a' Sz. Irásban, Menyországnak, Isten Várájának, Isten Házának. Mert a' magas Menyben lézzen a' Boldogok lakohelye, és Menyországot birván, minnyájan Királyok lézzenek. Hallyad mit mond Sz. János: *Beatus, & sanctus, qui habet partem in resurrectione prima: in huiusmodi secunda mors non habet potestatem; sed erunt Sacerdotes Dei, & Christi; & regnabunt cum illo.* Boldog, és szent, a' kinek része vagyon az első feltámadásban: azokon nincs hatalma a' második halálnak; hanem az Istennek, és a' Kristusnak Papjai lézzenek; és véle országolnak. Ez pedig oly Ország, melyben mindenek mértéknélkül együt vannak, valamik dicsüretessé, és kívánatossá tehetnek egy Országot. Igen szép a' Menyország; mint csak külső tekintetnek ékeességéből is megtetszik. Mert

hová lehet szob dolog, mint a' kerék kék Egnek csudálatos bol-
tya, mely fejünk felet ál? Néztéteke a' tiszta éltzakának idején,
mely sok szép szikrázó csillagokkal ragyog, mint annyi drága gyé-
mántokkal tőzöt menyezet? A' teli holdnak ezűt lzinű vilá-
golságát? a' tiszta Napnak aranyos tündöklését, és fényes sugá-
rit szemléltéteke valamikor? Ezek, a' miket szemünkkel látunk,
csak pádimentomi a' Boldogok lakohelyének: csak lábokkal ta-
podgvák ezeket a' Mennyei Szentek: Ezeken fellyül vagyon a'
Dicsőség helye. Azért ha ilyen a' pádimentom, gondold miné-
mű a' derék ékesség? Ha csak ez is a' Menyország külső szép-
lége édesgeti, és magához vonza kívánságunkot: ha csak ezért
méltó volna, a' rut földet minden jovaival megutálni; mit kell
ítélni belső, és láthatatlan jovairól?

Igen nagy, és mézélze terjedet a' Menyország, ugy hogy
emberi gondolat, meg nem foghattya nagyságát: mértéke fin-
csen, mellyel ezt általérhesse. Melyre nézve csudálkozással ki-
áltya Baruk Proféta: *O Israël quàm magna est domus Dei, & ingens lo-*
eus possessionis ejus! Magnus est, & non habet finem: excelsus, & immen-
sus. Oh Israël mely nagy az Isten háza, és szélyes az ő öröklé-
gének helye! Nagy, és nincs vége: magas, és mérhetetlen. A'
Világi Bölcsék erős bizonyságokkal hitetik, hogy a' látható fé-
nyes Nap, lőt amaz igen apronak tetcző szikrázó csillagok, na-
gyobbak a' földnél, mely ennyi Királyságokra tűzzel, vassal osz-
tatott. A' csillagos Eghez képest a' földet ollyannak mutattyák,
mint a' tengerhez képest egy csep vizecske: a' nagy hegyekhez
képest, egy kis fővenyecske. Hát micfodák léznek mindenek
a' legfelső Eghez képest, melyről mongya az Isten Fia: *In Domo*
Patris mei mansiones multe sunt. Az Atyám házában sok lakohel-
lyek vannak. Holot számtalan lakohelyeket készitet Isten vá-
lasztottinak? Némely tudosok azt merik mondani, hogy ha a'
Menyország egyenlő részekre osztatnék a' Boldogok között, min-
deniknek jutna annyi, menyi az egész föld kerekességének nagy-
sága, mely ennyi Fejedelemségre szaggattatott. Csendes, és
bátorságos a' Menyország: Mivel Sz. Pál mondása szerént, az Isten
Országá, *Iustitia, pax, & gaudium in Spiritu Sancto.* Igaság, és bé-
keség, és öröm a' Szent Lélekben. Azért a' világi nyavalyák oda

nem

Baruc. 3.
v. 24.

Joan. 14.
v. 2.

Rom. 14.
v. 17.

nem férnek: változás, és nyughatatlanság ott nem lehet: sem hűv, sem hideg: sem elők, sem menydörgések: sem betegség, sem hadakozás: sem egyéb átkai ennek a' siralom völgyének, ott nem találtnak. *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit, neq; luctus, neq; clamor, neq; dolor erit ultra.* Apoc. 21.
v. 4. Eltől az Isten minden könnyhullatást az ő izemekről: és a' halál többé nem lélzen, se jajgatás, se kiáltás, se fájdalom nem lélzen többé.

Minden gyönyörűséggel, és vigassággal gazdag a' Menyország. Akárminémű kedves lakohely légyen a' földön: még ha a' gyönyörűség Paradicsoma volna is, csak árnyék a' Menyország joihoz képest. *Quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster.* Isai. 32.
v. 21. Mert csak ott magasztaltatottfel a' mi Urunk: csak a' Mennyei Boldogságban mutattya Isten az ő Fellejét. Es a' mint Szent Agoston szol: Ha Isten a' földön, mely nekünk a' barmokkal közönséges istállonk, sőt tömlóczünk: nem csak választottinak; hanem elláséginék, és örök kárhozatra menendőknek is, ennyi fok kedves alkalmatosságokat, és gyönyörűségeket adot: *Quid dabit eis, quos predestinavit ad Vitam, qui hac dedit etiam eis, quos presciuit ad mortem? Que bona in illa beata Vita faciet eos summere, pro quibus in hac misera, voluit Unigenitum Filium suum, usq; ad mortem mala tanta perferre?* Mit ád azoknak, kiket eleve elrendelt az Elete, ki ezeket adta még azoknak is, kiket előbtudot a' halálra? Minémű jokat abban a' boldog Eletben, cselekízi, hogy azok vegyenek, kikért e' nyomorultban, akarta hogy az ő Egyetlenegyszülöt Fia mind halálíg annyi fájdalomot izenvedgyen?

Ezt a' nagy, szép, gazdag Országot, ígerte Isten azoknak, Matt. 5.
v. 3. 18. kik néki szolgálnak: és azt fogadta, hogy Királyokká télzi őket, Jacob. 2.
v. 5. nekik adván Menyországot: *Heredes Regni, quod repromisit Deus diligentibus se.* Eörökösivé az Orzágnak, mellyet az Isten az őtet izeretőknek ígért. Apoc. 3.
v. 21. Hallyad az ígéreret: *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in Throno meo; sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in Throno eius.* A' ki győzedelmes lélzen, együt ültetem velem az én Királyi székembe, a' mint én is győzedelmet vőttem, és az én Atyámmal az ő Királyi székebe ülttem. Es ő magok a' Szentek azzal dicsekednek: *Fecisti nos Deo nostro Regnum, & regnabimus.* Apoc. 5.
v. 10. A' mi Iste-

Apoc. 2. v. 10. Istenünk Országává töttél minket, és országunk. A' Királyi-
székhez Királyi koronát is ígért: *Esto fidelis usq; ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Légy hiv halálig, és néked adom az élet koronáját. Az utolsó Itiletkor pedig azt mongya Kristus Urunk az Igazaknak: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi.* Jöjetekek én Atyámnak áldottai, birjátok a' Világ kezdetétől fogva néktek kézzittetett Országot. Azon egy Országot ígéri minnyájunknak. Mert fogyatkozás, és osztózás nélkül, ugy részesülünk a' tellyes Királyságban, mint most a' Nap fényessége, és melegsége egyaránt elhat minnyájunkra: és azzal keveseb részünk egyikben lincsen, hogy többen részelek ezekben.

Az Országokban sok puszta helyek, kopár hegyek, seppedékek, és vadon erdők vannak. Ennekfelette a' nagy Országokban különböző nyelvek, szokások, és törvények találtnak: azon Országbeliek közül, fokban egymást nem láttyák; fokban semmi barátságot, vagy ismértséget nem vetnek egymással. Hogy azért a' Boldogok Mennyei Országokban effele fogyatkozásokat ne gondolnánk a' Boldogok lakohelyét Isten Várássának is nevezi a' Szent Írás. Mert noha mint Ország megszűze terjed; de azért mindenestől olyan, mint szépen építettet, és ékecsített Váras, melyben a' Polgártársak ismérrik egymást: egy nyelven, egyenlő szeretettel törvénnel élnek: és egymással nyájaskodnak.

Psal. 86. v. 3. Erról a' Várasról szolván Sz. Dávid, azt mongya: *Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei.* Dicsőléges dolgok mondattak felőled Isten Várasa.

Apoc. 21. v. 18. 19. Mert a' mint Sz. János megírta: *Structura muri ejus ex lapide jaspide: ipsa verò Civitas aurum mundum, simile vitro mundo. Et fundamenta muri Civitatis omni lapide pretioso ornata.* A' kerítésnek rakása jáspis kőből, a' Váras pedig tiszta arany, hasonlo a' tiszta üveghez. Es a' Váras kerítésének fundamentomi minden némű drága kővel felékesítették. *Duodecim porta, duodecim margarita sunt; & platea Civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.* A' tizenkét kapu tizenkét gyöngy; és a' Váras utcája tiszta arany, mint a' világos üveg. Az ilyen mondásokkal nem azt jelentti a' Szent Lélek, hogy Menyországban, kővek, és aranyok, gyöngyök, kristályok vannak: hanem azt akarja ismértenni, hogy a'

Men-

Mennyei Város annyival ékefebb, és gyönyörűsebb a Világi lakohelyeknél, menyivel bőcsületesb az arany, a' fárnál: a' gyöngy, és drága kővek, a' hitván téglánál: és hogy ott minden tiszta, szent, állandó, világos mint a' fényes kristály, mellyen által lát-
ezik mindenek gondolattya.

Keresztyének, ha ebbe a' Városba akartok jutni, szükség hogy e' Világon úgy éljetekek, mint jövevények, és szarándokok: *Abstinate vos a carnalibus desiderijs, quae militant adversus animam.* Meg- 1. Petr. 2.
tartoztassátok magatokat a' testi kívánságoktól, mellyek vitéz- v. 11.
kednek a' lélek ellen. Ne csinállyatok itt váraft mint Kain; mert ő rola mongya elsőben a' Sz. Irás, hogy váraft épitet: hanem Ab-
rahámot kőveffétek, kiról azt írja Sz. Pál: *Fide demoratus est in Ter- Hebr. 11.
ra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando.* Hittel la- v. 9.
kot az Igéret földén, mint idegen földön, házikókban lakván: oly Váraft reménlvén, melynek fundamentoma lenne: mivel e'
világi romlando Váraftok, állandó fundamentom nélkül vannak: ma holnap egyberomolnak. Bizonyos, hogy Mennyei Város
Polgári nem lehetünk, ha e' világ polgári léfzünk: nem lehet, hogy itt vigadgyunk a' Világgal, és Menyországban uralkod-
gyunk Kristussal. Mert világos szokkal tanittya a' Szent Lélek: *Quicumq;* 1. Jacob. 4.
laki e' világ baráttya akar lenni, az Istennek ellenlégévé léfzen. v. 4.
Nolite diligere mundum, neq; ea, quae in mundo sunt. Si quis diligit mun- 1. Joan. 2.
dum, non est charitas Patris in eo. Ne szerezsetek e' világot, se azo- v. 15.
kot a' mik e' világban vannak. Ha ki szereti e' világot, nincs
abban az Atyának szeretete. A' ki itt elvész jóvait ama tobzo- Luc. 16.
do gazdaggal, innen öröme nem mégyen, hanem gyótrelemre. v. 25.
Azért, *Divitia si affluant, nolite cor apponere.* Ha bévelkedtek gaz Psal. 61.
dagsággal, szívetek abba ne helyhezteffétek: hanem, *Qui utuntur* v. 11.
hoc mundo, tanquam non utantur: praterit enim figura hujus mundi. 1. Cor. 7.
A' kik élnek e' világgal, mintha nem élnének: mert elmulik e' v. 31.
világnak ábrázattya. *Quae sursum sunt quarite, ubi Christus est in dex-* Colos. 3.
tera Dei sedens: quae sursum sunt sapite, non quae super terram. Az o- v. 1.
dafelvalokot keressétek, ahol a' Kristus vagyon az Istennek job-
ján ülén: az odafelvalokrol elmélkedgyetek, nem a' földiekról.
A' Mennyei boldog Város emlekezetivel, világi szarándokságtokot
vigasz-

- Matt. 17.* vigasztalljátok; és gyakran kiálcsátok: *Domine, bonum est nos hic esse.* Uram, jó nekünk itt lennünk, ebben a' Mennyei Városban.
- Psal. 136.* *Si oblitus fuero tui Jerusalema, oblivioni detur dextera mea. Adhæreat lingua faucibus meis, si non meminero tui.* Ha elfelelkezem rolad Jerusálem, elfelejtve légyen a' job kezem. Torkomhoz ragadgyon a' nyelvem, ha meg nem emlekezem rolad.
- 2. Cor. 5.* Végezetre, a' Boldogok lakohelye Háznak neveztetik: *Scimus quoniam si terrestrius domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in Cælis.* Tudgyuk, hogy a' mi földi házunk, a' melyben lakunk, elbomol, hogy épülésünk vagyon az Istentől, nem kézzel csináltatott, örökkévaló házunk Mennyeikben. Erről mondotta Sz. Dávid: *Latatus sum in his, quæ dicta sunt mihi: in Domum Domini ibimus.* Vigadtam azokban, a' mellyek nekem mondatk: az Ur Házába megyünk. Nem azért mondatk Háznak a' Menyország, mintha nagy nem volna: és Város, vagy Ország nevet nem érdemlene. Mert ebben a' Házban, *Mansiones multe sunt.* Sok lakohelyek vannak. Hanem ezzel a' nevezettel elsőbben arra tanittatunk, hogy Menyországban, nem csak Szentek polgártársai; hanem *Domestici Dei.* Az Isten házanépei leszünk. Az Országban, és Városban sokan a' Királytól távul forognak: sokan nem látták őtet: nem szollanak véle. Menyországban minnyájan egy házban lakunk: Istennek belső szolgálai leszünk: mindenkor őtet nézzük: ő véle szollunk. Másodsor, a' Ház nevével előnkbe adatik, hogy miképpen az egész Városban, szob lakohely nincsen a' Király házánál: ékesb öltözetek, gazdagb fényességek ebben találtnak. Ugy a' Menyország minden ékességekkel fényes, minden éktelenségtől űres. Azért kiáltotta Dávid: *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.* Mely szerelmesek a' te hajlékid erőknek Ura: kívánkozik, és elájul az én lelkem az Ur pitvara után. Ha e' földön szép házakot építünk, hogy rövid esztendőig, vagy talám csak egynéhány napig nyugodalmason lakjunk azokban: méltó hogy ott inkább építsünk, ahol örökké maradunk. Amen.

A' MEN-

A' MENNYEI BOLDOGSÁGRÓL.

A' Mennyei Boldogság méltosága, azoknak gyönyörűséges társaságában, és nyájasságában áll, kikkel együtt leszen örök lakásunk.

II. PREDIKATIO.

Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum. Psal. 132. v. 1.

Imé mely jó, és mely gyönyörűséges az atyafiaknak együtt lakni.

AZ Atya Isten Bölcsesége, sok különböző hasonlatosságokkal terjeszti lelki szemeink eleibe, a' Mennyei Boldogság méltóságát. Néha nevezi azt, Elrejtet kincsnek; mellyet a' ki meg nem talál, örökké szegény, és minden fogyatkozásokkal telyes: a' ki pedig azt feltalálja, örökké gazdag, és nem szűkölködik. Néha nevezi drága gyöngynek, mely ékesíti, és minden dicsőléggel fényesgeti az ember lelkét. Néha nevezi oly pénznek, mellyet fizet Isten a' munkásoknak. Példádván ezzel, hogy miképpen annak mindene vagyon, a' kinek pénze vagyon. Mert, *Pecunia obediunt omnia.* A' pénznek mindenek engednek: ugy annak, a' ki Mennyei Boldogsághoz juthat, semmiben fogyatkozása nem leszen. Néha nevezi Menyegzőnek: mivel azokat a' lelkeket, mellyek most Krisztus jegyesi, a' Mennyei Boldogságba viszi haza. Ot leszen Menyegzője a' Báránynak. Miképpen azért a' Menyegző napján, minden örömmel, és ékefféggel: minden bőcsülettel, és vigassággal bővölkedik a' Menyegzőszony. Ugy a' Mennyei Menyegzőben az igazak lelke minden Isteni ajándékok bőcsülettel telyes leszen. Végrezetre nevezi Idvóztónk a' Mennyei Boldogságot, nagy Vacfórának, nagy Vendégségnek. A' nagy Vendégségben csak nem együt találtnak minden gyönyörűségek, mellyek egyebüt

Matt. 13.

v. 44.

v. 45.

Matt. 20.

v. 10.

Eccl. 10.

v. 19.

Matt. 25.

v. 10.

Apoc. 19.

v. 7. 9.

Luc. 14.

v. 16.

ofzolva hintettek. Mert ott a' szem bételik fris óltózetek, gazdag kárpítok, drága ezüst, arany edények látásával. A' fül gyönyörködik sok külömböző muzikák zengésével, énekek hangoskodásával. Az illatozás vidámodik pélsma szaggal, sok jó illatu virágok, vizek, és étkek párájával. Végezetre, a' kosztolásnak jó ízű étkekkel, és édes italokkal kedveteliek. Noha azért Menyországban, teiti Menyegzők, ételek, italok nem léznek: mivel minnyájan, *Erunt sicut Angeli Dei.* Léznek mint az Isten Angyali. De akarván Krisztus ismértetni, hogy a' Boldogságban minden jók, és vigaságok együt találtatnak, Menyországot nagy vacsorának nevezte: melyben a' hatalmas Isten, mint régen Asvérus, gazdag vendégségben, megmutattya dicsőségének kincsét, hatalmának nagyváltát, jóvainak fogyhatatlan forrását. Erre a' nagy vacsorára, erre a' végetlen Boldogság lakodalmára, és örök vigaságára hit Isten minket. Azokáért rövideden megmutatom, hogy a' Mennyei Boldogság méltosága, azoknak gyönyörűséges társaságában, és nyájasságában áll, kikkel együt lézzen örök lakásunk. Legyetek figyelmetefek.

Ecce quàm bonum, & quàm jucundum &c.

Imé mely jó, és mely gyönyörűséges &c.

A' Mennyei Boldogság, mellyet Isten készitet Választottinak, oly felféges dicsőség, oly gyönyörűséges öröm, hogy azt senki, az egy Istennél egyéb, gondolattával meg nem foghattya. Mert, *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, que preparavit Deus ijs, qui diligunt illum.* A' szem nem látta, se a' fül nem hallotta, se az ember szivébe fel nem mentenek, a' miket az Isten azoknak készitet, a' kik őtet szeretik. Mely dicsőségéről azt mongya Sz. Bernárd: *Cui comparata omnis jucunditas, maror est: omnis suavitas, dolor est: omne dulce, amarum: omne decorum, fœdum: omne quod delectare possit, molestum.* Melyhez hasonlittatván minden vigaság, szomorúság: minden kedveslég, fájdalom: minden édeslég, keserűség: minden ékeslég éktelenség: minden a' mi gyönyörködtethet, unalom. Nincsenek azért az emberi nyelvnek szavai, mellyek a' Mennyei Boldogságot voltaképpen magyarázhatásák. Es ha Sz. Pállal, a' harmadik Egbe ragadtatunk is, egyebet nem mondhatunk: hanem, *Audivi arcana verba, que non licet*

Matt. 22.
v. 30.

Esth. 1.
v. 3.

1. Cor. 2.
v. 9.

2. Cor. 12.
v. 4.

licet homini loqui. Hallottam titkos igiket, mellyeket nem szabad embernek szólni: hogy oly titkokot hallottunk, és láttunk, mellyeket ki nem mondhatunk. Mert, *Nemo scit, nisi qui accipit.* Senki nem tudja, hanem a' ki elvérszi.

Dicsőféges szokkal magyarázza Sz. Pál a' Mennyei lakosok nyájaskodását, mondván: *Non accessistis ad tractabilem montem, ad accensibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam, & tuba sonum, & vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne eis fieret verbum.* Nem járultatok a' tapasztalható hegyhez, és a' felgerjedet tűzhöz, és a' forgó szélhez, és a' homályosághoz, és a' szélvészhez, és a' trombita zengéshez, és az igik szavához, mellyet a' kik hallottak, mentették magokat, hogy hozzájok ige ne lenne.

Sed accessistis ad Sion montem, & Civitatem Dei viventis, Jerusalem Caelestem, & multorum millium Angelorum frequentiam: & Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in Caelo, & Judicem omnium Deum, & spiritus justorum perfectorum, & Testamenti Novi Mediatorem JESUM. Hanem járultatok a' Sion hegyéhez, és az élő Isten Városához, a' Mennyei Jerusálemhez, és a' sok ezer Angyalok sokaságához, és az első szülöttek Anyaszentegyházához, kik béirattanak Mennyeiben, és mindeneknek Birájához az Istenhez, és a' tökéletes igazaknak lelkeihez, és az Úy Testamentom Közbejárójához a' JESUSHoz. Ezek a' Mennyei Boldogság lakosai, kikhez járulunk, mikor megdicsőítettünk: ő maga az örök élő Isten: ő maga a' mi édes Megváltónk, és kegyelmes Közbenjárónk, a' Kristus Jézus: a' sok ezer Angyalok sűrűsége, mellyek közzül, a' mint Daniel Proféta mongya: *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* Ezerni ezeren szolgálnak vala néki, és tiz ezerzervalo száz ezeren udvarlanak vala néki. A' többinek pedig száma nincsen: *Numquid est numerus militum ejus? & super quem non surget lumen illius?* Vallyon vagyone száma az ő vitéziségek? és kire nem kélfel az ő világossága? A' régi Pátriárkák, Proféták, Apostolok, Mártýrok, Confessorok: és minden időben virágzó Igazak: *Quos dinumerare nemo potest.* Kiket senki meg nem számlálhat. Kikről méltán mondhatni a' Bölcsel: *Non habet amaritudinem conversatio illorum, nec tadium convivens illorum, sed latitiam, & gaudium.* Nincs keserűség azok nyájalságában, sem

Apoc. 2.
v. 17.

Hebr. 12.
v. 18.

v. 22.

Dan. 7.
v. 10.

Job. 25.
v. 2.

Apoc. 7.
v. 9.

Sapi. 8.
v. 16.

- unakodás a' vélekvaló lakásban; hanem vidátság, és öröm. Oh mely tókéletes gyönyörűség ennyi fok Szentek társaságában élni! ezekkel szollani, és énekelni! kik együl egyig Igazak, okosok, nyájafok: és oly bölcsék, hogy senki mást nem tanít. *Omnes enim cognoscent me, à minimo eorum usq; ad maximum.* Mert minnyájan megismérnek engem, kicsintől fogva közülők nagyig. Mert kicsintől fogva nagyig minnyájan láttják az Istent. Bétellyesedik ottan: *Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.* Boldogok a' tiszta szívűek: mert ők láttják az Istent. Szépen mongya Sz. Dávid, ki juthat erre a' Dicsőlégre: *Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo.* Ki mégyenfel az Ur hegyére? avagy ki áll az ő szent helyén? Az ártatlan kezű, és a' tiszta szívű, a' ki a' lelkét heába nem vőtte, sem álnoksággal nem eskűt felebaráttjának, *Non introibit in eam Civitatem aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium.* Bé nem mégyen abba a' Városba valami fertzetet, vagy utálatosságot cselekedő, és hazugságot. Nincs a' dicsőült Szentek közöt, semmi vétek, és fogyatkozás: semmi rendetlen indulat: hanem minnyájan olyanok, mint a' rósa tóvis nélkül: a' tiszta buza konkoly, és polyva nélkül. (Mivel a' konkoly, és polyva, az az: a' gonoszok Pokol tűzében lésznek, Menyországba nem vitetnek.) Ezek a' Szentek közöt semmi viszávonyás, vagy zugolodás: semmi külömbözés, vagy versengés: semmi kedvetlenség, vagy idegenség nincsen: senki nem gyanakodik másról, se nem kételkedik: sem irigység, sem tiszteffég, és gazdagság kívánás, nem fojtogattya sziveket: mivel, *Spiritu Dei aguntur, & sunt filij Dei.* Isten Lelkétől vezettetnek, és az Isten fiai. Es nagy örömmel mongyák egymásnak: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei nominemur, & simus.* Látsátok minémű szeretetet adot nekünk az Atya, hogy Isten fainak nevezteffünk, és legyünk. Ugy szeretik egymást mint kedves Atyafiak, és szűnetlen azt éneklük: *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum.* Imé mely jó, és mely gyönyörűleges az atyafiaknak együt lakni. Es vigan mongyák az Istennek: *Beati, qui habitant in Domino tua Domine; in sacula saeculorum laudabunt te.*

Boldogok, a' kik a' te Házadban laknak Uram; örökkön örökké dicfirnek téged.

Azt írja Sz. Pál: *Alia Cælestium gloria, alia terrestrium: alia claritas Solis, alia claritas Luna, & alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorum.* Más az Egieknek, más a' földieknek dicsőlége: más a' Nap fényessége, más a' Hold fényessége, és más a' csillagok fényessége. Mert a' csillag különböz a' csillagtol: így a' holtaknak feltámadása is. Ugy vagyon, hogy mint a' csillagok fényeskedése különböz egymástól; a' Szentek dicsőlégében is grádicsok vannak. Es miképpen a' Saskefelyő nyilvánban nézheti a' tiszta Nap sugárit, hogysem egyéb madarak: a' tűz inkább melegíti a' közelvalókat, hogysem a' távul állókat; az örök életben is a' kinek bőségesb érdeme volt életében, gyönyörűségben láttya Istent, hogysem egyebek. De ebből a' különbözésből, senkinek nehézség, vagy kedvetlenség nem serked: senki nem irigyli, senki nem kívánnya a' más boldogságát. Mert miképpen a' nagyob tükör nagyobban mutattya az ábrázott: de azért a' kisebb tükör is éppen azon ábrázatot kiképezi. Ugy a' Szentek minnyájan láttyák az Istent; és azzal megelégedznek: minnyájan Isten akarattyaéhoz kötik akarattyaikat: minnyájan egyek Istenben. Mert nincs ott amaz osztozo szo: *Meum, & tuum.* Enyim, és tiéd, mellyen az emberek ennyire versengenek; hanem, *Deus erit omnia in omnibus.* Isten lesz minden mindenekben. Es a' mint Szent Agoston mongya: A' több Szentek láttyák, de nem irigylik a' Nagy Szentek dicsőlégét: mert másokban óvék, a' mi magokban nincsen. *Videbunt, nec invidebunt: & collatando, quod in se non habent, habent in alijs.* A' mely Királynak több fia vagyon; mikor azon étekben észnek, vagy hasonlo posztoval ruháztatnak: noha az öreg többet észnek, és több posztoval óltózik: de a' kisebbik úgy meg elégedik, és oly cinyoson ruháztatik, keveseb étellel, és posztoval, mint az öregb a' többel: és a' kisebbik nem kívánnya a' bátya óltózetit, mely hozzá nem illenék: sem hogy annyit egyék, mint a' ki öregb nálánál. Mert, *Finis edendi, bibendiq, satietas est. Hic plus edit, bibit: ille minus: quid refert? uterq, satur est, uterq, non sitit.* Az ételnek, és itálnak vége a' megelégedés. Ez többet észnek, iszik: amaz

1. Cor. 15.
v. 40.

1. Cor. 15.
v. 28.

Seneca.

keves-

kevesbet: mit árt? mind a' kettő megelegetet, mind a' kettő nem szomjuhozik. Azonképpen Menyországban minnyájan megelegetnek: senkinek nem léfzen semmi fogyatkozása, semmi nyughatatlan kívánsága.

3. Reg. 10.

v. 1.

Matt. 12.

v. 42.

Kerefztyének: Ha ama gazdag Sába Királyné, csak azért hogy Salomont látná; és egynéhány napig véle nyájaskodnék, békefészes Országából kibontakozván, melízse földről, sok költséggel, fáratsággal Jerusálembe ment. Ha a' Romai Császárok, és Világbiro hatalmasok az iszonyu pusztákra bujdoáltak, hogy Sz. Antallal egynéhány oráig együt lennének; szent, és nyájas szavait halgatnák. Ha a' Világnak valamely szegeletire egy Mennyei Angyal, vagy Illyés Proféta, vagy Sz. Pál Apostol alá szállana; vallyon nem minnyájan kívánkoznának hozzájuk menni, vélek nyájaskodni? Ah mely nagy bolondság, ha innen elválni, és oda menni nem kívánkozunk, ahol nem egy Salomon, nem egy Angyal, nem egy Proféta, vagy Apostol vagyon: hanem ahol annyi sok ezer Angyalokkal, és Választott Népekkel; sőt Kristussal, az ő Szent Annával, a' több sok Szentekkel örökké együt lehetünk! Oly gyönyörűséges dolog, ennyi sok Szentek társaságában, és nyájalságában élni, kik közöt semmi gonofság, semmi tudatlanság nem találtatik; hogy csak ezért is minden világi gyönyörűséget örömeit meg kellene vetnünk: sőt a' mint Sz.

Agoston mongya: *Si quotidie oporteret nos tormenta perferre: si ipsam Gehennam parvo tempore tolerare, ut digni essemus Christum videre, & Sanctorum ejus numero sociari: nonne erat dignum pati omne quod triste est, ut tanti boni, tantæq; gloria participes haberemur?* Ha minden nap gyötrelmeket, sőt magát a' Gehennát kellene szenvednünk kevés ideig, hogy méltok lennénk Kristust látni, és az ő Szentinek számához társalkodni: nem méltó valae szenvedni mind a' mi szomorú, hogy annyi jobban, és annyi dicsőségben részefek lennénk?

De bizonyos légyen minden ember, hogy senki a' Mennyei Szentek társaságába nem juthat, valaki az ő erkölcsököt életében nem követi: valaki most azt nem mondhattya: *Nostra conversatio in Calie est.* A' mi nyájaskodásunk Mennyeiben vagyon. It kel a' Mennyei erkölcsököt tanolnunk: Mert, *Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stella*

Phil. 3.

v. 20.

Dan. 12.

v. 3.

stella in perpetuas aternitates. A' kik tudofok léfznek tündöklenek mint az erőffégnek fényeffége; és a' kik az igazságra oktatnak fokakat, mint a' csillagok örökkön örökké. It kel az Isten Országának bennünk lenni; *Regnum Dei intrà vos est;* Mennyei élet követeffével. *Luc. 17. v. 21.* Mert valaki most kivánságával, és elmélfkedeffével, nem nyájaskodik a' Mennyei Szentekkel, azután sem jut azok tárfaságába. Kikról mongya a' Szent Lélek: *Justi in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum; & cogitatio eorum apud Altissimum: Ideò accipient Regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini.* Az igazak örökké élnek, és az Úrnál az ő jutalmok, és az ő gondolatt yok a' Felfégesnél. Azokáért az ékeffégnek Országát véfzik, és a' szépségnek koronáját az Ur kezéből. Mellyet adgyon minnyájunknak az örök Dicsőffégnek Felféges Királya. Amen. *Sapi. 5. v. 16.*

A' MENNYEI BOLDOGSAGROL.

Gyönyörűffeges áldomáffokkal, kedves vigaságos dolgokkal tellyefedünkbe Menyországban.

III. PREDIKATIO.

Satiabor cum apparuerit gloria tua. Psal. 16. v. 15.

Megeléffszem mikor megjelenik a' te dicsőfféged.

A' Mennyei Boldogság örvendetes vigasága, édefféffeges gyönyörűffége, oly nagy léfzen, hogy ebben a' Szentek, *Delicijs affluent ab omnimoda gloria ejus. Isai. 66. v. 11.* Gyönyörűffégekkel bévelkednek az Istennek mindennemű dicsőffégével. Es a' mint Szent Dávid mongya: *Inebriabuntur ab ubertate Domus tua; & torrente voluptatis tue potabis eos. Psal. 35. v. 9.* Megréffszegülnek a' te Házad bőffégétől: és a' te gyönyörűfféged patakából itatod őket. Mert a' Boldogságban, *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum; & mors ultra non erit, neq; lacrus, neq; clamor, neq; dolor erit ultra. El. v. 4.*

- tőről az Isten minden könyhullatást az ő szemekről: és a' halál többé nem léfzen, se jajgatás, se kiáltás, se fájdalom nem léfzen többé. *Sed gaudebunt, & exultabunt usq; in sempiternum.* Hanem örülnek, és örvendeznek mind örökké. Mivel Kristus Urunk mondása szerént, az Igazak bémennek az ő Urok örömébe. *Intra in gaudium Domini tui.* Nem az öröm megyen ő beléjek. Mert miképpen egy szélyes tenger, bé nem mehet emberbe: ugy a' Mennyei örömnék nagyvolta, nem fér a' Boldogokba, hanem ők mennek az örömbe, hogy kívül, belől végetlen örömmel elborittassanak. Nemis valami magán valo ilyen, vagy amollyan öröm ez, hanem oly tókélletes öröm, mely minden örömet magában foglal. Mivel ez nem emberek, vagy Angyalok öröme, hanem, *Gaudium Domini.* Az Ur öröme: Isten örömének részefülése, mely abból származik, hogy, *Super omnia bona constituntur.* Minden jóvaira rendeltetnek. *Isaiás* Proféta sommában foglalván az örvendetes jöket, mellyekkel tellyesek a' Mennyei Szentek, *Hármát* mond: Először, hogy Isteni fényességekkel megtelik lelkek. Másodszor, hogy az ő csontyok megszabadittatik, és mint valami szép kert felékesittetik. Harmadszor, hogy soha el nem fogy az élet vize, mellyel szomjuságok oltatik. Ezekről rövideden szollok, és megmutatom, mely gyönyörűleges áldomásokkal kedves vigaságos dolgokkal tellyesedünkbe Menyországban. Figyelmetesen halgassátok.

Satiabor cum apparuerit &c.

Megelégszem mikor megjelenik &c.

- Azokáért, Első, és fő Boldogsága a' Szenteknek az, hogy Isteni fényességgel tellyesek, és az Isten világosságában láttyák az Isten színének fényességét. *In lumine tuo videbis lumen.* A' mi természetünk világossága nem elég az Isten színe látására. Mert, *1. Tim. 6.* *Lucem habitat inaccessibilem, quam nullus hominum videre potest.* Hozzá járulhatatlan világosságban lakik, kit senki az emberek közül nem láthat, természet erejével. Mivel a' Pogány Bölcs mondása szerént; az Isteni Felséghez képest, olyan a' mi értelmünk, mint a' bagoly szeme a' verőfényhez. Hanem az Isten fényessége megvastagittya a' mi erőtlenségünket, hogy, *In lumine vultus ejus ambulamus.* Az ő prczája világosságában járjunk. *Videmus nunc per specu-*

speculum in aridmate: tunc autem facie ad faciem. Most tükör által homályban láttyuk: akkor pedig színről színre, ugy nézzük az Isten orczáját, mint ó Szent Felségétől nézettetünk. Az Isten orczája nem egyéb az ó Istenségénél, mindenható erejénél, végetlen bölcseségénél, és több felléges tulajdonságoknál: mellyek Istent megválasztyák, és külömböztetik mindenektől: miképpen egy embert orczája, és ábrázattya külömböztet egyebektől. Azért mikor Szent Pál azt mongya, hogy, Mennyországban, színről színre láttyuk Istent: azt téfzi a' mit Sz. János mondott: *Videbimus eum sicuti est.* Megláttyuk őtet a' mint vagyon. Azért nincs oly tudatlan közöttünk, ki bölcséb, és tudosb nem lészzen Mennyországban, minden Világi Bölcséknél, kik az Istenségnek nyomdokin kapdosnak: mert, *Videbimus Deum sicuti est.* Megláttyuk az Istent a' mint vagyon.

Ebból a' dicsőléges látásbol következik, hogy, *Similes ei erimus.* Hasonlok lészünk hozzája. Boldogok lészünk, vigadunk: minden fogyatkozástól mentek, minden jokkal tellyetek lészünk: szépek lészünk rutság nélkül: egy szoval, Istenhez hasonlok, noha nem egyenlők lészünk. Mert a' mint Isaiás mongya, *Regem in decore suo videbunt oculi nostri.* A' Királyt az ó ékeességében láttyák szemeink. Es Sz. Pál: *Nos revelatâ facie gloriam Domini speculantes.* Mi felfedet orczával az Ur dicsőléget szemlélvén; innen azt hozzaki: *In eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem.* Azon ábrázatra elváltozunk fényességból fényességbe. Isten képébe öltözünk, mint a' tükör: ugy hogy miképpen a' tükör a' Nap világosságával, és benne tetcző ábrázattyával, csak nem Nappá változik. Vagy miképpen a' tűzes vas természeti felet fényességgel, hévességgel, világossággal, a' tűz tulajdonságiba öltözik. Ugy a' Dicsőültek, *Divina consortes natura.* Isteni természetben részefülnek szine látásával. Mert a' mint Kristus mongya az ó Sz. Attyának: *Hac est vita aeterna: ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.* Ez az örök élet: hogy megismérjenek téged egyedül igaz Istent, és a' kit elküldöttél a' Jésus Kristust. Mivel abban, *Ostenditur omne bonum.* Minden jó megmutattatik. Azért semmi tudatlanság, semmi csalatkozás, semmi kételkedés, semmi gyanakodás, és habozo vélekedés nem

marad benne: semmi titkon nem léfzen tőlök, valamit kívánhatnak tudni. Mert ha valamiben megfogyatkoznának, a' mit kívánnának, nem lehetne tőkélletes boldogságok. Ettől az Isten szine látásának minden jokkal bévelkedő tengerétől elnyeletvén a' Boldogok emlekezete, szűnetlen mindenkor Istent viseli előtte: *Memoriam abundantie suavitatis tue eruēt abunt; & justitiā tuā exultabunt.* A' te gyönyörűleged bölégének emlekezetit beszéllik; és a' te igafságodért örvendeznek.

Pfal. 144.
v. 7.

A' Boldogok akarattya, ezzel az Isten szine látásával, kéte-lenítettik kedves, és gyönyörűleges erőszakkal, hogy Istent tellyes erejekkel, és minden tehetségekkel szeressék, mint legfőbb jot, és minden joknak feneketlen kutfejét. Ez a' föld éhség, szomjuság helye; itt senki meg nem elégedhetik: ki bölcseléget, és tudományt: ki tisztelést, és gazdagságot: ki egészléget, és szentséget kíván. De mennél többet iszik valaki ezekben, annál inkább szomjuhozik. Es mivel semmi nincs a' földön, a' mi-ben minden együt volna: lőt semmi jo nincs, mely alkalmatlan-sággal elegitve nem volna: innen vagyon, hogy egy jorol másra vágyodunk: egyet megununk, mást kívánunk. Az Isten pedig,

- Exod. 33. *Omne bonum.* Minden jo, és ő benne semmi fogyatkozás nincsen.
v. 19. Azért mikor őtet megfogjuk, megszűnik minden éhségünk, minden egyéb kívánságunk. Azért mondotta Sz. Dávid: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua.* Megelégszem, mikor megjelenik a' te dicsőléged. Mert, *Replet in bonis desiderium.* Az Isten bétölti jokkal kívánságunkot, ugy hogy tób belé nem férhet. *Adimplebis me latitiā, cum vultu tuo.* Eörömmel bétöltesz engem, a' te orczáddal. Ez pedig az elégedés unakodás nélkül léfzen. Mert noha az Angyalok mindenkor láttják az Istent, mindazáltal mindenkor, *Desiderant prospicere.* Kivánnják látni. Nincs annyi fáradsága, és kinnya e' Világnak, mellyen ezt a' boldog állapotot meg nem kellene venni. Mivel, *Non sunt condigne passionis hujus temporis ad futuram gloriam, qua revelabitur in nobis.* Nem méltok e' mostani időnek szenvedéli, a' következendő dicsőfégre, mely megjelentetik mi bennünk. Ha azért az Isten kedves szolgálai, kik tudták mit ér ez a' drága gyöngy. annyi fok kinokon, és Mártýroságokon: annyi fok holzizu lanyaruságokon vötték a' Boldogsá-

dogságot, menyit olvasunk Historiájokban. Sőt ha önnönmaga az Isten Bölcselége, a' ki *Enarravit nobis*. Megbeszéllette nekünk a' Mennyei Boldogságot; harminczhárom éltendőig fáradván, vére hullásával, szent halálával, vásárlotta ezt a' dicsőséget. *Oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.* Szenvadni kellett Krisztusnak, és úgy mennibé az ő dicsőségébe. Minémű nagy bolondság tőlünk, ha mi ezért, a' világi jokat adni, vagy kevés fáradságot felvenni resteljük.

Második Dicsőségét a' Szenteknek, azt említi Isaiás, hogy, *Ossa tua liberabit.* Es a' csontyaidot megszabadította. Négy csodálatos tulajdonságokkal tiszteltetik Menyországban a' Szentek Teste. I. Dicsőségbe, és tiszta szép fényességbe öltöztetik: *Consignuratum corpori claritatis Christi.* Halonlová tévén a' Krisztus dicsőséges testéhez. Mert miképpen a' Krisztus orczája a' Tábor hegyen olyan lőt mint a' Nap. Sőt mikor Sz. Pálnak megjelent, *Supra splendorem Solis*, a' Napnál is fényeseb volt. Ugy az igazakról azt mongya Krisztus: *Fulgebunt sicut Sol in Regno Patris eorum.* Félnenek mint a' Nap az ő Attyok Országában. II. Halhatatlan, és szenvedhetetlen lészzen a' Szentek Teste: *Corruptibile hoc induet incorruptionem: & mortale hoc induet immortalitatem.* E' rothadandónak rothadatlanóságba kel öltözni: és e' halandónak halhatatlanóságba kel öltözni. Azért éhség, vagy szomjuság: meleg, vagy hideg: fájdalom, vagy betegség nem lehet a' dicsőült testben. III. Gyors lészzen, és oly hatalmas minden mozdulásra a' Szentek Teste, hogy abban sem fáradság, sem unalmas késedelem nem taláztatik: hanem, *In similitudinem fulguris corruscantis.* Mint a' csillámlo villámás, egy szempillanásban Nap keletről Nap nyugotra mehet. IV. Lelki test lészzen, az az, nem szűkölködik a' testnek nevelő, és tápláló cselekedeti nélkül: nem kel enni, innya, aluni. Es a' mint a' Krisztus teste, ajtó, és koporso bétéve, tartoztatás nélkül általmehetet: ugy a' Szentek teste általhato lészzen.

Nem csak megszabadul a' Boldogok teste minden fogyatkozásoktól; hanem, *Erit quasi hortus irriguus*, mint valami szép virágos kert sok gyönyörűféges folyamokkal öntöztetik; mellyek mint csatornákon, az érzékenységek által folynak a' testre. A'

- Boldogok izemének, és látásának kimondhatatlan gyönyörűsége léfzen, a' fok szép dicsóult testek nézésében: és főképpen a' mi édes Idvóztónk emberi testének, és szent sebhelyeinek fzevlésében: mely oly kedves, hogy Sz. Jób minden nyomoruságát ennek a' látásnak reménségével enyhítette. A' hallásnak kedve telik, a' Szentek szép ékes beszédében, és ama mennyei Alleluja énekében: amaz uj notában, mellyet a' huszonnégy Vének mondanak: ama csudálatos énekben, mellyet a' Szűzek kívül, senki nem énekelhet. A' szaglás kimondhatatlan drága illatokkal legettétodik. Mert ha itt e' földön fok szentek rothadando teste csuda szép szagot adot, mint Sz. Hilarion testéről Sz. Jeronimus; Sz. Servulus testéről Sz. Gergely írják: mentől inkább szép illatu virágok léfznek a' Dicsóult testek; mellyek e' Világban Kristusnak jo illatu szagai voltak szent életekkel? Az izlés elrejtet Mennyei mannával tellyes léfzen: az az, miképpen Isten csudálatos hatalmával, a' puztában bujdosó Sidók Izájába, a' manna ételében olyan izt adot, valaminémút kívántak. Ugy a' Mennyei Boldogságban minden kívánatos izeket éreznek a' Szentek, étel, ital nélkül. Végezetre az illetés, mely az egész testre terjed, tellyes léfzen minden szent, és tizta gyönyörűséggel. Mert miképpen ha betegség, ütés, sebesítés sértegeti a' testet: érzi, és fáj lallya ezeket az illetés: ugy mikor egésleges, ép, sérűdhetetlen az egész test, akkor csendes nyugodalomban, és kedves gyönyörűségben vagyon. Imé minémű nagy Boldogság ígértetet nekünk; ha itt egy keveset túrunk, egy keveset fāradunk: Mennyországban Istennek nagy örömmel mongyuk: *Secundum multitudinem dolorum meorum, consolationes tue letificaverunt animam meam.* Az én fājdalmim fokasága szerént, a' te vigasztalásid örvendezettették az én lelkemet.
- Harmadik, és utolsó dolgot a' Szentek Boldogságában azt emliti Isaiás, hogy, *Non deficiet.* Soha el nem fogy. Mert az Igazak lelke halhatatlan: a' feltámadot testhez sem fér a' rothadás. Azért; *Iusti in perpetuum vivent.* Az Igazak örökké élnek: az örök életet birják. Az ó örömök változhatatlan. Mert azt *Nemo tollit.* Senki el nem veheti tőlök. Minden világi Fejedelemségek változnak, és elromolnak: minden világi épűletek pusz-

pusztulnak, és elomolnak: mert, *Non habemus hic manentem Civitatem.* Nincs itt maradando Városunk. *Sed futuram inquirimus.* Hanem a' jövendőt keressük. Azt írja Sz. Agoston, hogy, a' ki érti, mit tészen az örök élet, minden szenvedéseket, minden költségeket, és minden fáradságokat semminek tart ehez képest: mert örök nyugalomért, örök munka: örök dicsőség megnyeréséért örök szenvedés kívántatnék. De mivel a' Boldogságra soha nem jutnánk, ha örökké fáradságunk, szenvedésünk; úgy rendelte Isten, hogy rövid fáradság után, örök Boldogság következék. Nem kíván Isten tíz ezer esztendő munkát: csak a' míg élz addig munkálkodgyál, és tiéd lesz a' Boldogság. Boldog Isten, menyit fáradság: menyit költenek, és szenvednek az emberek, hogy e' Világi rövid életet megtartsák: vagy inkább hogy halálokat egykeveffé halasztsák? Izzadnak, szomjuhozna, koplalnak, iszonyodtató italokat nyelnek; minden javokat Doktorra, Patikára költik, csak azért hogy keveffé tovább éllyenek. Mit kel tehát cselekednünk, hogy örökké éllyünk? Jákob Patriárka egy szép ábrázatu leánzóért, tizennégy esztendeig szolgált *Gen. 31. v. 4.* Lábánnak, és oly fáradtságos nyughatatlansággal szolgált, hogy hében, hidegben, éjjel nappal, nyughatatlankodot: mégis *Vide. Gen. 29. v. 20. 27.* *bantur illi pauci dies, pro amoris magnitudine.* Kevés napoknak látatnak vala néki a' szeretetnek nagyvoltaért. Noë száz esztendeig fáradsót a' bárka csinálásban, hogy halando életét megtartaná. Ah Keresztyének, hol vagy a' mi okosságunk? Nem emberi ábrázat, nem világi gyönyörűség; nem egynéhány esztendeig valo élet ígértet nekünk: hanem az élő Isten színe látása: az örök élet boldogsága. Es noha semmi idő nem hosszszu, semmi munka nem nehéz Menyországhoz képest: mindazáltal úgy rendelte Isten, hogy kicsin fáradsággal, rövid időben, ezt miénk tehetjük: és a' mint a' Bölcs mongya: *Multi redimere modico pretio.* *Eccli. 20. v. 12.* Kevés áron sokat vásárolhatunk. Mert a' mit ezután kételen el kell hadnunk, ha most azt Menyországért adgyuk, örök Boldogságot vehetünk rajta. Melyre segéllyen minnyájunkot, az Irgalmas Mindenható Atya Isten, Aldot Sz. Fiának

drága érdemiért. Amen.

V E G E.

M. I. N. D.

~~...~~
Comptrolleur
~~...~~

	Fogyatkozások,	Jobbitások,
Pag. 17.	E ötet	öket.
105.	fanyes	fényes
120.	erősit	erősíti.
127.	Geron	Gerson
lbi.	Szentség	Szentléges
187.	ulolfo	utolfo
217.	edényből	egy edényből
248.	ólód	ólódmeg
267.	abducemi	abducemini
268.	alienomodo	aliove modo
269.	nemakarta	nemakart
270.	Mefelet	Megfelet.

Vadnak egyéb fogyatkozások is mellyeket könnyen reá érthetni.

	Continuatio Erratarum in Latino Libro.	
	<i>E R R A T A.</i>	<i>C O R R I G E.</i>
Pag. 274.	I N amplius	in amplis
275.	talam	talem
281.	gloria tua	gloria tua. Pfal. 16. ̄. 15.
lbi.	omne in gaudium	omne gaudium
282.	De,	Dei
283.	tantus	tantos
285.	Principatas	Principatus.
